

แนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

พันตำรวจตรีหญิงญาณิสร์ ประสงค์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2555

The Innovative Idea and Pattern of Local Self Government in Pattani Province

Pol. Maj. Yanisorn Prasong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Science in Politics and Government

School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

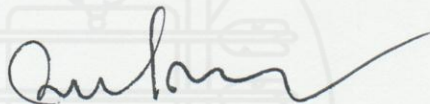
2012

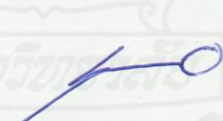
หัวข้อวิทยานิพนธ์ แนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี
ชื่อและนามสกุล พันตำรวจตรีหญิงญาณิสร ประสงค์
แขนงวิชา การเมืองการปกครอง
สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
2. รองศาสตราจารย์ยุทธพร อิศรชัย

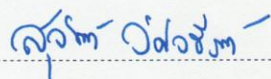
วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2555

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ยุทธพร อิศรชัย)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิสวธีรานนท์)

กิตติกรรมประกาศ

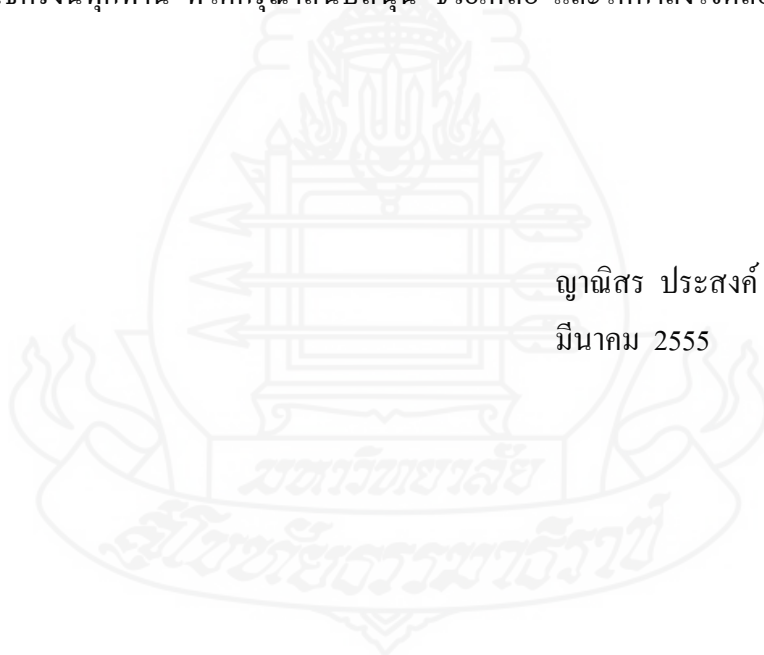
การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก ศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รองศาสตราจารย์ ยุทธพร อิศรชัย สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่กรุณาให้คำปรึกษา ติดตาม แนะนำ และตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่อง ทำให้วิทยานิพนธ์ครั้งนี้แล้วเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิสาขาต่างๆ ทุกท่าน ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่า และให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ตลอดจนเพื่อนนักศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำ วิทยานิพนธ์ครั้งนี้ทุกท่าน ที่ได้กรุณาสับสนุนช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

ญาติมิตร ประสงค์

มีนาคม 2555

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัย พันตำรวจตรีหญิงญาณิสร ประสงค์ รหัสนักศึกษา 2518001843 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต

(การเมืองการปกครอง) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) ศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

(2) รองศาสตราจารย์ยุทธพร อิศรชัย **ปีการศึกษา** 2555

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ความเป็นมาของแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี (2) รูปแบบการปกครองตนเองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานี (3) ผลดีและผลเสียของรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 คน กลุ่มนักวิชาการ จำนวน 6 คน กลุ่มผู้นำกลุ่มมุสลิมในพื้นที่ จำนวน 3 คน กลุ่มข้าราชการในพื้นที่ จำนวน 3 คน และกลุ่มสื่อมวลชนในท้องถิ่น จำนวน 3 คน รวมทั้งหมด 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ความเป็นมาเกี่ยวกับการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีเริ่มต้นเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 13 นักประวัติศาสตร์รู้จักปัตตานีในนามของ ลังกาสูกะหรือลังกาโศกะ ต่อมาได้ทำสงครามกับสยามและพ่ายแพ้สงครามจึงตกเป็นเมืองขึ้นของสยามตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โดยแบ่งการปกครองเป็น 7 หัวเมืองคือ เมืองปัตตานี เมืองยะลา เมืองยะหริ่ง เมืองระแงะ เมืองรามัน เมืองสาบบุรี และเมืองหนองจิกในตอนปลายของรัชกาลที่ 1 และแต่งตั้งผู้ครองหัวเมืองทั้งเจ็ดอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของสงขลา (2) รูปแบบการปกครองตนเองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานี จะเป็นการปกครองที่เน้นความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เอื้อต่อความแตกต่างหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครอง สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาในท้องถิ่นเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (3) สำหรับผลดีและผลเสียของรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี ผลดีทำให้การปกครองมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น การเมืองมีความโปร่งใส ความต้องการของประชาชนได้รับการตอบสนอง การเมืองการปกครองของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นการเมืองการปกครองที่เอื้อต่อผลประโยชน์ส่วนรวม เศรษฐกิจโปร่งใส สังคมเป็นหนึ่งเดียว คาดว่าผลเสียที่เกิดขึ้นอาจนำไปสู่การแบ่งแยกดินแดนในจังหวัดปัตตานีได้ซึ่งจะทำให้ชาวไทยพุทธไม่สามารถอยู่ในพื้นที่ได้ เพราะผู้น่าจะเป็นมุสลิมและชาวไทยพุทธก็เป็นชนกลุ่มน้อยในสังคม เศรษฐกิจปัตตานีจะพังตนเองได้ลำบาก

คำสำคัญ แนวคิด รูปแบบการปกครองตนเอง จังหวัดปัตตานี

Thesis title: The Innovative Idea and Pattern of Local Self Government in Pattani Province

Researcher: Pol. Maj. Yanisorn Prasong; **ID:** 2518001843; **Degree:** Master of Political Science

(Politics and Government); **Thesis advisors:** (1) Dr. Thirapat Serirangsan, Professor;

(2) Yuttaporn Issarachai, Associate Professor; **Academic year:** 2012

Abstract

The objectives of the research are to study (1) history background of idea concerning self government in Pattani Province (2) self government model suitable in Pattani Province (3) advantage and disadvantage of self government in Pattani Province

This qualitative research is conducted by studying data from documents concerned. The intensive interview can work with 5 groups of sample, 17 persons selected and identified such as 2 experts, 6 researchers, 3 Muslim leaders, 3 officers and 3 mass media personais. The research instruments are such as questionnaires, context and descriptive data analysis.

The results of research can be found (1) the history background of self government in Pattani began in 13rd century. Pattani, renowned as Langasuga or Langasoga, defeated in the battle with Siam, then was under the sovereign of Siam. The 7 cities were governed in the late period of The King Rama I such as Pattani, Yala, Yaring, Raangae, Saiburi and Nongjig. They were under the control of Songkhla governor, (2) self government model suitable in Pattani will be really democratic, providing multi – culture difference, local decentralization and participating government, being able to solve local problems with efficiency, (3) advantage and disadvantage of self government, the politics, responsive public needs, more efficient rules of 3 southern border provinces, providing common profits, transparent politics, responsive public needs, more efficient rules of 3 southern border provinces, providing common profits, transparent economic and social unity. The disadvantage may be Buddhist-Thais can not live in the areas caused from dividing land in Pattani. Muslim leaders, ethnic Buddhist-Thais, self economy can not stand on the society. If the dividing land is severe.

Keywords: Idea, Self government model, Pattani Province

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	9
ขอบเขตการวิจัย	9
นิยามศัพท์เฉพาะ	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	12
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	13
กรอบความคิดทางทฤษฎี	13
แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น	13
แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ	22
แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองตนเอง	23
แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ	32
แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม	38
แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์	40
ความเป็นมาของจังหวัดปัตตานี	43
ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์	43
ประวัติศาสตร์ของจังหวัดปัตตานี	44
ลักษณะบ้านเมืองและความเป็นอยู่	45
การจัดการปกครองในปัจจุบัน	46
การสำรวจวรรณกรรม	48

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	54
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	54
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	56
การเก็บรวบรวมข้อมูล	58
การวิเคราะห์ข้อมูล	58
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
ตอนที่ 2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง	66
ตอนที่ 3 ข้อเสนอที่ได้จากการค้นพบ	124
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	132
สรุปการวิจัย	132
อภิปรายผล	136
ข้อเสนอแนะ	144
บรรณานุกรม	147
ภาคผนวก	155
ก แบบสัมภาษณ์	156
ข บทสัมภาษณ์ของนักวิชาการ ผู้นำกลุ่มมุสลิมในพื้นที่ ข้าราชการในพื้นที่ สื่อมวลชนในท้องถิ่น	159
ประวัติผู้วิจัย	208

ณ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 2.1 แผนที่ของจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส..... 44

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยเดิมเป็นดินแดนของชาวอินดู และชาวพุทธ ในเวลาต่อมาศาสนาอิสลามมีบทบาทมากขึ้น และชาวมาเลเซียที่นับถือศาสนาอิสลามเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้น การปกครองดินแดนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงเปลี่ยนจากการปกครองโดยมีราชินีเป็นผู้นำมาเป็นระบอบการปกครองแบบสุลต่านแห่งปัตตานี มีชื่อพื้นเมืองว่า "ปตานิง" หรือ "ปาดานี" ต่อมาสยามมีความเข้มแข็งมากขึ้น และมีอิทธิพลเหนือพื้นที่บริเวณนี้เป็นเวลานานกว่า 700 ปี อาณาจักรปัตตานีได้เข้ามาอยู่ภายใต้การปกครองของไทย เมื่อ พ.ศ.2329

จากหลักฐานเอกสารโบราณของจีน อาหรับ ชาว มลายู และจารึกของชาวอินเดียที่ปรากฏนามรัฐสำคัญแห่งหนึ่งบนแหลมมลายูซึ่งออกเสียงในแต่ละภาษา เช่น หลังยาซว หลังยาซีเจีย (ภาษาจีน พุทธศตวรรษที่ 11-12 และ พุทธศตวรรษที่ 16 – 18) ลังกาโสกะ อิลังกาโสกะ (ภาษาสันสกฤต ภาษาทมิฬ พุทธศตวรรษที่ 9 และ พุทธศตวรรษที่ 16) เล็งกะสุกะ(ภาษาชวา พุทธศตวรรษที่ 20) ลังกะสุกา (ภาษาอาหรับ พุทธศตวรรษที่ 21) ลังกาสูกะ (ภาษามลายู พุทธศตวรรษที่ 24) ชื่อที่ปรากฏนี้ นักวิชาการสันนิษฐานว่า จะเป็นชื่อเมืองเดียวกันที่น่าจะเคยตั้งอยู่ในรัฐเคดะห์ ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย และจังหวัดปัตตานีในประเทศไทย แต่ในสมัยหลังศูนย์กลางเมืองแห่งนี้น่าจะอยู่ที่จังหวัดปัตตานี เนื่องจากชาวพื้นเมืองในช่วงพุทธศตวรรษที่ 24 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 25 กล่าวว่าเมืองปัตตานีพัฒนาขึ้นมาจากเมืองลังกาสุกะสอดคล้องกับตำนานเมืองไทรบุรีที่กล่าวว่า ราชามะโรงมหาวงศ์ทรงสร้างลังกาสุกะบนฝั่งตะวันตกที่เคดะห์และพระราชนัดดาของพระองค์ได้มาสร้างลังกาสุกะที่ปัตตานี ชาวพื้นเมืองเรียกแถบนี้ว่าลังกาสุกะจนกระทั่งแม่น้ำปัตตานีเปลี่ยนทิศทางเดิน(หม่อมเจ้าจันทร์จิริยา รัชณี, 2539 : 107) ประมาณพุทธศตวรรษที่ 19 ชุมชนลังกาสุกะเสื่อมลงไป เนื่องจากข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์และศาสนา วัฒนธรรมของชาวเมืองที่เปลี่ยนไป

จากหลักฐานทางโบราณคดีที่แสดงร่องรอยของความเจริญรุ่งเรืองในอดีตของปัตตานี ที่บริเวณอำเภอยะรังเป็นซากร่องรอยของเมืองโบราณขนาดใหญ่ซ้อนทับกันถึง 3 เมือง นักภูมิศาสตร์เชื่อว่า เมืองโบราณขนาดใหญ่ที่บริเวณอำเภอยะรังนั้นหมดความสำคัญลง น่าจะมีเหตุผลประการหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเลช่วงระยะเวลา 1,000 ปีที่ผ่านมา โดยลดลง

ระดับหนึ่งมีผลทำให้ชายฝั่งทะเลถอยห่างออกไปจากเดิม ดังนั้นที่ตั้งของชุมชนจึงไม่เหมาะที่จะเป็นทำเลของการเป็นเมืองท่าค้าขายอีกต่อไปจึงต้องย้ายที่ตั้งศูนย์กลางการปกครองจากเมืองประแวนเขตเมืองโบราณยะรังมาที่เมืองปัตตานีบริเวณที่ตั้งมัสยิดกรือเะชะ ตำบลตันหยงลุโละ อำเภอเมืองปัตตานี และนำมาซึ่งการย้ายที่ตั้งของเมืองในระยะเวลาต่อมา แม้ว่าจะไม่สามารถระบุระยะเวลากำเนิดของเมืองปัตตานีได้อย่างชัดเจน แต่เมืองปัตตานีก็ได้ปรากฏชื่อ และเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาเป็นลำดับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19 เป็นต้นไป ในพุทธศตวรรษที่ 24 ศูนย์กลางการปกครองของเมืองปัตตานีย้ายมายังจะบังคอกติดกับแม่น้ำปัตตานี และสร้างวังจะบังคอกขึ้นมีตลาดการค้าแห่งใหม่เกิดขึ้นคือตลาดจีนซึ่งเจริญรุ่งเรืองสืบต่อมาเป็นเมืองปัตตานีในปัจจุบัน

อาณาจักรลังกาสุกะ อาณาจักรฟูนัน และอาณาจักรจัมปา ได้รับอิทธิพลอย่างมากโดยมาจากอารยธรรมอินเดีย และถือว่าเป็นอาณาจักรแรกสุดบนแผ่นดินเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นรัฐแห่งอารยธรรมอินเดียตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 6 - 7 รัฐทั้งสามนี้ตั้งอยู่บนคาบสมุทรซึ่งเป็นเส้นทางติดต่อกันระหว่างอินเดียกับจีน อาณาจักรฟูนันเจริญสูงสุดในช่วงพุทธศตวรรษที่ 10 ในพุทธศตวรรษที่ 11 ลังกาสูกะได้ส่งทูตและผู้แทนการค้าไปติดต่อสัมพันธ์กับจีน ในช่วงต่อจากนั้นมาเชื่อว่าลังกาสุกะ (จีนเรียก ลัง-ยา-ซู) ซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง เรือสินค้าของพ่อค้าชาติต่างๆ มักจะแวะมาพักจอดเรือและค้าขายกันมาก

พุทธศตวรรษที่ 12 อาณาจักรฟูนันเสื่อมลง อาณาจักรเจนละของเขมรเจริญขึ้นแทนและสืบทอดแบบแผนของศาสนาฮินดูและพุทธ ในพุทธศตวรรษที่ 14 ดินแดนของอาณาจักรเจนละก็กลายเป็นอาณาจักรเขมรโดยสมบูรณ์ ขณะที่อาณาจักรจัมปายังคงครอบครองดินแดนแถบเวียดนามและอาณาจักรลังกาสุกะปกครองดินแดนคาบสมุทรมาลายู

พุทธศตวรรษที่ 14 - 15 รัฐลังกาสุกะเริ่มเสื่อมอำนาจลงจนกระทั่งตกเป็นเมืองขึ้นของกษัตริย์กรุงศรีวิชัยและกษัตริย์โจพะแห่งอินเดียใต้ ต่อมาในกลางพุทธศตวรรษที่ 18 ชาวจีนชื่อเจาจูกัว เขียนเล่าไว้ในหนังสือชื่อ ชูฝันจิ ว่าเมืองลังกาสุกะเป็นเมืองหนึ่งใน 15 เมืองที่เป็นเมืองขึ้นของสันโฝหิหรือศรีวิชัย หนังสือเนเกอรากอรรดาของพระปัญญาเจ้ากองทัพอเรือของอาณาจักรมัชฌปิตได้เข้ายึดครองรัฐต่างๆ บนแหลมมลายู มีปะหัง ตรังกานู กลันตัน และลังกาสุกะ ใน พ.ศ.1835 และในระยะเดียวกันนี้อาณาจักรสุโขทัยแผ่อำนาจเข้ามาครอบครองรัฐอโยธยา - สุพรรณภูมิ และนครศรีธรรมราช ทำให้เกิดพลังสามารถขับไล่อิทธิพลของกษัตริย์มัชฌปิตออกไปจากแหลมมลายูได้สำเร็จ รัฐลังกาสุกะจึงเข้ามารวมอยู่ในพระราชอาณาจักรของไทยเป็นครั้งแรกภายใต้การควบคุมของเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ใน พ.ศ.1866 อาณาจักรสุโขทัยหลังจากพ่อขุนรามคำแหงสิ้นพระชนม์(พ.ศ.1843) กษัตริย์องค์ต่อๆ มาไม่สามารถดำรงความเป็นผู้นำได้ พระบรมราชา กษัตริย์แห่งรัฐอโยธยา(สมเด็จพระ

พระบรมชนกของพระเจ้าอู่ทอง)ทรงปฏิเสธอำนาจของอาณาจักรสุโขทัย ได้ยึดครองเมือง นครศรีธรรมราชตลอดไปจนถึงหัวเมืองต่างๆ บนแหลมมลายู จนถึงเกาะสิงคโปร์ ใน พ.ศ.1885 กษัตริย์อโยธยาได้ส่งพระพนมวังนางสะเดียงทอง ออกมาปกครองเมืองนครศรีธรรมราช พระพนมวัง ได้สร้างเมืองนครคอนพระ(อ.กาญจนดิษฐ์ จ.สุราษฎร์ธานี) ขึ้นมาเป็นศูนย์กลางการปกครอง ชั่วคราว ใน พ.ศ.1887 พระพนมวัง แต่งตั้งให้พระฤทธิเทวา(เจสุตตรา) ออกไปครองเมืองตานี หนังสือขยายราชอาณาจักรเมืองตานีเรียกชื่อเมืองตานีสั้นๆว่า "โกตามหาลิขัย" ส่วนหนังสือเนเกอรากอ ตาคามา เรียกว่า "ลังกาสุกะ" และว่าพระฤทธิเทวาได้นำชาวเมืองโกตามหาลิขัยไปช่วยพระเจ้าอู่ทอง สร้างกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ.1890 - 1893) ในรัชสมัยของพญาอินทราผู้เป็นเหลนปู่ของพระฤทธิเทวา ได้มีการย้ายเมืองโกตามหาลิขัย (หรือเมืองลังกาสุกะ) คือ เมืองโบราณที่ตั้งอยู่ที่บ้านปราวันหรือปราแวง อำเภอยะรัง มาสร้างเมืองปัตตานีขึ้น ใน พ.ศ.2012 ถึง พ.ศ.2057 ณ บริเวณสันทรายใกล้ปากน้ำ ปัตตานี ได้แก่ ตำบลบานา อำเภอเมืองปัตตานีในปัจจุบัน ขณะเดียวกันอาณาจักรอยุธยาได้ทำ สงครามกับอาณาจักรล้านนาไทย เป็นเหตุให้เสียไพร่พล และยุทธโศกกรรมไปเป็นอันมาก มะละกา ซึ่งเคยเป็นประเทศราชของไทยมาก่อนกลับเจริญรุ่งเรืองขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านกำลังทหาร เศรษฐกิจ และการเมือง จึงทำการแข็งเมืองไม่ยอมส่งเครื่องราชบรรณาการแก่ไทย สมเด็จพระบรม ไตรโลกนาถได้ส่งกองทัพไปตีมะละกา 2 ครั้งแต่ก็ไม่สำเร็จ ฝ่ายมะละกาส่งกองทัพเข้ายึดครอง เมืองขึ้นของไทยทั้งหมด ได้แก่ ปาหัง ตรังกานู กลันตัน ไทรบุรี ฯลฯ ขณะเดียวกัน มะละกาก็ได้ทำ หน้าที่ในการเผยแพร่ศาสนาอิสลามไปด้วย ปัตตานีซึ่งเคยนับถือศาสนาพุทธมาก่อน ก็ยอมโอนอ่อน ผ่อนตามสุลต่านมันสุร์ชาฮ์กษัตริย์มะละกา เปลี่ยนมารับศาสนาอิสลามในรัชสมัยพญาอินทราซึ่ง ต่อมาได้เปลี่ยนพระนามเป็นสุลต่านอิสมาเอลชาฮ์ เชื่อว่าในสมัยนี้ปัตตานีได้มีการทำลาย พระพุทธรูป เทวรูป โบราณสถานในเมืองโกตามหาลิขัย (หรือลังกาสุกะ) จนหมดสิ้น หลังจากนั้น เรื่องราวของเมืองลังกาสุกะก็หายไปจากหน้าประวัติศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปรากฏชื่อ เมืองปัตตานีที่โดดเด่นขึ้นมาแทนที่ เมื่อโปรตุเกสเข้ามายึดครองเมืองมะละกาได้จากสุลต่านมะหะหมัด ใน พ.ศ.205 และพยายามขยายอิทธิพลทางการค้ามาทางตอนเหนือของคาบสมุทรมลายู และเข้ามา ตั้งสถานี การค้าในเมืองชายฝั่งทะเลทำให้เมืองปัตตานีเป็นเมืองท่าหลักเมืองหนึ่ง แม้ว่าปัตตานีเป็น เมืองประเทศราช แต่เนื่องจากปัตตานีมีความเจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทำให้เจ้าเมืองปัตตานี ต้องการเป็นอิสระหลายครั้ง ใน พ.ศ.2092 รัชสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิพม่ายกทัพมาตี กรุงศรีอยุธยา พระยาตานีสวีสุลต่านได้นำกองทัพเรือไปช่วยราชการสงคราม เมื่อกองทัพกรุงศรี- อยุธยาเสียแก่พม่า จึงทำการขบถยกกำลังบุกเข้าไปในพระบรมมหาราชวัง สมเด็จพระมหา- จักรพรรดิหนีข้ามฝั่ง ไปประทับบนเกาะมหาพราหมณ์จนกระทั่งกองทัพไทยรวบรวมกำลังได้จึงยก กองทัพโอบล้อมตีกองทัพพม่าจนเมืองตานีแตกพ่ายไป

ใน พ.ศ.2146 สมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้รับสั่งให้ออกญาเดโช ยกกองทัพตีเมืองปัตตานีเพื่อยึดเข้าไว้ในพระราชอำนาจแต่ไม่สำเร็จ เนื่องจากปัตตานีได้รับการช่วยเหลือจากพ่อค้าชาวยุโรปทั้งอาวูร์ใหญ่และทรัพย์สินเงินทอง

ในสมัยพระเพทราชา (พ.ศ.2231 - 2245) เมืองปัตตานีไม่พอใจการสถาปนาขึ้นมาใหม่ของกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา จึงประกาศไม่ขึ้นกับกรุงศรีอยุธยา ทำให้ปัตตานีเป็นอิสระต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาเสียให้แก่พม่าใน พ.ศ.2310 ตลอดมาจนถึงสมัยของกรุงศรีอยุธยาและกรุงธนบุรี

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ.2325 - 2352) ได้ทรงโปรดฯ ให้สมเด็จพระบรมราชาวังบวรมหาสุรสิงหนาท ยกทัพหลวงลงมาปราบปรามพม่าที่มาตีหัวเมืองทางแหม่มลายู และในพ.ศ.2328 กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทเสด็จลงไปประทับที่เมืองสงขลา ให้ข้าหลวงเชิญกระแสรีบส่งออกไปที่หัวเมืองปัตตานี ไทรบุรี และเมืองตรังกานู เพื่อให้เป็นเมืองขึ้นแต่สุดท้ายพม่าขัดขืนไม่ยอมให้เมืองปัตตานีในขณะนั้นขึ้น จึงมีรับสั่งให้พระยาขลาโหมยกกองทัพไทยไปตีเมืองปัตตานีใน พ.ศ.2329 ดันครอบครัวและศาสตราวุธมาเป็นจำนวนมากรวมทั้งปืนใหญ่กลับไปกรุงเทพมหานครจำนวน 2 กระบอก อีก 1 กระบอก หล่นหายในทะเลระหว่างการเดินทางมาสู่เรือรบเนื่องจากทะเลมีลมและคลื่นแรง จึงนำทูลเกล้าฯ ถวายรัชกาลที่ 1 ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้จารึกชื่อเป็น "พญาตานี" ซึ่งนับว่าเป็นปืนใหญ่กระบอกใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ปัจจุบันตั้งอยู่หน้ากระทรวงกลาโหม กรุงเทพมหานคร ใน พ.ศ.2332 คนภูมามิดินเจ้าเมืองปัตตานีมีหนังสือไปชวนองค์เจียงฮือเจ้าอนันท์ให้ร่วมกันตีหัวเมืองในพระราชอาณาจักร เมื่อรัชกาลที่ 1 ทรงทราบ จึงโปรดฯ ให้ยกทัพไปตีเมืองปัตตานีอีกครั้ง ต่อมาใน พ.ศ.2351 คาโต๊ะปังกาลันได้ก่อความไม่สงบขึ้น จึงทรงโปรดฯ ให้เจ้าพระยาพลเทพ (บุญนาค) ยกทัพหลวงออกไปสมทบกับเมืองสงขลา พัทลุง จะนะ ตีเมืองปัตตานีได้สำเร็จ

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (พ.ศ.2352 - 2367) เกิดความไม่สงบขึ้นบ่อยครั้ง ทรงโปรดฯ ให้พระยาภักยสงคราม และพระยาสงขลา (เถียนจ้อง) ผู้กำกับดูแลหัวเมืองมลายู แบ่งเมืองปัตตานีออกเป็น 7 หัวเมือง ได้แก่ เมืองปัตตานี เมืองยะหริ่ง เมืองสาขบุรี เมืองหนองจิก เมืองระแงะ เมืองรามัน และเมืองยะลา โดยแต่งตั้งให้พระยาเมืองเป็นผู้ปกครอง ตั้งแต่ พ.ศ.2359 เป็นต้นมา (ครองชัย หัตถา, 2551 : 140 - 144)

ในการปฏิรูปการปกครองสมัยรัชกาลที่ 5 อาณาจักรปัตตานีถูกจัดให้เป็นมณฑลเทศาภิบาล แบ่งออกเป็น 3 จังหวัด คือดินแดนที่เป็น 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน ได้แก่ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ซึ่งในอดีตคือ อาณาจักรอิสระที่มีระบอบการปกครองต่อเนื่องมายาวนานก่อนยุคสุโขทัย มีผู้ครองนครนับถือศาสนาต่างๆ กันในแต่ละยุคแต่ละ

สมัย ตั้งแต่ผู้ครองนครที่นับถือศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธ และสุดท้ายคือผู้ครองนครที่นับถือศาสนาอิสลาม ก่อนที่จะเข้ามารวมกับราชอาณาจักรไทยทั้ง 3 จังหวัดเป็นดินแดนที่มีความเจริญรุ่งเรือง และมั่งคั่ง มีรายได้ที่มาจากแร่ดีบุก ทองคำ ทรัพยากรทะเล และการค้ากับต่างประเทศ ประชากรที่อยู่อาศัยร่วมกันทั้งในเมืองและในชนบทประกอบด้วยประชากร 4 เชื้อชาติ ได้แก่ ชาวมุสลิม ชาวพุทธ ชาวจีน และชาวอินเดีย เมื่อพิจารณาจากการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน พบว่าประชากรทั้ง 4 กลุ่มนี้ ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยร่วมกัน และอยู่ร่วมกันอย่างสันติมาโดยตลอด (สุทธิพร วิรุณหะ 2548 : 8)

ตลอดระยะเวลากว่า 230 ปีที่ผ่านมา ได้เกิดปัญหาความไม่สงบขึ้นจากการต่อสู้ที่มีความรุนแรงเป็นระยะๆ คือ ในสมัยรัชกาลที่ 1 รัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 5 ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีเหตุการณ์ การทำสงครามต่อสู้กันเป็นเวลายาวนานจนถึงปัจจุบัน ก่อให้เกิดความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย อันเป็นปัญหาที่ซับซ้อนส่งผลกระทบต่อหลายด้านทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา (ชนเศ อภรณ์สุวรรณ 2551: 6)

ด้านการเมือง

จากสาเหตุในการแบ่งแยกทางด้านสังคม ได้นำไปสู่การแบ่งแยกทางการเมือง คือ การเมืองในระดับท้องถิ่น การเมืองในระดับจังหวัด รวมไปถึงการเมืองในระดับชาติ และจะนำไปสู่การต่อสู้ที่รุนแรงมากยิ่งขึ้น

ด้านเศรษฐกิจ

เหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลให้ไม่มีนักลงทุนจากภายนอกเข้ามาลงทุน โรงงานอุตสาหกรรมที่มีอยู่เดิมในพื้นที่ คือ โรงยางได้ถูกเผาทำลาย เกิดความไม่ปลอดภัยในอาชีพกรีดยางซึ่งเป็นอาชีพหลักของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ประชาชนในพื้นที่ไม่กล้าไปกรีดยาง รวมทั้งราคาผลไม้มิมีราคาถูกลง เนื่องจากพ่อค้าคนกลางไม่เข้ามาซื้อในพื้นที่ เพราะเกิดความเกรงกลัวการลอบทำร้าย ส่งผลให้รายได้ต่อครัวเรือนของประชากรตกต่ำ ในขณะที่เดียวกัน อัตราการว่างงานเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ด้านสังคม

จากเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้ผู้คนในสังคมทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่เป็นเพื่อน เป็นมิตรมีความไว้วางใจกัน ไปมาหาสู่ซึ่งกันและกัน ได้เกิดความหวาดระแวงและเกิดการแบ่งแยกจากกัน ซึ่งการแบ่งแยกดินแดนนั้นจะก่อให้เกิดการแตกแยกอย่างรุนแรงและจะนำไปสู่การต่อสู้ของกลุ่มบุคคล ทำให้ชุมชนขาดความสันติสุข

ด้านการศึกษา

ปัจจุบันการศึกษาของเด็กและเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้แยกออกเป็น 2 ระบบ ซึ่งเยาวชนไทยพุทธและเยาวชนไทยมุสลิมนั้นมีการเรียนร่วมกันในระดับประถมศึกษา เมื่อจบระดับประถมศึกษาและศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา จะแยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่นับถือศาสนาพุทธจะศึกษาต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาล ซึ่งจะเป็นกลุ่มน้อย โดยประมาณร้อยละ 20 ของนักเรียนมัธยมศึกษาทั้งหมดในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามจะนิยมศึกษาต่อในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เยาวชนกลุ่มนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ศึกษาวิชาศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน ส่วนอีกกลุ่มจะศึกษาวิชาศาสนาอย่างเดียว การที่เด็กและเยาวชนไทยพุทธและไทยมุสลิมไม่มีโอกาสได้ศึกษาร่วมกันส่งผลให้ขาดความใกล้ชิดสนิทสนมและไม่เป็นเพื่อนกัน กลายเป็นปัญหาด้านความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

นับตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.2547 เป็นต้นมาปรากฏการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก่อให้เกิดการสูญเสียชีวิตเกิดขึ้นทั้ง ไทยพุทธและไทยมุสลิมซึ่งความรุนแรงก็ยังคงเกิดขึ้นเรื่อยๆ จากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นบ่งบอกได้ว่าวิกฤตการณ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงยืดเยื้อและความรุนแรงมีสาเหตุมาจากความประสงค์ร้ายของกลุ่มผู้ก่อการร้ายหรือกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่รวมทั้งนโยบาย ยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีของทุกรัฐบาล

เหตุการณ์ที่เป็นที่รู้จักกันในชื่อ กรณีมัสยิดกรือเซะ เป็นเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ.2547 บริเวณมัสยิดกรือเซะ ตำบลตันหยงลูโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี มัสยิดกรือเซะเป็นโบราณสถานและมัสยิดเก่าแก่ของจังหวัดปัตตานี ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยดำเนินมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ปล้นปืนในค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ.2547 ซึ่งเหตุการณ์มัสยิดกรือเซะเป็นหนึ่งในเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ก่อนเหตุการณ์ที่มัสยิดกรือเซะนั้น ในวันที่ 28 เมษายน พ.ศ.2547 ได้มีการเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้ก่อการ โดยในวันที่ 26 เมษายน พ.ศ.2547 กลุ่มคนประมาณ 30 คนได้ประชุมวางแผนเตรียมการโจมตีจุดตรวจมัสยิดกรือเซะที่บ้านนายฮามะสาและ ซึ่งตั้งอยู่ที่ ควนโนรี อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยมีบุคคลระดับแกนนำเข้าร่วมประชุมหลายคนที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ความไม่สงบในหลายพื้นที่ในเขตจังหวัดปัตตานี ในวันที่ 28 เมษายน พ.ศ.2547 ในระหว่างการประชุมเตรียมการได้มีการกำหนดพื้นที่โจมตีหลายจุด ซึ่งรวมถึงจุดตรวจมัสยิดกรือเซะด้วย

วันที่ 27 เมษายน พ.ศ.2547 เวลาประมาณ 15.00 น. กลุ่มคนประมาณ 30 คนแต่งกายในลักษณะบุคคลทั่วไปที่เดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจ ได้เดินทางโดยรถกระบะและรถเก๋ง พร้อมด้วยกระเป๋าสัมภาระไปยังมัสยิดกรือเซะ และได้นำกระเป๋าสัมภาระเข้าไปไว้ในมัสยิด ต่อมาเวลาประมาณ 17.00 น. - 20.00 น. กลุ่มคนดังกล่าวได้ทำละหมาดร่วมกัน โดยอุสตาซอิซ๊ะได้พูดปลุก

ระดมให้มุ่งมั่นในการปฏิบัติการประกาศเอกราช และได้ทำการนัดหมายอีกครั้งว่าจะโจมตีจุดตรวจหรือเซะในเวลา 05.00 น. ของวันที่ 28 เมษายน พ.ศ.2547 เพื่อแย่งชิงอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่และให้หลบหนีเข้าไปซ่อนตัวอยู่ในมัสยิด

เวลาประมาณ 20.00-20.30 น. มีชายประมาณ 20 คนแต่งกายด้วยชุดคะอ์วะฮ์เข้าไปรับประทานอาหารที่ร้านชื่อว่ามะกาแม ซึ่งตั้งอยู่ทางด้านข้างมัสยิดในทิศเหนือ คนกลุ่มดังกล่าวเดินทางมาจากสถานที่ต่างๆ กัน โดยมาจากจังหวัดสงขลาและจังหวัดยะลา ในเวลาประมาณ 23.00 น. มีชาย 2 คน ออกมาจากมัสยิด และนำรถจักรยานยนต์ขับขึ้นเวียนตามเส้นทางระหว่างมัสยิดและจุดตรวจหรือเซะ หลังจากที่ได้กลับเข้าไปในมัสยิดแล้วชายทั้งสองก็ไม่ได้ออกมาจากมัสยิดอีกเลย

เช้าตรู่ของวันที่ 28 เมษายน พ.ศ.2547 เวลาประมาณ 02.30 น. กลุ่มบุคคลที่เดินทางไปยังมัสยิดเมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ.2547 ประมาณ 15-18 คนออกมานั่งรวมกลุ่มกันที่ลานหน้ามัสยิดด้านทิศตะวันออก โดยคนในกลุ่มได้พูดคุยและแสดงท่าทางในลักษณะของการวางแผน โดยมีคนอีกกลุ่มจำนวน 6-8 คน รวมกลุ่มกันที่ระเบียงทางขึ้นมัสยิดด้านทิศใต้ จากนั้นก็มีรถกระบะไม่ทราบยี่ห้อ สีน้ำเงินดำแล่นเข้ามาจอดอยู่บริเวณมัสยิดและมีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งลงจากรถซึ่งบางคนแต่งกายในชุดคะอ์วะฮ์เดินเข้าไปในมัสยิด

เวลาประมาณ 04.50 น. กลุ่มคนที่มัสยิดประมาณ 30 คนเศษ ได้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม โดยกลุ่มที่หนึ่งเดินทางไปตามถนนด้านสถานีอนามัย ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเดินทางไปตามถนนด้านทิศเหนือฝั่งเดียวกับที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลตันหยงลู โละซึ่งมุ่งหน้าไปยังจุดตรวจหรือเซะ

ต่อมากลุ่มคนประมาณ 32 คน เดินทางมุ่งไปยังจุดตรวจหรือเซะฝั่งป้อมยามด้านสุสานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ขณะเดียวกัน สิบตำรวจเอก อันวาร์ เบ็ญฮาวัน สังกัดกองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนที่ 44 ปฏิบัติหน้าที่อยู่ ณ จุดตรวจฯ ได้รับแจ้งจากทหารจำนวน 3 คนที่วิ่งมาจากจุดตรวจฝั่งสถานีอนามัยว่าให้ระวังกลุ่มคนดังกล่าว ต่อมาทหารที่เหลืออีก 1 คน ที่อยู่ ณ จุดตรวจฯ ได้ถูกฟันทำร้ายจนได้รับบาดเจ็บ

หลังจากนั้นกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบทั้ง 32 คน หลบหนีเข้าไปภายในมัสยิดหรือเซะ

พลเอก พัลลภ ปิ่นมณี รองผอ.กอ.รมน. เดินทางไปยังที่เกิดเหตุ และได้มีประชาชนประมาณ 2,000-3,000 คน รวมตัวกันอยู่ที่บริเวณมัสยิด

เจ้าหน้าที่ปิดล้อมมัสยิดนานหลายชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 06.00 น. ถึง 14.00 น.

เจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารตัดสินใจบุกเข้าไปในมัสยิด โดยใช้ระเบิดมือและอาวุธ เป็นเหตุให้กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบที่อยู่ในมัสยิดทั้ง 32 คน เสียชีวิต (คณะกรรมการอิสระไต่สวนข้อเท็จจริงกรณีเหตุการณ์มัสยิดหรือเซะ, 2548 : 6-8)

จากเหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความรุนแรงขึ้นก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ มีสาเหตุมาจากความต้องการแบ่งแยกดินแดนของชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ เนื่องจากมีความแตกต่างด้านศาสนา วัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิม ก่อให้เกิดความต้องการปกครองตนเอง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประเทศชาติในด้านต่างๆ ตามมาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในภาคใต้ของประเทศไทย ที่เริ่มมีความรุนแรงและนำไปสู่ความไม่สงบที่เกิดขึ้นครอบคลุมทั่วทุกภาคส่วนของสังคมนั้น เป็นพัฒนาการของรูปแบบของการสร้างความหวาดกลัวให้กับประชาชนในพื้นที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยที่อำนาจรัฐไม่สามารถให้ความคุ้มครองดูแลสวัสดิภาพของประชาชนในพื้นที่ในฐานะพลเมืองของรัฐได้

การบริหารด้านการเมืองการปกครอง ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นประเด็นที่สำคัญและคาดว่า ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดจาก การบริหารด้านการเมืองการปกครองที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งวิถีชีวิตของประชาชนชาวไทยมุสลิมแนบแน่นกับวัฒนธรรมอิสลาม ขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศนับถือศาสนาพุทธ วิถีชีวิตก็เป็นแบบพุทธ เกิดความไม่สมดุลและไม่ลงตัวในรูปแบบวัฒนธรรม ทำให้ชาวไทยมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความรู้สึกว่าระบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะข้าราชการใช้ระบบด้านการเมืองการปกครองมีลักษณะสองมาตรฐาน ก่อให้เกิดการต่อต้านและไม่ยอมรับระบบการปกครองในปัจจุบันส่งผลให้เกิดความรุนแรง และนำไปสู่การแบ่งแยกดินแดนเป็นรัฐเอกราช

นอกจากนี้ ในบริบทของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ความสำนึกในภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่มีความสำคัญ ผลที่ตามมาจากอิทธิพลของสำนึกในบริบทดังกล่าวคือ ในช่วงเวลาที่ผ่านมาสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาอย่างจงใจให้กลายเป็น “ความรู้สึกอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์” และ “อัตลักษณ์” ของท้องถิ่นซึ่งกลายเป็นตัวการผลักดันกระบวนการทางการเมืองต่างๆ ที่ก่อรูปขึ้นมา รวมถึงความขัดแย้งที่กลายเป็นความรุนแรงรูปแบบต่างๆ ณ เวลานี้ เหตุการณ์ได้พัฒนามาจนถึงจุดที่ว่าปมเงื่อนของปัญหาที่สำคัญก็คือสำนึกในอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และศาสนาในพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ทางการเมืองเฉพาะ เป็นตัวการสำคัญในการผลักดันการต่อสู้ด้วยความรุนแรง คำถามที่ตามมาก็คือ ถ้าหากการจัดการพัฒนา การสร้างสถาบัน และกระบวนการการเมืองในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นไปได้ในลักษณะใดก็ตามสามารถแก้ปัญหา “ความรู้สึก” ในอัตลักษณ์ได้ ระบบดังกล่าวควรจะมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาอื่นๆ ในที่นี้ได้เช่นกัน เพราะจะเป็นแกนกลางในกระบวนการจัดสรรแจกแจงอำนาจและสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม รวมทั้งจัดการกับความขัดแย้งและความรุนแรงที่มีความถูกต้องและชอบธรรม ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ความชอบธรรมของ

ระบบการเมืองและการบริหารมีความสำคัญมากและจะต้องถูก “ตีความหมาย” ให้สอดคล้องกับบริบทพิเศษเฉพาะดังกล่าวด้วย (ชเนศ อารณสุวรรณ 2551 : 28)

จากประสบการณ์ของผู้ศึกษาที่ได้ศึกษาหาความรู้ตั้งแต่เริ่มศึกษาในระดับปริญญาตรีจนกระทั่งจบหลักสูตรในระดับปริญญาตรี รวมทั้งได้รับการบรรจุแต่งตั้งให้เป็นข้าราชการตำรวจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และใช้ชีวิตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยตรง ได้สัมผัสพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีกับประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งผู้ที่มีความรู้ มีแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี เห็นว่ารูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี เป็นประวัติศาสตร์ยาวนานตั้งแต่สมัยสุโขทัยมีความสำคัญในระดับประเทศ และมีผลต่อความมั่นคงภาครัฐ รวมทั้งส่งผลต่อวิถีชีวิตของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอันจะก่อให้เกิดผลกระทบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษาของเยาวชน ผู้ศึกษาจึงมุ่งศึกษาวิจัย เรื่องแนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี และผลดีผลเสียของรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการปกครองในจังหวัดปัตตานีต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมาของแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี
- 2.2 เพื่อศึกษารูปแบบการปกครองตนเองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานี
- 2.3 เพื่อศึกษาผลดีและผลเสียของรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ศึกษาในช่วง พ.ศ.2543 จนถึงปัจจุบัน เป็นช่วงที่ผู้ศึกษาวิจัยเริ่มเข้าไปอยู่อาศัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.2 ขอบเขตในด้านพื้นที่ศึกษา

ศึกษาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี เพราะปัตตานีเป็นรัฐโบราณเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์

3.3 ขอบเขตของประชากร กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

ศึกษาภายในพื้นที่จังหวัดปัตตานี รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัย โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างคือ

- 1) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 คน
- 2) นักวิชาการ จำนวน 6 คน
- 3) ผู้นำกลุ่มมุสลิมในพื้นที่ จำนวน 3 คน
- 4) ข้าราชการในพื้นที่ จำนวน 3 คน
- 5) สื่อมวลชนในท้องถิ่น จำนวน 3 คน

3.4 ขอบเขตของวิธีการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตการวิจัยออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

3.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย

1) ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ผู้นำกลุ่มมุสลิมในพื้นที่ ข้าราชการในพื้นที่ สื่อมวลชนในท้องถิ่น โดยจะคัดเลือกให้ได้ตัวแทนที่มีคุณวุฒิ สามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ เพื่อให้การศึกษาวิจัยครบถ้วน สมบูรณ์แบบ เป็นการเลือกจากหลากหลายกลุ่ม เพื่อให้ได้แนวคิด ความคิดเห็นที่หลากหลายซึ่งในแต่ละกลุ่มตัวอย่างมีแนวคิดที่เหมือนและแตกต่างกันเกี่ยวกับจังหวัดปัตตานี ทั้งนี้เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่สามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยได้อย่างครบถ้วน เกี่ยวกับแนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานี โดยมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนานตั้งแต่สมัยสุโขทัย ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ว่าส่งผลกระทบในแต่ละด้านอย่างไร

2) ผลดีและผลเสียของรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

3.4.2 ขอบเขตด้านวิธีการศึกษา

1) ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เป็นการศึกษาเฉพาะผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของจังหวัดปัตตานีและผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ผู้นำกลุ่มมุสลิมในพื้นที่ ข้าราชการในพื้นที่ สื่อมวลชนในท้องถิ่น

3.4.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

เป็นการศึกษาตั้งแต่ พ.ศ.2543 จนถึงปัจจุบัน

3.4.4 ขอบเขตด้านพื้นที่ที่จะศึกษา

เป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่จังหวัดปัตตานี

วิทยานิพนธ์ เรื่องแนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ จะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากเอกสาร และจากการสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ที่มีความรู้ ความเข้าใจ โดยแยกการวิเคราะห์เป็นประเด็นต่างๆ เช่น

- 1) ความเป็นมาของแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี
- 2) รูปแบบการปกครองตนเองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานี
- 3) ผลดีและผลเสียของรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

หมายถึง จังหวัดภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

4.2 ชาวมุสลิม

หมายถึง ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามอยู่อาศัยทางภาคใต้ตอนล่าง

4.3 กอ.รมน.ภาค 4

หมายถึง กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ส่วนหน้า รับผิดชอบการรักษาความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ 1 มกราคม 2549 ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 205/2549 ลง 30 ตุลาคม 2549 เพื่อเป็นหน่วยงานหลักในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

4.4 พตท.

หมายถึง กองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร เป็นหน่วยงานในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในภาคใต้ของประเทศไทย ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2524 ตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 8/2524 ลงวันที่ 20 มกราคม 2524 ในรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ทำหน้าที่กำหนดแผนปฏิบัติการในการป้องกันและแก้ไขการก่อเหตุร้ายแรง หรือการก่อการร้ายทุกรูปแบบให้เกิดเอกภาพ รวมทั้งมีอำนาจสั่งการและ อำนวยการปฏิบัติของฝ่ายพลเรือน ตำรวจ ทหาร ให้มีการดำเนินงานไปตามแผนปฏิบัติการ

4.5 ศอ.บต.

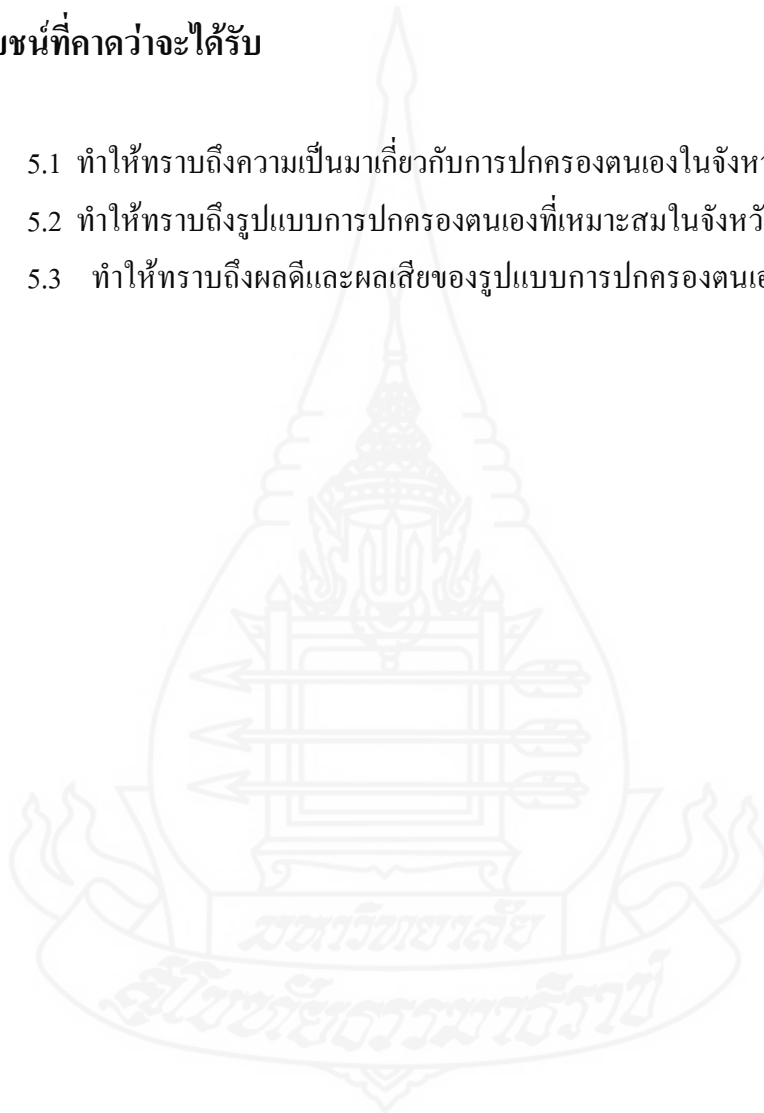
หมายถึง ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นองค์กรพิเศษที่รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ก่อตั้งขึ้น ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 8/2524 ลงวันที่ 20 มกราคม 2524 ต่อมาได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 56/2539 ลงวันที่ 23 เมษายน 2539 กำหนดบทบาทให้

ศอ.บต. ทำหน้าที่คล้ายกับเป็นรัฐบาลส่วนหน้า มาตั้งหน่วยอำนาจการอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยจำลองหน่วยงานอำนาจการด้านแผนงาน แผนเงิน และแผนคน ของรัฐบาลกลางมาอยู่ด้วยกัน ในการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีนโยบายการแก้ปัญหา เป็น 2 ด้านคือ การพัฒนา และการปราบปราม โดย ศอ.บต. ขึ้นอยู่กับรองปลัดกระทรวงมหาดไทย

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 5.1 ทำให้ทราบถึงความเป็นมาเกี่ยวกับการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี
- 5.2 ทำให้ทราบถึงรูปแบบการปกครองตนเองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานี
- 5.3 ทำให้ทราบถึงผลดีและผลเสียของรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

ด้านต่างๆ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. กรอบความคิดทางทฤษฎี

กรอบแนวคิดและทฤษฎีในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

- 1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น
- 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ
- 1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองตนเอง
- 1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ
- 1.5 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม
- 1.6 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่น เป็นรูปแบบการปกครองที่เกิดจากระบวนการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปยังท้องถิ่น เพื่อวัตถุประสงค์ในอันที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้มีโอกาสเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการปกครองท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อตอบสนองต่อการแก้ปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ (เสนห์ จุ้ยโต 2538 : 665)

ดาเนียล วิท (Daniel Wit) (1967 : 1001-103 อ้างถึงในชวงศ์ ฉายะบุตร : 2539) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลาง ให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเป็นบางส่วนในการบริหารท้องถิ่น ตามหลักการที่ว่า ถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่น ก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

วิลเลียม วี. ฮอลโลเวย์ (William V. Holloway) (1951 : 101-103 อ้างถึงในชวงศ์ ฉายะบุตร : 2539) นิยามว่าการปกครองท้องถิ่น หมายถึง องค์การที่มีอาณาเขตแน่นอน มีประชากร ตามหลักที่กำหนดไว้ มีอำนาจการปกครองตนเอง มีการบริหารการคลังของตนเอง และมีสภาท้องถิ่นที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชน

โจน เจ. คลาร์ก (John J. Clarke) (1957 : 87-89 อ้างถึงใน ชวงส์ ฉายะบุตร : 2539) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการ ปกครองที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการให้บริการประชาชนในเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใดโดยเฉพาะ และหน่วยการปกครองดังกล่าวนี้จัดตั้งและ อยู่ในความดูแลของรัฐบาลกลาง

แฮริส จี. มอนตากู (Haris G. Montagu) (1984 : 574 อ้างถึงใน ชวงส์ ฉายะบุตร : 2539) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึงการปกครองซึ่งหน่วยการปกครองท้องถิ่นได้มีการ เลือกตั้งโดยอิสระเพื่อเลือกผู้ที่มีหน้าที่บริหาร การปกครองท้องถิ่นมีอำนาจอิสระและความ รับผิดชอบซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจาก การควบคุมของหน่วย การบริหารราชการ ส่วนกลางหรือภูมิภาค แต่ทั้งนี้หน่วยการปกครองท้องถิ่น ยังต้องอยู่ภายใต้บทบังคับว่าด้วยอำนาจ สูงสุดของประเทศ ไม่ได้กลายเป็นรัฐอิสระใหม่

อีไมล์ เจ. ซัดดี (Emile J. Sady) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึงหน่วยการ ปกครองทางการเมืองที่อยู่ในระดับต่ำกว่ารัฐ ซึ่งก่อตั้งโดยกฎหมายและมีอำนาจเพียงพอที่จะทำ กิจกรรมในท้องถิ่นได้ด้วยตนเอง รวมทั้งอำนาจจัดเก็บภาษี เจ้าหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่น ดังกล่าวอาจได้รับการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งโดยท้องถิ่นก็ได้ (อุทัย หิรัญโต, 2523 : 4)

การปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชน ใน ท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินการบางอย่าง โดยดำเนินการกันเองเพื่อบำบัด ความต้องการของตน การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์การมีเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชน เลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุม ด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากการควบคุมของรัฐไม่ได้เพราะการปกครอง ท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น (อุทัย หิรัญโต 2523 : 2)

1.1.1 หลักการปกครองท้องถิ่น มีดังนี้

1. อาจมีรูปแบบของหน่วยการปกครองท้องถิ่นหลายรูปแบบตามความ แตกต่างของความเจริญประชากรหรือขนาดของพื้นที่

2) ต้องมีอำนาจอิสระ (autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม

3) หน่วยการปกครองท้องถิ่นต้องมีสิทธิตามกฎหมายที่จะดำเนินการ ปกครองตนเองโดยสิทธินี้แบ่งเป็น 2 ประการ คือ

- สิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ ขององค์กร ปกครองท้องถิ่น

- สิทธิในการกำหนดงบประมาณ เพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ที่ มีอยู่

4) มีองค์กรในการบริหารและปกครองตนเอง คือ มีองค์กรฝ่ายบริหาร และองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ

5) ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น

1.1.2 องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น

ระบบการปกครองท้องถิ่นประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการ คือ (อุทัย หิรัญโต 2523 : 22)

1) สถานะตามกฎหมาย(legal status) หมายถึง ประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองท้องถิ่นในประเทศนั้นจะมีความเข้มแข็งกว่าการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่า ประเทศนั้นมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

2) พื้นที่และระดับ(area and level) ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการเช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ และความสำคัญในการปกครองของตนเองของประชาชน จึงได้มีกฎเกณฑ์ที่จะกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 2 ระดับ คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กและหน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดใหญ่

องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม (UNESCO) องค์การอนามัยโลก (WHO) และสำนักกิจการสังคม (Bureau of Social Affair) ได้ให้ความเห็นว่าหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่สามารถให้บริการและบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ ควรมีประชากรประมาณ 50,000 คน และมีปัจจัยอื่นที่ต้องพิจารณาด้วย เช่น ประสิทธิภาพในการบริหาร รายได้ และบุคลากร เป็นต้น

3) การกระจายอำนาจหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองและการปกครองของรัฐบาล

4) องค์การนิติบุคคลจัดตั้งโดยผลแห่งกฎหมายแยกจากรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลแห่งชาติมีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ออกกฎ ข้อบังคับ ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบาย

5) การเลือกตั้ง สมาชิกองค์กรหรือคณะผู้บริหารจะต้องได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อแสดงถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชนโดยมีการเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง

6) อิสระในการปกครองท้องถิ่น สามารถใช้ดุลพินิจของตนเองในการปฏิบัติกิจการในขอบเขตของกฎหมายโดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลาง และไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชาของหน่วยงานราชการ

7) งบประมาณ มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

8) การควบคุมดูแลจากรัฐ เมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้วจะยังคงอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐ เพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชนโดยรวม โดยการมีอิสระในการดำเนินงานของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น เพราะมีฉะนั้นท้องถิ่นจะกลายเป็นรัฐอธิปไตย (อนันต์ อนันตกุล 2539 : 31)

1.1.3 วัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่น

ชวงส์ ฉายะบุตร (2539 : 26) ได้จำแนกวัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่นไว้ดังนี้

1) ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดว่าในการบริหารประเทศ จะต้องอาศัยเงินงบประมาณเป็นหลัก หากเงินงบประมาณจำกัด ภารกิจที่จะต้องบริการให้กับชุมชนต่างๆ อาจไม่เพียงพอ ดังนั้นหากจัดให้มีการปกครองท้องถิ่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ ก็สามารถมีรายได้ มีเงินงบประมาณของตนเองเพียงพอที่จะดำเนินการสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่นได้ จึงเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้เป็นอย่างมาก การแบ่งเบานี้เป็น การแบ่งเบาทั้งในด้านการเงิน บุคคล ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ

2) เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากประเทศมีขนาดใหญ่ความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน การรอรับการบริการจากรัฐบาลแต่อย่างเดียว อาจไม่ตรงตามความต้องการที่แท้จริงและล่าช้า หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจึงจะสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน

3) ความประหยัด โดยท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน สภาพความเป็นอยู่ของ ประชาชนก็ต่างกันด้วย การจัดตั้งหน่วยปกครองท้องถิ่นขึ้นจึงมีความจำเป็น โดยให้อำนาจหน่วยการปกครองท้องถิ่นจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งเป็นวิธีการหารายได้ให้กับท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ในการบริหารกิจการของท้องถิ่น ทำให้ประหยัดเงินงบประมาณของรัฐบาลที่จะต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นทั่วประเทศ และแม้จะมีการจัดสรรเงินงบประมาณจากรัฐบาลไปให้บ้างแต่ก็มีเงื่อนไขที่กำหนดไว้

4) เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษารอบการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน จากการที่การปกครองท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ไม่ว่าจะโดยการสมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเลือกเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติของหน่วยการปกครองท้องถิ่นก็ตาม การปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกันนี้มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ถึงกระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติได้เป็นอย่างดี

1.1.4 ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น

ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นสรุปได้ดังนี้

1) การปกครองท้องถิ่นคือรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (basic democracy) เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง การบริหารท้องถิ่นเกิดความรับผิดชอบ และวางแผนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย อันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบการปกครองประชาธิปไตย (ชูศักดิ์ เทียงตรง 2518 : 6-7) โดยประชาชนจะมีโอกาสเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร การเลือกตั้งจะเป็นการฝึกให้ประชาชนใช้ดุลพินิจเลือกผู้แทนที่เหมาะสม สำหรับผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปบริหารกิจการของท้องถิ่น จะได้ใช้ความรู้ความสามารถบริหารงานท้องถิ่น เกิดความคุ้นเคยมีความชำนาญในการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติต่อไป

2) การปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักการปกครองตนเอง (self government) ซึ่งหัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือการปกครองตนเอง

3) การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการกระจายอำนาจ การปกครองท้องถิ่นมีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เนื่องจากความจำเป็นบางประการ ดังนี้ (ชูวงศ์ ฉายะบุตร 2539 : 28-29)

- ภารกิจของรัฐบาลมีมาก และนับวันจะเพิ่มขึ้น ซึ่งเห็นได้จากงบประมาณที่เพิ่มขึ้นทุกปี

- รัฐบาลไม่อาจดำเนินการในการสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมมีปัญหา และความต้องการที่แตกต่างกัน การแก้ปัญหาหรือจัดบริการ โครงการในท้องถิ่นในรูปแบบที่เหมือนกันย่อมไม่เกิดผลสูงสุด ซึ่งท้องถิ่นย่อมรู้ปัญหาและเข้าใจปัญหาดีกว่าประชาชนในท้องถิ่น จึงเป็นผู้ที่เหมาะสมที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้น

- กิจกรรมบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่นนั้นไม่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นอื่น และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อประเทศโดยรวม จึงเป็นการเหมาะสมที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการเอง ดังนั้นหากไม่มีหน่วยการปกครองท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลจะต้องดำเนินการทุกอย่าง หากจัดให้มีการปกครองท้องถิ่น เพื่อดำเนินการเองแล้วภาระของรัฐบาลก็จะหมดไป รัฐบาลจะมีหน้าที่เพียงควบคุม ดูแลเท่าที่จำเป็น เพื่อให้ท้องถิ่นมีมาตรฐานในการดำเนินงานมากขึ้น การแบ่งเบาระยะของรัฐทำให้รัฐบาลมีเวลาดำเนินการในเรื่องสำคัญ หรือกิจการใหญ่ๆ ระดับชาติอันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม ภาระหน้าที่ที่รวมอยู่ส่วนกลางจะลดน้อยลง ความคล่องตัวในการดำเนินงานของส่วนกลางจะมากขึ้น

4) การปกครองท้องถิ่นสามารถสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ตรงตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากท้องถิ่นมีความแตกต่างกันไม่ว่าทางด้านสภาพภูมิศาสตร์ ทรัพยากร ประชาชน ความต้องการ และปัญหา ผู้ที่ให้บริการหรือแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนต้องเป็นผู้ที่รู้ปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นอย่างดี การบริหารงานจึงจะเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นท้องถิ่นจึงควรบริหารงานให้เสร็จสิ้นภายในท้องถิ่น

5) การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมืองการบริหารของประเทศในอนาคต ผู้นำหน่วยการปกครองท้องถิ่นย่อมเรียนรู้ประสบการณ์ทางการเมือง การได้รับเลือกตั้ง การสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่น ย่อมเป็นพื้นฐานที่ดีต่ออนาคตทางการเมืองของตนเอง และยังฝึกฝนทักษะทางการเมืองการบริหารงานในท้องถิ่นด้วย

6) การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวความคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง การปกครองท้องถิ่นโดยยึดหลักการกระจายอำนาจทำให้เกิดการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเองทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การดำเนินงานพัฒนาชนบท ที่ผ่านมายังมีอุปสรรคประการหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมจากประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งการพัฒนาชนบทที่สัมฤทธิ์ผลนั้นจะต้องมาจากการริเริ่มช่วยตนเองของประชาชนในท้องถิ่น ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมแรงกัน โดยอาศัยโครงสร้างความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง ซึ่งต้องมาจากการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

1.1.5 ข้อเสนอเชิงปฏิบัติให้ท้องถิ่นเป็นการปกครองตนเอง

หากจะปฏิรูปการปกครองท้องถิ่นตามทฤษฎีการปกครองท้องถิ่น มีหลักที่สำคัญ 7 ประการ คือ

1) ควรมีการประชุมหารือ ขอความเห็นและหารือไตร่ตรองกันในหมู่ประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัด

การประชุมในลักษณะนี้จะต้องทำในชุมชนหรือสังคมที่คนใกล้ชิดกันมีความรู้จักหรือคุ้นเคยกันพอสมควร เพื่อให้ทุกฝ่ายทุกกลุ่มที่ประชุมร่วมกันมีสำนึกในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา มองเห็นปัญหาและทางออกจากจุดยืนของผู้ที่อยู่ร่วมกันในกลุ่ม โดยไม่ยึดติดกับจุดยืนของตน และต้องเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวหรือประโยชน์เฉพาะกลุ่ม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นผู้จูงใจให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการหารือและไตร่ตรองในเรื่องของท้องถิ่นร่วมกัน เช่น การกำหนดทิศทางของการพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงสร้างบรรยากาศให้มีความสามัคคีในการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นร่วมกัน รวมทั้งระดมขอความร่วมมือและความช่วยเหลือจากประชาชน ระดมอาสาสมัครมาร่วมประชุมและร่วมไตร่ตรองในเรื่องต่างๆ ร่วมกันเสมอ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเปลี่ยนวิถีคิดจากการเป็นผู้จัดบริการสาธารณะมาเป็นผู้ระดมประชาชนให้เข้าร่วมเป็นกำลังสำคัญในการบริหารกิจการ แก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น เสมือนว่าทุกเรื่องของท้องถิ่นเป็นเรื่องของประชาชน

2) งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีงบประมาณพิเศษเพื่อไว้ใช้ในการทำให้ประชาชนเกิดการรวมกลุ่มหรือสมาคมต่างๆ เพื่อร่วมคิดร่วมแก้ปัญหาของกลุ่ม หรือจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ร่วมกัน รวมถึงบุด้านการศึกษาทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนในด้านประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นต้น

3) ขนาดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีขนาดเล็กเพื่อให้คนในพื้นที่ได้รู้จักมักคุ้นมีความง่าย รวดเร็ว และสะดวกในการบริหารกิจการของท้องถิ่น มีการปกครองตนเอง มีงบประมาณเป็นของตนเอง รวมถึงมีการเลือกตั้งผู้แทนหรือผู้นำได้เองด้วยขนาดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเหมาะสมนั้นเราสามารถนำมาเชื่อมโยงกับการปกครองตนเองของกรีกโบราณได้ว่า เพราะเหตุใดเอเธนส์ถึงมีการปกครองตนเองได้ ก็เห็นจะเป็นเพราะว่าเอเธนส์เป็นชุมชนขนาดเล็ก เล็กขนาดที่เรียกว่ารู้จักหน้ารู้จักตากันหมด และรู้ว่าอะไรคือประโยชน์ส่วนรวม เพราะฉะนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีขนาดที่เล็กกะทัดรัดอันจะทำให้เกิดการปกครองของประชาชนด้วยตนเองได้ง่ายขึ้น สะดวกขึ้น และมีความเป็นไปได้อย่างมาก

4) อาสาสมัคร

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควร สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดอาสาสมัครในท้องถิ่นเพื่อมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มากขึ้น เพื่อเกิดเป็น “พลังของชุมชน” โดยประชาชนในท้องถิ่นควรมีจิตสำนึกในการทำงานเพื่อชุมชนของตนให้มากขึ้น เช่น อาสาสมัครในการดูแลสวนหย่อมในชุมชน ความสะอาดบาทวิถี ดูแลเด็กและ

คนชรา หรือ ดูแลห้องสมุดชุมชน โดยจะต้องปลูกฝังจิตสำนึกด้านอาสาสมัครไว้ในระบบการศึกษา “พลังของชุมชน” ในที่นี้หมายความว่าทั้งการสนับสนุนทั้งทางด้านกำลังและงบประมาณ เช่น เงินบริจาค เป็นต้น

5) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการ หรือคณะทำงาน ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มากที่สุด

6) ลดงบประมาณด้านบุคลากรท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ควรใช้งบประมาณมากในเรื่องค่าตอบแทนบุคลากร แต่ควรใช้งบประมาณส่วนใหญ่ที่ตนมีเพื่อการพัฒนาเป็นหลัก เพราะเมื่อประชาชนมีจิตอาสาเข้ามาทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องขยายจำนวนบุคลากรเพื่อให้เพียงพอต่อการดำเนินงาน แต่ควรใช้ระบบอาสาสมัครเข้ามาเสริมการทำงานของท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ ประชาชนจักเกิดความรักและภาคภูมิใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลและดำเนินงานด้วย

7) ปรับเปลี่ยนทัศนคติเดิมที่มีต่อประชาชน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมองว่าประชาชนเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น เช่นเดียวกับชนชั้นกลางหรือชั้นสูง มิใช่คนยากจนหรือคนด้อยโอกาส และส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น ปลูกฝังให้ประชาชนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจที่มีส่วนร่วมในการเห็นปัญหา และแก้ไขปัญหาในชุมชนด้วยตนเอง (อนเนก เหล่าธรรมทัศน์, 2551 : 25-27)

กล่าวโดยสรุป การปกครองท้องถิ่น คือรูปแบบการปกครองที่กำหนดขึ้นบนพื้นฐานทฤษฎีการกระจายอำนาจ และอุดมการณ์ประชาธิปไตย ซึ่งเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง และกิจกรรมการปกครองในระดับหนึ่งจะเห็นได้จากลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่นที่เน้นการมีอำนาจอิสระในการปกครองตนเอง มีการเลือกตั้ง มีองค์กรหรือสถาบันที่จำเป็นในการปกครองตนเอง และที่สำคัญคือ ประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง

การปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบัน มี 2 รูปแบบ คือ

(1) การปกครองท้องถิ่นทั่วไป ได้แก่

1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) มีโครงสร้างการบริหาร คือมีสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแล

2) เทศบาล มีโครงสร้างการบริหาร คือมีสภาเทศบาล และนายกเทศมนตรี โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแล

3) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีโครงสร้างการบริหาร คือมีสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีนายอำเภอเป็นผู้กำกับดูแล

(2) การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ซึ่งมีฐานะเป็นทวิภาคการเมือง และนิติบุคคล โดยในประเทศไทยมี 2 แห่งคือ

1) กรุงเทพมหานคร มีโครงสร้างการบริหาร คือมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร สภากรุงเทพมหานคร และสภาเขต

2) เมืองพัทยา มีโครงสร้างการบริหาร คือมีสภาเมืองพัทยา และนายกเมืองพัทยา

การปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมกับสภาพของแต่ละท้องถิ่น โดยในสภาวะการณ์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ทำให้ประชาชนมีความตื่นตัว และมีความรู้ความเข้าใจในการปกครองตนเองมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการรับรู้ข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ ประกอบกับการพัฒนาของประเทศได้ทำให้ท้องถิ่นมีความเจริญขึ้นเป็นลำดับ จึงจำเป็นต้องปรับปรุงรูปแบบการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองตนเองให้ได้มากที่สุด อันเป็นเป้าหมายสำคัญของการกระจายอำนาจการปกครอง แต่ทั้งนี้การที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบ โครงสร้าง อำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบใดก็ตาม จำเป็นจะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนขีดความสามารถทางด้านการบริหารบุคคล การเงิน และการคลังของท้องถิ่นเหล่านั้นด้วย

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจ(decentralization) คือการโอนกิจการบริการสาธารณะบางกิจการจากรัฐหรือองค์การปกครองส่วนกลางไปให้ชุมชนซึ่งตั้งอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศ หรือหน่วยงานบางหน่วยงานรับผิดชอบจัดทำอย่างเป็นอิสระจากองค์การปกครองส่วนกลาง การกระจายอำนาจมี 2 รูปแบบ คือ

1.1.1 การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น หรือการกระจายอำนาจตามอาณาเขต หมายถึง การมอบอำนาจให้ท้องถิ่นจัดทำกิจการหรือบริการสาธารณะบางกิจการภายในเขตของแต่ละท้องถิ่นนั้น และท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองตนเอง

1.1.2 การกระจายอำนาจตามการบริการ หรือการกระจายอำนาจทางเทคนิค หมายถึง การโอนกิจการบริการสาธารณะบางกิจการจากรัฐหรือองค์การปกครองส่วนกลาง ไปให้หน่วยงานบางหน่วยงานรับผิดชอบจัดทำอย่างเป็นอิสระ โดยปกติแล้วจะเป็นกิจการซึ่งการจัดทำต้องอาศัยความรู้ความชำนาญทางเทคโนโลยี เช่น การสื่อสาร วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ การผลิตกระแสไฟฟ้า เป็นต้น

ลิขิต ชีรเวคิน (2535 : 3) ได้ให้ความสำคัญของการกระจายอำนาจ โดยกล่าวไว้ว่าการกระจายอำนาจการปกครองนั้นมีความสำคัญทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยสรุปได้ 2 ประเด็นใหญ่ๆ ดังนี้

(1) การกระจายอำนาจถือเป็นรากแก้วของระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย เนื่องด้วยประชาธิปไตยต้องประกอบด้วยโครงสร้างส่วนบน คือ ระดับชาติ และโครงสร้างส่วนล่าง คือระดับท้องถิ่น การปกครองตนเองในรูปแบบของการปกครองท้องถิ่น อย่างแท้จริงคือรากแก้วเป็นฐานเสริมสำคัญยิ่งของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย

(2) การกระจายอำนาจ มีความสำคัญในเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาชนบท โดยเฉพาะในการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยโครงสร้างการปกครองตนเองในลักษณะที่มีความอิสระพอสมควร ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องมีการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

ประยูร กาญจนดล (2523 : 129-135) ได้ให้ความหมายของการกระจายอำนาจปกครอง (decentralization) โดยกล่าวว่าหลักการกระจายอำนาจปกครองให้แก่ท้องถิ่นเป็นวิธีที่รัฐมอบหมายอำนาจบางส่วนให้แก่องค์กรอื่นที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของราชการส่วนกลาง จัดทำบริการสาธารณะบางอย่างโดยอิสระตามสมควรที่ไม่ต้องขึ้นอยู่กับการบังคับบัญชา เพียงแต่ขึ้นอยู่กับราชการบริหารส่วนกลางเท่านั้น หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ รัฐมอบอำนาจในการปกครอง ซึ่งเจ้าหน้าที่ราชการบริหารส่วนกลางรับไปดำเนินการเอง

ธเนศวร์ เจริญเมือง (2535 : 60-61) มีแนวความคิดหรือทัศนะต่อการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นดังนี้

การกระจายอำนาจ (decentralization) หมายถึงระบบการบริหารประเทศที่เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นต่างๆ มีอำนาจในการดูแลกิจการหลายๆ ด้านของตนเอง กิจการที่ท้องถิ่นมี

สิทธิจัดการดูแลได้แก่ ระบบสาธารณสุขไปไกล การศึกษาและศิลปวัฒนธรรม การคุ้มครองชีวิตทรัพย์สิน และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ส่วนกิจการ 2 ประการที่รัฐบาลกลางควบคุมไว้ก็คือ การทหาร และการต่างประเทศ

ขอบเขตของการดูแลกิจการในท้องถิ่นแต่ละประเทศต่างกันไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละประเทศ ส่วนที่เหมือนกันและมีความสำคัญอย่างมากคือ รัฐบาลกลางไม่ได้รวมศูนย์อำนาจการดูแลจัดการแทบทุกอย่างไว้ที่ตนเอง แต่ปล่อยให้ท้องถิ่นมีบทบาทและอำนาจในการกำหนดลักษณะต่างๆ ในท้องถิ่นของตน ทั้งนี้เพราะประเทศหนึ่งๆ มีชุมชนหลายชุมชนรวมกัน มีอาณาเขตกว้างขวาง มีประชากรจำนวนมาก และแต่ละชุมชนก็มีปัญหาต่างๆ แตกต่างกันไป ยกที่คนในท้องถิ่นอื่นจะเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง และสามารถดูแลและแก้ไขกิจการทุกอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเปิดโอกาสให้แต่ละท้องถิ่นดูแลจัดการปัญหาในระดับท้องถิ่นมีประโยชน์สำคัญ 5 ด้าน คือ

- (1) แบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลาง
- (2) ทำให้ปัญหาในแต่ละท้องถิ่นได้รับการแก้ไขปรับปรุงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ
- (3) ส่งเสริมให้ประชาชนแต่ละท้องถิ่นได้แสดงความสามารถพัฒนาบทบาทตนเองในการดูแลรับผิดชอบท้องถิ่นของตน
- (4) เป็นพื้นฐานสำคัญของประชาชนในท้องถิ่นในการก้าวไปดูแลแก้ไขปัญหาระดับชาติ
- (5) เสริมสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและประเทศ เนื่องจากปัญหาต่างๆ ได้รับการแก้ไข สังคมมีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า ประชาชนมีคุณภาพและมีบทบาทในการจัดการดูแลสังคมของตนเอง

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองตนเอง

การปกครองตนเอง คือการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นนอกจากจะได้รับเลือกตั้งขึ้นมาเพื่อรับผิดชอบบริหารท้องถิ่นโดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากประชาชนแล้ว ผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องฟังเสียงประชาชนด้วยวิถีทางประชาธิปไตยต่างๆ เช่น เปิดโอกาสให้ประชาชนออกเสียงประชามติ (referendum) ให้ประชาชนมีอำนาจถอดถอน (Recall) ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรคปัญหาและช่วยกันแก้ไข ปัญหาของท้องถิ่นของตน (อนันต์ อนันตกุล 2521 : 6-7)

นอกจากนี้การปกครองตนเองในรูปของการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง หรือการกระจายอำนาจไปในระดับต่ำสุดคือ รากหญ้า (grass roots) ซึ่งเป็นฐานเสริมสำคัญอย่างยิ่ง ของการพัฒนากระบวนการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ความล้มเหลวของระบอบประชาธิปไตยมีหลายองค์ประกอบ แต่องค์ประกอบที่สำคัญมากอย่างยิ่งขาดอันหนึ่ง คือการขาดรากฐานในท้องถิ่น (ลิขิต ชีรเวทิน 2525 : 3)

1.3.1 การปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น

1) รูปแบบของการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นมีความเป็นมาอย่างไร เริ่มต้นขึ้นเมื่อใด และมีความสัมพันธ์กับรัฐ หรือประเทศในเชิงวิวัฒนาการอย่างไร เรื่องนี้อาจกล่าวได้ว่า มีการพิจารณาแบ่งออกเป็น 2 แนวทางหลักๆ ดังนี้

แนวคิดที่หนึ่ง

มีความคิดความเชื่อและมีแนวทางการพิจารณาที่แลเห็นว่าการปกครองท้องถิ่นของทุกประเทศมีความเป็นมาตั้งแต่สมัยโบราณ และอาจมีมานับตั้งแต่มนุษย์ได้ก่อตั้งสังคมการเมืองขึ้นในโลก เช่น มีมาตั้งแต่สมัยกรีก สมัยโรมัน หรือสมัยก่อนหน้านั้น และในกรณีของไทยก็มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย หรือก่อนสมัยสุโขทัย เช่น การปกครองแบบหัวเมือง และระบบ เวียงวัง คลัง นา เป็นต้น หลังจากนั้นการปกครองท้องถิ่นก็มีวิวัฒนาการต่อเนื่องมาเรื่อยๆ ซึ่งอาจมีความเจริญรุ่งเรืองในบางสมัย และอาจมีตกต่ำในบางยุคบางสมัย トラバจนถึงปัจจุบัน

แนวคิดที่สอง

พิจารณาในทางตรงข้ามว่า การปกครองท้องถิ่นนั้นเป็นผลผลิตของรัฐสมัยใหม่ (modern state) คือถือกำเนิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ และจะมีพัฒนาการอย่างมากในห้วงเวลาที่ประเทศปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นสำคัญอีกด้วย

แนวคิดแบบแรกนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นความคิดแบบจารีตนิยม (patrimonial/traditionalist perspective) ซึ่งเชื่อว่าการปกครองท้องถิ่นเป็นผลผลิตของการปกครองมาแต่โบราณ เช่น เป็นการปกครองแบบชนเผ่า หรือการปกครองของกลุ่มเครือญาติ และเน้นรูปแบบการปกครองแบบที่มีลักษณะไม่เป็นทางการ ซึ่งเกิดขึ้นและกระจายอยู่ในสังคมต่างๆ โดยที่การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบดังกล่าวนี้มีลักษณะเป็นการปกครองตนเอง (self government) ของบรรดาผู้นำ หรือของชุมชนต่างๆ ที่มีเครือข่ายความสัมพันธ์ต่อกันอย่างเห็นได้ชัดในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ส่วนแนวคิดที่สอง อาจเรียกได้ว่าเป็นความคิดของสำนักสมัยใหม่นิยม (modernist perspective) ซึ่งมีความเห็นว่า การปกครองท้องถิ่นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเกิดรัฐสมัยใหม่ขึ้นแล้วนั้น จะมุ่งสนใจถึงบทบาทของรัฐว่าเป็นองค์กรที่มีอำนาจทางการเมืองสูงสุด และเป็นผู้จัดให้มีการปกครองท้องถิ่น

เกิดขึ้น กล่าวคือ หากไม่มีรัฐบาลกลางเกิดขึ้น ก็จะไม่มีการปกครองท้องถิ่นเกิดขึ้นตามมา เนื่องจาก รัฐสมัยใหม่ ประกอบไปด้วย ประชาชน ดินแดน อำนาจอธิปไตย และรัฐบาล อีกทั้งหากรัฐสมัยใหม่ไม่ได้ให้การรับรองสถานะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปกครองท้องถิ่นที่มีมาแต่เดิม เช่น ชุมชน เขตวัด เขตกลุ่มแม่น้ำ เป็นต้น ก็จะมีสถานะเป็นองค์กรที่ไม่เป็นทางการ หรือเป็นการปกครองท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งดำรงอยู่ในกรอบของรัฐสมัยใหม่เท่านั้น

การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบที่เป็นทางการ

การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบที่เป็นทางการ (formal institution) ที่เรามักเรียกกันอย่างกว้างขวางว่าเป็นการปกครองท้องถิ่น (local self government) จะมีลักษณะๆ เด่น คือ รัฐให้การรับรอง ซึ่งการรับรองดังกล่าวอาจเขียนไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศ หรือตราไว้ในพระราชบัญญัติก็ได้ การรับรองโดยรัฐดังกล่าวส่งผลให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีฐานะเป็นนิติบุคคล (juristic person) ซึ่งจะมีอำนาจหน้าที่ มีการจัดองค์กร มีงบประมาณ มีบุคลากร และมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจทางการเมืองและการบริหารท้องถิ่นของตนได้ในระดับหนึ่ง

การกระจายอำนาจแบบเป็นทางการ (formal decentralization)

สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ

- การกระจายอำนาจทางการบริหาร (administrative decentralization)

ในช่วงนี้เป็นช่วงที่การถ่ายโอนภารกิจหน้าที่ให้ท้องถิ่นเกิดขึ้น

- การกระจายอำนาจทางการเมือง (political decentralization) ในช่วงแรกเกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ ที่เรียกกันว่า การถ่ายโอนอำนาจ (devolution) เป็นการจัดตั้งองค์กรนิติบัญญัติขึ้นมาเพื่อตรากฎหมาย และการให้มีการเลือกตั้งผู้นำสูงสุดขึ้นมาบริหาร

- การกระจายอำนาจทางการคลัง (fiscal decentralization) ท้องถิ่นสามารถมีรายได้เป็นของตนเองเพื่อประกันความเป็นอิสระของท้องถิ่น

ในประการสำคัญ การที่องค์กรปกครองท้องถิ่นมีลักษณะเป็นทางการ และเป็นการปกครองตนเองของประชาชนก็ย่อมมีผลสำคัญต่อการก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น ตลอดจนถึงสมาชิกสภาของท้องถิ่น ซึ่งจะต้องเป็นไปตามกระบวนการทางการเมืองในแบบประชาธิปไตย เช่น มีการเลือกตั้งทั่วไป มีการกำหนดทอมหรือวาระในการดำรงตำแหน่ง มีการกำหนดเรื่องหน้าที่ความรับผิดชอบ การพ้นจากตำแหน่ง และการถูกตรวจสอบทางการเมืองและการบริหารองค์กรทั้งโดยส่วนขององค์กรภายในและโดยองค์กรภายนอก

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ก็จะมีขึ้นและเห็นได้อย่างชัดเจน นับตั้งแต่การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น การเข้าร่วมประชุม การแสดงความคิดเห็น การนำเสนอร่างข้อบัญญัติให้องค์กรปกครองท้องถิ่นทำตาม การถอดถอน

และการตรวจสอบผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น ซึ่งประพฤตินั้นไม่เหมาะสมและสร้างความเสียหายให้แก่ท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นแบบไม่เป็นทางการ

ในส่วนของ การปกครองท้องถิ่นแบบไม่เป็นทางการ (informal institution) เราอาจเรียกได้ว่าเป็นการปกครองตนเอง (self government) ชนิดหนึ่งหรือบ้างเรียกว่า การเมืองชุมชนแบบธรรมชาติ (nature หรือ community politics) ซึ่งมีลักษณะสำคัญขึ้นกับ โครงสร้างอำนาจทางการเมืองของชุมชนนั้นๆ เองว่าเป็นชนเผ่าหรือเป็นกลุ่มภาษาวัฒนธรรมใด มีอุปนิสัยใจคอ มีวัฒนธรรมของการรวมกลุ่ม มีการนับถือญาติ มีการประกอบอาชีพการงาน มีระบบการกระจายความมั่งคั่ง มีโครงสร้างทางชนชั้น มีกลุ่มสถานภาพและมีลักษณะของผู้นำ ฯลฯ ในลักษณะใด

เนื่องด้วยเป็นการปกครองท้องถิ่นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ การก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งของผู้นำ การใช้อำนาจของผู้นำ และการพ้นจากตำแหน่งของผู้นำจึงมักไม่มีกฎที่มีความชัดเจนแน่นอนว่าเป็นไปเมื่อใด และในลักษณะใด

อย่างไรก็ดีการแบ่งแยกการปกครองท้องถิ่นออกเป็นรูปแบบที่เป็นทางการ และรูปแบบที่ไม่เป็นทางการดังกล่าวข้างต้น มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเป็นสำคัญ มิได้มีความหมายว่าในโลกความเป็นจริงมีการแบ่งออกเป็น 2 แบบอย่างเด็ดขาด ในทางตรงข้ามทุกสังคมการเมืองรวมทั้งในประเทศไทยด้วยนั้นปรากฏว่ามีทั้งการปกครองท้องถิ่นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการดำรงอยู่ควบคู่กัน เพียงแต่ว่าสังคมและตัวเราเองจะให้ความสำคัญแก่การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบใดมากกว่ากันเท่านั้น

หากประชาชนชาวไทยมีอุปนิสัยใจคอ และมีวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญแก่การปกครองท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการอย่างมาก ก็คงไม่เป็นที่สงสัยว่า การปกครองท้องถิ่นที่เป็นทางการคงจะไม่ได้รับการเอาใจใส่จากประชาชนเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังขึ้นกับการปกครองท้องถิ่นที่เป็นทางการของไทยเองอีกด้วยว่า มีความสำคัญเพียงใดต่อชีวิตของประชาชน เช่นให้บริการแก่ประชาชนมากน้อยเพียงใด เก็บภาษีจากประชาชนมากน้อยเพียงใด เปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด ฯลฯ หากองค์กรปกครองท้องถิ่นทางการจัดบริการสาธารณะน้อยเช่นการเก็บภาษีจากประชาชนเพียงน้อยรายการ หรือไม่มีการจัดเก็บเลย ฯลฯ ประชาชนในท้องถิ่นเองก็คงเห็นความสำคัญขององค์กรปกครองท้องถิ่นทางการไม่มากนัก หากองค์กรปกครองท้องถิ่นทางการมีการจัดบริการสาธารณะแก่ประชาชนเป็นอันมาก อีกทั้งมีการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมจากประชาชนมารายการ ก็จะเป็นทั้งแรงบังคับและผลักดันให้

ประชาชนในท้องถิ่นต้องเข้ามาติดต่อและสัมพันธ์กับองค์กรปกครองท้องถิ่นทางการอย่างมากไปโดยปริยาย

จากที่กล่าวมานั้น คงพอที่จะสรุปได้ว่าภายในชุมชนทางการเมืองซึ่งมีลักษณะเป็นหน่วยทางการเมืองที่เป็นตัวของตัวเอง (political entity) หนึ่งๆ ดังเราเรียกกันว่าระบบการเมือง (political system) หรือ ระบอบการเมือง (political regime) นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดรูปแบบการปกครองภายในระบอบของตน กล่าวคือจะต้องมีการกำหนดและจัดสรรอำนาจทางการเมืองการปกครองว่าจะให้องค์กรหรือสถาบันใดเป็นผู้ใช้อำนาจ อีกทั้งอำนาจดังกล่าวถูกใช้โดยองค์กรเดียวหรือหลายองค์กร และการใช้อำนาจขององค์กรหนึ่งๆ นั้นกินความกว้างขวางเพียงใด จากกรอบความคิดเช่นนี้จึงเป็นที่มาของแนวคิดในเรื่องการรวมอำนาจ (centralization) และการกระจายอำนาจ (decentralization) ซึ่งถูกใช้ในการจัดรูปแบบทางการเมือง (form of government) ภายในระบอบการเมือง

การรวมศูนย์อำนาจ (centralization) เป็นสถานะที่จะต้องมียู่เสมอภายในระบอบการเมือง เนื่องจากอำนาจในทางการเมืองการปกครองจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่องค์กรหรือกลุ่มองค์กรซึ่งเป็นที่ยอมรับภายในสังคมการเมือง เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ใช้อำนาจสูงสุดภายในระบอบการเมืองนั้นๆ ทั้งนี้ก็เพื่อดำรงไว้ซึ่งความมีเอกภาพภายในหรือสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทางการเมือง

2) การปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น

การปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น หรือที่เรียกว่า local self government นั้นเป็นการปกครองที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ในอดีต ซึ่งเราอาจจะเรียกว่าเป็น “การเมืองชุมชนแบบธรรมชาติ” (nature หรือ community politics) ก็ได้ โดยสภาพของเมืองธรรมชาตินั้นเกิดมาตั้งแต่เมื่อมนุษย์รวมตัวกันเป็นชุมชนทางการเมือง โดยในแต่ละชุมชนนั้นก็มีความแตกต่างหลากหลายกันออกไป เช่นบางชุมชนผู้ชายเป็นใหญ่ บางชุมชนผู้หญิงเป็นใหญ่ ซึ่งเราอาจจะเรียกสภาพนี้ว่าเป็น “การเมืองในชุมชน” โดยลักษณะของการเมืองในชุมชนนั้นก็มีความแปรผันไปตามโครงสร้างอำนาจทางการเมืองของชุมชนนั้นๆ เองว่าเป็นชนเผ่าหรือเป็นกลุ่มภาษาวัฒนธรรมใด มีอุปนิสัยใจคอ มีวัฒนธรรมของการรวมกลุ่ม มีการนับถือญาติ มีการประกอบอาชีพการงาน มีระบบการกระจายความมั่งคั่ง มีโครงสร้างทางชนชั้น มีกลุ่มสถานภาพและมีลักษณะของผู้นำ มีวิถีชีวิต คติความเชื่อ ค่านิยม และสภาพภูมิศาสตร์ทางกายภาพต่างๆ ฯลฯ ในลักษณะใด ในสังคมขนาดเล็ก เช่น สังคมแบบล่าสัตว์และเก็บหาอาหาร สังคมชนเผ่าหรือสังคมเกษตรกรรม ระบบเครือญาติหรือความเป็นญาติพี่น้องมีอิทธิพลครอบงำระบบการผลิตและการแบ่งปันทรัพยากร การจัดตั้งองค์กรสังคมสมัครพรรคพวกและระบบการเมือง ตลอดจนครอบคลุมความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งหมดเอาไว้

ในสังคมชานนาไทย กลุ่มเครือญาติเป็นพื้นฐานสำคัญของข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมภายในชุมชนตลอดมาทุกยุคสมัย นอกเหนือไปจากพ่อแม่พี่น้องและลูกหลานซึ่งเป็นสมาชิกของครอบครัวชาย กลุ่มเครือญาติของชาวบ้านแต่ละคนจะประกอบไปด้วยบรรดาผู้สืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษหรือปู่ย่าตายายของคนนั้นๆ รวมทั้งลุงป้าน้าอา และลูกๆ ของคนเหล่านี้ซึ่งมักถูกเรียกรวมๆ กันว่าเป็น “ญาติ” หรือ “อาว” สมาชิกของกลุ่มเครือญาติที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันและหมู่บ้านใกล้เคียงจะเป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความใกล้ชิดสนิทสนม สนับสนุนและช่วยเหลือเกื้อกูลมากกว่าเพื่อนบ้านหรือชาวบ้านอื่นๆ ที่มีได้เกี่ยวดองด้วยสายสัมพันธ์ทางเครือญาติ

อาจจะกล่าวได้ว่า ในชุมชนชานนา ความสัมพันธ์ทางเครือญาติได้ครอบคลุมสมาชิกแทบทั้งหมดของชุมชนเอาไว้ หมู่บ้านชานนามักจะประกอบไปด้วยกลุ่มเครือญาติเพียง 4-5 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่ในละแวกเดียวกัน ความสัมพันธ์ทางการแต่งงานระหว่างกลุ่มเครือญาติกลุ่มต่างๆ ทำให้ลูกหลานของกลุ่มเครือญาติเหล่านี้มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นต่อกัน

โดยอาจจะกล่าวได้ว่า การปกครองท้องถิ่น คือ รากฐานในทางประวัติศาสตร์ของสังคม จนสามารถกล่าวได้ว่าในท้องถิ่นดั้งเดิมนั้นมีสิ่งที่เรียกว่า local self government อยู่แล้ว หากอยู่ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ (informal) คือ การปกครองในรูปแบบของเครือญาติ วงศ์วาน ตระกูล มีผู้หลักผู้ใหญ่เป็นผู้ดูแล หรือในการปกครองระดับหมู่บ้านหรือชุมชน

ในประเทศยุโรปส่วนใหญ่จะมีระบบการปกครองท้องถิ่นเป็นรากฐานในทางประวัติศาสตร์ของสังคมที่ค่อยๆ ปรับเปลี่ยนจนมาเป็นระบบรัฐในยุคปัจจุบัน ในหลายประเทศยังคงมีระบบการปกครองท้องถิ่นที่มีเค้าโครงหรือร่องรอยในทางประวัติศาสตร์ซึ่งอาจไม่ได้มีบทบาทในทางสังคมอีกเลยก็ตาม อาทิเช่น ระบบแพริช ในประเทศอังกฤษ เป็นต้น ดังนั้นจึงอาจจะกล่าวได้ว่า ที่มาของระบบการปกครองท้องถิ่นในประเทศยุโรปจึงมีพื้นฐานในทางประวัติศาสตร์เป็นสำคัญและนับได้ว่าเป็นระบบการปกครองที่เกิดขึ้นก่อนที่จะมีระบบรัฐและการปกครองประเทศ

ทั้งนี้ สภาพของชุมชนที่เกิดขึ้นในยุคดั้งเดิมเหล่านี้เกิดก่อนระบบรัฐและอำนาจอธิปไตยแห่งรัฐ แม้ว่าในที่สุดแล้วชุมชนต่างๆ จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไปแล้วก็ตาม ชุมชนเหล่านี้คือการรวมตัวของสังคมอย่างเป็นธรรมชาติก่อนที่จะได้มีการจัดระบบสังคมในทางการเมืองการปกครองตามอุดมคติในทางการเมือง การจัดระบบเศรษฐกิจและสังคม ในยุคสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป

อย่างไรก็ตาม ข้อเสียของการปกครองตนเองในรูปแบบดังกล่าวนี้ ได้แก่ ไม่มีความยั่งยืน แน่นอน และไม่มีระบบกฎหมายเพื่อรองรับอำนาจของผู้ปกครอง ในยุคใหม่ที่

รัฐบาลจัดตั้งและรัฐบาลกลางรับรอง ก็คือ การปกครองตนเองของท้องถิ่นแบบเป็นทางการ (formal) นั้น องค์กรปกครองตนเองดังกล่าวจะมีลักษณะขององค์กรที่เป็นทางการมีสถานะเป็นนิติบุคคล ทั้งนี้มีคุณค่าและความสำคัญ คือมีความเป็นสถาบันมีภารกิจหน้าที่ที่ชัดเจน และมีการเลือกตั้งที่ต่อเนื่อง

การกระจายอำนาจเป็นการปกครองที่รัฐและรัฐบาลกลางได้สละอำนาจหรือมอบอำนาจการตัดสินใจในทางการปกครองและการบริหารของส่วนกลางให้แก่องค์กรอื่นอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้ควรที่จะมีการประกาศหลักและแนวทางการมอบอำนาจนั้นไว้เป็นกฎหมายหรือโดยนโยบายที่สำคัญของประเทศ และองค์กรที่สามารถรับมอบอำนาจจากรัฐบาลกลางนั้นได้ควรที่จะต้องมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจ สามารถมีทรัพย์สิน มีงบประมาณ มีอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน รวมทั้งมีบุคลากร ตลอดจนจนถึงผู้บริหารและสภาที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน โดยทำหน้าที่ให้บริการประชาชนภายในอาณาบริเวณหนึ่งๆ ที่มีความชัดเจนแน่นอน องค์กรที่สามารถรับมอบอำนาจ ที่รัฐบาลกลางสละอำนาจมาให้นี้ได้ เราเรียกว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”

การที่รัฐบาลกลางสละอำนาจ หรือมอบอำนาจในทางการปกครองและการบริหารให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ก็เพราะว่ารัฐบาลกลางเล็งเห็นประโยชน์ว่าประชาชนนั้นเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศ ดังนั้นจึงควรที่จะมีการฝึกฝนให้ประชาชนได้มีความคิดและมีการเรียนรู้ที่จะปกครองตนเองในระบอบประชาธิปไตย เช่นให้ประชาชนได้เลือกสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นด้วยตนเอง เป็นต้น

การปกครองท้องถิ่นแบบกระจายอำนาจ นอกจากจะมุ่งประโยชน์ไปที่การพัฒนาศักยภาพของประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มี “ส่วนร่วม” ในการปกครองตนเองแล้วยังมีความสำคัญในฐานะที่เป็นวิธีการปกครองและการบริหารประเทศอย่างใหม่ โดยจะมีการกระจายภารกิจหน้าที่การงานอย่างง่าย ๆ จากรัฐบาลกลางให้องค์กรปกครองท้องถิ่นได้กระทำการแทน เช่น การรักษาความสะอาด การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การจัดการศึกษาขั้นประถม เป็นต้น การกระจายภารกิจหน้าที่ คือ การถ่ายโอนงานอย่างง่ายและมีลักษณะเป็นงานพื้นฐานให้องค์กรปกครองท้องถิ่นได้ทำหน้าที่แทนรัฐบาลกลางนี้ นับว่ามีคุณประโยชน์อย่างยิ่งทั้งต่อประชาชนในท้องถิ่นที่จะได้รับบริการจากรัฐบาลอย่างทั่วถึง และตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ต่อรัฐบาลกลางอีกด้วย เนื่องด้วย รัฐสมัยใหม่ และรัฐบาลกลางสมัยใหม่นั้น มีภารกิจหน้าที่ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นจากรัฐสมัยโบราณเป็นอันมาก เช่น มีภารกิจหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นใหม่ซึ่งเกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ ทรัพย์สินทางปัญญา สิทธิบัตรต่างๆ การสำรองและพัฒนาพลังงาน การรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม การค้นคว้าทางอวกาศ และการวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์

สมัยใหม่ ฯลฯ ซึ่งเป็นการหน้าที่ที่รัฐสมัยใหม่ควรทำ และบางเรื่องถูกบังคับให้ทำตามกรอบของการเมืองระหว่างประเทศ ในขณะที่การทำหน้าที่แบบเดิมๆ ที่รัฐบาลกลางได้ทำมาเป็นเวลานานนั้น ปรากฏว่าองค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีความเหมาะสมมากที่สุดที่จะได้รับการถ่ายโอนให้กระทำแทนรัฐบาลกลาง และบางเรื่องรัฐบาลกลางก็มักตัดสินใจให้องค์กร เอกชนรับทำงานแทนรัฐบาลกลางไปแล้วก็มี เช่นการไปรษณีย์ และการขนส่ง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น ไม่ว่าจะมิระดับที่น้อยหรือมากเพียงใดก็ตามองค์กรปกครองท้องถิ่นภายในรัฐเดียวกันยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลกลางเสมอ เพียงแต่ว่ากลไกของการกำกับดูแลองค์กรปกครองท้องถิ่นเองจะมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปตามระดับความเป็นประชาธิปไตยของรัฐ ตัวอย่างเช่นบางรัฐนิยมใช้คำสั่งทางการปกครองเป็นหลัก และบ้างนิยมใช้กลไกทางศาล กลไกทางรัฐสภา และบ้างใช้การควบคุมทางกฎหมาย และการควบคุมทางการคลังทดแทนการใช้คำสั่งทางการปกครองในการกำหนดว่าท้องถิ่นควรทำ หรือไม่ควรทำอะไร เป็นต้น (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ 2546 : 18-24)

การปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เพราะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหาท้องถิ่นและพัฒนาท้องถิ่น ตามที่ประชาชนในท้องถิ่นต้องการ โดยไม่ต้องรับนโยบายหรือคำสั่งจากรัฐบาลส่วนกลางฝ่ายเดียว นอกจากนั้นยังทำให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย

3) การกระจายอำนาจและการปกครองตนเอง

การกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจคือ การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจ จากภาครัฐส่วนกลาง ให้แก่องค์กรอื่นใด ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐส่วนภูมิภาค องค์กรอิสระ องค์กรท้องถิ่น องค์กรเอกชน โดยเฉพาะภาคประชาชน ไปดำเนินการแทน ซึ่งการถ่ายโอนดังกล่าว อาจจะมีลักษณะเป็นการถ่ายโอนเฉพาะภารกิจ ซึ่งเป็นการแบ่งภารกิจ ให้แก่องค์กรที่ได้รับการกระจายอำนาจดำเนินการ หรือ เป็นการถ่ายโอนโดยยึดพื้นที่เป็นหลัก ซึ่งเป็นการแบ่งพื้นที่เป็นหน่วยงานย่อยในการดำเนินการ

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการกระจาย

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐ ในระบบประชาธิปไตย โดยมุ่งลดบทบาทของรัฐบาลส่วนกลาง (decentralize) ลงเหลือภารกิจหลักเท่าที่ต้องทำ เท่าที่จำเป็น และให้ประชาชนได้มีส่วนในการบริหารงานชุมชนท้องถิ่น

ตามเจตนารมณ์ของประชาชนมากขึ้น การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น จึงเป็นการจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจ หน้าที่ใหม่ ระหว่างส่วนกลางกับส่วนท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์บ้านเมือง ที่เปลี่ยนแปลงไปในสภาวะที่สังคมมีกลุ่มที่หลากหลาย มีความต้องการ และความคาดหวังจากรัฐที่เพิ่มขึ้น และแตกต่างกัน ชัดแย้งกัน ในขณะที่รัฐเองก็มีขีดความสามารถ และทรัพยากรที่จำกัด ในการตอบสนองปัญหา ความต้องการ ที่เกิดขึ้นในแต่ละท้องถิ่น ได้ทันต่อเหตุการณ์ และตรงกับความต้องการของท้องถิ่น

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นการกระจายสิ่งต่อไปนี้ จากส่วนกลางให้กับท้องถิ่น

หน้าที่ เป็นการกระจายหน้าที่ที่เป็นประโยชน์โดยตรงให้กับท้องถิ่น ให้ท้องถิ่นรับผิดชอบดำเนินการเอง

อำนาจการตัดสินใจ เป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจดำเนินการตามหน้าที่ที่ส่วนกลางกระจายไปให้ท้องถิ่นดำเนินการ

ทรัพยากรการบริหาร เป็นการกระจายบุคลากร งบประมาณ เทคโนโลยีที่เหมาะสม ให้กับท้องถิ่น

ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นการกระจายความรับผิดชอบต่อภารกิจหน้าที่ที่รัฐกับผู้บริหารท้องถิ่น และประชาชนร่วมกันรับผิดชอบ

ความพร้อม เป็นการกระจายความพร้อม ที่มีอยู่ในส่วนกลางให้กับท้องถิ่น เพื่อสร้างขีดความสามารถให้แก่ท้องถิ่น เป็นการทำให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมายของการกระจายอำนาจ

เพื่อให้บริการต่างๆ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนมากขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการถ่ายโอนภารกิจ เป็นเครื่องมือหนึ่งในการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว รูปแบบการกระจายอำนาจ การจัดบริการสาธารณะ จึงไม่ควรจำกัดอยู่ที่การโอนภารกิจแต่เพียงอย่างเดียว แต่ควรให้ความสำคัญกับรูปแบบที่สามารถตอบสนอง ต่อวัตถุประสงค์ทั้งสองประการเป็นหลัก

พึงระลึกว่า " การกระจายอำนาจ" ไม่ใช่เครื่องมือวิเศษ ที่จะสามารถแก้ไขปัญหาทุกปัญหาได้ เพราะการกระจายอำนาจ อาจก่อให้เกิดปัญหา ความไม่เท่าเทียมกัน ที่เกิดจากระดับการพัฒนา ที่แตกต่างกัน ของแต่ละพื้นที่ การขาดผู้บริหารที่มีความสามารถเพียงพอ ที่จะรองรับระบบที่มีการกระจายอำนาจได้(สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข; 2543)

การปกครองตนเอง

การปกครองตนเองออกมาในรูปของการปกครองส่วนท้องถิ่น ตามกระบวนการกระจายอำนาจ ส่วนใหญ่มักจะนึกถึงการให้ทรัพยากรในการสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่นด้วยการแบ่งทรัพยากรและอำนาจจากรัฐบาลกลาง หรือในกรณีที่มีส่วนภูมิภาคก็คือการลดอำนาจจากส่วนภูมิภาคลง จากนั้นก็มุ่งเน้นถึงการแบ่งเบาภาระเพื่อให้ท้องถิ่นจัดการเรื่องของตนเอง ที่สำคัญที่สุดคือเรื่องเกี่ยวกับสาธารณสุข ปลอดภัย การเก็บขยะ การดูแลปัญหาเรื่องปัจจัยสี่ และการจัดเก็บภาษีโดยการออกบทบัญญัติท้องถิ่นซึ่งเป็นงานในความดูแลขององค์กรส่วนท้องถิ่น

ประโยชน์ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แต่สิ่งที่จะมองข้ามไม่ได้คือ การกระจายอำนาจซึ่งนำไปสู่การปกครองตนเองในรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีนัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้ก็เนื่องจากเหตุผลที่ว่าระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยซึ่งเป็นระบบมหภาค ซึ่งเป็นการเมืองการปกครองบริหารภาพรวม จะมีลักษณะครบถ้วนทุกประการในระดับจุลภาคในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องผ่านกระบวนการเลือกตั้ง จะมีสภาท้องถิ่นซึ่งจะต้องมีการประชุมเพื่อออกบัญญัติท้องถิ่น อภิปรายงบประมาณ และจะต้องมีฝ่ายบริหารซึ่งจะต้องทำหน้าที่ในการบริหารท้องถิ่นนั้นๆ นอกจากนี้ยังต้องมีกฎระเบียบต่างๆ มีพนักงานเจ้าหน้าที่ดูแลบริหารท้องถิ่น ซึ่งเป็นเสมือนหนึ่งการบริหารประเทศเล็กๆ ประเทศหนึ่งให้ถูกต้องตามครรลอง ท้องถิ่นจึงเป็นจุลภาคที่มีลักษณะเหมือนมหภาคทุกประการที่เรียกว่า microcosm และจุลภาคเล็กๆ เหล่านี้เปรียบได้กับเซลล์ในองค์ประกอบของมนุษย์ที่ก่อตัวขึ้นมาเป็นชีวภาพที่สมบูรณ์กลายเป็นหน่วยใหญ่ มองในส่วนนี้ความแข็งแกร่งของจุลภาคย่อมส่งผลต่อความแข็งแกร่งของมหภาค คือ การเมือง การปกครองบริหารระดับชาติ(ลิขิต ชีรเวคิน, สยามรัฐ 16 กันยายน 2552)

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นโดยมีลักษณะพิเศษบางประการที่แตกต่างจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป ด้วยผลสืบเนื่องมาจาก “ลักษณะเฉพาะ” ของท้องถิ่นนั้นๆ และด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปที่ใช้กับพื้นที่ทั่วประเทศไม่มีความเหมาะสมกับการดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะในพื้นที่ดังกล่าว จึงจำเป็นต้อง “ออกแบบ” องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบใหม่ขึ้นเพื่อให้รับผิดชอบภารกิจนี้

1.4.1 ลักษณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

1) การมีโครงสร้างการบริหารที่แตกต่างจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น การมีโครงสร้างที่ต่างไปจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น เป็นไปเพื่อให้มีความสอดคล้องกับ

ลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นนั้นๆ โดยการมีโครงสร้างที่แตกต่างไปนี้อาจเป็นกรณีที่มีการจัดรูปแบบการบริหารจัดการที่ต่างไปจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น เช่น รูปแบบการบริหารเมืองพัทยาตามกฎหมายเดิม ได้แก่ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 ที่มีการนำเอารูปแบบสภา - ผู้จัดการ (City - Manager) ซึ่งเป็นการนำรูปแบบการบริหารเทศบาลในประเทศไทยสหรัฐอเมริกาเข้ามาใช้

2) การกำหนดที่มาของผู้บริหาร “ผู้บริหารท้องถิ่น” เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญที่จะเป็นผู้ผลักดันให้พื้นที่ที่มีความเจริญ ประชาชนอยู่ดีมีสุข ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษโดยทั่วไปไปมักจะมีการกำหนดที่มาของผู้บริหารที่แตกต่างไปจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป เช่น ผู้บริหารที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง ในกรณีของกรุงเทพมหานคร ตามกฎหมายเดิม ได้แก่ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 และผู้บริหารที่มาจากกรว่าจ้างมืออาชีพ ในกรณีของเทศบาลเมืองพัทยา ตามกฎหมายเดิม ได้แก่ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 เป็นต้น

3) การมีอำนาจหน้าที่ในทางการบริหารกิจการสาธารณะที่แตกต่างจากท้องถิ่นอื่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมักจะมีอำนาจหน้าที่ที่แตกต่างจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเป็นองค์กรปกครองที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้มีการบริหารจัดการท้องถิ่นและดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะในเขตพื้นที่ของท้องถิ่นที่มีลักษณะบางประการต่างไปจากพื้นที่อื่นของประเทศ ด้วยเหตุนี้ จึงมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนี้ให้แตกต่างจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับการดำเนินการต่างๆ เช่น กรณีเมืองพัทยา เนื่องจากเมืองพัทยามีลักษณะเป็น “เมืองท่องเที่ยว” การกำหนดอำนาจหน้าที่ให้กับเมืองพัทยาจึงมีการกำหนดให้เมืองพัทยามีอำนาจหน้าที่ใน “การควบคุมและส่งเสริมกิจการท่องเที่ยว” ซึ่งไม่มีกำหนดไว้ในท้องถิ่นอื่น เป็นต้น

4) รายได้ ประการที่สำคัญที่สุดในการพิจารณาว่า ท้องถิ่นใดควรที่จะบริหารจัดการในรูปแบบ “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ” นั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือประเด็นเรื่อง “รายได้” ขององค์กรปกครองท้องถิ่น” ที่จะต้องมีมากพอที่จะบริหารจัดการเองได้ ทั้งนี้ เพราะหากท้องถิ่นไม่มีศักยภาพทางรายได้ที่พอเพียงในการนำมาใช้จัดบริการสาธารณะต่างๆ ให้กับประชาชนแล้ว ท้องถิ่นนั้นก็จะต้องพึ่งพารัฐบาล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ซึ่งนั่นก็ย่อมหมายความว่าท้องถิ่นดังกล่าวก็จะยังขาดอิสระในด้านการคลังนั่นเอง

5) การมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานบุคคลที่แตกต่างจากท้องถิ่นอื่น “การบริหารงานบุคคล” ขององค์กรที่มีการจัดรูปแบบเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนั้น ที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา ที่มีเจ้าหน้าที่และบุคลากรเป็นจำนวน

มาก จึงมีการจัดตั้งองค์กรบริหารงานบุคคลที่แตกต่างจากองค์กรท้องถิ่นอื่น คือ กรุงเทพมหานครมีคณะกรรมการบริหารงานบุคคลของกรุงเทพมหานคร (ก. กทม.) และคณะกรรมการบริหารงานบุคคลของเมืองพัทยา (ก.เมืองพัทยา) ทำหน้าที่เป็นองค์กรการบริหารงานบุคคลของหน่วยการปกครองดังกล่าว เพื่อให้มีความคล่องตัว ในการบริหารมากขึ้น

6) ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับผู้มีอำนาจกำกับดูแลมีความแตกต่างจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ในการรับผิดชอบดูแลประชาชนในท้องถิ่นที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่น นอกเหนือไปจากการมีโครงสร้างการบริหาร การกำหนดที่มาของผู้บริหาร การมีอำนาจหน้าที่จัดบริการสาธารณะ และการบริหารงานบุคคลที่มีการกำหนดโดยเฉพาะบางประการให้ต่างไปจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบอื่นแล้ว ในบางประเทศยังได้กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษกับผู้มีอำนาจกำกับดูแลให้ต่างไปจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น เช่น กรุงโซล ในประเทศเกาหลีใต้ จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาล กล่าวคือ กรุงโซลจะขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีโดยตรง เป็นต้น หรือในกรณีของไทยเองนั้น กรุงเทพมหานครก็อยู่ภายใต้การกำกับดูแลโดยตรงของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยนั่นเอง

จากลักษณะที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น เป็นเพียงลักษณะใดลักษณะหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเท่านั้น ดังนั้น จึงอาจจะมีลักษณะอื่นๆ ได้อีก ทั้งนี้ เป็นไปตามการจัดรูปแบบให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นดังกล่าวสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ได้มากที่สุด

1.4.2 ลักษณะของเขตพื้นที่ที่มีการจัดรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบ

พิเศษ

โดยหลักการแล้ว การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่นั้น จำเป็นต้องจัดตั้งขึ้นตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ด้วย ในบางพื้นที่ที่มีความแตกต่างจากพื้นที่โดยส่วนใหญ่ของประเทศ หรืออาจจะมีเหตุผลความจำเป็นอย่างอื่นที่ทำให้การดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปดำเนินการได้ผลไม่ดีเท่าที่ควร ก็จำเป็นต้องจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเฉพาะหรือเป็นรูปแบบพิเศษเข้ามาดำเนินการแทน ทั้งนี้ การกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษจะต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย เพื่อที่จะได้มีการกำหนดรูปแบบการบริหารที่เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะของท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินกิจกรรมที่เป็น การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หากจะกล่าวโดยสรุปแล้ว การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนั้น เป็นการปกครองที่เน้นหนักในด้านของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือการแก้ไขสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ โดยลักษณะที่พบเห็นโดยทั่วไปได้แก่การปกครองในพื้นที่ๆ มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

1) *เขตนครหลวงหรือเขตพื้นที่ที่เป็นเมืองหลวง* โดยทั่วไปแล้ว การปกครองในเขตนครหลวงของประเทศต่างๆ ทั่วโลก ต่างก็มีลักษณะที่พิเศษแตกต่างจากการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบปกติทั่วไป เนื่องด้วยสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ โครงสร้างสังคม อาทิจำนวนประชากร ภารกิจหน้าที่ที่ต้องดำเนินการ ทำให้เขตการปกครองในนครหลวงมักจะแตกต่างจากเขตการปกครองในรูปแบบอื่นๆ ยกตัวอย่างสำหรับในประเทศไทยเอง คือ กรุงเทพมหานคร มีโครงสร้างองค์กรที่แตกต่างจากการปกครองท้องถิ่นรูปแบบอื่นๆ กล่าวคือ มีสภากรุงเทพมหานคร (โดยมีสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร) มีสภาเขต (สมาชิกสภาเขต) มีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง โดยเขตพื้นที่ที่เป็นเมืองหลวงของประเทศจะเป็นบริเวณที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจ อีกทั้งยังเป็นศูนย์รวมของส่วนราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ จึงทำให้มีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนที่อพยพโยกย้ายเข้ามาเป็นประชากรแฝง (มิได้แจ้งย้ายที่อยู่กับสำนักทะเบียนราษฎร) ไม่ว่าจะเป็นเหตุผลทางด้านการทำงาน การศึกษา ฯลฯ (ในเขตกรุงเทพมหานคร) ทำให้การจัดรูปแบบการบริหารจัดการต้องแตกต่างไปจากพื้นที่อื่นๆ ของประเทศ เพื่อให้สามารถจัดการกับปัญหาได้ การจัดรูปแบบการบริหารจัดการเมืองหลวงจึงต้องคำนึงถึงศักยภาพในการจัดการกับปัญหาของเมืองหลวงได้ดี ต้องเป็นรูปแบบที่มีความคล่องตัวสูง เมืองหลวงที่มีการจัดรูปแบบเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ เช่น กรุงเทพมหานคร กรุงปารีส (ประเทศฝรั่งเศส) และมหานครโตเกียวของประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

2) *เขตพื้นที่ชายแดน* เขตพื้นที่หรืออาณาบริเวณที่เป็นชายแดน เป็นพื้นที่ที่มักจะเสี่ยงต่อการประสบกับปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยและ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาด้านความมั่นคง ดังนั้น ในการบริหารปกครองพื้นที่ส่วนนี้จึงมีความละเอียดอ่อนเป็นพิเศษ กล่าวคือหน่วยงานที่เข้าไปดูแลในพื้นที่ควรมีอำนาจบางประการที่จะสามารถตัดสินใจในการดำเนินการที่ทันท่วงทีเมื่อเกิดวิกฤตการณ์บางอย่างขึ้น เพื่อให้สามารถรับมือกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้

ในกรณีการบริหารจัดการเขตพื้นที่ในลักษณะดังกล่าวนี้ มีตัวอย่างที่เห็นได้ชัดและอาจสามารถนำมาปรับใช้ในเขตบริเวณพื้นที่ชายแดนของประเทศไทยได้ก็คือ การปกครองแบบ “เขตแขวง” หรือ “ภาค” (regions) ในประเทศอิตาลี ซึ่งมีตัวอย่างเช่น เขตเกาะซิซิลี ซึ่งมีปัญหาในด้านของการก่อความไม่สงบเกี่ยวกับการแยกตัวเป็นเอกราช หรือในกรณีของเขตवाल

เดคาโอสตา ที่มีเขตปลอดศุลกากร มีพลเมืองที่พูดภาษาฝรั่งเศส และภาษาฝรั่งเศสกับภาษาอิตาลี ใช้ได้เท่ากัน ในโรงเรียนและในทางการบริหาร เป็นต้น

3) *แหล่งท่องเที่ยว* เขตพื้นที่บริเวณที่เป็นเมืองท่องเที่ยว นั้น มักจะมีการกระจุกตัวของประชากรอยู่ในบริเวณที่เป็นศูนย์รวมการบริการการท่องเที่ยว หรือในพื้นที่ที่มีสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งในพื้นที่ส่วนนี้ จะมีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าส่วนอื่นของพื้นที่ ลักษณะของการดำเนินชีวิตของประชาชนก็จะมีแตกต่างจากในพื้นที่ส่วนอื่น ทำให้ความต้องการในการบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานก็ต่างกันไปด้วยกับพื้นที่ส่วนอื่น ด้วยเหตุนี้ เมืองท่องเที่ยวหลายแห่งจึงมักมีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษขึ้นเพื่อให้ดูแลพื้นที่นี้เพื่อให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นที่มีเขตพื้นที่ดังกล่าวนี้ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม

4) *พื้นที่เกาะและชนบท* เกาะและพื้นที่ชนบทที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ห่างไกล ความเจริญนั้น มักจะเป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลจากราชการส่วนกลางหรือราชการส่วนภูมิภาค ทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าในเรื่องการให้บริการกับประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว นอกจากนี้ ความต้องการในเรื่องของการบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานยังมีอยู่มาก การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นให้มีหน้าที่รับผิดชอบจัดทำบริการสาธารณะนอกเหนือไปจากราชการส่วนกลาง และราชการส่วนภูมิภาคจึงเป็นเรื่องที่สมควรอย่างยิ่ง แต่ทั้งนี้ ความแตกต่างในเรื่องลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ การดำเนินชีวิตของประชาชน จำนวนประชากร ฯลฯ จึงมักจัดตั้งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

1.4.3 สภาพปัญหาของการจัดการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษในประเทศไทย

“การปกครองท้องถิ่น” เป็นหน่วยทางการปกครองบริหารที่ได้รับการรับรองเอาไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยการจัดรูปแบบการปกครองท้องถิ่นให้เป็น “พิเศษ” นั้น เป็นภาระหน้าที่ที่ควรจะต้องดำเนินการอย่างจริงจัง โดยรัฐ อย่างไรก็ตาม ในสภาวะที่รัฐบาลสมัยปัจจุบันมีนโยบายในการสร้างความเข้มแข็งให้กับราชการส่วนภูมิภาค (จังหวัดและอำเภอ) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารจังหวัดแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนา และการนำระบบผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนา ที่เรียกกันจนติดปากว่า “ผู้ว่าซีอีโอ” มาใช้ ยิ่งส่งผลกระทบต่อสถานะและบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากตามไปด้วย

อย่างไรก็ตาม แนวโน้มในการนำเอาระบบการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมาใช้ในประเทศไทยนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่ามีสิ่งทีกระทบอยู่ 3 ประการ คือ

1) *แนวโน้มของรัฐบาล* จากที่กล่าวมาแล้วว่า ด้วยนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการจะแก้ปัญหาและปรับเปลี่ยนให้การบริหารงานในระดับจังหวัดมีความเข้มแข็งและสามารถสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนมากขึ้น จึงได้มีการนำระบบผู้ว่าราชการจังหวัด

แบบบูรณาการเพื่อการพัฒนามาใช้ แม้ว่าการบริหารงานในรูปแบบของผู้ว่าราชการจังหวัด (CEO) นี้จะไม่กระทบกระเทือนต่อสถานภาพและบทบาทความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น อย่างไรก็ตามในด้านของความรู้ความเข้าใจของประชาชนก็อาจจะเป็นสิ่งที่จะทำให้กระบวนการในการพัฒนาการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่นเป็นไปด้วยความยากลำบากมากขึ้น อันเนื่องมาจาก “ความสับสน” ในบทบาทระหว่างราชการส่วนภูมิภาค (จังหวัดและอำเภอ) กับราชการส่วนท้องถิ่น

การให้ความสำคัญต่อ “การปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่น” เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลอย่างสูงในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของท้องถิ่นว่าจะมีทิศทางเป็นไปเช่นไร ยกตัวอย่างเช่น หากรัฐบาลใดให้ความสำคัญกับการปกครองท้องถิ่น ก็จะมีการศึกษาหรือตัดสินใจในแนวทางที่สำคัญๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มีข้อพึงสังเกตว่า รัฐบาลมีความพยายามที่จะจัดให้การปกครองท้องถิ่นเป็นแบบแผนเดียวกันทั้งประเทศ กล่าวคือ มีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นทางตรงเหมือนกัน เป็นต้น

2) *โครงสร้างการปกครองท้องถิ่นขาดความชัดเจน* การปกครองท้องถิ่นในประเทศไทยนั้น แม้ว่าจะมีวิวัฒนาการความเป็นมาที่ยาวนาน หากแต่ว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การปกครองในลักษณะดังกล่าวก็เป็นการปกครองที่เป็นท้องถิ่นรูปแบบสมบูรณ์บ้าง ไม่สมบูรณ์บ้าง ขึ้นกับนโยบายการบริหารประเทศของรัฐบาลในแต่ละยุคสมัย อย่างไรก็ตาม ตลอดห้วงระยะเวลาเกือบ 10 ปีที่ผ่านมา มีการพัฒนาให้ท้องถิ่นเป็นการปกครองที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นซึ่งเป็นการพัฒนาตามอารยะประเทศประชาธิปไตยตะวันตกทั้งหลาย อาทิ การยุบเลิกสุขาภิบาล (เพราะขัดต่อรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้สภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง) หรือการยกเลิกการให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสวมหมวก 2 ใบ ในฐานะของผู้ว่าฯ และนายก อบจ. เป็นต้น

กระนั้นก็ตาม ก็จะเห็นได้ว่าก็ยังมีการถกเถียงเกี่ยวกับการให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายนอก เช่น การยุบองค์การบริหารส่วนจังหวัด การยุบรวมหรือยกเลิกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นกระแสที่ออกมาได้ขาด ด้วยเหตุนี้ จึงอาจจะกล่าวได้ว่า โครงสร้างภายนอกและการจัดระดับของการปกครองท้องถิ่นยังไม่มี ความชัดเจน อย่างไรก็ตาม ในระยะหลังจะเห็นได้ว่า โครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเริ่มที่จะคลี่คลายมากขึ้น มีการจัดโครงสร้างที่ชัดเจนขึ้น คือ เป็นระบบ 2 ชั้น ชั้นบนเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด ส่วนชั้นล่างเป็นเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งก็ทำให้ ปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างขององค์กรปกครองท้องถิ่นเริ่มชัดเจนและคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้นตามลำดับ

3) *ทัศนคติของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ* จากที่กล่าวมาแล้วว่า การบริหารจัดการท้องถิ่นใน “รูปแบบพิเศษ” ในประเทศไทยนั้นมีเพียง 2 พื้นที่ คือ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา โดยที่ผู้คนรู้จักก็คือ การบริหารเมืองพัทยาที่เป็นในรูปแบบของสภา - ผู้จัดการเมือง อย่างไรก็ตาม จากประสบการณ์ของเมืองพัทยาดังกล่าวที่มีการบริหารงานที่ล้มเหลว ก็ส่งผลให้การจัดการรูปแบบท้องถิ่นพิเศษนั้นไม่ได้รับการยอมรับ ซึ่งนำไปสู่ความเชื่อและทัศนคติของประชาชนที่ว่า หน่วยการปกครองควรจะมีมาตรฐานที่เป็นแบบแผนเดียวกันทั้งประเทศยิ่งขึ้นไปอีก

1.4.4 แนวโน้มของการจัดการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษในประเทศไทย การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ เป็นประเด็นที่มีคนศึกษาค้นคว้าน้อยในแวดวงนักวิชาการท้องถิ่นไทย ซึ่งเหตุผลประการสำคัญก็สืบเนื่องมาจากว่าผู้คนมักให้ความสนใจต่อการปกครองท้องถิ่นที่เป็นโครงสร้างในภาพรวมใหญ่ของประเทศมากกว่า อีกทั้ง ในช่วงที่ผ่านมาโครงสร้างการบริหารขององค์กรปกครองท้องถิ่นของไทยก็ยังไม่มีความชัดเจนที่มากพอ ไม่ว่าจะเป็นในด้านของการตัดสินใจเกี่ยวกับประเด็นที่มาของฝ่ายบริหาร (จนในท้ายที่สุดก็นำมาซึ่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง) อย่างไรก็ตาม ในไม่ช้าแนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษจะกลับมาได้รับความสนใจอีกครั้ง เนื่องมาจากว่า ในปัจจุบันโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยเริ่มที่จะมีความชัดเจนมากขึ้น อีกทั้งในส่วนของการยอมรับข้อจำกัดของการบริหารจัดการภายในพื้นที่บางแห่ง เช่น เกาะสมุย ภูเก็ต ฯลฯ ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษจะกลับมาเป็น “ทางเลือก” หนึ่งที่สำคัญของการแก้ไขปัญหาดังกล่าว (สมคิด เลิศไพฑูรย์ และคณะ 2541 :10 – 14)

1.5 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

วัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ที่เกิดจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ วัฒนธรรมมีทั้งสาระและรูปแบบที่เป็นระบบความคิด วิธีการ โครงสร้างของสังคม สถาบัน ตลอดจนแบบแผนและทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น

ลักษณะความเจริญทางวัฒนธรรม (พระยาอนุมานราชชน 2532 : 45 - 48)

วัฒนธรรม คือสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวม ถ่ายทอดได้ เป็นแบบอย่างได้

วัฒนธรรม คือความรู้สึกรู้จัก ความคิดเห็น ความประพฤติ และกิริยาอาการ หรือการกระทำใดๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมที่เป็นแบบเดียวกัน และแสดงออกมาเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ ระเบียบประเพณี เป็นต้น

วัฒนธรรม คือมรดกแห่งสังคม ซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม เป็นผลผลิตของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนในสมัยก่อนและสืบทอดเป็นประเพณี

1.5.1 ประเภทของวัฒนธรรม

1) **วัฒนธรรมทางวัตถุ** เป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพกายเพื่อให้อยู่ดีกินดีมีความสุข สะดวกสบายในการครองชีพ ได้แก่ ความจำเป็นเบื้องต้นในชีวิต 4 ประการและอื่นๆ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ ตลอดจนอาวุธยุทโธปกรณ์และเครื่องป้องกันตัว

2) **วัฒนธรรมทางจิตใจ** เป็นสิ่งที่ทำให้ปัญญาและจิตใจมีความเจริญงอกงาม ได้แก่ การศึกษา วิชาความรู้อันส่งเสริมความคิดทางปัญญา ศาสนา จรรยา ศิลปะ และวรรณคดี กฎหมายและระเบียบประเพณี ซึ่งส่งเสริมความรู้สึทางจิตใจให้งอกงามหรือเกิดความสบายใจ

1.5.2 ลักษณะความเจริญแห่งวัฒนธรรม

1) ต้องมีการสั่งสม และการสืบทอด ตกทอดกันไปไม่มีมรดกแห่งสังคมอันเกิดจากผลผลิตของสังคมที่สร้างสมไว้

2) ต้องมีความแปลกใหม่มาเพิ่มเติมของเดิมให้เข้ากันได้

3) ต้องส่งเสริมเพื่อให้แพร่หลายในหมู่ของตนเองและหมู่อื่นด้วย

4) ต้องปรับปรุงและแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และสภาพของเหตุการณ์

1.5.3 เหตุแห่งความเจริญทางวัฒนธรรม

1) การสะสม ต้องรับมรดกจากบรรพบุรุษ

2) การปรับปรุง ถ้าล่าช้าแล้วก็ต้องเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์ สิ่งที่เกิดจากอดีตถ้าใช้ได้ก็ปรับปรุงให้เข้ากับยุคปัจจุบัน

3) การถ่ายทอด ต้องสืบทอดให้คนรุ่นหลัง ต้องเผยแพร่และสั่งสอนกัน การจะทำให้วัฒนธรรมเจริญยิ่งขึ้นนั้นเราต้องรักษาวัฒนธรรม มรดกตกทอดและปรับปรุงอดีตให้เหมาะสมกับปัจจุบัน

1.5.4 วัฒนธรรมในความหมายทางด้านมานุษยวิทยา ประกอบไปด้วย 3 คุณลักษณะ

คือ

1) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม เนื่องจากมนุษย์มาอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อให้การดำรงอยู่นั้นยาวนานขึ้น จำเป็นจะต้องมีการสร้างสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน ซึ่งอาจจะเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมแบบต่างๆ เช่น ระบบความเชื่อ ระบบค่านิยม ธรรมเนียมการปฏิบัติ วัตถุและสิ่งของเครื่องใช้ ระบบภูมิปัญญา กฎระเบียบ ฯลฯ

2) ผลผลิตที่สร้างขึ้นมานั้นจะกลายเป็นมรดกของกลุ่มนั้น คือจะต้องมีกระบวนการถ่ายทอดและสืบทอดวัฒนธรรมนั้นจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง

3) คุณลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของวัฒนธรรมก็คือต้องมีการเปลี่ยนแปลง (Adaptive) ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมแต่ละอย่างถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาในบริบทของยุคสมัยหนึ่งๆ ดังนั้น เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมก็ปรับเปลี่ยนใหม่เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทใหม่

1.5.5 วัฒนธรรม ตามทัศนะของนักสื่อสาร เจบี ทอมสัน (J.B. Thompson: 1995 : 2544) อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับวัฒนธรรม ว่าในยุคสมัยปัจจุบัน การสื่อสาร นั้นเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมสมัยใหม่ และเนื่องจากแนวคิดเรื่อง วัฒนธรรม มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนานและมีความซับซ้อน คำว่า วัฒนธรรม จึงถูกนำมาใช้ใน 4 แนวทาง คือ

1) *แบบ classical* ได้แก่ นิยามที่กล่าวถึงในยุคของ elitist ที่มองว่า วัฒนธรรม คือ การพัฒนาด้านภูมิปัญญาและจิตวิญญาณ อันมีความหมายเท่ากับคำว่า อารยธรรม

2) *แบบ descriptive* วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีความสลับซับซ้อนและเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัย

3) *แบบ symbolic* วัฒนธรรม คือการบันทึกการกระทำ (acted document) ที่อยู่ระหว่างสัญญาต่างๆ ที่ถูกประกอบและสร้างขึ้น (constructed) โดยมองว่าทุกอย่างที่ปรากฏในสังคมนั้นเป็น เอกสาร (document) ไม่ว่าจะเป็นรูปวาด การเดินร่า หนังสืออ่านเพื่อความเพลิดเพลิน ละครโทรทัศน์ วิจารณ์โฆษณา ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการกระทำที่มีความหมายที่แสดงออกและจำเป็นต้องตีความเพื่อทำความเข้าใจ การศึกษาวัฒนธรรมจึงต้องเป็นการศึกษาความหมายที่ซ่อนอยู่ในระบบสัญลักษณ์เหล่านี้

4) *แบบ structural* เป็นการให้นิยามที่ก้าวไปอีกขั้นจากกลุ่ม symbolic แนวความคิดพื้นฐานของกลุ่มนี้ คือ ปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมนั้นไม่ได้เกิดในสูญญากาศ แต่เกิดจากการทำงานของสถาบันต่างๆ

1.6 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (http://encyclopedia.laborlawtalk.com/Cultural_identity) หมายถึง ความรู้สึกของกลุ่มหรือวัฒนธรรมร่วมของกลุ่ม หรือการที่ปัจเจกชนมีอิทธิพล หรือได้รับการยอมรับจากวัฒนธรรมของกลุ่มนั้นๆ นอกจากนี้การยอมรับวัฒนธรรมของกลุ่มคนยังมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของบรรทัดฐานทางสังคม (Norms) ซึ่งบุคคลต้องสามารถยอมรับความเป็นเอกลักษณ์ หรืออัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มนั้นได้

อัตลักษณ์ (identity) เป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตนเองและการที่คนอื่นมองเรา อัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (awareness) ในตัวเราและพื้นฐานของการเลือกบางอย่าง นั่นคือเราจะต้องแสดงตนหรือยอมรับอย่างตั้งใจกับอัตลักษณ์ที่เราเลือก ความสำคัญของการแสดงตนก็คือ การระบุได้ว่าเรามีอัตลักษณ์เหมือนกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร และ “ฉันเป็นใคร” ในสายตาคนอื่น (นัทธนี ประสานนาม, 2550)

คำว่า “อัตลักษณ์” ([http : //semion.multiply.com/journal/item/2](http://semion.multiply.com/journal/item/2)) มีความแตกต่างจากคำว่า “บุคลิกภาพ” เนื่องจากบุคคลอาจมีความเหมือนกันได้ในแง่ของบุคลิกภาพ เช่นการมีนิสัยหรือลักษณะบางอย่างที่อาจจะเหมือนกันได้ แต่การเหมือนกันในด้านอัตลักษณ์ของบุคคลนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความรู้สึกร่วมกันในด้านการตระหนักรู้ (awareness) บางอย่างเกี่ยวกับตัวตนของเรา หมายถึงการยอมรับในความเป็นตัวตน ประกอบเข้ากับการแสดงตัวตน (making oneself) ให้เห็นว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างอย่างไรกับกลุ่มอื่นหรือบุคคลอื่นฉลาดชาย รมิตานนท์ (2550) กล่าวว่าอัตลักษณ์นั้นไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นลอยๆ ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรมในช่วงเวลาหนึ่ง และวัฒนธรรมก็เป็นสิ่งก่อสร้างทางสังคม (social construct) นอกจากนี้วัฒนธรรมก็ไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่งหรือตายตัว หากแต่มีรูปแบบเป็นวงจรที่เรียกว่า “วงจรแห่งวัฒนธรรม” (circuit of culture) ดังนั้นอัตลักษณ์ทั้งหลายจึงมีกระบวนการถูกผลิต (produced) ให้เกิดขึ้น สามารถถูกบริโภค (consumed) และถูกควบคุมจัดการ (regulated) อยู่ในวัฒนธรรมเหล่านั้น และทั้งนี้ยังมีการสร้างความหมายต่างๆ (creating meanings) ผ่านทางระบบต่างๆ ของการสร้างภาพตัวแทน (symbolic systems of representation) ที่เกี่ยวกับตำแหน่งแห่งที่ต่างๆ ทางอัตลักษณ์อันหลากหลายที่เราเลือกใช้ หรือนำเอามาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของเรา

การที่เราเลือกนิยามความหมายของตนเองและแสดงตนเองต่อบุคคลหรือสังคมว่าเราเป็นใครนั้น เป็นกระบวนการของการเลือกใช้และแสดงออกซึ่งจะทำให้รู้ว่าเราเหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่นหรือกลุ่มอื่นอย่างไร โดยผ่านระบบของการใช้สัญลักษณ์ (symbol) ซึ่งเป็นสิ่งที่ประกอบกันทั้งด้านอารมณ์ความรู้สึกภายในตัวเราและกระบวนการของโลกภายนอกที่เราเกี่ยวพัน เพราะมนุษย์เลือกใช้ความหมายหรือเปลี่ยนแปลงความหมายที่เกี่ยวกับตนเองทั้งในกระบวนการที่เขาสัมพันธ์กับโลกและในส่วนของตัวตนที่มันซ้อนทับกันอยู่ ดังนั้นจึงมีการจัดแบ่งประเภทของอัตลักษณ์เป็น 2 ระดับคือระดับอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (personal identity) และระดับอัตลักษณ์ทางสังคม (social identity) เช่นการที่สังคมกำหนดบทบาทหน้าที่และตำแหน่งทางสังคมให้กับเรา บทบาทความเป็นลูก ความเป็นเพื่อน หรือตำแหน่งในที่ทำงาน ระบบคุณค่าที่ติดตัวเรามาตั้งแต่เกิดทำให้เราเรียนรู้และเลือกที่จะนิยามตนเองให้เหมาะสมในสังคม และมีการเลื่อนไหลปรับเปลี่ยนไป

ตามบริบท เช่นเมื่ออยู่ในครอบครัวก็จะมียุทธศาสตร์เป็นลูก เป็นพี่น้อง บางครั้งบทบาทและตำแหน่งอาจซ้อนทับกัน เช่นเราเป็นนักศึกษาในขณะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มเพื่อนในชั้นเรียน เป็นต้น สัญลักษณ์ที่เราเลือกหยิบมาใช้ในการนิยามตนเองทั้งต่อสังคมและต่อตัวเองนั้นเกิดขึ้นได้โดยผ่านระบบการสร้างภาพแทนความจริง (representation) เพราะการแสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ต่างๆ จะกระทำโดยผ่านระบบสัญลักษณ์ที่หลากหลายรูปแบบ เช่นบุคคลเลือกแต่งกายเพื่อแสดงความเป็นสมาชิกของสถาบัน หรือแต่ละสถานศึกษามีการเลือกใช้สีสัญลักษณ์หรือเครื่องแบบที่แตกต่างกันออกไปก็เพื่อแสดงความเป็นตัวตนให้กับบุคคลรับรู้ แต่อย่างไรก็ตามการที่เรามองตัวเราและพยายามเลือกนิยามความหมายเพื่อแสดงความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคล กับสิ่งที่คนอื่นมองเห็นในตัวเราว่าอย่างไรนั้นมันอาจไม่สอดคล้องกันเสมอไป

อัตลักษณ์เกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ทั้งระหว่างบุคคลในสังคมและภายในตัวบุคคลเอง ในแต่ละบุคคลอาจมีอัตลักษณ์ที่หลากหลาย แต่จะมีการเลือกเอาเพียงอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่งที่ตนยอมรับเพื่อนำมาใช้ภายใต้เงื่อนไขของบริบทในช่วงเวลาและพื้นที่ และอัตลักษณ์นี้อาจถูกกำหนดได้ทั้งจากบุคคลเป็นผู้กำหนดตนเองหรือถูกกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของบุคคลโดยสังคมก็ได้ การกำหนดอัตลักษณ์นี้เกิดขึ้นบนกระบวนการคิดเกี่ยวกับระบบของความแตกต่างระบบของความหลากหลาย และการตั้งคำถามว่าอัตลักษณ์ที่จะสร้างขึ้นนั้นมีความเชื่อมโยงกับสังคมอย่างไร

ดังนั้นอัตลักษณ์กับสังคมจึงเป็นเรื่องที่แยกกันไม่ออก เนื่องจากการนิยามความเป็นตัวตนของอัตลักษณ์นั้นต้องมีการอ้างอิงกับสังคม แม้จะเป็นในระดับตัวบุคคลก็ยังคงมีการนิยามตนเองว่ามีตำแหน่งแห่งที่ หรือมีบทบาทอย่างไรในสังคมที่บุคคลอาศัยอยู่

ความสำคัญของการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม จะทำให้เกิดความแตกต่างและความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทั้งนี้ความแตกต่างดังกล่าวควรได้รับการยอมรับมากกว่าการตำหนิหรือทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคน เพราะเกิดจากความแตกต่างและการไม่ยอมรับในวัฒนธรรมเฉพาะของกลุ่ม นั้นๆ นอกจากนี้การยอมรับในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มจะทำให้บุคคลได้รับการยอมรับเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มได้ง่ายขึ้น

ฮอลล์ (Hall, S., 1997, p.1) กล่าวว่า อัตลักษณ์ หรือ identity ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตาม “ธรรมชาติ” หรือ เกิดขึ้นเอง แต่เกิดขึ้นมาภายในวัฒนธรรมในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยที่วัฒนธรรมก็เป็นสิ่งสร้างทางสังคม (social construct) และหยุดนิ่ง แต่เป็นวงจรซึ่งเรียกว่า “วงจรแห่งวัฒนธรรม” (circuit of culture) ดังนั้นอัตลักษณ์ทั้งหลายจึงถูกผลิต (produced) ขึ้นมา ถูกบริโภค (consumed) และถูกควบคุมจัดการ (regulated) อยู่ในวัฒนธรรม ขณะเดียวกันก็มีการสร้างความหมายต่างๆ (creating meanings) ผ่านทางระบบต่างๆ ของการสร้างภาพตัวแทน (symbolic

systems of representation) ที่เกี่ยวกับตำแหน่งต่างๆ ทางอัตลักษณ์อันหลากหลายที่อาจนำมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2550) กล่าวว่าอัตลักษณ์นั้นไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นลอยๆ ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรมในช่วงเวลาหนึ่ง และวัฒนธรรมก็เป็นสิ่งก่อสร้างทางสังคม (social construct) นอกจากนี้วัฒนธรรมก็ไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่งหรือตายตัว หากแต่มีรูปแบบเป็นวงจรที่เรียกว่า “วงจรแห่งวัฒนธรรม” (circuit of culture) ดังนั้นอัตลักษณ์ทั้งหลายจึงมีกระบวนการถูกผลิต (produced) ให้เกิดขึ้น สามารถถูกบริโภค (consumed) และถูกควบคุมจัดการ (regulated) อยู่ในวัฒนธรรมเหล่านั้น และทั้งนี้ยังมีการสร้างความหมายต่างๆ (creating meanings) ผ่านทางระบบต่างๆ ของการสร้างภาพตัวแทน (symbolic systems of representation) ที่เกี่ยวกับตำแหน่งต่างๆ ทางอัตลักษณ์อันหลากหลายที่เราเลือกใช้ หรือนำมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของเรา

2. ความเป็นมาของจังหวัดปัตตานี

2.1 ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์

จังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลตะวันออกของภาคใต้ติดกับทะเลจีนใต้หรืออ่าวไทย มีพื้นที่ประมาณ 1,940.356 ตารางกิโลเมตร เป็นอันดับที่ 13 ของภาคใต้ พื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบเหมาะแก่การเพาะปลูก มีแม่น้ำที่สำคัญ 2 สาย คือ แม่น้ำตานี และ แม่น้ำสายบุรี ในอดีตจังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดที่มีความเจริญรุ่งเรืองมากมีฐานะเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรลังกาสุกะ ซึ่งเป็นรัฐอิสระของชาวไทยพุทธในพุทธศตวรรษที่ 7 มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่จังหวัดสงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส รัฐกลันตันกับรัฐตรังกานูในมาเลเซีย ปัจจุบันมีซากเมืองเก่าของปัตตานีในยุคนั้นปรากฏให้เห็นที่อำเภอยะรัง และจากการที่มีพื้นที่เป็นป่าเขา และมีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลเป็นระยะทางยาวประมาณ 170 กิโลเมตร จึงเป็นเมืองท่าที่สำคัญและเป็นศูนย์กลางการปกครอง การค้า และวัฒนธรรม มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวหลายด้านทั้งด้านธรรมชาติ โบราณสถานทางประวัติศาสตร์ และด้านประเพณีวัฒนธรรม (<http://www.Moohin.com/074/>)

2.2 อาณาเขตติดต่อ จังหวัดปัตตานีมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	มีอาณาเขตติดต่อกับ จังหวัดสงขลา
ทิศใต้	มีอาณาเขตติดต่อกับ จังหวัดนราธิวาส
ทิศตะวันออก	มีอาณาเขตติดต่อกับ ทะเลอ่าวไทย
ทิศตะวันตก	มีอาณาเขตติดต่อกับ จังหวัดยะลา

ภาพที่ 2.1 แผนที่ของจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

ที่มา : www.southpeace.go.th/column/column_521218.htm สืบค้น 14 ธันวาคม 2554

2.3 ประวัติศาสตร์ของจังหวัดปัตตานี

จังหวัดปัตตานี (http://www.baanjomjut.com/76_province/south/paftani/history.htm) ปัจจุบัน คืออาณาจักรลังกาสุกะที่มีความเจริญรุ่งเรือง ในอดีตอาณาจักรลังกาสุกะตั้งอยู่ระหว่างเมืองกลันตันและเมืองสงขลา ซึ่งตั้งขึ้นประมาณพุทธศตวรรษที่ 7 มีอาณาเขตติดต่อทั้งสองฝั่งทะเล คือด้านตะวันออกติดกับฝั่งอ่าวไทยบริเวณเมืองปัตตานี ด้านตะวันตกติดกับฝั่งอ่าวเบงกอลเหนือเมืองไทรบุรี อาณาจักรลังกาสุกะมีอำนาจปกครองอยู่ทั้งสองฝั่งทะเล จึงทำหน้าที่ควบคุมเส้นทางเดินข้ามแหลมมลายู ลังกาสุกะ เดิมตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านปาโยหรือบาโย ซึ่งปัจจุบันนี้ได้แก่ บริเวณตำบลหน้าด้า ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ตั้งอยู่บนฝั่งซ้ายของแม่น้ำปัตตานี

2.3.1 การโยกย้ายครั้งที่ 1 มีการอพยพมาตั้งบ้านเมืองที่บ้านตะมางัน ตำบลเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส แต่ชื่อตะมางันปัจจุบันอยู่ที่เมืองยะรังเก่า อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี จึงอาจจะ

เป็นไปได้ว่าผู้จำดำนานเกิดความสับสน รวมทั้งที่อำเภอหรือเสาะก็ไม่พบโบราณสถาน หรือหลักฐานใดๆ ที่เก่าแก่จนถึงสมัยลังกาสุกะ

2.3.2 การโยกย้ายครั้งที่ 2 มีการอพยพโยกย้ายมาตั้งบ้านเมืองที่บ้านประแว คือเมืองยะรังเก่าในตำบลยะรัง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี เมืองเก่าของปัตตานีที่บ้านประแวนี้ได้รับการเชื่อถือมากที่สุดว่าเป็น เมืองลังกาสุกะ เนื่องจากมีถิ่นฐานใกล้เคียงกับที่ได้รับการจดบันทึกในจดหมายเหตุของประเทศต่างๆ ตลอดจนพบหลักฐานจำนวนมาก รวมทั้งศาสนสถานทั้งของศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ และอื่นๆ อายุ ระหว่าง พ.ศ. 1100 – 1400 เป็นต้นมา อันเป็นหลักฐานที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุดของอาณาจักรลังกาสุกะ

2.3.3 การโยกย้ายครั้งที่ 3 มีการอพยพมาตั้งบ้านเมืองใหม่ที่บ้านกรือเซะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ห่างจากเมืองในปัจจุบันประมาณ 4 กิโลเมตร สันนิษฐานว่าเมืองนี้เป็นที่รู้จักกันในชื่อเมืองปัตตานี และชื่อเมืองลังกาสุกะก็หายไปจากหน้าบันทึกทางประวัติศาสตร์ (จดหมายเหตุของจีน เหลียง ชู เล่มที่ 45)

2.4 ลักษณะบ้านเมืองและความเป็นอยู่

อาณาจักรลังกาสุกะเริ่มทรุดลงในศตวรรษที่ 14 และ 15 โดยตกไปเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรศรีวิชัย ใน พ.ศ.1816 อาณาจักรศรีวิชัยหมดอำนาจลง กองทัพของกรุงสุโขทัยซึ่งลงมาอยู่ในเมืองนครศรีธรรมราชร่วมกับมลายูตอนใต้กำลังกองทัพเมืองนครศรีธรรมราชเข้าไปในรัฐต่างๆ บนแหลมมลายูตอนใต้ จนยึดแหลมมลายูตอนใต้เมื่อ พ.ศ.1838 เมื่ออำนาจของกรุงสุโขทัยอ่อนกำลังลง เมืองนครศรีธรรมราชเป็นประเทศราชอยู่ภายใต้การปกครองของกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา รวมทั้งเมืองตานีที่พญาศรีธรรมราช เป็นผู้สร้างในพุทธศตวรรษที่ 19

เมื่อ พ.ศ. 2310 กรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า บรรดาหัวเมืองปักษ์ใต้พากันกระด้างกระเดื่อง หลังจากสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงกู้เอกราชได้สำเร็จจึงเสด็จพระราชดำเนินไปปราบเมืองนครศรีธรรมราช และได้เมืองนครศรีธรรมราชกลับคืนมาอยู่ภายในราชอาณาจักรของพระองค์อีกครั้งหนึ่ง

ในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงโปรดให้สมเด็จพระราชวังบวรสถานมงคล ยกกองทัพไปตีเมืองตานีได้เจ้าสุลต่านโมหะหมัดใน พ.ศ.2327 และโปรดเกล้าให้ควนกูลัมมิเด็นเป็นรายาตานี

พ.ศ.2334 ควนกูลัมมิเด็น สมคบกับแขกเมืองเซียงในเกาะสุมาตรา ยกทัพไปตีเมืองสงขลา พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชจึงให้พระยาขลาโหมเสนาเป็นแม่ทัพนำทัพเรือยกไปตีเมืองตานีและได้รับชัยชนะ พระยาขลาโหมเสนาได้ขอพระราชทาน โปรดเกล้าแต่งตั้งให้ระตูปะกาลันเป็นรายาตานีคนต่อไป

พ.ศ.2351 ระบุปะกาศันได้ก่อความไม่สงบขึ้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า-
จุฬาโลกมหาราชได้ให้เจ้าพระยาพลเทพ ยกกองทัพออกไปสมทบกับกองทัพเมืองสงขลา พัทลุง
และจะนะ โดยมอบให้หลวงนายฤทธิ์หรือเถียนจง เป็นแม่ทัพนำทัพไปตีเมืองตานีจับระตูปะกาศัน
ได้ และนำตัวมาไว้ที่ กรุงเทพมหานคร

จากเหตุการณ์ในครั้งนั้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงมี
พระบรมราโชบายให้แยกเมืองตานีออกเป็น 7 หัวเมือง คือ เมืองตานี ยะหริ่ง สายบุรี หนองจิก
ยะลา ระแงะ และรามัน โดยแต่งตั้งให้นายขวัญชัยซึ่งเป็นมหาดเล็กเป็นผู้ว่าการเมืองปัตตานีเป็น
คนแรก

ระหว่าง พ.ศ.2433 - 2445 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการ
ปกครองหัวเมืองทั้ง 7 หัวเมืองอันเป็นการปกครองแบบเก่าคือ ระบบกินเมืองมาเป็นระบบ
เทศาภิบาล ทรงดำเนินการทีละขั้นตอนโดยไม่ก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อการปกครองของ
เจ้าเมืองทั้ง 7 หัวเมือง ทั้งนี้เนื่องจากพระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะสร้างเอกภาพให้แก่
ประเทศ ทรงยกเลิกการแยกการปกครองตามเชื้อชาติในเมืองประเทศราชต่างๆ เพื่อรวมอำนาจการ
ปกครองทั้งประเทศให้อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของกระทรวงมหาดไทย และให้ราษฎรมีส่วนร่วม
ในการปกครองโดยการกระจายระบบการบริหารไปสู่ท้องถิ่นตามแบบเทศาภิบาล

พ.ศ.2439 ได้ตั้งมณฑลนครศรีธรรมราชขึ้นเป็นมณฑลแรกในภาคใต้ มีอำนาจ
หน้าที่ปกครองหัวเมืองทั้ง 10 เมือง คือ เมืองนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ตานี ยะหริ่ง สายบุรี
หนองจิก ยะลา ระแงะ และรามัน

พ.ศ.2449 ทรงพระกรุณาโปรดให้แยกหัวเมืองทั้ง 7 หัวเมืองออกจากมณฑล
นครศรีธรรมราชมาโดยตั้งเป็นมณฑลปัตตานี และเปลี่ยนฐานะเป็นอำเภอและจังหวัด

พ.ศ.2475 ยกเลิกมณฑลปัตตานี เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ รัฐบาล
จำเป็นต้องตัดรายจ่ายให้น้อยลงเพื่อรักษาเสถียรภาพทางการคลังของประเทศไว้ (จดหมายเหตุของ
จีน เหลียง ชู เล่มที่ 45)

2.5 การจัดการปกครองในปัจจุบัน

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยนั้น
พระราชบัญญัติระเบียบบริหารแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2476 ได้จัดระเบียบบริหารราชการส่วน
ภูมิภาคออกเป็นจังหวัดและอำเภอ โดยให้จังหวัดมีฐานะเป็นหน่วยบริหารราชการแผ่นดิน มี
ข้าหลวงประจำจังหวัดและกรรมการจังหวัดเป็นผู้บริหาร ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้มีการ
แบ่งเขตการปกครองออกเป็นมณฑล ดังนั้นเมื่อได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบ

ราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2476 จึงได้ยกเลิกมณฑล โดยสาเหตุที่มีการยกเลิกมณฑลเนื่องจาก

- การคมนาคมสื่อสารมีความสะดวกและรวดเร็วขึ้น สามารถที่จะตั้งการและตรวจตราสอดส่องได้ทั่วถึง

- ประหยัด และลดค่าใช้จ่ายของประเทศให้น้อยลง

- เห็นว่า การดำเนินงานของหน่วยงานมณฑลซ้ำซ้อนกับหน่วยงานของจังหวัดซึ่งก่อให้เกิดความล่าช้าไม่คล่องตัวเท่าที่ควร

- รัฐบาลในสมัยเริ่มเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้มีนโยบายที่ให้อำนาจแก่ส่วนภูมิภาคมากขึ้นยิ่งขึ้น และการที่ยกเลิกมณฑลนั้นเพื่อให้จังหวัดมีอำนาจมากขึ้น

ใน พ.ศ.2495 รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน มีผลให้ส่วนที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม ดังนี้

- จังหวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งจังหวัดตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการจักรไทย พ.ศ.2476 จังหวัดไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล

- เดิมอำนาจในการบริหารจังหวัดขึ้นอยู่กับคณะบุคคลคือ คณะกรรมการจังหวัด มีการเปลี่ยนแปลงให้อยู่กับบุคคลเพียงคนเดียว คือผู้ว่าราชการจังหวัด

- เดิมคณะกรรมการจังหวัดมีฐานะเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินจังหวัดกลายเป็นคณะเจ้าหน้าที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการจังหวัด

เวลาต่อมาได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 218 ลงวันที่ 29 กันยายน 2505 โดยมีการจัดระเบียบบริหารส่วนภูมิภาคเป็น จังหวัดและอำเภอ

ส่วนของจังหวัดได้รวมหลายๆ อำเภอตั้งขึ้นเป็นจังหวัด มีฐานะเป็นนิติบุคคล การก่อตั้ง ยกเลิกและเปลี่ยนแปลงเขตจังหวัดให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ และให้มีคณะกรรมการจังหวัดเป็นที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการจังหวัดในการบริหารแผ่นดินในจังหวัดนั้นๆ (ประวัติมหาดไทย ส่วนภูมิภาค จังหวัดปัตตานี กรุงเทพฯ บางกอกสาส์น, 2528 : 14)

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เกิดภาวะเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 รัฐบาลจึงต้องตัดทอนรายจ่ายให้น้อยลงเพื่อรักษาเสถียรภาพทางการคลังของประเทศ จึงยุบเลิกมณฑลปัตตานี คงสภาพเป็นจังหวัด ยุบจังหวัดสายบุรีเป็นอำเภอตะลุบัน และแบ่งพื้นที่บางส่วนของสายบุรี คือระแงะ และบาเจาะ ไปขึ้นกับจังหวัดนราธิวาส ตั้งแต่ พ.ศ. 2476 เป็นต้นมา จังหวัดปัตตานีมีการปกครองโดยผู้ว่าราชการจังหวัด พระยารัตนภักดี (แจ่ม สุวรรณจินดา) เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีคนแรก ภายใต้การ

ปกครองตามระบอบประชาธิปไตย โดยกระทรวงมหาดไทยได้ ประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2476 จัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคออกเป็นจังหวัดและอำเภอ หลังจากนั้นได้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติดังกล่าวใน พ.ศ.2499 และ พ.ศ.2505 และใช้บริหารราชการแผ่นดินมาจนทุกวันนี้ (http://www.slideshare.net/Geosw101/ss_6941230)

3. การสำรวจวรรณกรรม

จากการเมืองการปกครองบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประสบการณ์จากต่างประเทศ และนัยสำคัญต่อการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในมุมมองของ **ฉันทนา บรรพศิริโชติ (2551)** กล่าวถึงการเมืองการปกครองเพื่อตอบสนองต่อความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ขณะเดียวกันได้วิเคราะห์สภาพปัญหาการเมืองการปกครองที่อยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยให้ความสำคัญกับเรื่องประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมของประชาชน ระบบการบริหารราชการ ปัญหาและศักยภาพขององค์กรปกครองท้องถิ่น รวมถึงการจัดการสำรวจระดับของขั้นตอนกรรมของประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการกำหนดเงื่อนไขการพัฒนา รูปแบบการเมืองการปกครองที่เหมาะสมกับพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ทิศทางการวิเคราะห์ในภาพรวมใช้แนวคิด เรื่องวัฒนธรรม (multiculturalism) โดยมีเงื่อนไขที่ควรนำมาพิจารณา ได้แก่ การแบ่งอำนาจการตัดสินใจ การเข้าถึงทรัพยากร และการยอมรับเชิงสัญลักษณ์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเมือง และการบริหารราชการ ได้ทดลองประเมินความเป็นอิสระของท้องถิ่น (autonomy) และ เงื่อนไขความเป็นตัวแทน (representative bureaucracy) ในการบริหารราชการในท้องถิ่นให้สอดคล้องกับลักษณะทางวัฒนธรรม และศาสนา

ความเป็นอิสระในการปกครองตนเองของท้องถิ่นจะครอบคลุมเงื่อนไขและสาระอย่างไรรันนั้นท้องถิ่นจะต้องมีการกำหนดขึ้นใหม่ (redefined or new autonomy) ส่วนการประเมินทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกันบนความต่างต่างนั้น ใช้แนวคิดความทนกันได้ หรือความอดกลั้น (toleration) เป็นเครื่องชี้วัด โดยมีตัวแปรที่จะกำหนดระดับของความอดกลั้นที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกถูกคุกคาม ความไว้วางใจและความเชื่อมั่นในระบบ เป็นต้น ความอดกลั้นในระดับที่สูงมากขึ้นอาจเรียกว่าเป็นขั้นวัฒนธรรมที่สะท้อนโลกทัศน์ของการอยู่ร่วมกันในความแตกต่าง

ฉะนั้นการปกครองในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงเป็นการปกครองท้องถิ่นที่เป็นอิสระ เน้นการปกครองตนเอง และมีรูปแบบที่รองรับความแตกต่างหลากหลายได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนา เพราะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

นั้นมีทั้งประชาชนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอยู่อาศัยร่วมกัน ย่อมก่อให้เกิดความแตกต่างหลากหลายขึ้นในพื้นที่ เพราะแต่ละศาสนาย่อมมีสังคมและวิถีการดำรงชีวิตที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ในงานของ เรย์มอน วิลเลียมส์ (1974) ยังได้กล่าวถึง เรื่องการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม ซึ่งสังคมประกอบขึ้นด้วยการปฏิบัติทางสังคมจำนวนมากที่ก่อตัวขึ้นเป็นองค์รวม เป็นรูปธรรมของสังคม และวัฒนธรรมคือการสถาปนาของการปฏิบัติทางสังคม ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติของสังคมนั้นๆ ซึ่งจะมีลักษณะเฉพาะและมีการดำรงอยู่ในสังคม วัฒนธรรมต่างๆ มีการผลิตซ้ำตลอดเวลา ในทุกสถานที่ หากวัฒนธรรมไม่ได้รับการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมก็จะมีอายุสั้น แล้วสูญหาย ดังนั้นการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม จึงเป็นกระบวนการที่รองรับความยั่งยืนของวัฒนธรรม และเป็นหลักการประกันความต่อเนื่องยืนยาวของวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตาม การสืบทอดวัฒนธรรมเป็นผลมาจากการปฏิบัติทางสังคม ที่มีการปฏิบัติต่อกันมา และมีการสืบทอดหลายช่วงอายุคน ไม่มีการสูญหาย และจะมีลักษณะเฉพาะของสังคมนั้น ซึ่งวัฒนธรรมจะเป็นลักษณะเด่นทางสังคมที่มีการปฏิบัติสู่รุ่นลูกหลาน สืบเนื่องเป็นเวลายาวนาน

ถ้าพิจารณาจากความเป็นชุมชน ของอาภรณ์ จันทร์สมวงศ์ (2544) ระบุว่า ความเป็นตัวตน หรือ อัตลักษณ์ (Identity) คือความเป็นตัวตนอันหลากหลายที่ปรากฏในหลายรูปลักษณะและมีความหมาย เพราะพยายามจะบอกให้รู้ว่า ฉันเป็นใคร ซึ่งเป็นเรื่องของการเชื่อมโยงตัวเองกับคนอื่นในสังคม เป็นเรื่องเกี่ยวกับมิติความสัมพันธ์เชิงอำนาจหรือสิทธิ นั่นคือได้รับการยอมรับว่าตัวเองมีความชอบธรรม ความเป็นอัตลักษณ์เป็นลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งครอบคลุมเรื่องของ เชื้อชาติ เพศ สีผิว ในทางสังคมวิทยาได้เชื่อมโยงทัศนคติที่มีต่อตัวตนหรือเอกลักษณ์ ว่าเป็นความสัมพันธ์ในเชิงบทบาทหน้าที่ และพฤติกรรมที่เกิดจากบทบาทของบุคคล

ในเรื่องความรู้ 3 จังหวัดภาคใต้ผ่านมุมมองประวัติศาสตร์ ในมุมมองของ ขุติพร วิรุณหะ (2548) ได้กล่าวถึง ปัญหาความขัดแย้งและเหตุการณ์ความไม่สงบในบริเวณสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวมทั้งบางเขตของจังหวัดสงขลาไว้ว่า กำลังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งองค์ประกอบของความขัดแย้ง มีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ได้แก่ ดินแดน (homeland) หรือมุมมองที่ขัดแย้งกันว่าดินแดนนี้เป็นของใคร ประการที่ 2 ได้แก่ เชื้อชาติ (ethnicity) คือการมองว่าประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ใช่คนไทยและไม่ต้องการเป็นคนไทย แต่ต้องการไปอยู่ร่วมกับคนเชื้อชาติเดียวกันคือชาวมลายูในดินแดนใกล้เคียง และองค์ประกอบสุดท้ายคือศาสนา (religion) มีมุมมองว่าประชาชนชาวมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นคิดว่าชาวมุสลิมเป็นประชากรส่วนใหญ่จึงควรดำเนินชีวิตได้ตามความเชื่อทางศาสนาใน

ดินแดนที่เป็นอิสลาม (darulsalam) เมื่อไม่สามารถทำเช่นนั้นได้จึงต้องทำสงครามศาสนา (jihad) เพื่อคืนบรรดาผู้ให้พ้นจากการครอบงำของผู้ปกครองที่ไม่ใช่ชาวมุสลิม

กรณีของผู้ต่อต้านรัฐบาลไทยองค์ประกอบทั้ง 3 ประการถูกนำมาใช้ร่วมกันเพื่ออ้างสิทธิของประชาชนในท้องถิ่นที่จะแยกตัวออกจากประเทศไทยหรือเพื่อเรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเอง โดยกล่าวว่าดินแดนแห่งนี้ไม่ได้เป็นของประเทศไทย แต่เป็นของชาวปัตตานีซึ่งเป็นคนเชื้อชาติมลายูและนับถือศาสนาอิสลามที่รัฐชาติไทยยึดครองมาโดยใช้กำลัง ในทางกลับกันรัฐชาติไทยมองว่าดินแดนแห่งนี้เป็นของประเทศไทยตั้งแต่โบราณกาลและประชาชนปัจจุบันเป็นชาวไทยมุสลิม ที่สามารถอยู่ร่วมกับคนไทยที่นับถือศาสนาอื่นได้ เนื่องจากรัฐชาติไทยให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา

การโต้แย้งที่แตกต่างกันของทั้งสองฝ่ายไม่สามารถบอกได้ว่าใครผิดหรือใครถูก ถึงแม้จะใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์สนับสนุนก็ไม่สามารถยืนยันได้ เนื่องจากเป็นมุมมองที่เกิดขึ้นจากการตีความทางประวัติศาสตร์ซึ่งไม่ใช่ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์

ถ้าพิจารณาจากความเป็นมาของทฤษฎีแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ไทย ของ **ชเนศ อารณัฐวรรณ** (2551) ระบุว่า กำเนิดและความเป็นมาของ ลัทธิแบ่งแยกดินแดน ในวาทกรรมการเมืองสมัยใหม่ของรัฐชาติไทย ซึ่งเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่ผูกพันและรองรับมโนทัศน์การแบ่งแยกดินแดนทำให้เกิดมายาคติในเรื่อง กบฏหะยีสุหลง และ กบฏดุซงญอ ในขณะเดียวกันพัฒนาการและความเป็นมาของรัฐชาติไทยสยามที่เปลี่ยนผ่านจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย และการสร้างรัฐไทยในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองและสงครามมหาเอเชียบูรพานั้นมีส่วนในการผลักดันและสร้างแนวความคิดทางการเมืองของการแบ่งแยกดินแดนให้เกิดขึ้นในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มพลังนักการเมืองใหม่ในภูมิภาคต่างๆ จากใต้จรดเหนือและอีสาน โดยกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการสร้างรัฐชาติไทยสมัยชาตินิยมได้นำไปสู่การใช้กำลังและความรุนแรงปราบปรามสยบการเรียกร้องและสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการเมืองของภูมิภาคต่างๆ ซึ่งมลายูมุสลิมในภาคใต้นั้นมีลักษณะเฉพาะต่างจากภาคอื่น

นอกจากนี้ในงานของ นครปัตตานีหรือเขตบริหารพิเศษ ของ **จรัญ มะลูลีม** (2553) ยังได้กล่าวถึง การจัดตั้งนครปัตตานี ว่าไม่มีความขัดแย้งกับนโยบายของรัฐว่าด้วยการจัดองค์การบริหารราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เน้นการสร้าง ความเข้าใจ ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อใช้เป็นแบบแผนแม่บทในการแก้ไขปัญหาแต่อย่างใด การจัดตั้งนครปัตตานีนั้นเป็นการใช้การเมืองนำการทหาร โดยเน้นที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างรวมทั้งการเสริมสร้างความเข้าใจเพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ และการจัดตั้งนครปัตตานีเป็นเหมือนการสร้างนครแห่งสันติสุขที่ประชาชนต้องการภายใต้เอกภาพท่ามกลางความ

หลากหลาย ซึ่งเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา คุณค่าความมั่นคงปลอดภัยในชุมชนของตนเอง และเสริมสร้างศักยภาพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและหาทางออกให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการพัฒนา และการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งที่ผ่านมามองเห็นได้ว่ารัฐบาลให้สิทธิแก่พลเมืองในประเทศเท่าเทียมกัน แต่ประเทศไทยก็ไม่ใช่เป็นพหุสังคมอย่างแท้จริง

โดย จริฎุ มะลูลีม ยังเห็นว่าเอกลักษณ์ของความเป็นไทยที่มีศูนย์รวมอยู่ที่ส่วนกลางของประเทศยังคงต่อต้านเอกลักษณ์ทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายมลายูในหลายรูปแบบ ดังนั้นการค้นหาเอกลักษณ์ร่วมของคนในพื้นที่ เช่น ความจำเป็นของคนพื้นที่ดั้งเดิม ที่เน้นเอกลักษณ์ให้เหมือนอุดมการณ์ที่สามารถทำให้ชนทุกกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่มีความรู้สึกร่วมกันว่าเป็นพวกเดียวกัน อุดมการณ์ดังกล่าวจะผลักดันให้ชนทุกกลุ่มมีความต้องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ที่ตนอยู่อาศัย

จากข้อเสนอการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในมุมมองของ ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรีและสุกรี หลังปูเต๊ะ (2551) ได้เสนอตัวแบบความคิดและเสนอการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ว่า ใจกลางของการเมืองการปกครองในจังหวัดชายแดนใต้คือปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มและเครือข่ายทางสังคมผ่านกลไกการเมืองของชุมชนและสังคม เพื่อสร้างอำนาจการควบคุมทางสังคม สิ่งที่พึงปรารถนาคือโครงสร้างอำนาจและการใช้อำนาจในระดับท้องถิ่นที่มีความชอบธรรมซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่าในสังคมทุกแห่งจะต้องมีอำนาจการควบคุมทางสังคมที่ได้รับการยอมรับเชื่อถือ ซึ่งอำนาจถูกนำมาใช้ประโยชน์ในกระบวนการแย่งชิงทรัพยากรของกลุ่มต่างๆ ในกิจกรรมทางการเมือง ในการพัฒนา และในเรื่องอื่นๆ ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตทางการเมืองของชุมชน แบบแผนหรือลักษณะของการใช้อำนาจดังกล่าวนี้จะเกี่ยวข้องกับตัวแปรสำคัญคือตัวแปรในเรื่องของการเมืองการปกครอง ซึ่งก็คือรูปแบบอำนาจรัฐ โครงสร้างอำนาจของชนชั้นนำในท้องถิ่น และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนไทย

ตัวแปรเหล่านี้แสดงออกมาในแง่ของการครอบครองและแย่งชิงทรัพยากรทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ ของกระบวนการเลือกสรรผู้นำทางการเมือง การแข่งขันกันทางการเมือง และการแก้ปัญหาคความขัดแย้งเผชิญหน้ากันในชุมชน แต่สิ่งสำคัญในกระบวนการคืออำนาจในการควบคุมของสังคมและของชุมชน ซึ่งต้องมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับการสร้างอำนาจความชอบธรรมของรัฐในการรักษาความสงบ การสร้างความมั่นคงของมนุษย์ การพัฒนาการทางการเมืองและการสร้างสรรค์พัฒนาทางเศรษฐกิจที่จะนำมาซึ่งความยุติธรรม การพัฒนาคุณภาพชีวิต และความสุขของประชาชนในพื้นที่ ตัวประกอบเหล่านี้จะต้องขับเคลื่อนไปพร้อมกัน มี

มาตรการในการปฏิบัติและตัวชี้วัดในทุกกระดับ โดยสะท้อนถึงรูปแบบการปกครองการบริหารที่ดีที่เรียกว่า good governance ในท้ายที่สุดแล้ว ในการแสวงหารูปแบบการบริหารการปกครองตามแนวทางดังกล่าวอาจนำไปสู่การจัดการและการ บริหารพัฒนาแบบพิเศษ (special development administration organization) เพื่อช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

นอกจากนี้งานของ พลตรีสำเร็จ ศรีหรั่ง (2551) ยังได้กล่าวถึง รูปแบบการจัดตั้งรัฐซ้อนรัฐของการปกครองไทยของขบวนการ BRN – Coordinate ซึ่งนำเสนอรูปแบบการจัดตั้งรัฐซ้อนรัฐซ้อนทับการปกครองของรัฐไทยของขบวนการ BRN – Coordinate ว่า การจัดตั้งองค์กรมวลชนในระดับอาเยาะห์ถือเป็นองค์กรมวลชนจัดตั้งที่เล็กที่สุดที่เป็นพื้นฐานการจัดตั้งของขบวนการก่อความไม่สงบ และขบวนการก่อความไม่สงบนั้นเน้นการให้ความสำคัญกับการจัดตั้งองค์กรมวลชนในระดับอาเยาะห์ให้มีความเข้มแข็งและสามารถชี้นำเพื่อขับเคลื่อนพลังมวลชนให้เคลื่อนไหว ต่อต้าน และได้ตอบอำนาจรัฐตามแนวทางและเป้าหมายของยุทธศาสตร์ของขบวนการที่กำหนดไว้ได้ สำหรับการควบคุมและการปกครองมวลชนระดับอาเยาะห์นั้น หากไม่สามารถทำให้มวลชนเชื่อและศรัทธาต่อแนวทางของขบวนการได้ ก็ต้องทำให้กลัว หวาดระแวง และเกลียดรัฐไทย

ถ้าพิจารณาจากความคิดทางการเมืองหรืออุดมการณ์ทางการเมืองของ พลเอกหาญ ลีนาหนท์ (2552) ระบุว่าความคิดทางการเมืองหรืออุดมการณ์ทางการเมืองเป็นประเด็นปัญหาในการคิดแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความคิดแบ่งแยกดินแดนได้เริ่มมา 107 ปี (นับถึง 4 มกราคม 2547) ซึ่งความคิดและอุดมการณ์ เป็นตัวนำไปสู่การปฏิบัติในการต่อสู้ถึงขั้นจับอาวุธลุกขึ้นสู้อย่างรุนแรง เพื่อให้การต่อสู้ทางการเมืองบรรลุเป้าหมาย และเหตุการณ์นี้กำลังเกิดขึ้นแล้วที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งผู้รับผิดชอบสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้พึงตระหนักในเรื่องนี้ให้มาก ถ้าแก้ปัญหาทางการเมืองซึ่งเป็นปัญหาหลักได้ถูกต้อง ปัญหาอื่นก็จะพลอยตกไปด้วย

ในเรื่องการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ ของ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ (2552) ระบุว่าเขตปกครองพิเศษในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะสร้างแนวร่วมภาคประชาชน ซึ่งจะมีสิทธิและส่วนร่วมในการปกครองที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชาวมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการจะจัดเป็นเขตปกครองพิเศษได้ต้องพิจารณาจำนวนประชากร รายได้ เช่นเป็นเมืองท่องเที่ยว การที่จะยกให้ปัตตานีเป็นเขตปกครองพิเศษ ไม่ใช่คำตอบที่จะแก้ปัญหาความไม่สงบได้ คำตอบของการแก้ปัญหาคือใช้หลักธรรมาภิบาลบริหารงาน และสร้างความเป็นธรรมให้คนในพื้นที่ ทุกวันนี้คนในพื้นที่ก็ได้ปกครองตนเอง ทุกหมู่บ้านทุกตำบลสามารถเลือกผู้นำตนเองได้ ไม่ว่าจะ

ไทยพุทธหรือมุสลิมไม่ควรแก้ปัญหาด้วยการเสนอเขตปกครองพิเศษ ยิ่งจะเป็นการเพิ่มความขัดแย้งมากขึ้นทำให้คนในพื้นที่เข้าใจผิดกันมากขึ้น และยังเป็นอันตราย เป็นภัยต่อความมั่นคง

จากข้อเสนอแนวทางการบริหารในมุมมองของ **ชวน หลีกภัย** (2554) ที่ว่า “ประเทศไทยมีเกียรติภูมิมีศักดิ์ศรีและมีการสะสมทางปัญญาอย่างต่อเนื่องยาวนาน” หรือท่อนที่กล่าวว่า “คนไทยทุกคนเคารพและยึดมั่นความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว ชุมชน และรักความเป็นอิสระภาพ ความยุติธรรมต่างล้วนเป็นประเด็นผลักดันให้สังคมไทยสามารถแสวงหาทางออกได้เสมอ” นั่นถือเป็นเรื่องที่ดีและสนับสนุนหากคิดเช่นนี้จริงก็ต้องไม่ทำในสิ่งที่ดึงมไปในทางที่เสียหายเช่น การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเพราะเป็นสิ่งที่ไม่ได้มีในทุกประเทศและขอให้ยึดหลักนิติรัฐนิติธรรมในการบริหารประเทศ ซึ่งไม่เห็นว่าเป็นประเทศใดที่ยึดหลักนิติรัฐนิติธรรมแล้วจะอัปจน ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ดี

พัฒนาการและความเป็นมาของประเทศไทยที่เปลี่ยนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย และการสร้างรัฐไทยในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองมีส่วนในการผลักดันและสร้างแนวความคิดทางการเมืองของการแบ่งแยกดินแดนให้เกิดขึ้น โดยกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการสร้างรัฐชาติไทยสมัยชาตินิยมได้นำไปสู่การใช้กำลังและความรุนแรงปราบปรามการเรียกร้องและสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการเมืองของภูมิภาคต่างๆ โดยการจัดตั้งนครปัตตานี ไม่มีความขัดแย้งกับนโยบายของรัฐว่าด้วยการจัดองค์การบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ใช้เป็นแบบแผนแม่บทในการแก้ไขปัญหา และเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหา คุณแลความมั่นคงในชุมชน ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ตน การเมืองการปกครองของจังหวัดชายแดนภาคใต้คือปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มและเครือข่ายทางสังคมผ่านกลไกการเมืองของชุมชนและสังคมเพื่อสร้างอำนาจการควบคุมทางสังคม โดยโครงสร้างอำนาจและการใช้อำนาจในระดับท้องถิ่นมีความชอบธรรมตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าในสังคมทุกแห่งจะต้องมีอำนาจการควบคุมทางสังคมที่ได้รับการยอมรับเชื่อถือ มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตทางการเมืองของชุมชน เกี่ยวข้องกับกระบวนการมีส่วนร่วมและรูปแบบการจัดตั้งรัฐซ้อนรัฐของขบวนการก่อความไม่สงบนั้นเน้นความเข้มแข็ง ต่อต้าน ตอบโต้ อำนาจรัฐตามแนวทางและเป้าหมายยุทธศาสตร์ของขบวนการ ความคิดเรื่องการแบ่งแยกดินแดนเป็นตัวการนำไปสู่การต่อสู้ และเกิดเหตุการณ์รุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ การปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นประชาชนจะมีสิทธิและส่วนร่วมในการปกครองที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร สร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งจะทำได้ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาความไม่สงบได้ รวมทั้งการบริหารต้องยึดหลักนิติรัฐและนิติธรรม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เป็นการศึกษาจากเอกสาร และสัมภาษณ์ ศึกษา ในช่วง พ.ศ.2543 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า รูปแบบการปกครองตนเองนอกจากจะเป็นการปกครองท้องถิ่นแล้ว ยังมีส่วนสำคัญในการปกครองของจังหวัดปัตตานี อันเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มนักวิชาการ ผู้นำกลุ่มมุสลิม กลุ่มข้าราชการในพื้นที่ และกลุ่มสื่อมวลชนในท้องถิ่น โดยพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจ สามารถตอบคำถามการวิจัย เรื่อง “แนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี” ได้

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการวิจัยภาคสนาม (field research) โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (depth interview) ออกเป็น 5 กลุ่ม โดยจะคัดเลือกให้ได้ตัวแทนที่มีคุณวุฒิ สามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ เพื่อให้การศึกษามีความครบถ้วน สมบูรณ์แบบ เป็นการเลือกจากหลากหลายกลุ่ม เพื่อให้ได้แนวคิด ความคิดเห็นที่หลากหลายซึ่งในแต่ละกลุ่มตัวอย่างมีแนวคิดที่เหมือนและแตกต่างกันเกี่ยวกับจังหวัดปัตตานี ทั้งนี้เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่สามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยได้อย่างครบถ้วน จำนวน 17 ตัวอย่าง ดังนี้

1.2.1 ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองของปัตตานีรูปแบบใหม่ โดยศึกษาจากเอกสารของท่านที่ได้เผยแพร่ ซึ่งมีประโยชน์ในการนำมาประกอบแนวคิดใน

การปกครองตนเอง โดยแนวคิดของท่านนำมาปรับใช้กับปัตตานีน่าจะเหมาะสมที่สุด และเกิดประโยชน์กับประชาชน เกิดประโยชน์กับจังหวัดปัตตานีมากที่สุด เลือกมา จำนวน 2 คน คือ

- พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี คนที่ 22 ของไทย
- พลเอกหาญ ลีนาทนัท รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

1.2.2 นักวิชาการ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้เรื่องการเมืองการปกครอง เป็นนักวิชาการ ครู อาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัย เลือกมา จำนวน 6 คน คือ

- ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- รศ.ดร.จรัญ มะลูลีม อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อาจารย์ จำนวน 4 คน ได้แก่
 1. ผศ.ปิยะ กิจถาวร คณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
 2. ผศ.ดร.แก้วคำ ไกรสรพงษ์ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 3. อาจารย์อุบลวรรณ สุภาแสน อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 4. ผศ.ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์ รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1.2.3 ผู้นำกลุ่มมุสลิมในพื้นที่ เป็นผู้ที่สามารถเข้าไปเก็บข้อมูลได้โดยตรง และเป็นผู้ที่มีความรู้ อยู่ทั้งในยุคที่ปัตตานีสงบและปัตตานีมีความรุนแรง ฉะนั้นเขาจะมีมุมมองของเขา ในการสร้างปัตตานีใหม่ขึ้นมา โดยเขาน่าจะบอกได้ว่ารูปแบบการปกครองใหม่ควรเป็นอย่างไร เลือกมา จำนวน 3 คน ได้แก่

- นายคอรอสา คอเลาะ ผู้อำนวยการโรงเรียนศาสนโนวาวิทยา จ.ยะลา
- นายอับดุลเลาะ คารามแม่ โต้ะครู

- นายมะชาเตง วาหะ โต้ะอิหม่าม

1.2.4 ข้าราชการในพื้นที่ คือ คนที่ทำงานในด้านการปกครองที่ดูแลในทุกเครือข่ายในทุกพื้นที่ ใกล้ชิดกับผู้ที่อยู่ในพื้นที่ระดับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และใกล้ชิดกับผู้บังคับบัญชาสามารถติดต่อประสาน สื่อสารกับผู้บังคับบัญชาในระดับสูงกับผู้ดูแลการบริหารการปกครอง เลือกมาจำนวน 3 คน ได้แก่

- นายสุริยา บุญทันซ์ ปลัดอำเภอเมืองยะลา จ.ยะลา
- นายมะยูโซ๊ะ กูเต๊ะ ปลัดอำเภอเมืองรามัน จ.ยะลา
- นายอวยชัย จุฬาศิริวงศ์ ปลัดอำเภอกรงปินัง จ.นราธิวาส

1.2.5 สื่อมวลชนในท้องถิ่น เป็นช่องทางที่ชาวบ้านหรือประชาชนให้ความสนใจมากที่สุด ชาวบ้านมีความใกล้ชิด สื่อสารกับชาวบ้านในระดับเบื้องต้นได้ เลือกมาจำนวน 3 คน ได้แก่

- นายปิยวัฒน์ อู่สกุล นักข่าว ช่อง 3
- น.ส.ฟาติยะ อาฟีโล๊ะ นักข่าว ช่อง 5
- น.ส.อุษณีย์ หมัดและ นักข่าว ช่อง 11

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย นอกเหนือจากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ การสังเกตการณ์ (observation) จากประสบการณ์ จะใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) โดยมีคำถามในประเด็นที่เชื่อมโยงไปสู่คำตอบที่ต้องการศึกษาใน 3 ประการ คือ

- 2.1 ความเป็นมาเกี่ยวกับการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีเป็นเช่นไร
- 2.2 รูปแบบการปกครองตนเองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานี ควรเป็นเช่นไร
- 2.3 ผลดีและผลเสียของรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีเป็นอย่างไร

ทั้งนี้ แบบสัมภาษณ์ที่ใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จะเป็นคำถามชุดเดียวกัน โดยแนวคำถามมีดังนี้

1. คำถามข้อ 1 - 2 มุ่งตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1 เกี่ยวกับความเป็นมาของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี ได้แก่

1) การปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี มีความเป็นมาอย่างไร ?

(1) ท่านทราบหรือไม่ว่า “การปกครองท้องถิ่นของปัตตานีเกิดขึ้นเมื่อใด” ?

(2) ท่านทราบหรือไม่ว่า “เรื่องราวของรัฐปัตตานีมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างไร” ?

2. คำถามข้อ 3 - 6 มุ่งตอบวัตถุประสงค์ข้อ 2 เกี่ยวกับรูปแบบการปกครองตนเองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานี ได้แก่

1) รูปแบบการปกครองตนเองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานี เป็นแบบใด?

(1) ท่านคิดว่า “การปกครองในจังหวัดปัตตานีควรแยกเป็นเขตปกครองพิเศษหรือไม่” ?

(2) จากคำกล่าวที่ว่า “การแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเอง” ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีหรือไม่ เพราะเหตุใด?

(3) การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้น “ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมเพราะเหตุใด”?

(4) ท่านคิดว่า “การปกครองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานี ควรเป็นการปกครองแบบใด”?

3. คำถามข้อ 7 - 12 มุ่งตอบวัตถุประสงค์ข้อ 3 เกี่ยวกับผลดีและผลเสียของรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี ได้แก่

1) ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี เกิดผลดีในด้านต่าง ๆ อย่างไรบ้าง ?

(1) “ด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตย” ส่งผลดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย แง่มุมใดบ้าง ?

(2) “ด้านเศรษฐกิจ” ส่งผลต่อภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดปัตตานีอย่างไร และส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไร ?

(3) “ด้านสังคม” ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในทางที่ดีอย่างไร และทิศทางของสังคมจะเป็นแบบใด ?

2) ถ้าหากมีการแบ่งแยกดินแดนปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี ท่านคิดว่าเกิดผลเสียอย่างไร ?

(1) “ผลเสียต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย” จะเกิดผลเสียอย่างไรบ้าง ?

(2) “ด้านเศรษฐกิจ” ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในจังหวัดปัตตานีและส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศแง่มุมใดบ้าง ?

(3) “ด้านสังคม” เกิดผลเสียในลักษณะใด และชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมสามารถอยู่ร่วมกันได้หรือไม่ ?

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้หลายวิธีควบคู่กันไป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและตรงกับโจทย์ของการวิจัยอย่างแท้จริง มีแหล่งที่มาชัดเจน ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลจะสอดคล้องกับรูปแบบของการจัดเก็บข้อมูลด้วย

ข้อมูลปฐมภูมิ (primary sources) จะใช้การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลที่จัดเก็บและรวบรวมได้ มีความสมบูรณ์ แม่นยำ และน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary sources) ใช้วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยทางเอกสาร โดยใช้เอกสารข้อมูลต่างๆ ที่เป็นผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร หนังสือพิมพ์ บทความ และเอกสารทางวิชาการ

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จะดำเนินการดังนี้

3.1 กำหนดกรอบแนวคิดหรือประเด็นที่สัมภาษณ์จากการประมวลความคิดที่ได้จากข้อมูลเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

3.2 กรอบแนวคิดหรือประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จะเป็นรูปแบบเดียวกันทุกกลุ่มที่ทำการศึกษา

3.3 รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ พร้อมกับจดบันทึกคำให้สัมภาษณ์ในประเด็นสำคัญ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ก่อนทำการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่รวบรวมมาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง มาจัดให้อยู่ในระเบียบ โดยทำการตรวจสอบและเลือกสรรเนื้อหา ตัดส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องออก มีการจัดเรียงลำดับ และจัดกลุ่มข้อมูล เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปวิเคราะห์ และสามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างครบถ้วน ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive method) เพื่อค้นหาว่ารูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีที่เหมาะสมเป็นเช่นไร เพื่อเป็นแนวทางการปกครองในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยจะใช้ประสบการณ์ของผู้ศึกษาควบคุมประเด็นที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลให้อยู่ในกรอบของหัวข้อที่จะศึกษาอย่างตรงประเด็น จากนั้น จะทำการสรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการค้นหาคำตอบจากกลุ่มตัวอย่างทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ ได้แยกตามวัตถุประสงค์ให้ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการศึกษาใน 3 ประเด็น ดังนี้

1. ความเป็นมาของแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีเป็นอย่างไร
2. รูปแบบการปกครองตนเองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานีควรเป็นเช่นไร
3. ผลดีและผลเสียของรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีเป็นเช่นไร

ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะลึก การสังเกตการณ์ และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาวิจัยอย่างครบถ้วน โดยการนำเสนอข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ได้นำข้อมูลที่รวบรวมจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะลึก การสังเกตการณ์ และข้อมูลจากเอกสารต่างๆ มาจัดให้อยู่ในระเบียบโดยทำการตรวจสอบและเลือกสรรเนื้อหา ตัดส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องออก มีการจัดเรียงลำดับและจัดกลุ่มข้อมูลเพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ และสามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างครบถ้วน

ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ข้อมูล จะใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive method) เพื่อค้นหาความเป็นมาของแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีและรูปแบบการปกครองตนเองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นแนวทางในการปกครองของจังหวัดปัตตานี โดยจะใช้ประสบการณ์ของผู้ศึกษาควบคุมประเด็นที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล ให้อยู่ในกรอบของหัวข้อที่จะศึกษาอย่างตรงประเด็น จากนั้นจะทำการสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางในพัฒนาการปกครองของจังหวัดปัตตานี

ในการค้นหาคำตอบจากกลุ่มตัวอย่างทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ ได้แยกตามวัตถุประสงค์ให้ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการศึกษาใน 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความเป็นมาเกี่ยวกับการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีเป็นเช่นไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ต่างแสดงความคิดเห็นในลักษณะใกล้เคียงกัน กล่าวคือ รัฐปัตตานี เป็นเมืองเก่าแก่ ในสมัยก่อนพุทธศตวรรษที่ 20 นักประวัติศาสตร์รู้จักปัตตานีในนามของ ลังกาสูกะหรือลังกาโศกะ ต่อมาได้ทำสงครามกับสยามและพ่ายแพ้สงครามจึงตกอยู่เป็นเมืองขึ้น ของสยามตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โดยแบ่งการปกครองเป็น 7 หัวเมืองคือ เมืองปัตตานี เมืองยะลา เมืองยะหริ่ง เมืองระแงะ เมืองรามัน เมืองสายบุรี และเมืองหนองจิกในตอนปลายของรัชกาลที่ 1 และแต่งตั้งผู้ครองหัวเมืองทั้งเจ็ดอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของสงขลา

กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ต่างเห็นตรงกันว่าในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 9 อาณาจักรลังกาสุกะ มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองยะรังบนเส้นทางเดินบกข้ามคาบสมุทระหว่างปัตตานีกับเกาะชุมชนนี้ ตั้งอยู่บนเส้นทางขนถ่ายสินค้าระหว่างจีนกับอินเดียผ่านบริเวณคาบสมุทรมลายูได้คอคอดกระลงไป ต่อมาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 14 หรือ 15 ศูนย์กลางของอาณาจักรลังกาสุกะเริ่มเคลื่อนตัวจากตอนใน คือเส้นทางเดินบก มาสู่ชายฝั่งทะเลเพื่อรองรับเส้นทางการเดินเรือที่เปลี่ยนไป จึงเกิดการเคลื่อนย้าย ศูนย์กลางของชุมชนมายังบริเวณติดทะเลเพื่อรองรับเส้นทางการค้าใหม่ ดังนั้นศูนย์กลางใหม่ของ อาณาจักรลังกาสุกะก็คือเมืองท่าที่รู้จักต่อมาในนามของปัตตานีนั่นเอง

ขณะเดียวกันกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่บางส่วนมีความเห็นว่า การปกครองตนเองใน จังหวัดปัตตานีควรเป็นการปกครองที่เป็นรูปแบบท้องถิ่น รัฐปัตตานีนั้นเกิดขึ้นและเป็น ประวัติศาสตร์อันยาวนานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาดินแดนแห่งนี้อยู่ภายใต้อิทธิพลของอาณาจักร โบราณ เช่นอาณาจักรศรีวิชัยและอาณาจักรลังกาสุกะมาก่อน ภายหลังจากเมื่อสยามเรืองอำนาจ สยาม ได้เข้าไปมีบทบาทในดินแดนนี้เรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน ชาวมาเลย์มุสลิมบางส่วนในพื้นที่มอง ว่าดินแดนแห่งนี้เป็นดินแดนของตนโดยไม่ได้มองถึงความจริงทางประวัติศาสตร์ ว่าก่อนที่มุสลิม จะเข้ามามีบทบาทชาวพุทธและฮินดูได้ฝังรากอาศัยอยู่ในดินแดนแถบนี้มาก่อน

โครงสร้างสังคมของปัตตานี ยะลา นราธิวาสเป็นประวัติศาสตร์อันยาวนานของรัฐ ปัตตานีและเจ็ดหัวเมืองก่อนที่จะถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของรัฐสยามตามสนธิสัญญาอังกฤษ-สยาม ใน พ.ศ. 2452 มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ โครงสร้างอำนาจเปลี่ยนแปลงไป สิ่งที่เห็นคือสังคม มลายูมุสลิมภาคใต้สามารถรักษาลักษณะพิเศษทางด้านวัฒนธรรมประเพณีและสถาบันของตน เอาไว้ได้ โดยที่รัฐไทยมีความพยายามที่จะทำให้มีการผสมกลมกลืนกัน แต่ชาวมุสลิมในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ยังคงให้ความสำคัญกับผู้นำมุสลิมของตน โดยความเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้ต้องการ แบ่งแยกดินแดนในช่วงเวลาหลายทศวรรษที่ผ่านมาถูกมองว่าเป็นการกระทำของกลุ่มคนที่ไม่หวังดี ไม่มีความคิดในการดำรงชีวิตด้วยสันติ ตามหลักการที่ดีงามของศาสนาอิสลาม กลุ่มคนเหล่านี้ พยายามนำความต้องการส่วนตัว มาเกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม อ้างว่ารัฐบาล พยายามเข้าควบคุม

ชุมชนชาวมุสลิม เป็นการคุกคามต่อวัฒนธรรมประเพณีและศาสนาอันเป็นวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของพวกเขา ทั้งที่ในความเป็นจริงชาวมุสลิมไม่ใช่ชนกลุ่มน้อยกลุ่มเดียวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และก็ไม่ใช่ชนกลุ่มน้อยกลุ่มเดียวที่ไม่พอใจการทำงานบางอย่างของรัฐบาล แต่เป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มเดียวที่ไม่สามารถหาทางออกและแก้ไขปัญหาคด้วยสันติวิธี

ขบวนการแบ่งแยกดินแดนยังไม่อาจจะบรรลุเป้าหมายได้ เนื่องจากมีเหตุผลจากความแตกแยกระหว่างกัน และการไร้ประสิทธิภาพของขบวนการต่อสู้ และยังรวมถึงการขาดการสนับสนุนจากรัฐบาลของประเทศเพื่อนบ้านและรัฐบาลของประเทศมุสลิมอื่นๆ ด้วย

ปัจจุบันประเทศไทยไม่มีนโยบายบีบบังคับให้ประชาชนละทิ้งวัฒนธรรม และศาสนาดั้งเดิมของตนตามที่กลุ่มแบ่งแยกดินแดนใช้เป็นข้ออ้าง รัฐบาลกลับสนับสนุนให้ประชาชนอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านของตนเอง รัฐบาลไทยมองเห็นปัญหาของการแบ่งแยกดินแดนว่าเป็นการทำลายต่อเอกภาพของประเทศ ชนชาติส่วนน้อย ชาวมุสลิมกลับนิยามความหมายของการปกครองตนเองว่าเป็นสิทธิพื้นฐานอันชอบธรรมของพวกเขาเอง การเคลื่อนไหวเพื่อแบ่งแยกดินแดนจึงยังคงดำรงอยู่ตลอดมา มีเพียงความตั้งใจที่จะนำเสนอแนวทางการสร้างสรรค์เอกภาพบนความแตกต่างหลากหลาย ที่จะทำให้ขบวนการต่อสู้เพื่อแบ่งแยกดินแดนต้องลดบทบาทลงไป หันเข้ามายอมรับกระบวนการบูรณาการแห่งชาติได้ในท้ายที่สุด

ความซับซ้อนและความอ่อนไหวในประวัติศาสตร์ทำให้ทำอย่างรวบรัดได้ยาก คือเป็นการศึกษาตามหลักฐานภายนอก การเกี่ยวพันกันของเหตุการณ์หลายๆ เหตุการณ์ในช่วงเวลาของทศวรรษ พ.ศ. 2480 ซึ่งนำไปสู่การปะทะและปราบปรามผู้นำมุสลิมด้วยความรุนแรงเป็นครั้งแรกโดยฝีมือของรัฐบาลไทยที่ได้เปลี่ยนรูปแบบมาเป็นประชาธิปไตย มีการใช้นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่อำนาจรัฐบาลและการควบคุมบริเวณที่มีความตื่นตัวทางการเมืองและมีสำนึกในวัฒนธรรมของตนเองสูงมาก นั่นคือภูมิภาคในอีสานและใต้ กล่าวในทางการเมือง การกระทำของรัฐบาลไทยในระบอบนั้นเป็นการผนึกและรวมศูนย์รัฐประชาชาติไทยให้เป็นปึกแผ่นโดยใช้จินตนาการของไทยภาคกลางเป็นแกนนำ ข้อกล่าวหาว่าการกระทำ “แบ่งแยกดินแดน” นั้นเป็นการประดิษฐ์สร้างขึ้นมาจากอำนาจรัฐไทยและบังคับใช้ให้เป็นจริงเพื่อที่จะปราบปรามและข่มขู่ดินแดนในบริเวณนั้นจากการอ้างสิทธิทางการเมืองในความเป็นมนุษย์และในอัตลักษณ์และความใฝ่ฝันของพวกเขา ซึ่งเป็นสิทธิของมนุษยชนที่ได้กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่ประกาศออกมาในสมัยแห่งความขัดแย้งระหว่างผู้นำการเมืองมุสลิมในปัตตานีกับรัฐบาลไทย

นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ใน พ.ศ. 2475 มีประกาศให้ยุบเลิกการปกครองแบบเจ้าเมือง แล้วให้รวมเป็นมณฑลหนึ่งของไทย ต่อมาเมื่อพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ

ให้ผนวกปัตตานี สายบุรี ยะลา และนราธิวาส ซึ่งเป็นเมืองในสังกัดเข้าเป็นดินแดนของไทย โดยจัดตั้งเป็นมณฑลปัตตานี และเป็นจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐมาโดยตลอด ยืดเยื้อยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน เหตุการณ์ความรุนแรงมีเพิ่มมากขึ้นตามลำดับจนประชาชนมีความรู้สึกที่ไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และรัฐไม่สามารถปกป้องคุ้มครองให้ประชาชนอยู่อย่างสงบสุขได้ ซึ่งข้อเสนอนี้ก็ข้อเสนอแก้ไขและเปลี่ยนแปลงอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ

ความสูญเสียที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ประชาชนขาดขวัญและกำลังใจ ขาดความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน นักเรียนและนักศึกษา ครูอาจารย์ไม่มีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตอย่างปกติ เกิดความหวาดระแวง นักลงทุนไม่กล้าเข้ามาลงทุน รวมทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติไม่เข้ามาในพื้นที่ กระทบถึงภาวะทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นผลเสียต่อประเทศชาติและสังคมโดยรวม

ประเด็นที่ 2 รูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีที่เหมาะสมเป็นเช่นไร

รูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีที่เหมาะสม จะมีทั้งรูปแบบการปกครองท้องถิ่น รูปแบบการปกครองตนเอง และการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งอาจมีทั้งผลดีและผลเสียต่อ จังหวัดปัตตานี โดยกลุ่มตัวอย่างต่างมองไปในทิศทางเดียวกันประเด็นสำคัญที่กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นตรงกัน คือ

1. การปกครองระบอบประชาธิปไตย

การปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน ไม่แบ่งแยกชนชั้นวรรณะ เชื้อชาติ ภาษา และศาสนา ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมสามารถอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้โดยปราศจากความขัดแย้งที่รุนแรงและเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นจะทำให้ประเทศชาติมีการพัฒนา สังคมสงบร่มเย็น ประชาชนมีความรักใคร่สามัคคี เกิดปัญหาสังคมน้อยลง ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครองตนเองนั้นจะต้องมีการเลือกผู้นำที่จะปกครองพื้นที่ โดยผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติของความเป็นผู้นำเพื่อจะทำให้จังหวัดปัตตานีมีการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ปราศจากความแตกแยก การปกครองท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตน

2. การปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

การปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีจะเป็นรูปแบบการปกครองที่มีผู้นำของตนเอง สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้ โดยจะมีรูปแบบการบริหาร และการ

ปกครองเป็นของตนเอง เหมาะสมกับชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีการพัฒนาอันจะส่งผลดีต่อพื้นที่โดยตรง ซึ่งทำให้จังหวัดปัตตานีมีความเจริญก้าวหน้า มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจดี ระบบเศรษฐกิจได้รับการพัฒนา ประชาชนอยู่ดีกินดี สังคมจะไม่มี ความขัดแย้งและรุนแรง โจรผู้ร้ายลดลง ชาวชนได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับจังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทย รูปแบบการปกครองตนเองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานีจะเป็นการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ มีการกระจายอำนาจ มีลักษณะเป็นปัตตานีมหานคร ผู้ว่าราชการมาจากการเลือกตั้ง มีการบริหารจัดการเป็นของตนเอง เน้นการกระจายอำนาจแบบพิเศษอย่างทั่วถึง ให้ท้องถิ่นมีการปกครองตนเองมากที่สุด ให้ความสำคัญกับประชาชนโดยประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกผู้นำของตนเอง เป็นรูปแบบที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ท้องถิ่นมีการพัฒนามากขึ้น โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ตน มีอาสาสมัคร มีการบริหารงานเองโดยรูปแบบการบริหารจะเป็นแบบกระจายอำนาจ และมีการบริหารที่ดีกว่ารูปแบบเดิม เป็นการบริหารที่ตรงตามเป้าหมาย ตรงตามยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดปัตตานีด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยเน้นหลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา

3. การปกครองในรูปแบบปัตตานีมหานคร ไม่แบ่งแยกรัฐ

ประเด็นสำคัญที่กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นตรงกันคือการปกครองในรูปแบบปัตตานีมหานคร เหมือนกรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา โดยมีการกระจายอำนาจในรูปแบบพิเศษ มีผู้บริหารสถานิติบัญญัติเป็นมุสลิม มาจากการเลือกตั้ง ซึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ โดยจะไม่มีการแบ่งแยกรัฐ ไม่แบ่งแยกดินแดนซึ่งขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อันเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ รวมทั้งจะมีปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรงเกิดขึ้นตามมา อันก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงภาครรัฐ และมีขบวนการก่อการร้ายเกิดขึ้นในพื้นที่ โดยการแบ่งแยกดินแดนนั้นอาจทำให้จังหวัดปัตตานีได้รับงบประมาณไม่เต็มที่ ขาดแคลนงบประมาณในการบริหารงาน และดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทำให้มีการพัฒนาน้อยลงกว่าเดิมเมื่อเทียบกับปัจจุบัน แต่ควรจะเป็นการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ ให้ท้องถิ่นมีการปกครองตนเองมากที่สุด สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาในท้องถิ่นเองได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ได้แก่ด้านเศรษฐกิจ มีการแก้ปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ และด้านความมั่นคง รวมทั้งการบริหารงานด้านบุคคล มีอาสาสมัคร มีการบริหารงบประมาณของท้องถิ่นให้เพียงพอและเกิดประโยชน์สูงสุด และมีการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมให้เป็นชุมชนที่น่าอยู่ การจัดการปัญหาความไม่สงบและการสร้างสถานการณ์ของกลุ่มก่อการร้าย รวมทั้งความขัดแย้งที่รุนแรงระหว่างสองศาสนาให้สามารถอยู่ร่วมกันในพื้นที่ได้อย่างสันติสุขและเกิดความยุติธรรม ซึ่งจะส่งผลให้จังหวัดปัตตานีได้รับการพัฒนาอย่างแท้จริงเหมาะสมกับการดำเนินชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งชาว

ไทยพุทธและมุสลิมในจังหวัดปัตตานี ซึ่งจะทำให้จังหวัดปัตตานีมั่นคง มีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าทัดเทียมกับจังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทย

4. การแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่

การปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี ควรให้ความสำคัญกับการแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงภาครัฐ การแก้ปัญหาควรแก้ที่ต้นตอของสาเหตุ คือการลดความแตกแยกในสังคม การให้ความยุติธรรมกับประชาชนทุกเชื้อชาติ ทุกศาสนา ให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในดินแดนนี้ เพื่อให้สังคมที่เต็มไปด้วยปัญหาความรุนแรง การคิดแบ่งแยกดินแดน การก่อตั้งขบวนการก่อการร้ายที่สร้างสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ให้น้อยลงและหมดไป ประชาชนในพื้นที่จะต้องรักใคร่สามัคคีกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันซึ่งกันและกัน เป็นมิตรกัน ไม่มีความอาฆาตพยาบาท ไม่เป็นศัตรูกัน คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้จะทำให้ชุมชนเป็นชุมชนที่เต็มไปด้วยความสุข มีการปกครองที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแก้ไขปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ของตน โดยเน้นการพัฒนาด้านพื้นฐานการดำรงชีวิตเป็นสำคัญ การพัฒนาสังคมบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม ให้มีความมั่นคงและเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยความร่มเย็น ไม่มีโจรผู้ร้ายที่จะนำพาความวิบัติสู่พื้นที่ซึ่งจะก่อให้เกิดความแตกแยกประเด็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือจังหวัดปัตตานีอยู่บริเวณภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทยมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย เป็นพื้นที่ที่กำลังประสบปัญหาอย่างหนัก มีทั้งความขัดแย้ง ความรุนแรง การก่อการร้ายในพื้นที่ รวมทั้งการสร้างสถานการณ์ความรุนแรงต่างๆ ที่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศ การปกครองตนเองควรเป็นการปกครองที่มีรูปแบบเป็นรูปธรรม มีนโยบายที่สามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ได้อย่างรวดเร็ว โจรผู้ร้ายหมดไป สังคมจะเปลี่ยนจากสังคมที่เต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัวเป็นสังคมที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ประชาชนทุกศาสนามีความสมัครสมานสามัคคีกัน ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาให้หมด จังหวัดชายแดนภาคใต้จะไม่มี ความรุนแรงอีกต่อไป มีความมั่นคงมากขึ้น ประเทศชาติมีการพัฒนา ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจจากต่างประเทศ ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความมั่นคงทางการเมือง ก่อให้เกิดผลดีด้านๆ ไม่ว่าจะเป็นผลดีด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อันเป็นความปรารถนาของประชาชนทุกคนในชาติที่ต้องการให้ประเทศชาติเป็นประเทศที่พัฒนา ปราศจากความขัดแย้ง ดังนั้นรูปแบบการปกครองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานีควรจะเป็นรูปแบบปัตตานีมหานคร มีการกระจายอำนาจในรูปแบบพิเศษ ผู้บริหารสถานีนิตินิติบัญญัติต้องเป็นมุสลิมมาจากการเลือกตั้ง

จากการศึกษา พบว่า รูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีที่เหมาะสม ควรเป็นรูปแบบพิเศษ คือเป็นปัตตานีมหานคร ดังเช่น กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ผู้บริหารสถานีนิตินิติบัญญัติต้องเป็นคนมุสลิม ที่มาจากการเลือกตั้ง

ประเด็นที่ 3 ผลดีและผลเสียของรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นถึงผลดีและผลเสียของรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี โดยมองว่าสิ่งสำคัญที่สุดคือจังหวัดปัตตานีอยู่บริเวณภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทยติดกับมาเลเซีย ซึ่งการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีนั้นจะมีผลต่อความมั่นคงของภาครัฐโดยตรง และส่งผลกระทบต่อประเทศชาติและสังคม อันจะทำให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับผลกระทบเช่นกัน ทั้งนี้เพราะกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าการปกครองมีรูปแบบการบริหารจัดการเป็นของตนเอง อาจขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินงานให้บรรลุถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้นำอาจรู้เท่าไม่ถึงการณ์และขาดประสบการณ์ในการบริหารในพื้นที่พิเศษของจังหวัดปัตตานีที่มีความแตกต่างด้านวัฒนธรรม

กลุ่มตัวอย่างยังเห็นตรงกันในประเด็นที่ว่า การบริหารงานของการปกครองตนเองจะเป็นการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ ที่อาจต้องพึ่งพาและได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ มีผลต่อระบบการบริหารโดยตรง เพราะประชาชนในพื้นที่ต้องการให้พื้นที่มีการพัฒนาและไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นในพื้นที่เช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆ ของประเทศไทยที่มีความสงบสุขปราศจากความรุนแรง

การเปลี่ยนแปลงการปกครองของจังหวัดปัตตานีเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่กลุ่มตัวอย่างกล่าวถึง โดยการปกครองต้องมีรูปแบบที่มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นหรือการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ ให้ท้องถิ่นมีการปกครองตนเองมากที่สุด เพื่อให้จังหวัดปัตตานีได้บริหารงานอย่างถูกต้องเหมาะสมกับพื้นที่ที่เต็มไปด้วยเหตุการณ์ความรุนแรงและการก่อการร้ายของขบวนการก่อการร้ายในพื้นที่ แต่จะเน้นไปที่การตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองในลักษณะดังกล่าว จะช่วยให้จังหวัดปัตตานีมีความมั่นคง และเป็นพื้นที่ที่มีความสงบสุข ปราศจากความขัดแย้ง ความรุนแรงและการสร้างสถานการณ์ของขบวนการก่อการร้าย ทั้งนี้รวมไปถึงการพัฒนาให้เกิดความสามัคคีกันระหว่างสองศาสนาซึ่งให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

ประเด็นอีกด้านหนึ่งที่ค้นพบจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความเห็นอย่างเด่นชัดว่า นอกเหนือจากการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองแล้ว การเพิ่มบทบาทในการติดตามการทำงานของผู้นำที่มีหน้าที่ปกครอง เพื่อตรวจสอบนโยบายที่ได้นำเสนอต่อประชาชน เป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้การบริหารงานของผู้นำจังหวัดปัตตานีเป็นไปด้วยดี และจะเกิดประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน หรือผลประโยชน์ทับซ้อนในรูปแบบต่างๆ ได้เป็นอย่างดี โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ นำเสนอประเด็นนี้ตรงกัน กล่าวคือที่ผ่านมารูปแบบการปกครองในจังหวัดปัตตานีมุ่งเน้นไปที่การปกครองท้องถิ่นแบบเดิม

ยังไม่ได้เป็นรูปแบบการกระจายอำนาจแบบพิเศษ นอกเหนือจากนี้เช่น คนในพื้นที่ จะได้อะไร หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จะมีช่องทางในการติดตามตรวจสอบการทำงานของผู้นำอย่างไร สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี เพราะถือเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นโดยตรง

ตอนที่ 2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 ตัวอย่าง นักวิชาการจำนวน 6 ตัวอย่าง ผู้นำกลุ่มมุสลิมจำนวน 3 ตัวอย่าง ข้าราชการในพื้นที่จำนวน 3 ตัวอย่าง และสื่อมวลชนในท้องถิ่นจำนวน 3 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 17 ตัวอย่าง

ผู้ศึกษาได้เรียงลำดับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยนำเสนอตามประเด็นการศึกษา ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความเป็นมาเกี่ยวกับการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

กลุ่มตัวอย่างทั้ง ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ผู้นำกลุ่มมุสลิม ข้าราชการในพื้นที่ และสื่อมวลชนในท้องถิ่น ได้แสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในหลายประเด็น โดยเฉพาะในเรื่องของการปกครองท้องถิ่นของรัฐปัตตานีและประวัติความเป็นมาของรัฐปัตตานี

ในการนำเสนอข้อมูล ผู้ศึกษาได้แยกประเด็นหลักๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ประเด็น เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ ดังนี้

1.1 การปกครองท้องถิ่นของรัฐปัตตานี

1.1.1 เรื่องราวของรัฐปัตตานี

1.1 การปกครองท้องถิ่นของรัฐปัตตานี

การปกครองท้องถิ่นในจังหวัดปัตตานีมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นอย่างไร

1.1.1 ประวัติศาสตร์รัฐปัตตานี

ราชวงศ์ผู้ปกครองเมืองชื่อว่า โกตา มาย์ลิกัย ได้ย้ายที่ตั้งของเมืองซึ่งอยู่แผ่นดินตอนในมาสู่บริเวณชายฝั่งทะเลและขนานนามว่าปัตตานี ต่อมาราชวงศ์ดังกล่าวได้รับศาสนาอิสลามมาเป็นศาสนาของบ้านเมือง ปัตตานีถูกก่อตั้งขึ้นโดยเจ้าหญิงจากเกาะหะห์ ผู้ครองปัตตานีชื่อเจ้าศรีวังสา ต่อมาได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม เมืองปัตตานีนับแต่ตั้งหลักแหล่งอยู่ตอนในของคาบสมุทรและเคลื่อนย้ายศูนย์กลางมาสู่ชายฝั่งเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของเส้นทางการค้าทางทะเล

หลักฐานทางโบราณคดีชี้ให้เห็นว่าบริเวณที่เป็นเมืองปัตตานีในเวลาต่อมานี้ เคยเป็นที่ตั้งของชุมชนที่รู้จักในนามของอาณาจักรลังกาสุกะ ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 9 มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองยะรังบนเส้นทางเดินบกข้ามคาบสมุทระหว่างปัตตานีกับเกาะหะ ชุมชนนี้ตั้งอยู่บนเส้นทางขนถ่ายสินค้าระหว่างจีนกับอินเดียผ่านบริเวณคาบสมุทรมลายูได้คอคอดกระลงไป ต่อมาในราวคริสต์ศตวรรษที่ 14 หรือ 15 ศูนย์กลางของอาณาจักรลังกาสุกะเริ่มเคลื่อนตัวจากตอนใน (เส้นทางเดินบก) มาสู่ชายฝั่งทะเลเพื่อรองรับเส้นทางการเดินเรือที่เปลี่ยนไป ซึ่งเป็นเส้นทางการค้าที่ต้องขนถ่ายสินค้าขึ้นบกเพื่อข้ามจากฝั่งอ่าวไทยไปยังฝั่งอันดามันไปสู่มหาสมุทรอินเดีย เปลี่ยนมาเป็นการแล่นเรือเลียบชายฝั่งอ้อมแหลมมลายูไปออกช่องแคบมะละกาหรือต่อไปยังทะเลชวาซึ่งมีเครื่องเทศเป็นสินค้าสำคัญ การเปลี่ยนแปลงเส้นทางการค้าดังกล่าวทำให้ชุมชนที่อยู่บนเส้นทางการค้าทางบกภายในไม่มีความสำคัญ จึงเกิดการเคลื่อนย้ายศูนย์กลางของชุมชนจากตอนในมายังบริเวณที่ติดทะเลเพื่อรองรับเส้นทางการค้าใหม่ ศูนย์กลางใหม่ของอาณาจักรลังกาสุกะคือเมืองท่าที่รู้จักต่อมาในนาม “ปัตตานี” ผู้คนที่ตั้งชุมชนอยู่ตอนในในสมัยของอาณาจักรลังกาสุกะนั้นมีร่องรอยว่าเป็นผู้ที่นับถือศาสนาฮินดู-พราหมณ์ในระยะต้นๆ และนับถือพุทธศาสนานิกายมหายานในเวลาต่อมา หลักฐานศิลปโบราณวัตถุชี้ให้เห็นว่าทั้งชุมชนในอาณาจักรลังกาสุกะและชุมชนบริเวณชายฝั่งที่เกิดขึ้นใหม่ต่างมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับอาณาจักรศรีวิชัย

ผู้คนของอาณาจักรลังกาสุกะและปัตตานีในตอนต้นนั้นน่าจะเป็นชุมชนที่ปะปนกันหลายเชื้อชาติอาจมีทั้งชุมชนดั้งเดิมเช่นชาวป้า-ชาวเล คนมอญและเขมร ชาวอินเดียและอื่นๆ อย่างไรก็ตาม การย้ายศูนย์กลางมาที่ชายฝั่งนั้นประจวบเหมาะกับการพัฒนาที่สำคัญ 2 ประการ คือการอพยพเพิ่มเติมเข้ามาของชาวมลายู และอิทธิพลทางการค้าที่ศาสนาอิสลามเริ่มมีต่อดินแดนในบริเวณคาบสมุทรมลายู เมืองปาไซบนเกาะสุมาตราและมะละกาซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าสำคัญทั้ง 2 แห่งรับศาสนาอิสลาม ซึ่งการเข้ามาของศาสนาอิสลามในคาบสมุทรมลายูและสุมาตราทำให้เกิดศูนย์กลางใหญ่ๆ ที่มีลักษณะทางเชื้อชาติ วัฒนธรรมคล้ายคลึงกันเป็นจุดเริ่มต้นของโลกมลายู-มุสลิม ผู้นำของปัตตานีรับศาสนาอิสลามเข้ามาด้วย ชุมชนโบราณของอาณาจักรลังกาสุกะจึงเปลี่ยนเป็นเมืองท่าของกลุ่มชาวมลายูมุสลิมในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 15 (สุลธิพร วิรุณหะ, 2548 : 11-13)

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้เน้นประเด็นนี้เป็นอย่างมากว่า การปกครองท้องถิ่นของรัฐปัตตานีเกิดขึ้นเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 13 (ประมาณ 100 ปี) ซึ่งปัตตานีแต่เดิมมีชื่อว่ารัฐลังกาสุกะ มีพระมหากษัตริย์เจ้าปกครองนครนับถือศาสนาฮินดู รัฐลังกาสุกะมีการค้าขายทางทะเล ซึ่งนับว่าเจริญมากในสมัยนั้น มีชาวอาหรับ โปรตุเกส จีน อินเดีย ที่ทำการค้าในแถบนั้น ต่อมาไม่นานเจ้าเมืองก็เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม เปลี่ยนจากรัฐลังกาสุกะเป็นรัฐปัตตานี ตั้งแต่

นั้นเป็นต้นมา และมีการแบ่งเขตการปกครองเป็น 7 เขต ได้แก่ อยุธยา หริ่ง ราชลอบ ราชรามัน ราชระแงะ ราชหนองจิก ราชสายบุรี และราชปัตตานี โดยมีการปกครองที่แตกต่างกันและมีหลายอารยธรรม ประเพณีสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

“ราชปัตตานีมีอยู่ในสมัยศรีวิชัย เก่าแก่กว่าราชสุโขทัยในประวัติศาสตร์ ซึ่งเกิดขึ้นประมาณ พ.ศ.1000 ราชโบราณนี้พัฒนาต่อเนื่องเป็นราชลังกาสุกะก่อนที่จะเปลี่ยนเป็นราชปัตตานี และเปลี่ยนจากการนับถือศาสนาฮินดูเป็นศาสนาอิสลาม” (สุริยา บุญพันธ์, สัมภาษณ์ 2554)

“ในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีการแบ่งเขตการปกครองเป็น 7 หัวเมือง คือเมืองปัตตานี เมืองยะลา เมืองหริ่ง เมืองระแงะ เมืองรามัน เมืองสายบุรี และเมืองหนองจิก ผู้นำในขณะนั้นคือราชาหรือเจ้า 29 คน ประกอบด้วย ปัตตานี 7 คน, หริ่ง 6 คน, รามัน 5 คน, ระแงะ 4 คน, ยะลา 3 คน, สายบุรี 3 คน และหนองจิก 2 คน ซึ่งผู้นำกลุ่มนี้เป็นต้นสายตระกูลของชนชั้นสูงในปัตตานีในยุคร่วมสมัย หลังจากเข้ามาล่ายถูกเข้าแทนที่ด้วยผู้ว่าราชการไทยและระบบการเมืองแบบโลกิยะแบบที่แยกราชออกจากศาสนาของไทยในตอนต้นศตวรรษที่ 20 แต่ในขณะนั้นชนชั้นสูงมลายูยังคงมีบทบาทนำในโครงสร้างและพลังทางการเมืองของท้องถิ่น ซึ่งพวกเขายังเป็นผู้นำในขบวนการต่อต้านรัฐบาลไทยในยุคแรกเพราะต้องการที่จะเรียกร้องอำนาจอธิปไตย แต่พวกเขาก็ประสบความล้มเหลวในการเมืองและสูญเสียอำนาจอธิปไตยไปจำนวนมาก ชนชั้นนำเก่าจำนวนมากหนีไปตั้งถิ่นฐานอยู่ตามชายฝั่งของดินแดนที่ยังคงอยู่ในประเทศเพื่อนบ้านมลายู กล่าวอีกแง่หนึ่ง ถ้าจะวิเคราะห์ในแง่ฐานทรัพยากรและต้นทุนทางการเมืองของชนชั้นนำ ชนชั้นสูงหรือผู้นำตามประเพณีของมลายู ปัตตานีสืบเชื้อสายมาทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจจึงไม่มีอำนาจอธิปไตยมั่งคั่งและบารมีเหมือนเมื่อก่อน นอกจากนี้ชนชั้นสูงบางสายก็ยังคงแสดงความจงรักภักดีต่อราชไทย ดังนั้นชนชั้นสูงตระกูลผู้นำตามประเพณีของมลายูจึงอาจไม่ได้รับการยอมรับจากชาวมลายูมุสลิมให้เป็นผู้นำที่มีความชอบธรรม กลุ่มชนชั้นสูงตระกูลเก่านี้ปัจจุบันบางส่วนก็ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นผู้แทนราษฎรในระบบรัฐสภา และเป็นนักการเมืองท้องถิ่น” (อุษณีย์ หมัดและ, สัมภาษณ์ 2554)

“โครงสร้างสังคมของปัตตานี ยะลา นราธิวาส ได้ถูกกำหนดโดยประวัติศาสตร์อันยาวนานของการเป็นราชปัตตานีและเจ็ดหัวเมืองก่อนถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของราชสยามตามสนธิสัญญาอังกฤษ-สยามในปี พ. ศ. 2452 จุดเปลี่ยนและพัฒนาการที่สำคัญของโครงสร้างอำนาจเกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวและมีผลต่อพัฒนาการทางการเมืองของปัตตานี ภายหลัง ภาพโดยทั่วไปที่มองเห็นก็คือสังคมมลายูมุสลิมภาคใต้สามารถรักษาลักษณะพิเศษทางด้านประเพณีและสถาบันของตนเอาไว้ได้ ทั้งนี้ที่ราชไทยมีความพยายามอย่างมากที่จะทำให้

เกิดการผสมกลมกลืน แต่คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ยังคงให้ความสำคัญกับผู้นำมุสลิมของตนเอง ซึ่งผู้นำเหล่านี้อาจจะแบ่งออกได้เป็นสามประเภทคือ ผู้นำเก่าตามประเพณี ผู้นำสายทางโลก และผู้นำศาสนา” (ผศ.ปิยะ จิตถาวร, สัมภาษณ์ 2554)

1.1.2 ปัตตานีในสมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์

ผู้ให้สัมภาษณ์ต่างเน้นประเด็นที่ว่า ในสมัยอยุธยานั้นปัตตานีเป็นอาณาจักรที่มีความรุ่งเรืองมาก โดยมีการปกครองตนเองแบบรัฐสุลต่าน และยังเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญด้านชายฝั่งตะวันออก อยุธยาได้แผ่อำนาจไปควบคุมปัตตานีและมะละกา โดยพยายามให้รัฐมลายูมุสลิมทั้งสองนั้นยอมรับอำนาจและยอมตกเป็นประเทศราช ซึ่งปัตตานีก็ยอมรับอำนาจของอยุธยา ส่วนอาณาจักรมะละกาสามารถหลุดจากอำนาจของอยุธยาได้ โดยการปกครองแบบประเทศราชนั้นปัตตานีและรัฐสุลต่านตอนเหนือมีผู้ปกครองคือเจ้าผู้ครองนครที่มีสุลต่าน มีกฎหมาย ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นของตนเอง มีลักษณะการปกครองแบบกระจายอำนาจ ในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้นมีการปฏิรูปการปกครอง โดยมีการตั้งมณฑลเทศาภิบาลขึ้น มีการส่งข้าราชการจากกระทรวงมหาดไทยส่วนกลางไปปกครองเพื่อยกเลิกความเป็นอิสระหรือการกระจายอำนาจในการปกครองท้องถิ่น รวมทั้งการยกเลิกศักดินีและสิทธิของเจ้าเมือง

“ในอดีตปัตตานีเคยเป็นอาณาจักรโบราณที่มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก โดยเฉพาะในช่วงตรงกับตอนต้นของสมัยอยุธยา ปัตตานีมีการปกครองตนเองแบบรัฐสุลต่านและเป็นเมืองท่าและจุดยุทธศาสตร์สำคัญด้านชายฝั่งทะเลตะวันออกของแหลมทองหรือแหลมมลายู ซึ่งเป็นคู่แข่งสำคัญของนครศรีธรรมราช และหัวเมืองชายทะเลฝั่งตะวันออก โดยนครศรีธรรมราชนั้นเป็นเมืองเอกของอยุธยาและรัตนโกสินทร์ ทำให้ทั้งอยุธยาและรัตนโกสินทร์ต่างพยายามแผ่อำนาจลงไปควบคุมปัตตานี กลุ่มเชื้อสายมลายูที่ส่วนใหญ่เป็นมุสลิมนับถือศาสนาอิสลามของแหลมทองนั้นมีศูนย์กลางที่สำคัญ ๒ ศูนย์ คืออาณาจักรมะละกา ที่ตั้งอยู่บนฝั่งมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตกของแหลม ส่วนฝั่งอ่าวไทยและทะเลจีนใต้ คืออาณาจักรปัตตานี จากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ทราบได้ว่า อยุธยาได้แผ่อำนาจลงไปควบคุมทั้งปัตตานีและมะละกา โดยพยายามให้รัฐมลายูมุสลิมทั้งสองนั้นยอมรับอำนาจของตนและยอมตกเป็นประเทศราช ซึ่งอยุธยาก็ทำได้สำเร็จในระดับหนึ่งคือปัตตานียอมรับความมีอำนาจของอยุธยา แต่บางครั้งเมื่อมีโอกาสก็ก่อการขบถต่อสู้มาเป็นเวลานานบ่อยปี อาณาจักรมะละกาสามารถหลุดจากอำนาจอยุธยาไปได้นี้เนื่องจากมะละกาได้รับการสนับสนุนจากจีนในสมัยราชวงศ์หมิง ที่สนับสนุนมะละกาให้ปลอดจากอำนาจอยุธยา มะละกาจึงสามารถตั้งตัวเป็นอาณาจักรและเมืองท่าที่ปลอดจากอำนาจของไทยไปได้จนกระทั่งโปรตุเกสมายึดภายหลัง(ใน พ.ศ. 2054)” (แก้วคำ ไกรสรพงษ์, สัมภาษณ์ 2554)

“ปัจจุบันประวัติศาสตร์ของชาติมาเลเซียถือว่ามะละกา คือยุคทองอันรุ่งเรืองของตน ทำนองเดียวกับไทยที่ถือว่าสุโขทัย คือยุคทองหรือบ่อเกิดของอารยธรรมไทยที่สำคัญที่สุด เมื่อมาถึงสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์กษัตริย์ราชวงศ์ใหม่ หรือราชวงศ์จักรีก็อ้างอำนาจอิทธิพลเหนือปัตตานีและรัฐมลายูอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นครตะห์ กลันตัน ตรัง กานู และปะลิส ให้ยอมรับเงื่อนไขของการเป็นประเทศราช ซึ่งต้องส่งดอกไม้เงินดอกไม้ทอง หรือที่เรียกในภาษามลายูว่าบุหงามาศ โดยส่งมาเป็นเครื่องบรรณาการและยอมรับรูปแบบรัฐประเทศราช” (สุภสวัสดิ์ ชาญวัลย์, สัมภาษณ์ 2554)

“ในรูปแบบการปกครองแบบประเทศราช ทั้งปัตตานีและรัฐสุลต่านมลายูตอนเหนือ (รวมทั้งล้านนา ล้านช้างและกัมพูชา) มีผู้ปกครองของตัวเองคือเจ้าผู้ครองนครที่มีสุลต่าน มีกฎหมาย ศาสนาและวัฒนธรรมของตนเอง โดยเมืองหลวงซึ่งก็คือกรุงเทพฯ ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจการภายใน อาจเรียกได้ว่ามีลักษณะของการปกครองแบบกระจายอำนาจ และรับรองความเป็นท้องถิ่นทั้งในแง่ของศาสนาและวัฒนธรรม พอถึงช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญคือมีการปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ ๕ โดยมีการตั้งมณฑลเทศาภิบาลขึ้น ได้ส่งข้าราชการจากกระทรวงมหาดไทยส่วนกลางไปปกครองแทน ซึ่งประเด็นหลักของการปฏิรูป คือการยกเลิกความเป็นอิสระหรือการกระจายอำนาจในการปกครองท้องถิ่นยกเลิกศักดิ์และสิทธิ์ของบรรดาเจ้าเมือง เจ้าผู้ครองนคร หรือสุลต่าน” (อุบลวรรณ สุภาแสน, สัมภาษณ์ 2554)

1.1.3 การปกครองท้องถิ่นของปัตตานีในอดีต

1) ลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่นของปัตตานี

พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ต่างมีความเห็นที่ตรงกันว่ารัฐปัตตานีนั้นเกิดขึ้นและเป็นประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีผู้นำปกครองแตกต่างกันในการปกครองหลากหลายรูปแบบ มีการค้าขายทางทะเลกับประเทศเพื่อนบ้าน ประชาชนในพื้นที่ต่างนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน อาทิ ฮินดู มุสลิม ฯลฯ มีวัฒนธรรมประเพณี และภาษาที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดความแตกต่างหลากหลายด้านวัฒนธรรมประเพณี ส่งผลให้วิถีชีวิต และพื้นฐานการดำเนินชีวิตมีความแตกต่างกัน อาจนำมาซึ่งความขัดแย้งระว่างศาสนาได้ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นสาเหตุของปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมตามมา รวมทั้งการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งสถานที่ราชการต่างๆ มากมาย นับตั้งแต่ พ.ศ. 2547 เป็นต้นมาความสูญเสียที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบถึงประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ประชาชนขาดขวัญและกำลังใจ ขาดความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน นักเรียนนักศึกษา ครูอาจารย์ไม่มีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตตามปกติ ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียต่อประเทศและสังคมโดยรวม

“การปกครองท้องถิ่นของปัตตานีเป็นเรื่องในอดีตเป็นประวัติศาสตร์อันยาวนานมากกว่า 500 ปีที่ผ่านมา ดังนั้นการกล่าวถึงปัญหาการปกครองของปัตตานีที่เป็นท้องถิ่นจึงเป็นเรื่องเก่าที่จะต้องพูดถึงปัญหาอำนาจแห่งรัฐดั้งเดิมของดินแดนปัตตานีที่เรียกว่าปาตานี ซึ่งไม่ใช่รูปแบบการปกครองสมัยใหม่ที่รัฐศาสตร์สมัยใหม่เรียกว่าการปกครองท้องถิ่น การปกครองเดิมของปัตตานีนั้นเป็นรัฐแบบมลายูดั้งเดิม มีรูปแบบที่เหมือนกับสยามสมัยโบราณคืออยุธยาซึ่งเป็นรัฐในแผ่นดินใหญ่ มีฐานแบบจักรวรรดิ แต่รัฐปาตานีเป็นรัฐชายฝั่งทะเล รัฐตามคาบสมุทรและหมู่เกาะจึงมีลักษณะพิเศษที่เน้นในเรื่องทางการค้า ทางทะเลและเศรษฐกิจชายฝั่ง หรือ maritime states มีสุลต่านเป็นเจ้าและมีระบบการเมือง กฎหมายที่อาศัยประเพณีโบราณมลายู อาคัตและกฎหมายอิสลามซารีอะ ระบบการศึกษาและภาษาไทยหลังจากแพ้กองทัพสยามใน พ.ศ. 2327 ปัตตานีก็กลายเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสยามและถูกปกครองโดยวิธีการปกครองที่เรียกว่าฝ่ายแพะสงคราม ซึ่งผู้ปกครองคือข้าหลวงไทยและกฎหมายคือกฎหมายไทย สิ่งที่เป็นมรดกตกทอดในการปกครองหลายร้อยปีก่อนหน้านี้ถูกทำลาย รวมทั้งโครงสร้างชนชั้นนำการปกครองเช่นนี้ดำเนินมาจนกระทั่งปัจจุบัน โดยอำนาจส่วนกลาง การรวมศูนย์อำนาจโดยกรุงเทพฯ การปกครองส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นคือแบบแผนที่ทั้งหมดถูกกำหนดโดยกรุงเทพฯ ไม่ได้สะท้อนอัตลักษณ์ของคนท้องถิ่น” (ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี, สัมภาษณ์ 2554)

“เดิมปัตตานีมีการปกครองแบบรัฐมลายูเหมือนสยามในสมัยโบราณคืออยุธยาเป็นรัฐในแผ่นดินใหญ่ มีสุลต่านเป็นเจ้าและมีระบบการเมืองและกฎหมายที่อาศัยประเพณีโบราณมลายู อาคัตและกฎหมายอิสลามซารีอะ” (มะยาเตง วาหะ, สัมภาษณ์ 2554)

“การปกครองท้องถิ่นของปัตตานีเป็นประวัติศาสตร์อันยาวนาน ปัญหาอำนาจแห่งรัฐดั้งเดิมของดินแดนปัตตานีซึ่งเรียกว่าปาตานี ไม่ใช่รูปแบบการปกครองสมัยใหม่ที่เรียกกันว่าการปกครองท้องถิ่น โดยการปกครองของปัตตานีในสมัยก่อนนั้นเป็นแบบรัฐมลายูดั้งเดิม มีฐานแบบจักรวรรดิ ซึ่งรัฐปาตานีนั้นเป็นรัฐทางชายฝั่งทะเล มีลักษณะที่เน้นเรื่องทางการค้าชายทางทะเล” (มะยูโซ๊ะ ภูเต๊ะ, สัมภาษณ์ 2554)

“พ.ศ. 2327 หลังจากปัตตานีฝ่ายแพะสงคราม ปัตตานีได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสยามและถูกปกครองในฐานะเป็นฝ่ายแพะสงคราม ผู้ปกครองสมัยนั้นคือข้าหลวงไทย และกฎหมายคือกฎหมายใหม่ สิ่งที่เป็นมรดกตกทอดในการปกครองหลายร้อยปีก่อนหน้านี้ได้ถูกทำลายลง โดยโครงสร้างชนชั้นนำการปกครองเช่นนี้ดำเนินมาจนถึงปัจจุบันโดยอำนาจส่วนกลาง” (ปิยวัฒน์ อยู่สกุล, สัมภาษณ์ 2554)

1.2 เรื่องราวของรัฐปัตตานี

เรื่องราวของรัฐปัตตานีมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน เป็นประวัติศาสตร์ของดินแดนที่รู้จักในอดีตในนามของเมืองปัตตานี ซึ่งต่อมาคือจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสของไทย โดยแบ่งช่วงระยะเวลาของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญได้เป็น 4 ช่วง คือ

1.2.1 อาณาจักรลังกาสุกะถึงราชอาณาจักรปัตตานี

- 1) ประวัติศาสตร์สมัยโบราณถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 15
- 2) ประวัติศาสตร์สมัยจารีต ยุคทองของปัตตานี ประมาณคริสต์ศตวรรษที่

16 – 17

1.2.2 จากแขกเจ็ดหัวเมืองสู่มณฑลเทศาภิบาล : การล่มสลายของราชอาณาจักร (รัชกาลที่ 1 – พ.ศ. 2475)

1.2.3 ปัตตานีกับชาตินิยมไทย : การต่อต้านของชาวปัตตานีต่อการบูรณาการทางวัฒนธรรมของรัฐไทย (พ.ศ. 2475 – 2510)

1.2.4 ขบวนการแบ่งแยกดินแดน

“รัฐปัตตานีเป็นเมืองเก่าแก่ ซึ่งในสมัยก่อนพุทธศตวรรษที่ 20 นักประวัติศาสตร์รู้จักปัตตานีในนามของ ลังกาสูกะหรือลังกาโศกะ หรือที่จีนเรียกว่า หลังกยาซัว” (สุริยา บุญทันต์, สัมภาษณ์ 2554)

“รัฐปัตตานีเป็นเมืองที่เจริญรุ่งเรืองในสมัยอาณาจักรศรีวิชัยอยู่ในแคว้นลังกาสุกะ ต่อมาได้ทำสงครามกับสยามและพ่ายแพ้สงครามจึงตกอยู่ในการดูแลเป็นเมืองขึ้นของสยามตั้งแต่นั้นมา และแบ่งการปกครองเป็น 7 หัวเมืองคือ เมืองปัตตานี เมืองยะลา เมืองยะหริ่ง เมืองระแงะ เมืองรามัน เมืองสายบุรี และเมืองหนองจิก ในตอนปลายรัชกาลที่ 1 และแต่งตั้งผู้ครองหัวเมืองทั้งเจ็ดอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของสงขลา”(อุษณีย์ หมัดและ, สัมภาษณ์ 2554)

“ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 9 อาณาจักรลังกาสุกะมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองยะรัง บนเส้นทางเดินบกข้ามคาบสมุทรระหว่างปัตตานีกับเกดะห์ ชุมชนนี้ตั้งอยู่บนเส้นทางขนถ่ายสินค้าระหว่างจีนกับอินเดียโดยผ่านบริเวณคาบสมุทรมาเลย์ได้คอคอดกระลงไป ในคริสต์ศตวรรษที่ 14 หรือ 15 ศูนย์กลางของอาณาจักรลังกาสุกะเริ่มเคลื่อนตัวจากตอนในคือเส้นทางเดินบกสู่ชายฝั่งทะเลเพื่อรองรับเส้นทางการเดินเรือที่เปลี่ยนแปลงไป จะเป็นเส้นทางการค้าที่ต้องขนถ่ายสินค้าขึ้นบกเพื่อข้ามจากฝั่งอ่าวไทยไปฝั่งอันดามันสู่มหาสมุทรอินเดีย เปลี่ยนเป็นการแล่นเรือเลียบชายฝั่งอ้อมแหลมมลายูและออกไปทางช่องแคบมะละกาจนถึงทะเลชวาซึ่งมีเครื่องเทศอันเป็นสินค้าที่สำคัญ การเปลี่ยนแปลงเส้นทางการค้าดังกล่าวทำให้ชุมชนที่อยู่บนเส้นทางการค้าทางบกภายในนั้นไม่มีความสำคัญจึงเกิดการเคลื่อนย้ายศูนย์กลางของชุมชนจากตอนในมายังบริเวณที่ติดทะเลเพื่อรองรับเส้นทางการค้าใหม่ ศูนย์กลางใหม่ของอาณาจักรลังกาสุกะคือเมืองท่าที่รู้จักกันในนามของ

ปัตตานีในเวลาต่อมา มีร่องรอยพบว่าผู้คนที่ตั้งชุมชนอยู่ตอนในในสมัยอาณาจักรลังกาสุกะเป็นผู้ที่นับถือศาสนาฮินดู-พราหมณ์ในระยะแรก และนับถือพุทธศาสนานิกายมหายานในภายหลัง ชุมชนในอาณาจักรลังกาสุกะและชุมชนบริเวณชายฝั่งที่เกิดขึ้นใหม่ต่างมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับอาณาจักรศรีวิชัย ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 9 เป็นต้นมา โดยอาณาจักรศรีวิชัยมีศูนย์กลางอยู่ที่ปาเล็มบังบนเกาะสุมาตราซึ่งมีความสัมพันธ์ทางการค้ากับบริเวณเมืองท่าต่างๆ ของ 2 ฝั่งในช่องแคบมะละกาและบริเวณทะเลชวา” (แก้วคำ ไกรสรพงษ์, สัมภาษณ์ 2554)

“คริสต์ศตวรรษที่ 15 - 18 ปัตตานีมีรูปแบบการปกครองที่เรียกว่า Malay Kerajaan คำว่า Kerajaan หมายถึง a condition of having Raja กล่าวคือ ราชาคือการดำรงอยู่ของชุมชน เพราะราชาทำให้ชุมชนนั้นแตกต่างจากชุมชนที่ไม่มีราชา ผู้คนจึงทำงานให้ราชาเพราะถ้าไม่ทำ ถ้าไม่เป็นคนของราชา เขาก็จะไม่มีชื่อเสียงปรากฏหรือไม่มีความสำคัญ ในระบบการปกครองเช่นนี้ความสัมพันธ์ระหว่างราชากับข้าราชการเป็นความสัมพันธ์แบบตรงตัวต่อตัวเป็นการให้ผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน เหมาะสมกับสังคมที่เล็ก ร่ำรวยด้วยการค้า และไม่ต้องการควบคุมคนเพื่อทำการผลิต(อุบลวรรณ สุภาแสน, สัมภาษณ์ 2554)

“คริสต์ศตวรรษที่ 16 - 17 สยามเป็นดินแดนที่มีความสำคัญและมีบทบาทมากที่สุด เนื่องจากสยามเป็นอาณาจักรใหญ่มีกำลังคนมาก ความสัมพันธ์ระหว่างปัตตานีกับสยามจึงอยู่ในรูปแบบของรัฐบรรณาการ ในกรอบปริมหทลแห่งอำนาจ ซึ่งรัฐเล็กมักต้องผ่อนปรนตามความต้องการของรัฐใหญ่ อย่างไรก็ตามแม้ว่ารัฐเล็กจะไม่มีอิสระเต็มที่ มีฐานะเสมือนเมืองขึ้น แต่รัฐเล็กก็ยังคงความสามารถในการปกครองกิจการภายในของตนเอง โดยความสัมพันธ์ระหว่างสยามและปัตตานีในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16 - 17 หรือในช่วงอยุธยาจะเป็นความสัมพันธ์แบบรัฐบรรณาการ โดยปัตตานีเป็นประเทศราช หรือเมืองขึ้นของไทย โดยการเป็นเมืองขึ้นก็คือการยอมรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เกี่ยวข้องกับการครอบครองดินแดน” (ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์, สัมภาษณ์ 2554)

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างสยามกับปัตตานีในสมัยอยุธยาเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบหลวมๆ ซึ่งวางอยู่บนผลประโยชน์ทางการค้าที่ทั้งสองมีต่อกันเป็นหลัก ปัตตานีเป็นเมืองท่าการค้าที่สำคัญในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16 - 17 โดยเฉพาะเมื่อมะละกาคตกเป็นของโปรตุเกส พ่อค้ามุสลิมนิยมขนถ่ายสินค้ามายังปัตตานี สยามก็มีความสำคัญต่อกระบวนการค้าของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และปัตตานีเพราะเป็นผู้ที่ติดต่อกับจีนและญี่ปุ่นได้ ซึ่งผลประโยชน์และรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่หลวมนี้ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับปัตตานีมีความยืดหยุ่น ต่อรองกันได้ และไม่มีความตึงเครียดที่ถาวร ความสัมพันธ์กับสยามในรูปแบบของความสัมพันธ์เชิงอำนาจนี้เป็นที่เข้าใจและยอมรับกันทั้ง 2 ฝ่าย

“ลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (power-relation) ในสมัยจารีตซึ่งเป็น ที่เข้าใจและยอมรับกันทั้งสองฝ่ายเริ่มเปลี่ยนแปลงในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น และจุดเปลี่ยนที่ สำคัญคือเมื่อฐานความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจเปลี่ยนไป การควบคุมปัตตานีแบบหลวม หละหลวมจึงไม่ใช่ความต้องการของสยามอีกต่อไป ตรงกันข้ามสยามต้องการสลายความแข็งแกร่ง ของปัตตานีโดยแบ่งแยกและปกครอง จึงทำให้เกิดการแบ่งแยกปัตตานีเป็น 7 หัวเมือง ได้แก่ ปัตตานี ยะหริ่ง สายบุรี นอนจิก ยะลา รามัน และระแงะในตอนปลายรัชกาลที่ 1

ในการกระชับอำนาจของกรุงเทพฯ เหนือปัตตานีในครั้งแรกระหว่าง พ.ศ. 2329 - 2359 มีเหตุการณ์ที่นำไปสู่การแบ่งแยกรัฐปัตตานีออกเป็น 7 หัวเมือง ได้แก่

พ.ศ. 2329 - 2359 กรมพระราชวังบวรฯ ตีเมืองปัตตานีและตั้งตวนกูลัมมิเด็น ขึ้นเป็นพระยาตานีแทนสุลต่านที่สืบต่อมาจากราชวงศ์กัณฑ์

พ.ศ. 2334 ตวนกูลัมมิเด็นแข็งเมือง สยามปราบปรามแล้วแต่งตั้งระตูปะกา ลันเป็นเจ้าเมือง แต่ให้อยู่ภายใต้การดูแลของขุนนางไทยซึ่งอาจจะเป็นขุนนางจากเมืองนครฯ

พ.ศ. 2531 ระตูปะกาลันแข็งเมือง เริ่มแบ่งแยกปัตตานีออกเป็น 7 หัวเมือง และแต่งตั้งผู้ครองหัวเมืองทั้ง 7 อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของสงขลา

การเกิดก๊กต่างๆ หลังเสียกรุงแสดงให้เห็นว่าระบบการปกครองอย่าง หละหลวมแบบเดิมไม่สามารถผูกพันอำนาจท้องถิ่นได้ ความสนใจของพม่าและเวียตนามที่มีต่อ บริเวณตอนใต้ของอาณาจักรสยามทำให้สยามมีความกังวล และการที่อังกฤษเข้ามามีอิทธิพลทาง การค้าแทนดัชต์และได้เข้ามาตั้งเมืองท่าที่ปีนังใน พ.ศ. 2329 ทำให้เกิดผลกระทบต่อรัฐมลายูที่อยู่ ใต้อำนาจของสยามเช่น ไทรบุรี โดยปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ประกอบกันทำให้สยามต้องตัดสินใจ กระชับอำนาจของกรุงเทพฯ เหนือท้องถิ่นต่างๆ ในคาบสมุทรมลายูตอนบน หากพิจารณาให้กว้าง ออกไปจะเห็นว่าการกระชับอำนาจไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในกรณีของปัตตานี แต่นโยบายต่อเมือง อื่นๆ ในบริเวณคาบสมุทรมลายูก็เริ่มเข้มงวดขึ้น โดยจะมีวิธีการการกระชับอำนาจแตกต่างกันไป แต่ละกรณี เช่นเลือกสรรผู้ปกครองที่ไว้วางใจได้ สร้างระบบอุปถัมภ์และความเป็นเครือญาติกับ ผู้ปกครองท้องถิ่น สร้างดุลอำนาจ เช่นระหว่างนครศรีธรรมราช – สงขลา ใช้เศรษฐกิจเพื่อผูกพัน ผลประโยชน์ของผู้นำท้องถิ่นกับรัฐบาลกลาง เช่นระบบหามาเมืองในฝั่งทะเลตะวันตกและสงขลา ใช้ผู้นำที่ไม่มีรากฐานอยู่ในท้องถิ่นเดิม เช่นกลาง - ภูเก็ต และชาวจีนอื่นๆ การสลายอำนาจท้องถิ่น แบ่งแยกปกครองปัตตานีออกเป็นเจ็ดหัวเมือง ได้แก่ ปัตตานี ยะหริ่ง สายบุรี นอนจิก ยะลา รามัน และระแงะ โดยทำสงครามกับไทรบุรี เนรเทศสุลต่านไปอยู่ที่ปีนัง แบ่งไทรบุรีเป็น 3 ส่วน คือ ไทรบุรี ปะลิส และสตูล นับได้ว่าเป็นมาตรการในการกระชับอำนาจอย่างหนึ่งแต่เป็นมาตรการที่

รุนแรงซึ่งใช้กับดินแดนที่ไม่สามารถใช้วิธีอย่างประนีประนอมได้” (ดอโรสา คอเลียะ, สัมภาษณ์ 2554)

“หลังจากที่ปัตตานีถูกแบ่งแยกออกเป็น 7 หัวเมืองมีการต่อต้านและมีความพยายามที่จะก่อกบฏหลายครั้ง ขณะเดียวกันทั้งสองฝ่ายก็มีการปรับความสัมพันธ์รูปแบบใหม่เข้าหากัน ปัตตานีได้พยายามต่อสู้เพื่ออิสรภาพแต่ไม่สำเร็จจึงมีการปรับตัวให้อยู่ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ใหม่ แต่ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นคือสถานะของหัวเมืองทั้ง 7 หัวเมืองภายใต้ระบบความสัมพันธ์ใหม่นั้นมีความกำกวม ก่อให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน กล่าวคือสยามมองว่าหัวเมืองทั้ง 7 หัวเมืองนั้นคือหัวเมืองชั้นนอกของสยามเหมือนนครศรีธรรมราช สงขลา ฯลฯ ส่วนหัวเมืองทั้ง 7 หัวเมืองนั้นมองตนเองว่าเป็นหัวเมืองประเทศราชของสยาม ซึ่งคงส่งดอกไม้เงิน - ทอง และมีพระราชทานที่มีอำนาจในการปกครองตนเอง โดยไม่ใช่มีพระราชทานคนเดียวแต่มีพระราชทานทั้งหมด 7 คน ฐานคิดที่ไม่ตรงกันนี้ได้เกิดขึ้นเพราะทฤษฎีกับการปฏิบัติไม่เหมือนกัน เนื่องจากปัตตานีเป็นดินแดนที่ห่างไกล กรุงเทพฯจะต้องปกครองหัวเมืองเหล่านี้ผ่านสงขลา เจ้าเมืองสงขลาปล่อยให้ผู้ปกครองหัวเมืองทั้ง 7 หัวเมืองดำเนินกิจการภายในอย่างอิสระตราบเท่าที่ยังให้ผลประโยชน์กับสงขลา ดังนั้นจึงทำให้เกิดความเข้าใจว่าสถานะหัวเมืองประเทศราชยังอยู่ นอกจากนั้นความพยายามที่จะสร้างความสามัคคีของรัฐ และหัวเมืองมลายูตอนเหนือให้มิตต่อสยาม และป้องกันการหันไปหาอังกฤษที่เข้ามาตั้งศูนย์กลางที่ปีนังและสหพันธรัฐมลายู สมัยรัชกาลที่ 5 อาจจะมีนโยบายชักจูงที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดว่าสยามจะรับรองความเป็นหัวเมืองประเทศราชของดินแดนเหล่านี้

ดังนั้น เมื่อมีการกระชกอำนาจของกรุงเทพฯ เหนือปัตตานีในรอบที่ 2 คือการจัดตั้งมณฑลเทศาภิบาลขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้เกิดกระแสต่อต้านจากผู้นำหัวเมืองทั้ง 7 หัวเมือง เนื่องจากการดำเนินการดังกล่าวเปลี่ยนสถานะและทำลายผลประโยชน์ของผู้นำศักดินาของปัตตานีโดยสิ้นเชิง

การปฏิรูปการปกครองท้องถิ่นสมัยรัชกาลที่ 5 ของปัตตานี

พ.ศ. 2439 เริ่มวางนโยบายลดอำนาจเจ้าเมือง

พ.ศ. 2441 ยกเลิกการผูกขาดภาษีของเจ้าเมือง

พ.ศ. 2442 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่

ร.ศ.116 เริ่มมีข้าหลวงเทศาภิบาล ที่ได้รับการต่อต้านจากเจ้าเมืองปัตตานี

สายบุรี และระแงะ โดยเฉพาะว่าที่เจ้าเมืองปัตตานีคนใหม่ คือสุลต่าน กอดีร์ พยายามขอความช่วยเหลือจากสิงคโปร์

พ.ศ. 2444 ข้อบังคับสำหรับการปกครองบริเวณ 7 หัวเมือง ร.ศ. 120 ลดอำนาจเจ้าเมืองอยู่ภายใต้ข้าหลวงประจำบริเวณ (พระยาศักดิ์เสนา)

พ.ศ. 2445 สุลต่านอับดุล กอดีร์ของปัตตานี พระยาสายบุรี และพระยาระแงะต่อต้านการทำงานของข้าหลวงประจำบริเวณ โดยส่งพระยาศรีสหเทพลงไปพร้อมทั้งอนุญาตให้ใช้มาตรการเลียบขาดสุลต่านอับดุล กอดีร์จึงถูกจับไปพิณูโลก และถอดยศหลังปล่อยตัวในอีก 2 ปีต่อมา

พ.ศ. 2449 ประกาศจัดตั้งมณฑลปัตตานีซึ่งมีกระบวนการต่อเนื่องไปจนถึงประมาณ พ.ศ. 2458

พ.ศ. 2452 สยามทำสนธิสัญญากับอังกฤษ สละอำนาจเหนือเกาะห้ กลันตัน ตรังกานู และปะลิส ทำให้ปัตตานีกลายเป็นรัฐมลายูรัฐเดียวที่เปลี่ยนสถานะเป็นหัวเมืองของไทยอย่างสมบูรณ์” (สุริยา บุญพันธ์, สัมภาษณ์ 2554)

“การต่อต้านของชาวปัตตานีในช่วงหลัง พ.ศ. 2453 มาจากสาเหตุ 2 ประการโดยมีผู้นำ 2 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มผู้นำศักดิ์คินาซึ่งไม่พอใจการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทำให้สถานะลดลง และสูญเสียอำนาจด้านภาษีอากร และกลุ่มผู้นำศาสนาที่ไม่พอใจการเปลี่ยนแปลงด้านการศาลและการใช้กฎหมายไทยว่าส่งผลกระทบต่อความเป็นมุสลิม ในช่วง พ.ศ. 2453 – 2454 มีการต่อต้านในรูปแบบต่างๆ จากปัตตานี เช่น กบฏ To Tae Ha Ji Bula แต่ใน พ.ศ. 2465 เกิดการจลาจลครั้งสำคัญซึ่งทางการเชื่อว่าสุลต่านอับดุล กอดีร์ โดยขณะนั้นลี้ภัยอยู่ที่กลันตันให้การสนับสนุน แต่สาเหตุสำคัญนั้นมาจากการออกพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ ใน พ.ศ. 2464 ซึ่งนำมาใช้ในหมู่ชนมุสลิมเพื่อสนับสนุนให้เด็กเรียนภาษาไทย ซึ่งผู้นำชุมชนมุสลิมเห็นว่าเป็นความพยายามที่จะทำลายศาสนา วัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีความไม่พอใจเกี่ยวกับภาษีอากรที่เก็บเข้าส่วนกลางจากชาวมลายูเป็นจำนวนมาก ผู้นำศักดิ์คินาและผู้นำศาสนาจึงยุยงให้ราษฎรที่บ้านน้ำสาข อำเภอมายอไม่จ่ายภาษี ทำให้เกิดการปะทะขึ้น ในปีต่อมาก็มีการปะทะขึ้นอีก เมื่อมีการกล่าวหาว่าข้าราชการสั่งปิดโรงเรียนมุสลิมและป้อนเหตุการ์ณที่เกิดขึ้นนี้ทำให้รัฐบาลต้องเปลี่ยนนโยบายใหม่

ใน พ.ศ. 2466 รัชกาลที่ 6 ทรงออกหลักรัฐประศาสนนโยบายบริหารมณฑลปัตตานี ซึ่งสะท้อนลักษณะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เนื่องจากหลักรัฐประศาสนนโยบายบริหารราชการมณฑลปัตตานีของรัชกาลที่ 6 เน้นประเด็นสำคัญที่ว่า

- ระเบียบหรือวิธีการปฏิบัติที่ทำให้พลเมืองเห็นว่าเบียดเบียนคหคชีศาสนาอิสลาม ต้องยกเลิกหรือแก้ไข

- การเก็บภาษีอากรเมื่อรวมแล้วต้องไม่ให้มากกว่าพลเมืองของแวนแคว้นที่อยู่ใกล้เคียง

- การกดขี่ของเจ้าพนักงาน เนื่องจากใช้อำนาจในทางที่ผิดหรือคูหมีนพลเมืองชาติแขกในฐานะคนต่างชาติ ต้องแก้ไขและระมัดระวังไม่ให้มีขึ้น

- ข้าราชการที่แต่งตั้งออกไป ต้องเลือกเฟ้น อย่าสักแต่ส่งไปหรือส่งไปเป็นทางลงโทษเพราะเลว” (ยูโซ๊ะ กูเต๊ะ, สัมภาษณ์ 2554)

“ระหว่าง พ.ศ. 2466 – 2481 การใช้นโยบายผ่อนปรนทางศาสนาวัฒนธรรมของรัฐทำให้การต่อต้านลดลง นอกจากนี้ผู้นำปัตตานีเริ่มรู้ว่าไม่สามารถพึ่งพารัฐมลายูตอนเหนือได้เท่าที่ควร เพราะอำนาจของอังกฤษกระชับแน่นขึ้นประกอบกับสุลต่าน अबดุล กอดิร กามารุดดิน เสด็จทิวงคตใน พ.ศ. 2476 อย่างไรก็ตามสาเหตุสำคัญที่ทำให้การต่อต้านรัฐไทยลดน้อยลงในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 คือการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ. 2475 ซึ่งทำให้ผู้นำมุสลิมมีความหวังที่จะเรียกร้องสิทธิของชุมชนผ่านกระบวนการประชาธิปไตย

ดังนั้นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาเป็นความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องในเรื่องของดินแดนเป็นสำคัญ สำหรับผู้นำของสยามการกำหนดพระราชอาณาเขตและการสร้างเอกภาพในการปกครองเพื่อพัฒนาประเทศเป็นมาตรการที่จำเป็นซึ่งอยู่ภายใต้แรงกดดันของระบอบอาณานิคมตะวันตก โดยถือว่าปัตตานีเป็นดินแดนของสยามตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 สำหรับชาวปัตตานีนั้นการกำหนดพระราชอาณาเขตหมายถึงการถูกตัดขาดจากโลกมลายู - มุสลิม การสูญเสียอำนาจในการปกครองตนเอง และการถูกบังคับให้กลายเป็นดินแดนของสยามโดยใช้กำลัง เหตุการณ์นี้ได้กลายเป็นสำนักทางประวัติศาสตร์ที่ปัตตานีใช้อ้างสิทธิความชอบธรรมในการต่อต้านการบูรณาการของรัฐไทย ซึ่งการต่อต้านของปัตตานีก่อน พ.ศ. 2475 เป็นการต่อต้านกระบวนการบูรณาการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐสยามในแง่ของเขตแดนและอำนาจการปกครองตนเอง โดยจะเป็นการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความสัมพันธ์จากระบบประเทศราชมาสู่ระบบรัฐชาติ และต้องการให้ความสัมพันธ์กลับคืนสู่สภาพเดิมมากกว่าที่เน้นเรื่องแยกดินแดนและเป็นการต่อต้านที่ผู้ต่อต้านหลักคือกลุ่มผู้ปกครองท้องถิ่นที่สูญเสียอำนาจ ส่วนราษฎรนั้นจะสนับสนุนเมื่อรู้สึกว่าเป็นเจ้าของตนเองหรือตนเองถูกรังแกจากข้าราชการสยาม ส่วนเรื่องของเชื้อชาติศาสนานั้นยังไม่ได้เป็นประเด็นหลัก ซึ่งประเด็นหลักก็คือเรื่องของดินแดนหรือบ้านเมืองที่ชาวปัตตานีคิดว่าถูกยึดครองด้วยกำลัง

ชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความหวังว่าจะเรียกร้องสิทธิของตนผ่านกระบวนการประชาธิปไตยแต่ต้องผิดหวัง ทั้งนี้เนื่องจากการปฏิบัติเปลี่ยนแปลงการปกครองในพ.ศ. 2475 นั้นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการสร้างรัฐชาติไทยสมัยใหม่ ที่เน้นความเป็นชาติ

และเอกภาพของคนในประเทศมากกว่าในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยสามารถเทียบเคียงการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 ของสยามกับระยะที่มีความเคลื่อนไหวด้านชาตินิยมในดินแดนที่ตกเป็นอาณานิคมของชาตินิยมตะวันตกได้ เมื่อปฏิวัติสำเร็จคำว่าอำนาจอธิปไตยของปวงชนทำให้เกิดมุมมองใหม่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน สำหรับประเทศไทยสมัยใหม่ความสัมพันธ์เปลี่ยนจากราชอาณาจักรกับประชาราษฎร์ มาเป็นรัฐกับพลเมือง โดยความเป็นพลเมืองถูกกำหนดว่าควรมีเอกภาพที่เน้นความเป็นไทย ได้แก่เชื้อชาติไทย ศาสนาพุทธ และพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นลักษณะเด่น ดังนั้นกระบวนการสร้างชาติสมัยใหม่ที่ผ่านมามองว่าไม่สมบูรณ์ เพราะเน้นเรื่องการกำหนดเขตแดนและระบบการปกครองจากส่วนกลางที่เป็นหนึ่งเดียวแต่ไม่เน้นความเป็นไทย” (อวยชัย จุฬาศิริวงศ์, สัมภาษณ์ 2554)

“การสร้างความเป็นไทย เป็นกระบวนการทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นอย่างเข้มข้นในช่วงรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ใน พ.ศ. 2481 ซึ่งนโยบายของรัฐบาลช่วงนี้เน้นการสร้างอัตลักษณ์ด้านเชื้อชาติ การรวม “ชนชาติไทย” และการทำให้เกิดความทันสมัยด้วยวิธีบังคับเป็นข้อบังคับที่เรียกว่า “รัฐนิยม” ข้อบังคับนี้กระทบอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติมลายู และศาสนาอิสลามของชาวปัตตานีโดยตรง ถึงแม้ว่าในอดีตจะมีการต่อต้านรัฐสยามแต่จุดนี้ทำให้ความต้องการแยกดินแดนไปรวมกับรัฐมลายูอื่นๆ เกิดขึ้น และเป็นจุดเดียวกันที่ทำให้ปัจจัยด้านเชื้อชาติ - ศาสนาเข้ามาเป็นองค์ประกอบของความขัดแย้งอย่างถาวร สามารถยกตัวอย่างของปัตตานีภายใต้้นนโยบายชาตินิยมทางวัฒนธรรมของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้แก่ประเด็นเรื่องกฎหมายและศาล จากพ.ศ. 2466 จนถึงพ.ศ. 2486 มีการอนุญาตให้ใช้กฎหมายอิสลามในกรณีครอบครัวและมรดกโดยการพิจารณาของศาลโต๊ะกอฎี หลัง พ.ศ. 2475 ตำแหน่งโต๊ะกอฎีเปลี่ยนเป็นตำแหน่งคะโต๊ะยุติธรรม แต่ในทั้งสองกรณีจะต้องพิจารณาร่วมกับศาลไทย คล้ายเป็นที่ปรึกษา ในพ.ศ. 2482 นโยบายรัฐนิยมของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ทำให้เกิดการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 และ 6 ว่าด้วยครอบครัวและมรดกแทนการใช้กฎหมายอิสลาม และยกเลิกตำแหน่งคะโต๊ะยุติธรรมในพ.ศ. 2487 นอกจากนั้นหลังการประกาศใช้รัฐนิยมในพ.ศ. 2482 ชาวมลายูถูกห้ามไม่ให้แต่งกายแบบดั้งเดิม เช่น โทกศีรษะ นุ่งโสร่ง การใช้ภาษามลายูและกฎหมายอิสลามถูกยกเลิกไปเป็นนโยบายชาตินิยมที่ทำให้เกิดการผสมผสานวัฒนธรรมโดยการบังคับ (forced assimilation) ผลที่เกิดขึ้นคือการอพยพย้ายถิ่น โดยเฉพาะผู้นำชุมชนสำคัญหลายคน การต่อต้านจึงรุนแรงยิ่งขึ้นและที่สำคัญทำให้มีการกระตุ้นความรู้สึกชาตินิยมมลายู - มุสลิมขึ้น ผู้นำมลายูพลัดถิ่นรวมตัวกันขึ้นภายในองค์กร GAMPAR หรือสมาคมชาวมลายูแห่งปัตตานีอันไพศาลเตรียมเรียกร้องการปกครองตนเองหรือเรียกร้องเอกราชให้กับจังหวัดชายแดนภาคใต้หลังสงครามโลกครั้งที่ 2” (ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์, สัมภาษณ์ 2554)

“โดยขบวนการเคลื่อนไหว สามารถแยกการเคลื่อนไหวได้เป็น 2 สาย
ได้แก่

สายที่ 1 เป็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่พยายามเรียกร้องต่อประชาคมโลกให้เข้ามาผลักดันให้มีการกำหนดเขตแดนใหม่ เพื่อที่ปัตตานีจะได้เป็นอิสระจากไทยหรือเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของ Malaya ซึ่งนำโดยตวนกูมาห์ยิดดิน (Tengku Mahyiddin) ลูกของตวนกูอับลกอดีร์ สุลต่านองค์สุดท้ายของเมืองปัตตานี

สายที่ 2 เป็นการเคลื่อนไหวภายในประเทศนำโดยผู้นำศาสนา โดยเฉพาะหะยีสุหลงซึ่งมีความสัมพันธ์กับสายที่ 1 เชื่อว่าหะยีสุหลงสนับสนุนตวนกูมาห์ยิดดินเป็นสุลต่านของปัตตานี และหากมีการแยกดินแดนจริงก็พร้อมที่จะให้ตวนกูมาห์ยิดดินเป็นสุลต่านของปัตตานี” (อับดุลเลาะ ดาราแม, สัมภาษณ์ 2554)

“การเรียกร้องของปัตตานีไม่ได้รับแรงสนับสนุนจากประชาคมโลกเท่าที่ควร และอังกฤษก็ไม่สามารถผลักดันให้มีการกำหนดขอบเขตแดนใหม่ได้เนื่องจากอเมริกาไม่เห็นด้วย อย่างไรก็ตามมีปัญหาเกิดขึ้นมากพอที่จะทำให้รัฐบาลไทยต้องเปลี่ยนท่าที ดังนั้นระหว่าง พ.ศ. 2488-2489 นายปรีดี พนมยงค์ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม ซึ่งเป็นความพยายามผ่อนปรนและให้สิทธิในการใช้กฎหมายอิสลามบางส่วนคืนเช่น มีการแต่งตั้งจุฬาราชมนตรี และกรรมการอิสลามประจำจังหวัด มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามและมีการรื้อฟื้นตำแหน่งคณะตุลาการชريعة หากพิจารณาสิ่งที่รัฐบาลยอมให้แก่ชาวมุสลิมจะเห็นว่าแม้จะเป็นมาตรการที่ประนีประนอมมากขึ้น แต่ก็มีผลทำให้รัฐบาลสามารถเข้าควบคุมองค์กรศาสนาของชาวมุสลิมได้มากขึ้นด้วย สิ่งที่เห็นได้คือ จุดนี้รัฐบาลไทยพร้อมที่จะรับการดำรงอยู่ของชุมชนมุสลิมที่เป็นคนไทย แต่จะเบนความสนใจออกจากความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติกับศาสนา ดังนั้นจุดที่เน้นคือไทยมุสลิม ไม่ใช่ชาวมุสลิม ซึ่งมาตรการเหล่านี้ได้ผลไม่เต็มที่ และก่อให้เกิดความขัดแย้งในกลุ่มผู้นำศาสนาด้วยกันเอง นอกจากนั้นเมื่อมีมาตรการออกมาแล้วแต่ไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้นำศาสนาในบางคน ทำให้รัฐบาลเริ่มเฟื่องเล้ง ดังเห็นได้ในกรณีของหะยีสุหลง

เรื่องราวของหะยีสุหลง (พ.ศ. 2438 – พ.ศ. 2497) เป็นจุดหักเหที่สำคัญทำให้ศาสนาอิสลามและผู้นำทางศาสนาเข้ามามีบทบาทในการต่อต้านรัฐไทยมากขึ้น โดยหะยีสุหลงเป็นชาวปัตตานีที่เดินทางไปเล่าเรียนศาสนาที่เมืองเมกกะประเทศซาอุดีอาระเบีย ภูมิลำเนาการศึกษาทำให้เขามีมุมมองต่อสังคมอิสลามที่เคร่งครัดใน พ.ศ. 2470 เขากลับจากเมกกะมาเปิดโรงเรียนสอนศาสนา ต่อมาได้เป็นกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ได้คัดค้านการตั้งคณะตุลาการชريعةและการจัดทำประมวลกฎหมายอิสลามโดยต้องการให้แยกศาสนาอิสลามจากศาลไทย (legal

autonomy) ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2490 ะยีสูลงได้เสนอข้อเรียกร้อง 7 ประการต่อรัฐบาลแต่ไม่ได้รับการตอบรับแต่อย่างใด ต่อมาในเดือนมกราคม พ.ศ. 2491 ะยีสูลงทำหนังสือฉันทานุมัติให้ตนกุมหายึดดินเป็นตัวแทนเจรจากับรัฐบาลไทย และมีข่าวว่าจะบอยคอตการเลือกตั้งจึงถูกจับกุมเมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2491 เกิดปฏิกิริยาต่อต้านการจับกุมจากชุมชนมุสลิมในหลายพื้นที่และมีการปะทะเกิดขึ้น

โดยข้อเรียกร้อง 7 ประการนั้น(local autonomy) มีดังนี้

1. ให้มีข้าหลวงใหญ่ที่มีอำนาจเต็มในการปกครอง 4 จังหวัด และเป็นผู้ที่ประชาชนใน 4 จังหวัด เป็นผู้เลือก

2. ภาษีและรายได้ที่เก็บได้ใน 4 จังหวัดให้ใช้จ่ายเฉพาะท้องถิ่น

3. ให้มีการเรียนภาษามลายูในชั้นประถมศึกษา

4. ให้ภาษามลายูเป็นภาษาราชการคู่ไปกับภาษาไทย

5. ข้าราชการในสี่จังหวัดต้องเป็นชาวมุสลิม 80%

6. ให้กรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นผู้ออกกฎหมายเกี่ยวกับศาสนาและประเพณี

7. ให้แยกศาสนาออกจากศาลจังหวัด โดยให้ศาลศาสนามีอำนาจเต็มในการพิจารณาคดี

ข้อเรียกร้องทั้ง 7 ประการแสดงจุดยืนและความต้องการของชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างชัดเจนในครั้งแรก และเป็นข้อเรียกร้องที่ไม่พูดถึงการแยกดินแดน แต่เน้นการปกครองตนเอง ข้อเรียกร้องดังกล่าวเป็นการเรียกร้องเกินกว่ารัฐไทยจะสามารถให้ได้ ทั้งนี้เนื่องจากสิ่งที่รัฐบาลไทยพร้อมที่จะยอมรับคือให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา ยอมรับว่าประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นชาวมุสลิม แต่ไม่พร้อมที่จะรับว่าคนเหล่านี้ไม่ใช่คนไทยจึงปกครองตนเองภายใต้รัฐไทย และไม่พร้อมที่จะแบ่งแยกภายใต้พื้นฐานของเชื้อชาติและพื้นที่ ดังนั้นในมุมมองของรัฐบาลไทยเห็นว่าผู้นำกลุ่มต่อต้านปีศาจนี้เรียกร้องมากเกินไป ในขณะที่เดียวกันสถานการณ์ถูกทำให้เลวลงโดยการดำเนินนโยบายแข็งกร้าวของรัฐบาลไทย โดยเฉพาะหลังจากวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2491 จอมพล ป.พิบูลสงครามกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง สถานการณ์ยิ่งตึงเครียดเพิ่มมากขึ้น วันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2491 เกิดเหตุการณ์ที่ดุซงญอ (Dusun Nyor) ในจังหวัดนราธิวาส มีการก่อการจลาจลโดยเชื่อว่านำโดยโต๊ะครูหะยีอับลูเราะห์มาน หรือโต๊ะเประ การต่อสู้ทำให้ชาวมลายูตายมากกว่า 400 คน และตำรวจอีก 30 คน ชาวบ้านอพยพ 2,000 – 6,000 คน ชาวมุสลิมในปีศาจนี้ 250,000 คน เช่นชื่อในไบเบิลเรียกร้องให้สหประชาชาติเข้ามาแทรกแซง รัฐบาลต้องประกาศกฎอัยการศึกและส่งกำลังทหารลงไปโดยอ้างว่าไปปราบ

คอมมิวนิสต์ ต่อมาในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2492 หนีสูญหลงถูกพิพากษาให้จำคุก 7 ปี แต่ติดคุก 3.5 ปี ได้รับการปล่อยตัวใน พ.ศ. 2485 อีก 2 ปีต่อมาหนีสูญหลงถูกเรียกตัวไปสอบสวนและหายตัวไปโดยเชื่อว่าน่าจะถูกฆ่า (ปิยวัฒน์ อุยสกุล, สัมภาษณ์ 2554)

“ที่ผ่านมามีการต่อต้านการบูรณาการของรัฐไทยอยู่ในกลุ่มผู้นำศักดินา คือ พวกเชื้อพระวงศ์เก่า แต่บทบาทของผู้นำศาสนาและความรุนแรงที่เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้การต่อต้านขยายตัวไปสู่ประชาชนระดับล่าง ซึ่งเรื่องของดินแดน เชื้อชาติ และศาสนาได้ถูกโยงเข้าด้วยกัน ปัจจัยที่มีผลต่อความล้มเหลวของชาวปัตตานีในการเรียกร้องเอกราชหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดจากการที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากอังกฤษด้วยเหตุผลทางการเมืองระหว่างประเทศ และเกิดจากการที่อังกฤษต้องพึ่งไทยในเรื่องข้าว และการปราบปรามคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ผู้นำการต่อต้านไม่สามารถผลักดันข้อเรียกร้องไปสู่ประชาคมโลกได้ ซึ่งต้องเผชิญกับการปราบปรามภายในประเทศและการสูญเสียผู้นำสำคัญเช่นหนีสูญหลง แต่ความล้มเหลวได้ส่งผลต่อเนื่องมาสู่การต่อสู้ในภายหลัง กล่าวคือทำให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันขององค์ประกอบต่างๆ ในท้องถิ่นที่ต้องการต่อต้านรัฐไทย ซึ่งเป็นครั้งแรกที่การต่อต้านเป็นการกระทำร่วมกันภายใต้ผู้นำและมีทิศทางและประเด็นชัดเจน ทำให้เรื่องราวของปัตตานีอยู่ในสายตาของชาวโลก ที่สำคัญมีการคลี่คลายของการต่อต้านจากระดับผู้นำสู่มวลชน จากการเมืองสู่ศาสนา โดยศาสนาก้าวเข้ามามีความสำคัญสูงสุดในฐานะสัญลักษณ์ของการต่อสู้ และเอกราชคือจุดมุ่งหมายสูงสุดของการต่อสู้ที่ไม่จำเป็นต้องรวมตัวกับรัฐมลายูอื่นๆ แต่อย่างใด” (สุกสวัสดิ์ ชัชวาลย์, สัมภาษณ์ 2554)

“ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลังจากจอมพลสฤษดิ์ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีคือ เปลี่ยนวิธีการสร้างเอกภาพ จาก political-cultural integration มาเป็นการทำผ่าน socio-economic development โดยเน้นการเปลี่ยนโรงเรียนปอเนาะให้เป็นโรงเรียนเอกชนที่รัฐเข้ามาควบคุม เน้นการดึงคนรุ่นใหม่มาเป็นข้าราชการ เน้นการสร้างนิคมสร้างตนเอง ซึ่งนำคนไทยในบริเวณอื่นเข้าไปอยู่ด้วยเพื่อให้สัดส่วนประชากรมีความสมดุล โดยนโยบายเหล่านี้ไม่ได้สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวแต่กลับเป็นเชื้อไฟให้กับขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่สำคัญ มีดังนี้

National Liberation Front of Patani (BNPP)

มีชื่อเป็นภาษามลายูชื่อว่า Barisan Nasional Pembebasan Pattani : B.N.P.P. หรือชื่อในภาษาอังกฤษว่า National Liberation Front of Pattani : N.L.F.P. เคลื่อนไหวปฏิบัติการระหว่าง พ.ศ. 2490 - 2491 เป็นการร่วมก่อตั้งระหว่างเต็งกูมามูด มะไฮยิดดิน บุตรชายคนที่ 7 ของพระยาวิชิตภักดี (อับดุลกอเดร์) ราชยาปัตตานีองค์สุดท้าย สำเร็จการศึกษาจากปีนังแล้วเข้ารับราชการในแผนกศึกษาของรัฐกลันตัน พยายามดำเนินการตามแนวความคิดของบิดาโดยได้ร่วมกับเต็งกูบัตตารอ หรือเต็งกูอับดุลกาเดร์ และเต็งกูยะลา นาเซร์ หรือนายอดุลย์ ณ สายบุรี บุตรพระยา

สุริยะบวรภักดี อดีตเจ้าเมืองสายบุรี ซึ่งได้นำเอาขบวนการรวมเผ่ามาลายูที่ยิ่งใหญ่ (Kumpulan Meayu Pattani Raya : Kumpra) จัดตั้งขบวนการขึ้นในรัฐกลันตัน หลังจากที่บิดาของเต็งกูมามูด มะไฮยิดคินสิ้นชีวิต โดยรวมกับกลุ่มก่อการร้ายของเต็งกูยะลา นาเซร์ หรือนายอคุลย์ ณ สายบุรี โดยมีหะยีสุหลง โต๊ะมีนา บุตรชายคนโตของราชาปัตตานีองค์สุดท้ายเป็นผู้ควบคุมการปฏิบัติในประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2490 ได้ร่วมกับผู้นำศาสนาอิสลามประมาณ 100 คน ยื่นข้อเรียกร้องต่อรัฐบาลทั้งหมด 7 ข้อ เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2491 หะยีสุหลงถูกจับขังคุก โดยมีข้อหาคือ เป็นหัวหน้าขบวนการแบ่งแยกดินแดน

National Revolutionary Front (BRN)

มีชื่อภาษามลายูว่า Barisan Rivolusi Nasional Melayu Pattani : B.R.N. เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2503 โดยนายหะยีอามิน โต๊ะมีนา บุตรชายของหะยีสุหลง โต๊ะมีนา เป็นผู้สืบทอดอุดมการณ์ ใน พ.ศ. 2510 ได้จัดพิมพ์หนังสือ "รวมแห่งสันติ" เผยแพร่อุดมการณ์ของบิดา จนกระทั่งประมาณเดือนตุลาคม พ.ศ. 2503 ได้จัดตั้งหน่วยกู้ชาติตามแนวทางของ เปาะจิกาเข้ม ซึ่งเป็นหัวหน้ากบฏเปาะจิกา โดยร่วมกับตวนกูยะลา นาเซร์ แยกตัวมาจากขบวนการ B.N.P.P. จัดตั้งเป็นขบวนการปฏิวัติแห่งชาติคือ Barisan Rivolusi Nasional Melayu Pattani โดยได้กำหนดแผนการก่อความไม่สงบในวันฮารีรายอ ซึ่งตรงกับวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2508 โดยจะจับตัวผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้กำกับตำรวจ ในระหว่างการอวยพร แต่เจ้าหน้าที่ได้สืบและทราบพฤติการณ์มาก่อน จึงได้จับกุมตัวหะยีอามินฯ พร้อมพวกทั้ง 7 คนมาดำเนินคดีที่กรุงเทพฯ ในปลาย พ.ศ. 2508 ได้ถูกปล่อยตัว ในปัจจุบันได้มีการเคลื่อนไหวทางด้านการเมืองการทหารทั้งในประเทศไทยและมาเลเซีย

Pattani United Liberation Organization (PULO)

โจรก่อการร้ายองค์การปลดแอกแห่งชาติปัตตานี หรือ Pattani United Liberation Organization : P.U.L.O. หรือ Pertubohan Bohan Persatuan Pembebasan Pattani : P.P.P.P. เมื่อประมาณ พ.ศ. 2505 มีชาวมุสลิมประมาณ 2,000 คน เดินทางจากประเทศไทยและมาเลเซียไปแสวงบุญที่กรุงเมกกะประเทศซาอุดีอาระเบีย มีประชุมจัดตั้งสมาคมขึ้น 2 สมาคม คือ สมาคมนักศึกษาหนุ่ม (อาดู) โดยมีชาวไทยมุสลิมเป็นประธานและเลขาธิการ สมาคมปัตตานีรวมซาอุดีอาระเบียมีชาวซาอุดีอาระเบียเป็นประธานและชาวมาเลเซียเป็นเลขาธิการ ได้มีการกำหนดนโยบายเพื่อแบ่งแยกดินแดน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยทั้งโดยสันติวิธี และใช้กำลังอาวุธ จนถึงกระทั่ง พ.ศ. 2511 มีการรวมตัวกันระหว่าง 2 สมาคมได้สำเร็จ และตั้งชื่อใหม่ว่า Pattani United Liberation Organization: P.U.L.O. หรือ Pertu Bohan Persatuan Pembebasan Pattani : P.P.P.P. มีตวนกูบิรือ กอดอนิรือ หรือกูบิรือ ณ วงคราม เป็นประธาน โดยสมาชิกส่วนใหญ่เมื่อ

เดินทางกลับเข้าประเทศไทยได้มีการเคลื่อนไหวในรูปกลุ่มพลังมวลชนโดยการเดินขบวนเรียกร้องหลายครั้ง โดยเฉพาะระหว่างวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2518 - 14 ธันวาคม พ.ศ. 2519 ที่จังหวัดปัตตานีประธานของขบวนการก็คือหะยียูโซ๊ะ บินสุหลง หรือหะยียูโซ๊ะ ปากีสถาน ปัจจุบันมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองการทหารทั้งในประเทศไทยและมาเลเซีย

United Fronts of Pattani Fighters (BBMP)

GERAKAN MUJAHIDIN ISLAM PATTANI มีความเป็นมาที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับพรรคพวกโจรก่อการร้ายหลายกลุ่มหลายขบวนการที่เคยปฏิบัติการเคลื่อนไหวในอดีต แต่ภายหลังได้ยุติการเคลื่อนไหวและลดบทบาทลง แกนนำหลักของกลุ่มเชื่อว่าประกอบด้วยแนวร่วมมุจาฮิดีนปัตตานี (BARISAN BERSATU MUJAHIDIN PATANI – BBMP) และขบวนการมุจาฮิดีนปัตตานี (GERAKAN MUJAHIDIN PATANI – GMP) โดยแนวร่วมมุจาฮิดีนถูกก่อตั้งขึ้นในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2528 ซึ่งมีบุคคลกลุ่มต่างๆ ที่มีแนวความคิดที่จะร่วมขบวนการต่างๆ ที่ปฏิบัติการล้มเหลวและขาดเอกภาพให้สามารถรวมพลังเป็นหนึ่งเดียวและมีความเข้มแข็ง ตลอดจนมีวัตถุประสงค์ที่เด่นชัดเช่นเดียวกันในการปลดแอก 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ประชากรส่วนใหญ่มีศรัทธาในนิกายอิสลาม และสถาปนาอาณาบริเวณนี้เป็นรัฐอิสระเรียกว่ารัฐปัตตานี คารุณามูอริฟ ยึดถือหลักการต่อสู้เพื่อพิทักษ์และดำรงความเป็นธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลาม หรือนัยหนึ่งคือหลักจีฮาด (JIHAAD) มีศูนย์กลางการปฏิบัติการอยู่ในเมืองโกตามารู รัฐกลันตัน” (ฟาฮียะ อาฟีโล๊ะ, สัมภาษณ์ 2554)

โดยองค์กรเหล่านี้เป็นองค์กรคิดอาวุธที่ทำงานใต้ดิน และมีจุดหมายในการปลดปล่อยปัตตานีให้เป็นอิสระ ส่วนใหญ่มีผู้นำศาสนาและครูสอนศาสนาเป็นแกนนำ เหตุผลที่การต่อสู้ไม่ขยายตัวในช่วงทศวรรษที่ 1970 เชื่อว่าเพราะไม่ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกและไม่ได้รับการสนับสนุนจากมาเลเซีย

“ในช่วงกลางคริสต์ทศวรรษ 1980 เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนหลายเหตุการณ์ อันดับแรกธงประธานของ BIPP คือวฮ์ยุดดิน มุฮัมหมัด แยกตัวมาจัดตั้ง ขบวนการมุจาฮิดีนปัตตานีขึ้น โดยมีชื่อในภาษามลายูว่า Gerakan Mujahidin Patani (GMP) เมื่อเข้าสู่ตอนปลายทศวรรษ 1980 อับดุลเราะฮ์มาน ปูดีฮ์ หรือเจ๊ะกูแม อันตา ประกาศแยกตัวออกจาก GMP และมีการจัดตั้งขบวนการมุจาฮิดีนอิสลามปัตตานีมีชื่อภาษามลายูว่า Gerakan Mujahidin Islam Patani (GMIP) โดยมีเหตุผลว่าขบวนการเดิมให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้นำและเน้นการเคลื่อนไหวทางการเมืองมากกว่าปฏิบัติการทางทหาร

“ช่วงเวลาเดียวกัน PULO ก็มีการแตกออกเป็นขบวนการ PULO เดิม และ PULO ใหม่ โดยที่ PULO เดิมมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในประเทศซีเรียและยังคงมีดินกูบิรา โกตานี

ลาเป็นผู้นำ ในขณะที่ PULO ใหม่มีผู้นำชื่อว่า อับดุลเราะฮ์มาน เบตง ใน พ.ศ. 2531 เกิดการแยกตัวออกจาก PULO ใหม่จัดตั้งขบวนการย่อยในนามของ PULO - 88 โดยมีฮารุน มูเล็ง มหาบัณฑิต รัฐศาสตร์จาก University of Lund ประเทศสวีเดน เป็นผู้นำของขบวนการ

ใน พ.ศ. 2541 ผู้นำ PULO ใหม่คือ อับดุลเราะฮ์มาน เบตง ถูกทางการไทย จับกุมตัว และต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตแต่ก็ยังมีการเคลื่อนไหวอยู่ต่อไปโดยที่ไม่มีมีการประกาศตัว ผู้นำสูงสุดของขบวนการ และในทำนองเดียวกันขบวนการ BRN ก็มีการแยกออกเป็น 2 กลุ่มคือ แนวร่วม BRN และ สภา BRN โดยปรากฏชื่อขบวนการ BRN - Ulama เคลื่อนไหวอยู่ด้วยแต่ กลุ่มนี้จะอยู่ภายใต้ขบวนการแนวร่วม BRN ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2534 ขบวนการ BIPP, สภา BRN, PULO ใหม่ และ GMP ได้บรรลุข้อตกลงในการจัดตั้งองค์กรร่วม (Umbrella Organization) ในนามแนวร่วมเพื่อเอกราชแห่งปาตานี มีชื่อในภาษามลายูคือ Barisan Bersatu Kemerdekaan Patani (BERSATU) โดยมี ดร.มะห์ดี ดาวูด (นามแฝงของ ดร. วันอับดุลกาเดร์ เจ๊ะมาน) ประธานขบวนการ BIPP ขึ้นเป็นประธาน BERSATU และดำรงตำแหน่งต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

หลังจากความร่วมมือนั้น BERSATU ประกาศต่อต้านแนวทางลัทธิอาณานิคมและนโยบายของรัฐบาลไทยที่ต้องการลบล้างวิถีชีวิต ความเชื่อ และประเพณีปฏิบัติของชนชาวมลายูมุสลิม และได้ต่อต้านพฤติกรรมของรัฐบาลไทยที่กดขี่บีบบังคับ ไร้ความยุติธรรม และการจงใจละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงด้วยการลอบสังหาร การอุ้ม ลักพาตัวและกระทำการฆาตกรรมผู้ต้องสงสัยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การร่วมมือในนามของ BERSATU ได้ปลุกเร้าจิตวิญญาณและจิตสำนึกที่ต้องการปลดปล่อยปาตานีร่วมกัน พร้อมทั้งเป็นความหวังให้กับบรรดาแนวร่วมและมวลชนได้อย่างแท้จริง” (อุษณีย์ หมัดและ, สัมภาษณ์ 2554)

“รัฐมลายูอิสลามบนพื้นฐานของจารีตประเพณีมลายูและกฎหมายทางศาสนาอิสลามระบบการศึกษาอิสลาม และระบบชนชั้นนำแบบเดิม ซึ่งมีการพัฒนามาเป็นเวลากว่า 500 ปีถูกทำให้เปลี่ยนแปลงจากรัฐโดยรัฐแบบรวมศูนย์อำนาจของสยามเมื่อประมาณ 100 ปีที่ผ่านมา” (ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี, สัมภาษณ์ 2554)

ประเด็นที่ 2 รูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีที่เหมาะสม

ในการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการปกครองตนเองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานี ผู้ศึกษาได้แยกข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 ประเด็น คือ

2.1 การแยกปัตตานีเป็นเขตปกครองพิเศษ

2.2 การแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเอง

2.1.1 การตั้งนครปัตตานี

2.1.2 การแบ่งแยกดินแดน

2.3 การปกครองระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน

2.4 การปกครองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานี

2.4.1 การตั้งปัตตานีมหานคร

2.4.2 การปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ

2.4.3 การปกครองตนเอง

2.4.4 การกระจายอำนาจ

2.1 การแยกปัตตานีเป็นเขตปกครองพิเศษ

2.1.1 ความหมายและลักษณะของเขตปกครองพิเศษ

เขตปกครองพิเศษ หมายถึง การจัดให้เขตใดเขตหนึ่งของประเทศเป็นเขตที่ใช้นโยบายและระเบียบบริหารราชการแผ่นดินแตกต่างจากเขตอื่นๆ ในประเทศ โดยยินยอมให้ประชาชนในเขตดังกล่าวเป็นหน่วยหลักในการกำหนดนโยบาย และระเบียบการบริหารในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาภายในของเขตโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญ เขตปกครองพิเศษตามความหมายที่กล่าวนี้ใช้ภาษาอังกฤษว่า Special Administrative Region

ในกรณีนี้เขตปกครองพิเศษ (ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ, 2545 : 8) หมายถึง สามจังหวัดชายแดนภาคใต้อันประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสวัตถุประสงค์สำคัญของการจัดให้ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เป็นเขตปกครองพิเศษก็เพื่อให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล เป็นการบริหารรัฐกิจแนวใหม่เป็นเรื่องของการที่รัฐบาลไม่ควรบริหารงานในลักษณะองค์การธุรกิจ แต่เป็นการบริหารงานด้วยการยึดหลักประชาธิปไตย โดยให้ประชาชนในเขตพื้นที่ดังกล่าวเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบายและระเบียบการบริหารเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ และรักษาผลประโยชน์ของประชาชนส่วนน้อยอย่างแท้จริง หลักการและเหตุผลคือสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อันประกอบไปด้วยปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ซึ่งมีประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม เชื้อชาติมลายูและใช้ภาษามลายูปัตตานีในการสื่อสาร ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากประชาชนคนไทยโดยทั่วไปซึ่งมีเชื้อชาติไทยและนับถือศาสนาพุทธ ความแตกต่างในเอกลักษณ์ดังกล่าวนี้เป็นเหตุให้มีความแตกต่างในเรื่องปัญหาและความต้องการทางสังคมอย่างละเอียดอ่อนและสลับซับซ้อน เมื่อเป็นเช่นนี้ถ้าใช้นโยบายและระเบียบการบริหารที่เหมือนกับส่วนอื่นๆ ของประเทศ ถึงแม้ว่าจะตรงตามความต้องการและสามารถจะแก้ไขปัญหาของคนไทยโดยทั่วไปได้ แต่อาจจะไม่เป็นผลดีหรือเกิดผลตรงกันข้ามกับประชาชนชาวมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การใช้นโยบายและระเบียบบริหารที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ประกอบกับความเข้าใจไม่กระจ่างชัดในเอกลักษณ์ของชาวไทยมุสลิมดังกล่าว นับเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ก่อให้เกิดปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดจนกระทั่ง ปัจจุบัน ปัญหาความไม่สงบนั้นนับวันจะทวีความรุนแรงและจะขยายผลสู่นอกประเทศมากขึ้นเรื่อยๆ อันจะนำไปสู่การเข้ามาแทรกแซงจากบุคคลหรือองค์การภายนอกมากขึ้นเป็นลำดับ เมื่อเป็น เช่นนี้การริบจัดให้สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเขตปกครองพิเศษตามกรอบความหมายที่กล่าว ข้างต้น นอกจากจะก่อให้เกิดธรรมาภิบาลที่ได้ผลแล้ว ยังเป็นการสกัดกั้นมิให้บุคคลภายนอกหรือ ขบวนการต่างๆ ไม่คิดการในเรื่องนี้ เพราะว่ารัฐบาลได้จัดตั้งให้แล้ว (เจริญ มะลุติม, มติชนฉบับ วันที่ 7-13 พ.ค. 2553)

เขตปกครองพิเศษเป็นรูปแบบหนึ่งของการปกครองท้องถิ่นที่มีความ เฉพาะตัว เช่น กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา เหมาะสมกับบริบทของชุมชนนั้นๆ ผู้นำเป็นมุสลิม ในพื้นที่ที่มาจาก การเลือกตั้งโดยมีเหตุผลเพื่อลดความสูญเสีย มีการบริหารจัดการพื้นที่ และ ทรัพยากรได้แบบเบ็ดเสร็จในระดับพื้นที่ เขตปกครองพิเศษอาจเป็นข้อเสนอโดยมีนัยแอบแฝงของ การจัดตั้งรัฐอิสระ ขณะเดียวกันเขตปกครองพิเศษก็อาจดึงมวลชนที่เป็นกลางให้เข้าใจรัฐมากขึ้น และเป็นการแก้ปัญหาในระยะยาวเนื่องจากคนในพื้นที่ได้ดูแลและจัดการตนเอง

2.1.2 ผลของการแยกจังหวัดปัตตานีเป็นเขตปกครองพิเศษ

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า การปกครองของจังหวัดปัตตานีไม่ควรจะ แยกเป็นเขตปกครองพิเศษ เนื่องจากขาดแคลนผู้นำที่จะปกครอง โดยเขตปกครองพิเศษจะสร้าง แนวร่วมภาคประชาชน ซึ่งจะมีสิทธิและส่วนร่วมในการปกครองที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาว มุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การจัดเป็นเขตปกครองพิเศษได้จะต้องพิจารณาจำนวน ประชากร รายได้ การยกปัตตานีให้บริหารปกครองตนเอง โดยปัตตานีก็มีการเลือกตั้งระดับ ท้องถิ่นและจังหวัดซึ่งยังไม่มมีปัญหาในเรื่องความไม่สุจริต ดังนั้นหากจะให้ปัตตานีเป็นเขตปกครอง พิเศษจึงไม่ใช่คำตอบของการแก้ปัญหาความสงบ ยังจะเป็นการเพิ่มความขัดแย้งมากขึ้น และยังเป็น อันตรายเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ในการจัดการปกครองไม่ว่าจะเปลี่ยนไปในรูปแบบไหนหาก อยู่ในกรอบเดิมก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้หมด โครงสร้างอำนาจก็ไม่เปลี่ยนแปลง

“การปกครองของจังหวัดปัตตานีไม่ควรแยกเป็นเขตปกครองพิเศษไม่ว่าจะ เป็นเขตปกครองพิเศษเชิงการเมืองหรือเขตปกครองพิเศษเชิงวัฒนธรรมเนื่องจากขาดแคลนผู้นำที่ จะปกครองเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน” (มะยาเตง วาหะ, สัมภาษณ์ 2554)

“เขตปกครองพิเศษในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะสร้างแนวร่วมภาค ประชาชน ซึ่งจะมีสิทธิและส่วนร่วมในการปกครองที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชาวมุสลิมในพื้นที่

จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถ้าจะให้มันเป็นลักษณะของการปกครองพิเศษ ปัจจุบันของไทยก็จะมี การปกครองท้องถิ่นในเขตปกครองพิเศษ คือ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ซึ่งถือเป็นเมืองใหญ่ โดยในการจะจัดเป็นเขตปกครองพิเศษได้ต้องพิจารณาจำนวนประชากร รายได้ เช่นเป็นเมืองท่องเที่ยว การยกระดับให้ปัตตานีมีการบริหารปกครองตนเองเหมือนที่พัทยาและกรุงเทพมหานครนั้น ปัตตานีเองก็มีการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด ซึ่งยังมีปัญหาในเรื่องความไม่สุจริต ดังนั้นการที่จะยกให้ปัตตานีเป็นเขตปกครองพิเศษ จึงไม่ใช่คำตอบที่จะแก้ปัญหาความไม่สงบได้ คำตอบของการแก้ปัญหาคือใช้หลักธรรมาภิบาลบริหารงาน และสร้างความเป็นธรรมให้คนในพื้นที่ ทุกวันนี้คนในพื้นที่ก็ปกครองตนเองกันอยู่แล้ว ทุกหมู่บ้านทุกตำบลสามารถเลือกผู้นำตนเองได้ ไม่ว่าจะคนไทยพุทธหรือมุสลิม ไม่ควรแก้ปัญหาด้วยการเสนอเขตปกครองพิเศษ ยิ่งจะเป็นการเพิ่มความขัดแย้งมากขึ้นทำให้คนในพื้นที่เข้าใจผิดกันมากขึ้น และยังเป็นอันตราย เป็นภัยต่อความมั่นคง” (ชวลิต ยงใจยุทธ, คมชัดลึก 4 พฤศจิกายน 2552)

“ประเด็นปัญหาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ศาสนาทำให้มีผลทางการเมือง ที่กลายเป็นวิกฤติแก่ไม่ตกตลอดมานับหนึ่งร้อยปีมาแล้วก็คือ ทำให้รัฐขาดความชอบธรรม (legitimacy) ในการจัดการปกครองไม่ว่าจะพยายามปรับแต่งในรูปไหนแต่ถ้าอยู่ในกรอบเดิมก็แก้ไม่ได้ถูกจุด ปัญหาที่จะไม่หมด โครงสร้างอำนาจไม่เปลี่ยน จะต้องแก้ที่รากเหง้าคือประเด็นชาติพันธุ์ศาสนา และสร้างความชอบธรรมในการเมืองการปกครองขึ้นใหม่ ซึ่งรูปแบบการปกครองแบบพิเศษจะตอบโจทย์ตรงเป้ากว่าในรูปแบบเหมือนคูสิดธานี ถ้าเปลี่ยนโครงสร้างแล้วประเด็นอื่นจะถูกแก้ได้เกือบทั้งหมดอย่างเป็นระบบในเวลาไม่นานโดยผ่านกลไกใหม่ที่ผ่านการควบคุมและตรวจสอบโดยพลังทางสังคม” (ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี, สัมภาษณ์ 2554)

“การแก้ปัญหานี้เป็นการแก้ปัญหาโดยพื้นฐาน แต่โมเดลต้องทำแบบบูรณาการ โดยผ่านการพินิจพิจารณาจากหลายฝ่ายทุกภาคส่วนในพื้นที่อย่างที่ขบวนการภาคประชาสังคมกำลังทำอยู่ในตอนนี้ โดยจะใช้กระบวนการหลายขั้นตอน หลายมิติ หลายภารกิจพร้อมกัน รวมทั้งมีกระบวนการเจรจาสันติด้วย ดังนั้นข้อเสนอจะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงอำนาจรัฐแบบใหม่ (new state transformation) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งไปสู่ความสันติยุติธรรมกับทุกฝ่าย อันเป็นฐานที่รองรับความชอบธรรมของรัฐ” (ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี สัมภาษณ์, 2554)

2.1.3 แนวคิดเรื่องการแบ่งแยกดินแดน

ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นที่ตรงกันว่าปัจจุบันประเทศไทยมีการจัดตั้งขึ้นบนแนวคิดรัฐประชาชาติโดยรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ดังนั้นการปกครองของรัฐ หากเกิดปัญหาระหว่างรัฐและชุมชนก็จะเกิดปรากฏการณ์แบ่งแยกดินแดนขึ้น และเกิดสงครามกลางเมือง

ตามมาในบางพื้นที่ที่ต้องการแยกตัวออกจากรัฐบาลกลาง จึงไม่ใช่เรื่องแปลกสำหรับมุมมองของ รัฐสมัยใหม่ แต่เป็นเรื่องแปลกสำหรับประชาชน เพราะมีการสอนจากรุ่นสู่รุ่นว่าการแบ่งแยก ดินแดนในประเทศไทยนั้นถือเป็นการก่อกบฏ ในอดีตนั้นมีเหตุการณ์สำคัญที่เป็นสาเหตุของความ ขัดแย้งมากมายทำให้ประชาชนส่วนกลางมองคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่ามีความคิดที่จะ แบ่งแยกดินแดนออกจากส่วนกลางคือกรุงเทพมหานคร การแบ่งแยกดินแดนไม่ใช่ปัญหาที่แท้จริง แต่ต้นตอของปัญหาที่สำคัญมากก็คือการสร้างประชาธิปไตยในเมืองไทย

“ประเทศไทยในปัจจุบันมีการจัดตั้งขึ้นบนแนวคิดรัฐประชาชาติหรือ Nation State ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 โดยรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางของประเทศคือ กรุงเทพมหานคร ดังนั้นการปกครองของรัฐสมัยใหม่จึงเป็นการใช้กำลังเพื่อปกครองเมืองต่างๆ แต่ เมื่อใดก็ตามหากเกิดปัญหาระหว่างรัฐและชุมชนเมื่อนั้นก็จะเกิดปรากฏการณ์แยกดินแดนหรือ สงครามกลางเมืองขึ้น ดังเช่นใน พ.ศ. 2404 - 2408 ได้เกิดเหตุการณ์สงครามกลางเมืองของ สหรัฐอเมริการะหว่างรัฐฝ่ายเหนือ 23 รัฐ ที่เรียกว่า สหรัฐอเมริกา (United States of America) กับ รัฐฝ่ายใต้ 11 รัฐ ซึ่งแยกตัวออกมาจากสหรัฐอเมริกาที่เรียกว่า สหพันธรัฐอเมริกา (Confederate States of America) ปรากฏการณ์ดังกล่าวไม่ใช่การแบ่งแยกดินแดนเพื่อจัดตั้งประเทศใหม่แต่เป็น การแบ่งแยกประเทศเพื่อแบ่งเขตการปกครอง ดังนั้นการที่บางพื้นที่ที่ต้องการแยกตัวออกจากรัฐบาล กลางจึงไม่ใช่เป็นเรื่องแปลกในมุมมองของรัฐสมัยใหม่ แต่การที่ประชาชนมองว่าเป็นเรื่องแปลก เพราะ มีการสอนจากรุ่นสู่รุ่นว่าการแบ่งแยกดินแดนในประเทศไทยเป็นไปได้หากใครกระทำการ ดังกล่าวถือว่าเป็นกบฏ ปัจจุบันทั่วโลกมีการปกครองหลายรูปแบบเช่น การปกครองแบบ รัฐบาลรวมศูนย์อำนาจปกครองไว้ที่ส่วนกลางอย่างประเทศไทย การปกครองแบบสหพันธรัฐ กระจายอำนาจปกครองอย่างสหรัฐอเมริกา ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ประเทศไทยจะมีแนวคิดที่ เปลี่ยนไป” (สุริยา บุญพันธ์, สัมภาษณ์ 2554)

“ในอดีตภาคใต้มีเหตุการณ์สำคัญที่กลายเป็นสาเหตุของความขัดแย้ง มากมายไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ที่ครอบครัวตวนกู อับดุลกาเดร์ บิน เต็งกู กามารูดดิน ซึ่งเป็นเจ้าเมือง ปัตตานีคนสุดท้ายถูกส่วนกลางลดอำนาจเหลือเพียงเป็นข้าราชการ จนต้องลี้ภัยไปอยู่ในประเทศ มาเลเซีย เป็นเหตุให้นายตวนกู มะโฮยิดดิน บุตรชายคนสุดท้ายของเจ้าเมืองหนีกลับประเทศไทย และรวบรวมคนเชื้อสายมลายูจัดตั้งขบวนการฟริมาลาซาขึ้นเพื่อต่อต้านการปกครองจากส่วนกลาง เหตุการณ์ที่หะยีสุหลง อับดุลกาเดร์ ผู้นำศาสนาอิสลามในปัตตานีถูกเจ้าหน้าที่รัฐจับตัวในข้อหา กบฏ คือเหตุการณ์ที่ชาวบ้านคูซงญอ อ.จะนะ จ.นราธิวาส ลูกขึ้นต่อต้านอำนาจการปกครองจาก ส่วนกลาง ทำให้ประชาชนในส่วนกลางมองว่าคนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความคิดที่จะแยก ดินแดนออกจากกรุงเทพฯ ซึ่งมุมมองของรัฐบาลในขณะนั้นอาจผิดพลาดเพราะเหตุการณ์นี้ไม่

เกี่ยวกับความคิดดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีประวัติศาสตร์ที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งคือการเจรจา ระหว่างพะยี่สุหลงกับรัฐบาลกลางที่มีพลเรือตรีถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ หรือหลวงชำรงนาวาสวัสดิ์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยมีการยื่นข้อเสนอ 7 ข้อ ดังนี้

1. ต้องการให้ประชาชนในพื้นที่เลือกตั้งบุคคลพื้นที่ 4 จังหวัดได้แก่ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล เป็นผู้ที่มีอำนาจสามารถปลดหรือยับยั้งการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่จาก ส่วนกลางได้

2. การศึกษาในชั้นประถมให้มีการศึกษาภาษามลายูควบคู่ไปกับภาษาไทย โดยขณะนั้นชั้นประถมมีถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3. ภาษีที่เก็บได้ให้ใช้ภายใน 4 จังหวัดเท่านั้น

4. ในจำนวนข้าราชการทั้งหมด ให้มีข้าราชการชาวมลายู ร้อยละ 85 (คิดจาก สัดส่วนประชากรในพื้นที่ มีผู้นับถือศาสนาอิสลาม 85% ศาสนาพุทธ 15%)

5. ขอให้ใช้ภาษามลายูควบคู่กับภาษาไทยเป็นภาษาราชการ

6. ให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมีเอกสิทธิ์หรืออกระเบียบเกี่ยวกับการปฏิรูปศาสนาอิสลาม โดยความเห็นชอบของผู้มีอำนาจสูงสุด

7. ให้ศาลรับพิจารณาตามกฎหมายอิสลามแยกจากศาลจังหวัด โดยมีใต๊ะกอฎี หรือ คาไต๊ะยุติธรรมตามสมควรและมีเสรีภาพในการพิจารณาคดี” (ยูโซ๊ะ กูเต๊ะ, สัมภาษณ์ 2554)

“เหตุใดการเรียกร้องของคนใน จังหวัดชายแดนภาคใต้เรื่อง เขตปกครอง พิเศษ (autonomy) เช่นเดียวกับกรุงเทพฯ หรือพัทยาจึงไม่สามารถทำได้ ทั้งๆ ที่ทั้ง 2 เมืองก็ เปรียบเสมือนการแยกประเทศเช่นกัน อยากให้มองทุกปัญหาในภาพรวมไม่ใช่มองแต่ความขัดแย้ง ด้านเดียว โดยอยากให้รัฐบาลย้อนกลับไปมองข้อเรียกร้อง 7 ข้อ ว่าเหมาะสมกับอัตลักษณ์ของ ประชากรในพื้นที่หรือไม่ทั้งภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ยาวนาน โดยรัฐบาลต้องใช้หลักในการ ทำความเข้าใจอย่างแท้จริง และสร้างความกระจ่างในปัญหาดังกล่าว ควรมีการศึกษาเรื่องการ จัด เขตปกครองพิเศษ หากพบว่าไม่ขัดกับความเป็นชาติไทยต้องพิจารณาว่ามีแนวโน้มที่จะนำไปใช้ในการ ปฏิบัติได้หรือไม่ ไม่ใช่มองแต่เพียงอย่างเดียวว่าหากดำเนินการดังกล่าวไปแล้วจะทำให้ สถานการณ์ของ 3 จังหวัดชายแดนใต้แย่ลง หรือเกิดการแบ่งแยกดินแดน ทั้งนี้เชื่อว่ามาเลเซียไม่ ต้องการพื้นที่ดังกล่าวแต่อย่างใด เนื่องจากมีบทเรียนจากปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับรัฐกลันตัน มาแล้ว อย่างไรก็ตามชาวบ้านก็ตื่นตัวกับปัญหาดังกล่าว โดยศาสนา การเมืองท้องถิ่น และการ แบ่งแยกดินแดนไม่ใช่ปัญหาที่แท้จริงแต่ต้นตอที่สำคัญคือ การสร้างประชาธิปไตยในเมืองไทย ซึ่ง หากเราสามารถแก้ปัญหาเรื่อง 3 จังหวัดชายแดนใต้ด้วยความเป็นประชาธิปไตยได้ เชื่อว่า

เมืองไทยจะกลายเป็นประเทศที่มีประชาธิปไตยเต็มใบแน่นอน” (ดอโรสา คอเลาะ, สัมภาษณ์ 2554)

2.1.4 ปัญหาในการปกครองจังหวัดปัตตานี

พบว่าปัญหาของการปกครองในจังหวัดปัตตานีนั้นเกิดจากความแตกต่างด้านศาสนาและวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ ซึ่งเป็นสาเหตุก่อให้เกิดผลกระทบในด้านการปกครอง ปัญหาอีกประการคือความไม่ยุติธรรมที่เกิดขึ้นกับประชาชนในพื้นที่ โดยมีสาเหตุมาจากเจ้าหน้าที่ที่ชอบสร้างปัญหาและไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง ควรมีการแก้ปัญหาด้วยการใช้แนวทางการเมืองนำการทหาร รวมทั้งการบูรณาการความคิดเพื่อหาแนวทางแก้ไข รัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้การนำพระราชบัญญัติ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปปฏิบัติเพื่อให้เหตุการณ์ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ดีขึ้น และที่สำคัญการแก้ปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาท โดยแนวทางในการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นต้องมีการดึงมวลชนในพื้นที่ให้อยู่ฝ่ายรัฐ ยึดมั่นแนวทางสันติวิธีเป็นบรรทัดฐานในการจัดการความขัดแย้ง ยึดมั่นความเป็นธรรมและกระบวนการยุติธรรมตามหลักนิติธรรมและหลักสิทธิมนุษยชน และรัฐบาลควรปฏิบัติตามแนวทางของกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 78 คือการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง

“คนไทยทุกคนควรยอมรับความแตกต่างทางด้านศาสนา ความเป็นอยู่และวัฒนธรรมของคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะการแก้ปัญหาจะต้องทำโดยปราศจากอคติ ทั้งนี้อุปสรรคอย่างหนึ่งที่สำคัญในการแก้ปัญหาก็คือ คนในพื้นที่ที่เข้าใจปัญหาไม่สามารถเข้าไปแก้ปัญหาได้เนื่องจากนโยบายส่วนใหญ่วางแนวทางโดยส่วนกลางและให้ท้องถิ่นลงมือปฏิบัติ การแก้ไขจึงไม่สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของประชาชน การตั้งนครรัฐปัตตานีเพื่อแก้ปัญหความขัดแย้งของจังหวัดชายแดนใต้ ในความเป็นจริงคำว่ารัฐขัดต่อกฎหมายเพราะรัฐธรรมนูญมาตราที่ 1 ระบุไว้ว่าประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรหนึ่งเดียวแบ่งแยกไม่ได้ (อวยชัย จุฬาศิริวงศ์, สัมภาษณ์ 2554)

“ปัญหาที่แท้จริงของจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือความอยุติธรรม เพราะเจ้าหน้าที่ที่ทำงานในพื้นที่ไม่เคยให้เกียรติชาวบ้าน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่หัวโบราณที่ชอบสร้างปัญหาและแถมยังแก้ปัญหาไม่เป็น ดังนั้นผู้ที่เข้ามาแก้ปัญหาจำเป็นต้องมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง และที่สำคัญต้องไม่หากินบนงบประมาณ เช่นกรณีการซื้อเครื่อง GT 200 ด้วยงบประมาณหลายพันล้าน การติดตั้งกล้อง CCTV ที่ใช้งบประมาณ 969 ล้านบาท จนถึงปัจจุบันนี้ก็ยังไม่มีติดตั้ง ทั้งนี้รัฐบาลทุกชุดมีการทุ่มเทงบประมาณลงสู่ในพื้นที่แต่กระบวนการทำงานกลับไม่มีประสิทธิภาพ เพราะไม่มีการประเมินผลคนที่สามารถแก้ปัญหาได้ดี คือคนในพื้นที่

เพราะรู้ถึงรากเหง้าของปัญหา รู้ถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งจะสามารถนำแนวทางแก้ปัญหา มาบูรณาการให้เข้ากับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ได้ ซึ่งสาเหตุที่ภาครัฐไม่สามารถแก้ปัญหาได้เป็นเพราะ ภาครัฐมีการต่อสู้ทางอุดมการณ์ ดังนั้นจึงควรแก้ปัญหาด้วยการใช้แนวทางการเมืองนำการทหาร รวมถึงการใช้การบูรณาการความคิดของทุกฝ่ายเพื่อหาแนวทางแก้ไข สิ่งสำคัญ คือรัฐต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนในการแก้ปัญหา นอกจากนี้หากทุกคนน้อมนำพระราชดำรัส เรื่องเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไปปฏิบัติเหตุการณ์จังหวัดชายแดน ภาคใต้ น่าจะทุเลาลง” (ปิยวัฒน์ อุษสกุล, สัมภาษณ์ 2554)

“กลุ่มก่อความไม่สงบมีการก่อตั้งมาตั้งแต่สมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมีกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติปัตตานี The Barisan Nasional Pembebasan Pattani (BNPP) หรือ Pattani National Liberation Front เป็นจุดเริ่มต้นก่อนที่จะแตกตัวเป็นกลุ่มต่างๆ ภาครัฐต้องยอมรับว่ากลุ่มก่อความไม่สงบในประเทศไทยมีอยู่จริง โดยแกนนำในกลุ่มหลายคนเป็นปัญญาชน ระดับดีออกเตอร์ ที่เคลื่อนไหวในต่างประเทศ ดังนั้นการแก้ปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาท และแนวทางแก้ปัญหาเบื้องต้นต้องดึงมวลชนในพื้นที่ให้มาอยู่ฝ่ายรัฐและไม่ควรวางแนวทางแก้ปัญหาแบบระบบรายวันควรแก้ปัญหาเชิงรุก เช่นการยึดมั่นแนวทางสันติวิธีเป็นบรรทัดฐานในการจัดการความขัดแย้ง ยึดถือความเป็นธรรมและกระบวนการ ยุติธรรมตามหลักนิติธรรมและหลักสิทธิมนุษยชน ยึดหลักบูรณาการการดำเนินการของหน่วยงาน ภาครัฐในทุกมิติ และข้อสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ควรเปิดโอกาสให้มีการเรียนการสอนเรื่อง ศาสนาควบคู่กับการเรียนการสอนตามปกติ เพื่อลบข้อครหาว่ารัฐไม่ใส่ใจพี่น้องชาวมุสลิมอีกทั้งต้อง เร่งแก้ปัญหาหาสาเหตุที่กำลั้งแพร่หลายอยู่ในพื้นที่ขณะนี้” (ปิยะ จิตถาวร, สัมภาษณ์ 2554)

“ปัญหาภาคใต้เปรียบเสมือนข้าวยาที่มีเครื่องปรุงเยอะ มีทั้งจากปัญหา ความอยุติธรรม ความแตกต่างทางอัตลักษณ์ และความแตกต่างทางความคิด คนที่คิดแบ่งแยก ดินแดนถือเป็นคนส่วนน้อยหากรัฐไม่สร้างเงื่อนไขเพิ่มเติมกลุ่มเคลื่อนไหวเหล่านี้ก็จะค่อยๆ สงบลง จากการจับกุมกลุ่มแนวร่วมก่อความไม่สงบพบว่า มีบางส่วนเป็นผู้ติดยาเสพติด การก่อความไม่สงบขยายตัวขึ้นตั้งแต่พ.ศ. 2547 เงินสนับสนุนน่าจะเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และอำนาจมืดที่ หนุนหลังแต่ยังไม่มีความชัดเจน อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องใช้เวลา สักระยะ เพราะเงื่อนไขในการก่อความไม่สงบเพิ่มขึ้น” (อุบลวรรณ สุภาแสน, สัมภาษณ์ 2554)

“หากรัฐบาลมีความจริงใจก็ควรปฏิบัติตามแนวทางของกฎหมาย รัฐธรรมนูญมาตรา 78 วรรคที่ 3 คือการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง เพื่อเปิดโอกาสให้คน ในพื้นที่ร่วมกันแก้ปัญหา นอกจากนี้การที่รัฐบาลให้สิทธิพิเศษด้านภาษีและการลงทุนในพื้นที่ 5 จังหวัด คือสงขลา สตูล ยะลา ปัตตานีและนราธิวาส ถือเป็น การแก้ปัญหาที่ผิดจุดเพราะทำให้นัก

ลงทุนส่วนใหญ่เลือกลงทุนในพื้นที่ปลอดภัย เช่น สงขลา และ สตูล เท่านั้น อีกทั้งประชาชนของทั้ง 2 จังหวัดที่ไม่ได้รับความเดือดร้อนจากการก่อความไม่สงบก็ได้รับอำนาจจากสิทธิพิเศษด้วย ดังนั้นรัฐบาลควรแก้ปัญหาให้ตรงจุดด้วยการจำกัดสิทธิพิเศษเฉพาะพื้นที่ที่ได้รับความเดือดร้อนเท่านั้น” (ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์, สัมภาษณ์ 2554)

2.2 การแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเอง

2.2.1 การตั้งนครปัตตานี

พบว่า การตั้งนครปัตตานีเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา เพื่อให้ผู้คนที่มีความแตกต่างได้อยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่สวองาม และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถาวร โดยการตั้งนครปัตตานีนั้นต้องมีการออกพระราชบัญญัติในการปกครองตนเอง มีการเลือกผู้นำเพื่อปกครองตนเอง ไม่แบ่งแยกรัฐ มีการใช้กฎหมายพิเศษ และจะเป็นการปกครองท้องถิ่นแบบหนึ่งที่เป็นรูปแบบพิเศษ ซึ่งไม่ใช่การปกครองแบบนครปัตตานีหรือการแบ่งแยกรัฐ กระบวนการเสนอยุทธศาสตร์นครปัตตานีอยู่ภายใต้กฎหมายไทย และอธิปไตยของไทย มีการเลือกผู้ปกครองเป็นของตนเอง ภายใต้กฎหมายไทย อันจะเป็นการกำจัดการก่อการร้ายได้

“การตั้งนครปัตตานีเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) ตามทฤษฎีดอกไม้หลากสี ที่หมายถึงการให้ผู้ที่มีความแตกต่างมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่สวองาม

2) ขั้นตอนการถอยคนละ 3 ก้าว หมายถึงความถึงกลุ่มที่มีความขัดแย้งต้องถอยเพื่อให้เกิดช่องว่างในการพูดคุย

3) เมื่อทุกอย่างเป็นไปตามขั้นตอนแล้ว จึงเริ่มขั้นตอนของการตั้งนครปัตตานี เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาอย่างถาวร” (พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ, 4 พฤศจิกายน 2554)

“การตั้งนครรัฐปัตตานี ต้องมีการออกพระราชบัญญัติในการปกครองตนเอง สิ่งสำคัญต้องให้เกิดริตและความสำคัญของคนในพื้นที่ ซึ่งมีความแตกต่างด้านวัฒนธรรมและศาสนา การตั้งนครปัตตานี ไม่ต้องแบ่งแยกรัฐ เช่น เมืองพัทยา กรุงเทพฯ ไม่ใช่การปกครองแบบนครรัฐปัตตานี หรือการแบ่งแยกรัฐ การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบพิเศษ ซึ่งเป็นไปตามกฎหมาย ไม่ใช่การแบ่งแยกดินแดน ซึ่งขัดกับรัฐธรรมนูญมาตรา 1 ว่าการแก้ปัญหาต้องทำให้การปกครองเป็นการสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง” (พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ, คมชัดลึก 4 พฤศจิกายน 2554)

“ประชาชนจังหวัดที่เหลือจะให้เห็นว่าเหตุและผลคนร้ายทำเพื่ออะไร คนในพื้นที่ต้องการจริงหรือไม่ คนที่จะแก้ปัญหาต้องยอมถอยคนละ 3 ก้าว เปิดพื้นที่ให้กว้างปรับความเข้าใจ และกระบวนการ เสนอยุทธศาสตร์นครปัตตานีอยู่ภายใต้กฎหมายไทย อธิปไตยของไทย

ซึ่งคนในพื้นที่ไม่ยอมแบ่งแยก แต่อยากปกครองตนเอง เลี้ยงตัวเอง มีกองกำลังเป็นของตัวเอง โดยมีการเลือกตั้งผู้ปกครองของตัวเองภายใต้กฎหมายไทย ถ้าเป็นนครปัตตานีจริง คนในพื้นที่จะภาคภูมิใจ และจะเป็นการกำจัดกรก่อเหตุร้ายของคนร้าย เพราะถ้าพวกเขาทำอีกก็จะได้ทำอะไร เพราะเขาก็เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา ดังนั้น คนในพื้นที่ควรให้ความร่วมมือช่วยกันผลักดันสันติภาพให้เกิดขึ้น โดยทุกฝ่ายต้องช่วยกัน เพราะอยากให้จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเพชรเม็ดโตที่ด้ามขวานทอง มีความรุ่งโรจน์ ถูกเจียรนัย ยืนเคียงข้างกับความสงบสุขสู่แผ่นดิน” (ชวลิต ยงใจยุทธ, คม ชัด ลึก 4 พฤศจิกายน 2552

“การตั้งนครปัตตานีเป็นการใช้กฎหมายพิเศษในการปกครอง ไม่แบ่งแยกรัฐ โดยจะเป็นการปกครองท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่งที่เป็นรูปแบบพิเศษมีการบริหารเป็นของตนเองซึ่งไม่ใช่การแบ่งแยกดินแดน” (อวยชัย จูฬาศิริวงศ์, สัมภาษณ์ 2554)

“กระบวนการเสนอยุทธศาสตร์นครปัตตานีจะอยู่ภายใต้กฎหมายไทย โดยคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ยอมแยกดินแดน แต่มีความต้องการที่จะมีการปกครองตนเอง โดยมีการเลือกผู้ปกครองของตัวเอง ซึ่งทั้งนี้จะอยู่ภายใต้กฎหมายไทย หากเป็นนครปัตตานีเชื่อว่า จะจัดการก่อการร้ายลงได้” (ปิยวัฒน์ อุษสกุล, สัมภาษณ์ 2554)

“ถ้าเป็นนครปัตตานี ประชาชนในพื้นที่จะภูมิใจ เหตุร้ายก็จะหมดไป เพราะทุกคนในพื้นที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาทุกๆ ด้าน ซึ่งคนในพื้นที่ควรให้ความร่วมมือกัน ในการทำให้พื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสงบและเป็นดินแดนแห่งสันติสุข” (ปิยะ จิตถาวร, สัมภาษณ์ 2554)

2.2.2 การแบ่งแยกดินแดน

ผู้ให้สัมภาษณ์ต่างให้ความเห็นว่าการแบ่งแยกดินแดนเป็นแนวทางที่เสนอในการแก้ปัญหาทางการเมืองของจังหวัดปัตตานี ข้อเสนอดังกล่าวอาจจะเป็นทางออกทางการเมืองที่รุนแรงและจะต้องผ่านการทำสงครามการก่อความไม่สงบกับรัฐไทย ซึ่งแนวทางนี้จะมีผลกระทบต่อวิกฤตทางการเมืองทั้งภายในและระหว่างประเทศในภูมิภาค ทางออกดังกล่าวกลุ่มแยกดินแดนเห็นว่าถูกต้องเหมาะสมในทางการเมืองแต่ไม่เหมาะสมกับมนุษยธรรมและสันติสุขของสังคมโดยรวม แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองตนเองหรือไม่ปกครองตนเองนั้นจะต้องคิดว่าเป็นการปกครองตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และจะต้องปกครองตนเองในบริบทของสังคมการเมืองแบบไทย ความคิดแบ่งแยกดินแดนได้เริ่มมา 107 ปี ซึ่งความคิดและอุดมการณ์ เป็นตัวนำไปสู่การปฏิบัติในการต่อสู้ถึงขั้นจับอาวุธและลุกขึ้นสู้อย่างรุนแรง หากแก้ปัญหาทางการเมืองซึ่งเป็นปัญหาหลักได้อย่างถูกต้อง ปัญหาอื่นก็จะตกไปด้วย แนวคิดเรื่องความเป็นเอกราชของบรรดาประชาชาติในอาณานิคมบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ส่งผลให้

กระแสนิยมแพร่กระจายสู่ชาวมุสลิมในภูมิภาค รวมทั้งชาวมลายูมุสลิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ในเวลานั้นกลุ่มอำนาจเก่าที่ไม่พอใจต่อระบอบการปกครองไทยร่วมกันจัดตั้ง "สมาคมประชาชาติมาเลย์แห่งปาตานี" มีชื่อในภาษามลายูว่า Gabongan Melayu Patani Raya (GAMPAR) มีเป้าหมายหลักเพื่อแยกปาตานีเข้าไปรวมกับบรรดารัฐมาเลย์อื่นๆ บนคาบสมุทรมลายู นอกจากนี้ เมื่อฮัจญ์สุหลง อับดุลกาเดร์ ผู้นำศาสนาคณสำคัญในพื้นที่ ร่วมกับเหล่าบรรดาผู้ศรัทธา ที่มีบทบาทอยู่ในขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิการปกครองตนเองของชาวมลายูมุสลิม ซึ่งรู้จักในนามของขบวนการประชาชนปัตตานี (Pattani people's Movement) หรือ PPM

ในช่วงเดือนเมษายน พ.ศ. 2490 PPM ได้มีการจัดทำข้อเรียกร้องเสนอต่อรัฐบาลไทย โดยอ้างถึงความจำเป็นในการปกครองตนเองของชาวมุสลิมในพื้นที่ 4 จังหวัดภาคใต้ และนำไปสู่การจับกุมฮัจญ์สุหลงพร้อมพวกที่เป็นบุคคลใกล้ชิดอีกสองคนในข้อหากระทำการอันเป็นกบฏเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2491 และในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ได้เกิดเหตุการณ์ปะทะกันระหว่างชาวมลายูมุสลิมกับกองกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงขั้นสูงสุดในเดือนเมษายน พ.ศ. 2491 โดยชาวมลายูมุสลิมรวมตัวกันลุกขึ้นต่อสู้ครั้งใหญ่ที่สุด ซึ่งรู้จักกันในนามของกบฏคุซงญอ ผลของเหตุการณ์นี้ก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมของกลุ่มชาวมลายูมุสลิมในมลายา โดยแสดงการสนับสนุนแนวทางการแบ่งแยกดินแดนเข้าร่วมกับสหภาพมลายาเดือนมกราคม พ.ศ. 2492 มีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันระหว่างอังกฤษและไทยในการร่วมกันดูแลพื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดนอย่างเคร่งครัด

ประเด็นที่เกี่ยวกับความขัดแย้งทางศาสนาถือเป็นเครื่องมือสำคัญให้กับขบวนการแบ่งแยกดินแดน ในกรณีขบวนการเคลื่อนไหวของชนกลุ่มน้อยชาวมุสลิมในพื้นที่ได้นำประเด็นความขัดแย้งทางศาสนาเป็นเครื่องมือ รวมทั้งการนำเอาหลักการอิสลามผสานเข้ากับแนวคิดแบบชาตินิยม เนื่องจากในทางศาสนาอิสลามไม่มีการแบ่งแยกเรื่องของศาสนาออกจากเรื่องของการเมือง ศาสนาอิสลามจึงเข้าไปมีบทบาทสำคัญอยู่ในทุกๆ กิจกรรมของสังคม รวมถึงประเด็นของการต่อสู้เพื่อแบ่งแยกดินแดนด้วย สมาชิกของ GAMPAR และ PPM ได้จับมือร่วมกันจัดตั้งขบวนการแนวหน้าปลดปล่อยประชาชาติปาตานี โดยมีชื่อภาษามลายูว่า Barisan Nasional Pembebasan Pattani (BNPP) ซึ่งตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2502 มีอดีตนายกของ GAMPAR คือ ตนกูอับดุลญะลาดี บิน ตนกู อับดุลมุตตอลิบ เป็นหัวหน้าขบวนการ BNPP ถือเป็นขบวนการแบ่งแยกดินแดนปัตตานีกลุ่มแรกที่ได้จัดตั้งกองกำลังติดอาวุธ พร้อมทั้งมีการประกาศเป้าหมายของการแบ่งแยกดินแดนเพื่อสถาปนารัฐปัตตานีเป็นอิสระแทนแนวทางการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพมลายา ช่วงต้นคริสต์ทศวรรษ 1980 มีการเปลี่ยนชื่อของขบวนการเป็น Barisan Islam

Pembebasan Pattani (BIPP) ใน พ.ศ. 2506 กลุ่มดังกล่าวภายใต้การนำของอุสตาส การ์ิม ฮัสซัน จัดตั้ง "ขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติ" โดยมีชื่อภาษามลายูว่า Barisan Revolusi Nasional (BRN) มีเป้าหมายเพื่อสถาปนาสาธารณรัฐปัตตานีขึ้นเป็นรัฐเอกราช ในช่วงระยะเวลาเพียง 5 ปี BRN สามารถสร้างอิทธิพลขึ้นในปอเนาะได้หลายแห่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2511 BRN ได้เริ่มจัดตั้งกองกำลังติดอาวุธของตนขึ้นมาเอง

การต่อสู้เพื่อแบ่งแยกดินแดนออกจากระบอบการปกครองของไทยดำเนินสืบเนื่องมานับตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 การต่อสู้ได้สั่นคลอนความมั่นคงของอำนาจรัฐไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และในช่วงเวลา 2 ปีที่ผ่านมาการเคลื่อนไหวของขบวนการแบ่งแยกดินแดนในพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งอย่างยิ่ง ทำให้รัฐบาลไทยต้องประกาศกฎอัยการศึกขึ้นในพื้นที่ ความรุนแรงต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องได้นำไปสู่สถานการณ์ตึงเครียด ซึ่งความรุนแรงดังกล่าวเกิดจากปฏิบัติการของขบวนการ PULO, BRN, GMIP และ BERSATU ที่มีเป้าหมายเพื่อการสถาปนารัฐอิสลามแห่งปาตานี ก่อให้เกิดความสั่นคลอนต่อความมั่นคงของอำนาจรัฐไทย

“หากมีการแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะทำให้เกิดปัญหาตามมามากมาย โดยเฉพาะเรื่องของงบประมาณที่จะนำมาบริหารงานด้านต่างๆ รวมทั้งปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรงขึ้นอันก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงภาครัฐ” (ปิยวัฒน์ อุ่ยสกุล, สัมภาษณ์ 2554)

“การแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเองไม่เหมาะสมอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพราะจะต้องเลือกผู้นำมาปกครอง และอาจจะขัดต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เป็นารปกครองของประเทศไทยในปัจจุบันที่เน้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน” (มะชาเตง วาหะ, สัมภาษณ์ 2554)

“การแบ่งแยกดินแดนเป็นทางออกที่เสนอในการแก้ปัญหาทางการเมืองของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เสนอโดยคนบางส่วน โดยเฉพาะซึ่งก็คือกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนต่างๆ ในข้อเสนอดังกล่าวอาจจะเป็นทางออกทางการเมืองที่รุนแรงและจะต้องผ่านการทำสงครามการก่อความไม่สงบกับรัฐไทยอย่างนองเลือด แนวทางนี้จะมีผลกระทบต่อวิกฤตทางการเมืองทั้งภายในและระหว่างประเทศในภูมิภาค ซึ่งทางออกดังกล่าวแม้ว่ากลุ่มแยกดินแดนจะเห็นว่าถูกต้องเหมาะสมที่สุดในทางการเมือง แต่ไม่เหมาะสมกับมนุษยธรรมและสันติสุขของสังคมโดยรวม” (ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี, สัมภาษณ์ 2554)

“แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองตนเอง หรือไม่ปกครองตนเองนั้นมีข้อสังเกต 2 ประเด็น คือ

- (1) จะต้องคิดการปกครองตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

(2) จะต้องปกครองตนเองในบริบทของสังคมการเมืองแบบไทย

ข้อสรุปในเรื่องนี้ทางด้านวิชาการมีการศึกษากันทั่วโลก เห็นว่ามีความเป็นไปได้ทั้งสองแนวทาง ในกรณีที่มีการเสนอแนวทางให้ปกครองตนเองสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมดแต่ในบางกรณีก็ได้มีการนำไปสู่การแบ่งแยกดินแดน คำว่าเขตปกครองตนเองไม่ใช่การแบ่งแยกดินแดน ซึ่งจะชี้ให้เห็น 3 ข้อ คือ

(1) สังคมไทยเป็นสังคมประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา

(2) สังคมไทยเป็นรัฐเดี่ยว ที่ไม่สามารถแบ่งแยกได้

(3) สังคมไทยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขในระบอบประชาธิปไตย”

(มະยูไซ้ะ กูเต๊ะ, สัมภาษณ์ 2554)

“เนื่องจากศาสนาอิสลามเป็นธรรมเนียมแห่งชีวิตของคนไทยมุสลิม วิถีชีวิตของชาวมุสลิมถูกกำหนดไว้ในคัมภีร์กุรอานอันศักดิ์สิทธิ์ คำสอนในคัมภีร์ถูกบิดเบือนไปเป็นคัมภีร์มรณะ ซึ่งถูกเปิดเผยขึ้นในตัวกลุ่มโจรที่ถูกยิงตายในกรณีกรือเซะ ทำให้จุฬาราชมนตรีผู้นำทางศาสนาอิสลามในประเทศไทยต้องแปลคำสอนในคัมภีร์ที่ส่งไปตามมัสยิดต่างๆ ทั่วประเทศจำนวน 200,000 เล่ม เพราะฉะนั้นความคิดทางการเมืองหรืออุดมการณ์ทางการเมืองเป็นประเด็นปัญหาในการคิดแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความคิดแบ่งแยกดินแดนได้เริ่มมา 107 ปี (นับถึง 4 มกราคม 2547) ซึ่งความคิดและอุดมการณ์ เป็นตัวนำไปสู่การปฏิบัติในการต่อสู้ถึงขั้นจับอาวุธลุกขึ้นสู้อย่างรุนแรง เพื่อให้การต่อสู้ทางการเมืองบรรลุเป้าหมาย และเหตุการณ์นี้กำลังเกิดขึ้นแล้วที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งผู้รับผิดชอบสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้พึงตระหนักในเรื่องนี้ให้มาก ถ้าแก้ปัญหาทางการเมืองซึ่งเป็นปัญหาหลักได้ถูกต้อง ปัญหาอื่นก็จะพลอยตกไปด้วย” (หาญ ลีนานนท์, มติชน 10 กุมภาพันธ์ 2548)

“อุดมการณ์ทางการเมือง ของคนมุสลิมที่ชายแดนภาคใต้ สอนกันตั้งแต่เด็กเล็กที่โรงเรียนคาทอลิก (ชั้นประถมศึกษา) สถานศึกษาทางศาสนาที่ปอเนาะ และที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในระดับมัธยมศึกษา ทางกระทรวงศึกษาธิการของรัฐบาลไทยไม่ได้สนใจในการศึกษาของเยาวชนลูกหลานมุสลิมมาเป็นเวลาช้านาน เขาสอนให้ฆ่า ให้เกลียดชังไทยพุทธตั้งแต่เด็กๆ เมื่อเร็วๆ นี้ได้ยื่นข่าวทางวิทยุว่า รัฐมนตรี อดิศัย โภธารามิก ได้จัดสรรงบประมาณสร้างเสาธงไปให้ปอเนาะต่างๆ เพื่อให้ลูกหลานเด็กๆ มุสลิม รู้จักร้องเพลงชาติ เวลาเชิญธงชาติตอน 08.00 น. ทั่วประเทศ และเห็นความสำคัญของเพลงชาติ และธงชาติว่าเป็นตัวแทนของสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ถ้ารัฐบาลได้ทำเรื่องนี้ เมื่อ 20 - 25 ปีที่แล้ว สถานการณ์รุนแรงเช่นปัจจุบันคงไม่เกิดขึ้นแน่นอน เมื่อพุดถึงเพลงชาติที่เห็นในจอทีวีตอนเช้า เวลา 08.00 น. ถ้าเราเป็นเด็กหรือเยาวชนมุสลิมที่เริ่มคิดได้แล้ว ก็อยากจะถามว่า รูปประกอบที่เห็นในทีวีนั้น ทำไมไม่มีรูปมัสยิด

และเยาวชนมุสลิมที่ สวมฮิญาบและหมวกกะปิเยาะห์ เป็นภาพประกอบให้เป็นที่ประทับใจของคนมุสลิมบ้างว่าชาติไทยเราก็มีคนทุกชาติ และทุกศาสนา ความคิดแบ่งแยกดินแดนในคนรุ่นเก่าคงไม่สามารถสืบทอดมาถึงเยาวชนรุ่นใหม่ปัจจุบันนี้ได้” (หาญ ลีนานนท์, มติชน 19 มกราคม 2548)

“แนวคิดเรื่องความเป็นเอกราชของบรรดาประชาชาติในอาณานิคมบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ส่งผลให้กระแสนิยมแพร่กระจายสู่ชาวมุสลิมในภูมิภาคอย่างกว้างขวาง รวมทั้งชาวมุสลิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยด้วย ในช่วงเวลานั้นกลุ่มอำนาจเก่าที่ไม่พอใจต่อระบอบการปกครองไทยร่วมกันจัดตั้ง

"สมาคมประชาชาติมาเลย์แห่งปาตานี" มีชื่อในภาษามลายูว่า Gabongan Melayu Pattani Raya (GAMPAR) นำโดยเจ้าชายพลัดถิ่นแห่งปาตานี คือตงกูมะหะหมัด มาห์ยูดีดิน หรือมุฮ์ยิดดิน โดย GAMPAR มีเป้าหมายหลักเพื่อแบ่งแยกปาตานีเข้าไปร่วมกับบรรดารัฐมาเลย์อื่นๆ บนคาบสมุทรมลายู

นอกจากนี้ เมื่อฮัจญีสุหลง อับดุลกาเดร์ ผู้นำศาสนาคณตสำคัญในพื้นที่ร่วมกับเหล่าบรรดาผู้ศรัทธา ที่มีบทบาทอยู่ในขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิการปกครองตนเองของชาวมุสลิม ซึ่งรู้จักในนามของขบวนการประชาชนปัตตานี (Pattani people's Movement) หรือ PPM เป็นปรากฏการณ์แรกของการเคลื่อนไหวภายใต้การควบคุมของผู้นำทางศาสนา และเป็นสัญญาณการเปลี่ยนแปลงจากการต่อสู้ในยุคแรกเริ่มที่มีการนำของขบวนการเคลื่อนไหวตกเป็นของเหล่ากลุ่มผู้นำเดิมของอดีตคนปัตตานี” (สุรียา บุญทันซ์, สัมภาษณ์ 2554)

“ในช่วงเดือนเมษายน พ.ศ. 2490 PPM ได้มีการจัดทำข้อเรียกร้องเสนอต่อรัฐบาลไทย โดยอ้างถึงความจำเป็นในการปกครองตนเองของชาวมุสลิมในพื้นที่ 4 จังหวัดภาคใต้ และนำไปสู่การจับกุมฮัจญีสุหลงพร้อมพวกที่เป็นบุคคลใกล้ชิดอีกสองคนในข้อหากระทำการอันเป็นกบฏเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2491 และในช่วงเดือนถัดมาได้เกิดเหตุการณ์ปะทะกันระหว่างชาวมุสลิมกับกองกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจ” (อุษณีย์ หมัดและ, สัมภาษณ์ 2554)

“สถานการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงขั้นสูงสุดในเดือนเมษายน พ.ศ. 2491 โดยชาวมุสลิมรวมตัวกันลุกขึ้นต่อสู้ครั้งใหญ่ที่สุด ซึ่งรู้จักกันในนาม "กบฏดุซงญอ" เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ชาวมุสลิมสูญเสียชีวิตประมาณ 400 คน เจ้าหน้าที่ตำรวจเสียชีวิตจำนวน 30 นาย ขณะเดียวกันก็มีชาวมุสลิมจากพื้นที่สี่จังหวัดหลบหนีเข้าไปยังรัฐมลายูจำนวน 3,000 - 6,000 คน ผลของเหตุการณ์นี้ก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมของกลุ่มชาวมุสลิมในมลายู โดยแสดงการสนับสนุนแนวทางการแบ่งแยกดินแดนเข้าร่วมกับสหภาพมลายู ในขณะที่อังกฤษไม่พอใจในแนวทางดังกล่าว ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2492 มีการกำหนดข้อตกลง

ร่วมระหว่างอังกฤษและไทยในการร่วมกันดูแลพื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดนอย่างเคร่งครัด” (มะยาเตง วาหะ, สัมภาษณ์ 2554)

“กลุ่มแบ่งแยกดินแดน พยายามใช้เหตุผลด้านความอยู่ดีศรีธรรมทางการเมือง อำนาจรัฐส่วนกลาง กดขี่ข่มเหงกลุ่มชนชาติส่วนน้อย โดยนำความแตกต่างทางภาษา ศาสนา วิธีการดำเนินชีวิต และประเด็นทางเชื้อชาติขึ้นมากล่าวอ้าง แต่ในยุคปัจจุบันรัฐบาลไทยไม่มีนโยบายให้คนกลุ่มน้อยต่างๆ ในประเทศละทิ้งภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มแบ่งแยกดินแดนจึงเปลี่ยนข้ออ้างในการก่อความไม่สงบมาเป็นประเด็นการไม่ต้องการอยู่ร่วมกับคนกลุ่มอื่นๆ ที่ไม่ได้มาจากศาสนาเดียวกัน” (ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล, สัมภาษณ์ 2554)

“ในบรรดาความแตกต่างโดยประการพื้นฐาน ประเด็นที่เกี่ยวกับความขัดแย้งทางศาสนาถือเป็นเครื่องมือสำคัญให้กับขบวนการแบ่งแยกดินแดนได้เป็นอย่างดี ดังในกรณีขบวนการเคลื่อนไหวของชนกลุ่มน้อยชาวมุสลิมในพื้นที่ ที่ได้นำประเด็นความขัดแย้งทางศาสนา มาเป็นเครื่องมือ ใช้ศาสนาอิสลามเป็นเครื่องมือในการเคลื่อนไหวต่อสู้ รวมทั้งการนำเอาหลักการอิสลามผสมเข้ากับแนวคิดแบบชาตินิยม ส่งผลให้สามารถทำความเข้าใจและได้รับการขานรับจากมวลชนของตน เนื่องจากในทางศาสนาอิสลามไม่มีการแบ่งแยกเรื่องศาสนาออกจากเรื่องของการเมือง ศาสนาอิสลามจึงเข้าไปมีบทบาทสำคัญอยู่ในทุกๆ กิจกรรมของสังคม ซึ่งรวมถึงประเด็นของการต่อสู้เพื่อแบ่งแยกดินแดนด้วย” (หาญ ลีนานนท์, มติชน 10 กุมภาพันธ์ 2548)

“พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่กำลังเป็นปัญหาอยู่ในขณะนี้ในความเป็นจริงแล้วไม่ได้มีแต่ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามอาศัยอยู่เท่านั้น โดยก่อนที่อิสลามเข้ามามีอิทธิพลในดินแดนแถบนี้ พื้นที่ดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรศรีวิชัย และอาณาจักรลังกาสุกะมาก่อน โดยประชาชนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาฮินดู และศาสนาพุทธมานานเป็นเวลากว่าพันปี และกลุ่มคนเหล่านี้ก็ยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้มาจนถึงปัจจุบัน” (ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี, สัมภาษณ์ 2554)

“ในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย สมาชิกของ GAMPAR และ PPM ได้จับมือร่วมกันจัดตั้งขบวนการ "แนวหน้าปลดปล่อยประชาชาติปัตตานี" โดยมีชื่อภาษามลายูว่า Barisan Nasional Pembebasan Pattani (BNPP) ซึ่งตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2502 มีอดีตนายกของ GAMPAR คือ ตงกูอับดุลญะลาต บิน ตงกู อับดุลมุดตอลิบ เป็นหัวหน้าขบวนการ BNPP ถือเป็นขบวนการแบ่งแยกดินแดนปัตตานีกลุ่มแรกที่ได้จัดตั้งกองกำลังติดอาวุธ พร้อมกับมีการประกาศเป้าหมายของการแบ่งแยกดินแดนเพื่อสถาปนารัฐปัตตานีเป็นอิสระแทนแนวทางการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพมลายา จนกระทั่งช่วงต้นคริสต์ทศวรรษ 1980 มีการเปลี่ยนชื่อของขบวนการเป็น Barisan Islam Pembebasan Pattani (BIPP) จากการที่ BIPP ถูกควบคุมโดยอดีตนายก

ปัตตานีซึ่งมีอุดมการณ์อนุรักษนิยม ทำให้กลุ่มมุสลิมหัวก้าวหน้าปฏิเสธในการที่จะเข้าร่วม ขบวนการด้วย ใน พ.ศ. 2506 กลุ่มดังกล่าวภายใต้การนำของ อูสตาส การ์ิม ฮัสซัน จัดตั้ง "ขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติ" โดยมีชื่อภาษามลายูว่า Barisan Revolusi Nasional (BRN) มี เป้าหมายเพื่อสถาปนาสาธารณรัฐปัตตานีขึ้นเป็นรัฐเอกราช” (ปิยะ จิตถาวร, สัมภาษณ์ 2554)

“ในระยะเริ่มแรก BRN ได้ให้ความสำคัญกับการจัดตั้งองค์กรการเมือง มากกว่าที่จะเปิดแนวรบการสู้รบแบบกองโจร โดยอาศัยสถาบันการศึกษาทางศาสนาชื่อ "ปอเนาะ" (pondok) เป็นฐานในการเคลื่อนไหวมวลชน ในช่วงระยะเวลาเพียง 5 ปี BRN สามารถสร้างอิทธิพล ขึ้นในปอเนาะได้หลายแห่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2511 BRN ได้เริ่ม จัดตั้งกองกำลังติดอาวุธของตนเองขึ้นมา” (อวยชัย จุฬาศิริวงศ์, สัมภาษณ์ 2554)

“การต่อสู้เพื่อแบ่งแยกดินแดนออกจากระบอบการปกครองของไทยดำเนิน สืบเนื่องมานับตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 หรือภายหลังจากที่พื้นที่แห่งนี้ถูกอังกฤษและสยามทำ ข้อตกลงแบ่งปันดินแดน การต่อสู้ได้ลดน้อยลงในช่วงทศวรรษนี้ได้ทวีความรุนแรงขึ้น และ ลั่นคลอนความมั่นคงของอำนาจรัฐไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มากขึ้น ในช่วงเวลา 2 ปีที่ ผ่านมาการเคลื่อนไหวของขบวนการแบ่งแยกดินแดนในพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งเป็นอย่างยิ่ง เกิด เหตุการณ์ลอบเผาโรงเรียนของรัฐ การเข้าปล้นอาวุธจากคลังแสงของกองทัพบก การโจมตีป้อม ตำรวจ รวมทั้งเกิดเหตุการณ์ลอบสังหารเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร พระภิกษุและชาวพุทธ ทำให้รัฐบาล ไทยต้องประกาศกฎอัยการศึกในพื้นที่” (ชวลิต ยงใจยุทธ, คม ชัด ลึก 4 พฤศจิกายน 2554)

“ความรุนแรงต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องได้นำไปสู่สถานการณ์ตึงเครียดขึ้น ในพื้นที่จังหวัดยะลา ได้มีการเปิดประชุมร่วมกันระหว่าง พล โทพงศ์ศักดิ์ เอกบรรณสิงห์ แม่ทัพ ภาคที่ 4 ในสมัยนั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา นายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ของจังหวัด ผู้นำคณะสงฆ์ และ ประธานกรรมการอิสลามจังหวัดยะลา” (ดอโรสา คอเลาะ, สัมภาษณ์ 2554)

“ช่วงเวลาเดียวกันนั้นได้ปรากฏรายงานข่าวการจัดส่งกำลังทหารบกและ นาวิกโยธินจำนวนมากลงมาเสริมกำลังในพื้นที่ 4 จังหวัดภาคใต้ เพื่อควบคุมสถานการณ์ ซึ่งข่าว กรองทางทหารระบุว่าความรุนแรงต่อเนื่องดังกล่าว เกิดจากปฏิบัติการของขบวนการ PULO, BRN, GMIP และ BERSATU ที่มีเป้าหมายเพื่อการสถาปนา "รัฐอิสลามแห่งปาตานี" ขึ้นให้ได้ ภายใน พ.ศ. 2551” (สุรียา บุญพันธ์, สัมภาษณ์ 2554)

“การเคลื่อนไหวของขบวนการแบ่งแยกดินแดนเกิดขึ้นมาเป็นเวลานาน ที่ ผ่านมารัฐบาลไทยในแต่ละสมัยประสบความล้มเหลวกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว แม้ว่าขบวนการ แบ่งแยกดินแดนไม่มีความแข็งแกร่งพอที่จะทำลายเอกภาพและอธิปไตยของรัฐไทยได้แต่การต่อสู้

ที่ยังคงดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องนี้ ได้ก่อให้เกิดความสั่นคลอนต่อความมั่นคงของอำนาจรัฐไทยในพื้นที่ตลอดเวลา” (อุษณีย์ หมัดและ, สัมภาษณ์ 2554)

“สถานการณ์ตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2547 ถึงวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 แสดงให้เห็นถึงการขยายพื้นที่เป้าหมายในการปฏิบัติการของขบวนการแบ่งแยกดินแดนจากที่เคยมีการลอบเผาโรงเรียนของรัฐก็มีการเผาวัดวาอาราม เช่นเดียวกับการลอบสังหารที่เดิมเป้าหมายอยู่ที่บรรดาเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายเดียวก็มีปรากฏการทำร้ายและสังหารพระภิกษุกับชาวพุทธในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น เป็นการทำร้ายบุคคลบริสุทธิ์ที่ไม่มีอาวุธและไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งกลุ่มก่อการร้ายพยายามสร้างความชอบธรรมต่อการกระทำรุนแรงของตนด้วยการอ้างว่าเจ้าหน้าที่รัฐมีการจับกุมตัวผู้ต้องสงสัยแบบเหี้ยมโหด การหายสาบสูญไปอย่างไร ร่องรอยของชาวมุสลิมในพื้นที่ ซึ่งเกิดจากความขัดแย้งกันเองภายในของกลุ่มก่อการร้าย รวมถึงการที่เจ้าหน้าที่รัฐเข้าตรวจค้นบ้านเรือนและโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามโดยไม่ได้มีการแจ้งเตือนก่อนล่วงหน้า และการประกาศกฎอัยการศึกในพื้นที่โดยไม่ได้คำนึงว่าหากตนไม่ได้เริ่มการกระทำรุนแรงก่อนรัฐจะไม่มีทางส่งทหารจำนวนมากเข้าไปในพื้นที่ ไม่มีการประกาศกฎอัยการศึกและที่สำคัญ ชาวไทยพุทธ มุสลิม จีน และอื่นๆ ไม่มีการเสียชีวิต” (ปิยวัฒน์ อยู่สกุล, สัมภาษณ์ 2554)

2.3 การปกครองระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน

ผู้ให้สัมภาษณ์ต่างให้ความเห็นว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันเหมาะสมที่สุด เพราะตรงกับหลักการเคารพสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ทำให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง โดยเฉพาะสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง ส่งผลให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น โดยเฉพาะการปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครองที่มีการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนอย่างเสมอภาค ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตนเองสังคมจะสงบสุขหากประชาชนในพื้นที่ใช้สิทธิและเสรีภาพถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด

“การปกครองระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันเหมาะสมที่สุด เพราะตรงกับหลักการเคารพสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลและการเคารพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี ในหลักการดังกล่าวจะเปิดโอกาสให้มีการมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจอย่างเต็มที่ คนในท้องถิ่นก็จะมีโอกาสได้แสดงออกความต้องการได้อย่างเต็มที่” (ศรีสมภพ จิตรภิมศิริ, สัมภาษณ์ 2554)

การกระจายอำนาจจะทำให้ท้องถิ่นมีการปกครองตนเอง ความต้องการของประชาชนได้รับการตอบสนอง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม จะทำให้มีความเป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์มากขึ้นซึ่งตรงกับแนวคิดของ รศ.ดร.อนเนก เหล่าธรรมทัศน์ ที่กล่าวไว้ว่า

สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานพัฒนาประชาธิปไตย เพราะประชาธิปไตยระดับชาติจะสมบูรณ์ได้ต้องเริ่มที่ประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นให้เป็นรากฐานประชาธิปไตยระดับชาติ

“การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่เหมาะสม จะทำให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง ไม่ว่าสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งซึ่งประชาชนจะเป็นส่วนหนึ่งในการปกครอง โดยมีบทบาทที่สำคัญทางการเมือง ส่งผลให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ประชาชนสามารถแสดงออกถึงความต้องการของตนเองได้ โดยเฉพาะการปกครองท้องถิ่นนั้นเป็นการปกครองที่มีการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนได้ด้วยความเสมอภาค” (ปิยวัฒน์ อุยสกุล, สัมภาษณ์ 2554)

การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งในการปกครอง มีบทบาททางการเมือง โดยประชาชนจะให้ความสนใจและเห็นความสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นไปตามนิยามของลินคอล์นที่ว่าประชาธิปไตยคือการปกครองของ ประชาชน

“ความเป็นประชาธิปไตยจะก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม สังคมจะอยู่ร่วมกันอย่างสันติถ้าหากประชาชนใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด ในสังคมระบอบประชาธิปไตยความเท่าเทียมกันของคนในสังคมสำคัญที่สุด ถ้าทุกคนมีความเท่าเทียมกันปัญหาและความขัดแย้งก็จะน้อยลง ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างหลากหลายด้านวัฒนธรรม ภาษา และศาสนา ก่อให้เกิดความขัดแย้งของคนในสังคม มีปัญหาตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม” (ฟาติยะ อาฟีโล๊ะ, สัมภาษณ์ 2554)

ในสังคมประชาธิปไตยทุกคนมีความเสมอภาค และเท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติใดศาสนาใด หากไม่มีความเสมอภาคระหว่างบุคคลต่างเชื้อชาติกันแล้ว สังคมนั้นๆ ก็จะไม่สงบสุข ย่อมเกิดความขัดแย้งและปัญหามากมาย ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีชาวไทยพุทธและมุสลิมอยู่ร่วมกันดังนั้นรัฐควรให้ความสำคัญกับบุคคลสองศาสนาอย่างเท่าเทียมกัน

“ความแตกต่างด้านภาษา และวัฒนธรรม ทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความไม่เท่าเทียมกัน เกิดความแตกต่างระหว่างสิทธิและเสรีภาพของชาวไทยพุทธและมุสลิม เป็นบ่อเกิดของความขัดแย้งด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมืองการปกครอง ด้านสังคม ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้จะทำให้เกิดปัญหามากมาย บ้านเมืองจะขาดความสงบสันติ ประชาชนไม่มีความสุขในการดำเนินชีวิต หวาดระแวงตลอดเวลา รวมทั้งส่งผลกระทบต่อการศึกษาของเยาวชนในพื้นที่ สิ่งเหล่านี้อาจส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศชาติ” (อุษณีย์ หมัดและ, สัมภาษณ์ 2554)

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างด้านภาษา และวัฒนธรรมโดยเฉพาะชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม ความแตกต่างนี้ก่อให้เกิดปัญหาขึ้น ซึ่งก็คือปัญหาความไม่สงบในจังหวัด

ชายแดนภาคใต้ที่เป็นปัญหาอยู่จนทุกวันนี้ และเป็นปัญหาระดับประเทศเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของรัฐ

“การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมโดยไม่แบ่งแยกชนชั้นวรรณะ ไม่ว่าเชื้อชาติหรือศาสนาใดก็มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน ประชาชนทุกคนแสดงออกทางการเมืองได้อย่างชอบธรรมตามกฎหมาย และสามารถตรวจสอบการทำงานของผู้นำได้ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ประชาชนทุกคนควรมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน ปัญหาและความขัดแย้งของคนในพื้นที่มีน้อยลง จะเห็นได้ว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นประชาชนทุกคนสามารถแสดงออกถึงความต้องการของตนได้ ประเทศชาติก็มีการพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว” (มะยาเตง วาหะ, สัมภาษณ์ 2554)

การปกครองระบอบประชาธิปไตยทำให้เกิดความเสมอภาคในสังคม ทุกคนในสังคม ไม่ว่าเชื้อชาติใด ศาสนาใดก็มีความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย โดยจะมีสิทธิทางการเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายในการเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ย่อมจะทำให้สังคมเกิดความสันติสุข ไม่มีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้น และการที่ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะทำให้ประเทศชาติพัฒนาได้ตรงตามความต้องการของประชาชน

“ความเป็นประชาธิปไตย จะทำให้ประชาชนมีความสมัครสมานสามัคคี ลดความรุนแรงและความขัดแย้งลง สังคมจะมีแต่ความสุข เกิดความเชื่อมั่นของนักลงทุนที่จะเข้ามาลงทุนในพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลดีในด้านเศรษฐกิจ ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น ประชาชนอยู่ดีกินดี ปัญหาสังคมน้อยลง สังคมจะเป็นสังคมที่เข้มแข็ง มีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น มีความมั่นคงทางการเมือง ประเทศชาติได้รับการพัฒนามากขึ้นในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม” (สุริยา บุญพันธ์, สัมภาษณ์ 2554)

ในสังคมประชาธิปไตยจะทำให้ประชาชนมีความสามัคคีกัน ความรุนแรงและความขัดแย้งต่างๆ ก็ลดน้อยลง เกิดความสุขมากขึ้น นักลงทุนเข้ามาลงทุนมากขึ้น ทำให้ระบบเศรษฐกิจดีขึ้น ปัญหาต่างๆ ก็ลดลงตามไปด้วย เกิดเสถียรภาพทางการเมือง และในระดับประเทศก็มีการพัฒนาเกิดขึ้นตามไปด้วย

2.4 การปกครองที่เหมาะสมใน จังหวัดปัตตานี

2.4.1 การตั้งปัตตานีมหานคร

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่าการตั้งปัตตานีมหานครเป็นแนวทางการปกครองในรูปแบบเฉพาะพื้นที่หรือรูปแบบพิเศษ โดยมีการเลือกผู้ว่าราชการที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน มีการบริหาร ดำเนินงานเป็นของตนเอง ที่สามารถแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ได้ เพราะเป็นแนวทางแก้ไขสถานการณ์ในลักษณะที่สามารถให้คนหลากหลายศาสนาอยู่ร่วมกัน

ได้ เพราะประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง และจะยุติความรุนแรงลงได้ เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหา และประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน มีการตอบสนองความต้องการของประชาชน และเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวม เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และเสริมสร้างศักยภาพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกทางออกให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้

“แนวทางการตั้งนครปัตตานีเป็นแนวทางปกครองในรูปแบบเฉพาะพื้นที่ หรือรูปแบบพิเศษในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่จะแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ เพราะเป็นแนวทางแก้ไขสถานการณ์ในลักษณะการให้คนหลากหลายศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันได้ในพื้นที่ โดยเฉพาะการตั้งนครปัตตานีจะเป็นแนวทางในการยุติความรุนแรง” (ชวลิต ยงใจยุทธ, คม ชัด ลึก 4 พฤศจิกายน 2554)

“การจัดตั้งนครปัตตานีซึ่งจะเหมือนการสร้างนครแห่งสันติสุข โดยประชาชนในพื้นที่ต้องการภายใต้รัฐธรรมนูญไทย และภายใต้เอกภาพท่ามกลางความหลากหลาย จะเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และดูแลความมั่นคงปลอดภัยในชุมชนของตนเองเช่น โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ปอเนาะ และตักกิกที่มีอยู่ 2,497 โรงเรียนทั่วไป 1,072 โรงเรียน วัด 334 แห่ง และมัสยิด 1,851 แห่ง อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขบนพื้นฐานของการเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีศาสนิกสนทนา มีการตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และที่สำคัญการเสริมสร้างศักยภาพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและเลือกทางออกให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาและการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา” (จรัญ มะลูลีม, มติชน 10 มีนาคม 2554)

“การตั้งนครปัตตานีเป็นแนวทางเฉพาะพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้เพราะเป็นแนวทางในการแก้ไขสถานการณ์ให้บุคคลที่มีความแตกต่างระหว่างสองศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันได้ การตั้งนครปัตตานีจะยุติความรุนแรงลงได้” (ฟาเลียะ อาฟีโล๊ะ, สัมภาษณ์ 2554)

การปกครองของปัตตานีรูปแบบใหม่คาดว่าจะลดความรุนแรงและปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างได้ เพราะแนวทางนี้จะมีผู้นำที่เป็นบุคคลคนในท้องถิ่นมาเป็นผู้บริหาร โดยผู้บริหารสถานิติบัญญัติต้องเป็นคนมุสลิมมากจากการเลือกตั้งซึ่งจะทำให้แก้ไขปัญหาความไม่สงบลงได้

“การตั้งนครปัตตานี เป็นสิ่งที่ประชาชนในพื้นที่ต้องการ และจะเหมาะสมกับความแตกต่างหลากหลายในพื้นที่ โดยจะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และดูแลความมั่นคงภายในชุมชนของตน” (แก้วคำ ไกรสรพงษ์, สัมภาษณ์ 2554)

ปัตตานีมหานครจะเป็นแนวทางการปกครองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานี และสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการปกครองโดยมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในการเลือกผู้นำมาบริหารบ้านเมือง

2.4.2 การปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ

พบว่า การปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษหรือการกระจายอำนาจในรูปแบบพิเศษนั้นจะมีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดที่เป็นคนที่มาจากท้องถิ่นโดยตรง คือเป็นมุสลิมมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชน และให้ท้องถิ่นมีการปกครองตนเองมากที่สุด มีการบริหาร การจัดการงบประมาณเอง ในอนาคตอาจจะมีปัตตานีมหานครที่ปกครองตนเองได้ โดยมีการดำเนินการบริหารเป็นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ซึ่งผู้นำจะมีอำนาจในการบริหาร การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนี้จะมีการบูรณาการการจัดการให้มีความเหมาะสมกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของประชาชน และจะมีการพัฒนาจังหวัดปัตตานีให้มีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น

“การปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ หรือการกระจายอำนาจในรูปแบบพิเศษ เช่นการให้เป็นการปกครองแบบมหานครกรุงเทพ มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดที่เป็นคนที่มาจากท้องถิ่นโดยตรงให้ท้องถิ่นมีการปกครองตนเองมากที่สุด เหมือนกรุงเทพมหานครที่มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และมีการปกครองตนเอง ในอนาคตจึงอาจมี "ปัตตานีมหานคร" ที่ปกครองตนเอง มีมหาวิทยาลัย สถานีโทรทัศน์ โรงพยาบาล ที่ดูแลตนเอง สำหรับประเทศไทยแม้รัฐบาลพยายามให้สิทธิแก่พลเมืองในชาติอย่างเท่าเทียมกัน แต่ประเทศไทยก็ไม่ได้เป็นพหุสังคมอย่างแท้จริง เอกลักษณะของความเป็นไทยที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ส่วนกลางของประเทศยังต่อต้านเอกลักษณ์ทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายมลายูในหลายรูปแบบ การค้นหาเอกลักษณ์ร่วมของคนในพื้นที่ เช่น ความเป็นคนพื้นที่ดั้งเดิมเหมือนกันและเน้นย้ำเอกลักษณ์ดังกล่าวให้เป็นเหมือนอุดมการณ์ที่สามารถทำให้ชนทุกกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่มีความรู้สึกร่วมกันว่าเป็นพวกเดียวกันนั้นถือเป็นเรื่องจำเป็น ซึ่งอุดมการณ์จะผลักดันให้ชนทุกกลุ่มมีความต้องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ตน การปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ หรือการกระจายอำนาจในรูปแบบพิเศษ เช่นการให้เป็นการปกครองแบบมหานครกรุงเทพ มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดที่เป็นคนที่มาจากท้องถิ่นโดยตรง” (ศรีสมภพ จิตรภิรมศรี, สัมภาษณ์ 2554)

การปกครองของกรุงเทพมหานครหรือปัตตานีมหานครจะทำให้เกิดการกระจายอำนาจโดยมีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดที่เป็นคนในพื้นที่โดยตรง มีการปกครองตนเอง ประชาชนทุกกลุ่มต้องการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ให้เจริญก้าวหน้าโดยปัตตานีในอนาคตจะเป็นปัตตานีมหานคร มีการปกครองแบบกรุงเทพมหานคร

“รูปแบบการปกครองของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรจะเป็นการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ มีการเลือกตั้งที่มาจากคนในพื้นที่โดยตรง โดยผู้นำจะเป็นผู้ที่มาจากเสียงส่วนใหญ่ของประชาชน และจะมีความเป็นประชาธิปไตยที่เต็มรูปแบบ มีการบริหารงานเป็นของตนเองที่เน้นการพัฒนาพื้นที่ให้มีความเจริญรุ่งเรืองหลากหลายด้าน ได้แก่ด้านการศึกษาของเยาวชนในพื้นที่ให้เท่าเทียมจังหวัดอื่น รวมทั้งพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมที่ปราศจากโจรผู้ร้าย และขบวนการก่อการร้ายที่เป็นภัยต่อสังคม ซึ่งการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษนี้จะเป็นการบูรณาการการจัดการให้เหมาะสมและสามารถพัฒนาศักยภาพของจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ดีขึ้น ได้รับความเชื่อมั่นจากบุคคลภายนอก” (มะยูโซ๊ะ กูเต๊ะ, สัมภาษณ์ 2554)

การปกครองในจังหวัดปัตตานีจะเป็นการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษที่มีการเลือกผู้นำที่มาจากเลือกตั้งจะทำให้เกิดความเป็นประชาธิปไตย มีการบริหารเป็นของตนเองเน้นการพัฒนาในหลายๆ ด้าน และเป็นการบูรณาการให้เหมาะสมกับพื้นที่และพัฒนาจังหวัดปัตตานีให้ได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกโดยมีนักลงทุนและนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น

“การปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษอย่างเช่นรูปแบบการปกครองของกรุงเทพมหานคร มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นโดยตรง และมีการปกครองตนเอง” (ดอโรสา คอเลาะ, สัมภาษณ์ 2554)

จังหวัดปัตตานีควรมีการปกครองแบบพิเศษเหมือนกรุงเทพมหานคร โดยมีการเลือกตั้งผู้บริหารที่เป็นคนมุสลิม จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในจังหวัดปัตตานีลงได้

“ควรเป็นการปกครองในรูปแบบการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ โดยมีการเลือกผู้นำที่เป็นคนในพื้นที่ และมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชน ให้ท้องถิ่นได้ปกครองตนเอง มีการบริหารงานทุกด้านด้วยตนเอง” (สุริยา บุญทันซ์, สัมภาษณ์ 2554)

การปกครองของปัตตานีในอนาคตหรือเรียกว่าปัตตานีมหานครนั้นผู้บริหารสถานิติบัญญัติต้องเป็นมุสลิมมาจากการเลือกตั้ง โดยประชาชน

2.4.3 การปกครองตนเอง

สัมภาษณ์ต่างให้ความเห็นว่าจังหวัดปัตตานีควรปกครองตนเอง มีการบริหารเองโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง มีระบบการบริหารที่เน้นการกระจายอำนาจ

ให้ท้องถิ่นมีส่วนช่วยในการพัฒนาในด้านต่างๆ โดยสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาในท้องถิ่นได้อย่าง
 เองทั้งในด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง รวมทั้งการศึกษาของเยาวชน และเป็นการ
 ปกครองที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของประชาชนที่ในจังหวัดปัตตานีที่มีความหลากหลายทาง ประชาชนจะมี
 สิทธิในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ การปกครองตนเองนี้จะเป็นการปกครองที่ให้
 ท้องถิ่นมีการวางแผนในการดำเนินงานด้วยตนเองในการปรับปรุงหรือ พัฒนาพื้นที่ให้
 เจริญก้าวหน้า และที่สำคัญจะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองมากที่สุด โดยเลือกผู้นำที่มี
 ความรู้ความสามารถมาทำหน้าที่แทนตนตามหลักการของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
 อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

“แนวคิดที่จะสร้างรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น
 น่าจะสอดคล้องกับหลักการในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ซึ่งกำหนดไว้
 ชัดเจนว่า ให้รัฐสนับสนุนให้ท้องถิ่นปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของท้องถิ่น และจังหวัดใดที่มี
 ความพร้อมก็ให้จัดเป็นเขตปกครองขนาดใหญ่ได้ในลักษณะเดียวกับกรุงเทพมหานคร หรือพัทยา
 แต่เป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครอง สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาใน
 ท้องถิ่นเองได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง เช่น การ
 บริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณท้องถิ่น การจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อม การจัดการกับ
 ปัญหาความไม่สงบความแตกแยกในสังคม การส่งเสริมทางวัฒนธรรม การสร้างอุตสาหกรรม
 อาหารฮาลาล” (มะชาเตง วาหะ, สัมภาษณ์ 2554)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้ท้องถิ่น
 มีการปกครองตนเองและจังหวัดที่มีความพร้อมก็ให้เป็นรูปแบบมหานครเหมือนกรุงเทพและพัทยา
 มีการบริหารจัดการของตนเองในด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ความมั่นคง รวมทั้งการจัดการปัญหา
 สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมวัฒนธรรม

“พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรมีรูปแบบการปกครองตนเองแบบท้องถิ่น
 ที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยมีการเลือกผู้นำที่มาจากความเห็นชอบของประชาชน มีระบบการ
 บริหารที่เน้นการกระจายอำนาจมีการปกครองที่เอื้อต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่
 ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีความหลากหลายด้านภาษา วัฒนธรรม และประเพณี เพื่อให้
 ดินแดน จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นดินแดนที่เต็มไปด้วยความเจริญรุ่งเรืองในทุกด้าน ไม่มี
 เหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นอีกต่อไป การปกครองในจังหวัดปัตตานีนั้นควรตระหนักถึง
 ความสำคัญของการกระจายอำนาจและการบริหารจัดการที่ดี รวมถึงการเปลี่ยนแปลงระบบบริหาร
 ส่วนราชการ” (สุรียา บุญพันธ์, สัมภาษณ์ 2554)

จังหวัดปัตตานีควรมีการปกครองในรูปแบบมหานคร มีการเลือกตั้งประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง มีการกระจายอำนาจ ซึ่งมีความเหมาะสมกับดินแดนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและทำให้จังหวัดปัตตานีมีความเจริญรุ่งเรือง

“การปกครองที่ให้ท้องถิ่นมีการปกครองตนเองมากที่สุด มีการกระจายอำนาจ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง โดยประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการเมืองการปกครอง มีสิทธิในการแสดงออกทางการเมือง แสดงความคิดเห็น และเสนอแนะแนวทางเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่ให้มีความเจริญรุดหน้า การปกครองตนเองจะเป็นการปกครองที่ให้ท้องถิ่นมีการวางแผนการดำเนินงานในการปรับปรุงในด้านต่างๆ ภายในพื้นที่ โดยการปกครองท้องถิ่นจะให้ท้องถิ่นมีการปกครองตนเองอย่างอิสระ มีการวางรากฐานการพัฒนาให้มั่นคงอันจะเป็นสิ่งที่ดีกับพหุวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ภาษา และศาสนา” (ปิยะ จิตถาวร, สัมภาษณ์ 2554)

การปกครองตนเองจะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด มีความเป็นประชาธิปไตยเกิดขึ้น เกิดประโยชน์กับพื้นที่ทำให้พื้นที่มีการพัฒนาตรงตามเป้าหมาย โดยท้องถิ่นจะต้องมีการวางแผนการดำเนินงานต่างๆ ในการพัฒนาอย่างอิสระเพื่อให้ท้องถิ่นมีความมั่นคง

“การปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี เป็นรูปแบบการปกครองที่ให้ประชาชนเลือกผู้นำซึ่งเป็นคนที่อยู่ในพื้นที่ซึ่งรู้ถึงปัญหาในพื้นที่เป็นอย่างดี การปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีจะเป็นการปกครองที่เน้นความเป็นประชาธิปไตยอันแท้จริง โดยประชาชนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้ง การออกเสียงแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม การปกครองตนเองจะเป็นการปกครองที่มีพื้นฐานของการปกครองส่วนท้องถิ่น มีรูปแบบการบริหารแบบพิเศษ แนวทางในการพัฒนาจะเป็นการพัฒนาที่เห็นแก่ประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม สิ่งจังหวัดปัตตานีควรมีคือรูปแบบการจัดการบ้านเมืองที่เอื้อต่อความหลากหลายด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ และควรเป็นการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษที่มีการบริหารจัดการที่สมบูรณ์แบบ มีทั้งงบประมาณและแผนงานที่เป็นรูปธรรม” (แก้วคำ ไกรสรพงษ์, สัมภาษณ์ 2554)

การปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีควรเป็นรูปแบบมหานคร ผู้ว่าราชการมาจากการเลือกตั้งเป็นมุสลิมในพื้นที่ซึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในพื้นที่ได้ มีการบริหารแบบพิเศษเฉพาะสำหรับจังหวัดปัตตานี โดยมีการบริหารจัดการอย่างสมบูรณ์รวมทั้งมีความพร้อมในด้านงบประมาณในการจัดการและมีการวางแผนที่เป็นรูปธรรม

2.4.4 การกระจายอำนาจ

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า เพื่อให้ได้รูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่เหมาะสมกับจังหวัดปัตตานี แนวคิดที่ได้มาจากการศึกษาครั้งนี้ก็คือ การผสมผสานและบูรณาการการเมืองการปกครองท้องถิ่น และส่วนภูมิภาค ที่สอดคล้องกับลักษณะพิเศษของการเมืองการบริหาร และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งมีการจัดการทรัพยากรหรืองบประมาณของท้องถิ่นให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพ ซึ่งก็คือการกระจายอำนาจการปกครองนั่นเอง รวมถึงการฟื้นฟูอันชอบธรรมในชุมชนและสังคม กล่าวในอีกแง่หนึ่งคือ การกระจายอำนาจต้องทำในลักษณะผสมผสานแบบสลับไขว้ ที่ดึงเอาองค์ประกอบในเนื้อหา รูปแบบการปกครองท้องถิ่นในระดับย่อยหรือจุลภาค มาประสานกับการบริหารจัดการที่ดี หรือหลักธรรมาภิบาล ในระดับมหภาค ในที่นี้การบริหารราชการในส่วนภูมิภาคก็ต้องมีการปรับและทำให้เกิดการจัดการที่ดีด้วย รูปแบบดังกล่าว จะดึงเอาองค์ประกอบในด้านเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และหลักคุณธรรมในทางศาสนา มาร่วมกับการปกครองท้องถิ่นที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชนในระดับย่อย คือระดับตำบลจนถึงจังหวัดและอนุภาค ในขณะที่มีองค์ประกอบในด้านการเงินการคลังและการบริหารงานที่ดีที่เกิดจากการประสานหน่วยย่อยเหล่านี้เข้าเป็นหน่วยใหญ่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รูปแบบการบริหารในระดับภูมิภาคเช่นนี้ อาจจะดึงเอาคุณลักษณะที่ดีของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือ สอ.บต. (Southern Border Provinces Administrative Center-SBPAC) มาใช้เป็นประโยชน์ องค์กรนี้จะประสานหน่วยย่อยของการปกครองท้องถิ่นให้เป็นองค์กรรวม โดยให้มีองค์กรแบบที่มาจาก การเลือกตั้งในองค์กรระดับนี้ด้วย คือ สมัชชาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Chamber of Southern Border Provinces-CSBP) ในส่วนนี้จะเป็นการกระจายอำนาจแบบใหม่ในลักษณะ “การมอบอำนาจ” (devolution) โดยสอ.บต. จะเป็นหน่วยงานกึ่งอิสระในระดับภูมิภาคที่เข้ามาดูแลการปกครองท้องถิ่นแบบใหม่ซึ่งจะเป็น “องค์กรการจัดการและการบริหารพัฒนาแบบพิเศษ” (special development administration organization) ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างบูรณาการแห่งชาติ

“การกระจายอำนาจในรูปแบบพิเศษเป็นรูปแบบการปกครองที่เหมาะสมกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยจะทำให้พื้นที่ที่มีการพัฒนามากยิ่งขึ้น ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมือง โดยจะมีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้น ท้องถิ่นได้รับการพัฒนาตามความต้องการของประชาชน มีความเท่าเทียมกันในสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้นในประชาชนทุกระดับ การเอารัดเอาเปรียบกันมีน้อยลง โดยจะมีรูปแบบการบริหารชัดเจน ผู้นำจะเป็นบุคคลซึ่งนำเทคโนโลยีใหม่ๆ และความเจริญก้าวหน้ามาสู่พื้นที่ และผู้นำจะดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนทุกระดับ อันจะนำมาซึ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความกลมเกลียวในพื้นที่” (ปิยวัฒน์ อุ่ยสกุล, สัมภาษณ์ 2554)

รูปแบบการปกครองปัตตานีมหานครเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานี พื้นที่ได้รับการพัฒนามากกว่าเดิม ไม่ว่าจะเป็นด้านความเป็นอยู่ของประชาชน ท้องถิ่นมีการกระจายอำนาจ ความต้องการของประชาชนได้รับการตอบสนอง เมื่อเกิดความเป็นประชาธิปไตยขึ้นในสังคมย่อมมีความยุติธรรมเกิดขึ้นเช่นกัน โดยไม่เอาัดเอาเปรียบกัน ส่วนผู้นำจะต้องบริหารให้พื้นที่มีการพัฒนา และมีความสามัคคีเป็นหนึ่งเดียว

“ควรมีการผสมผสานและบูรณาการการเมืองการปกครองท้องถิ่น และส่วนภูมิภาคที่สอดคล้องกับลักษณะพิเศษทางการเมืองการบริหาร รวมทั้งการจัดการทรัพยากรหรืองบประมาณของท้องถิ่นให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพ การกระจายอำนาจต้องทำในลักษณะผสมผสานแบบสลับไขว้ที่ค้ำจุนประกอบในเนื้อหารูปแบบการปกครองท้องถิ่นในระดับจุลภาคมาประสานกับการบริหารจัดการที่ดีหรือหลักธรรมรัฐในระดับมหภาค” (อุบลวรรณ สุภาแสน, สัมภาษณ์ 2554)

การบูรณาการการเมืองการปกครองท้องถิ่นและภูมิภาคที่สอดคล้องกับจังหวัด และการกระจายอำนาจที่ผสมผสานในระดับจุลภาคเข้ากับการบริหารจัดการที่ดีในระดับมหภาค จะเป็นรูปแบบที่เหมาะสมและทำให้การจัดการต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทั้งทรัพยากรในท้องถิ่นและงบประมาณ

“การกระจายอำนาจในรูปแบบพิเศษจะทำให้จังหวัดปัตตานีพัฒนามากขึ้น มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมากขึ้น โดยจะเป็นการกระจายอำนาจแบบใหม่ในลักษณะการมอบอำนาจโดย ศอ.บต. จะเข้ามาดูแลการปกครองท้องถิ่นแบบใหม่ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงเพื่อสร้างบูรณาการแห่งชาติ โดยให้มีสมาชิกจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจะกระจายอำนาจแบบใหม่ในลักษณะการมอบอำนาจ” (อับดุลเลาะ ดาราแม, สัมภาษณ์ 2554)

การกระจายอำนาจแบบพิเศษจะส่งผลดีกับจังหวัดปัตตานี ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้จะดูแลการปกครองรูปแบบใหม่ให้สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ เพื่อลดความรุนแรงในพื้นที่ลง และสมาชิกจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็มีส่วนในการแก้ไขความขัดแย้งด้วย

จากการศึกษาวิจัย สามารถจัดกลุ่มแนวคิดของกลุ่มตัวอย่าง ได้ 8 แนวคิด ดังนี้

แนวคิดที่ 1 แนวคิดการตั้งปัตตานีมหานคร เสนอโดย พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ, รศ.ดร.จรัญ มะลูลีม, น.ส.ฟาตีเย อาฟีโล๊ะ

แนวคิดที่ 2 แนวคิดการเสริมสร้างศักยภาพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน เสนอโดย รศ.ดร.จรัญ มะลูลีม

แนวคิดที่ 3 แนวคิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน เสนอโดย
รศ.ดร.จรัญ มะลูลีม

แนวคิดที่ 4 แนวคิดการกระจายอำนาจในรูปแบบพิเศษ เสนอโดย ผศ.
ดร.ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี, นายมะยูโซ๊ะ กูเต๊ะ, นายคอรอสา คอเลาะ, นายสุริยา บุญพันธ์, นาย
ปิยวัฒน์ อู่สกุล, นายอับดุลเลาะ คาราม

แนวคิดที่ 5 แนวคิดให้ท้องถิ่นปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของท้องถิ่น
ตามหลักการในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 เสนอโดย นายมะยาเตง วาหะ

แนวคิดที่ 6 แนวคิดการปกครองตนเองแบบท้องถิ่นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม เสนอโดย นายสุริยา บุญพันธ์, ผศ.ปิยะ กิจถาวร

แนวคิดที่ 7 แนวคิดการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษที่มีการบริหารจัดการที่
สมบูรณ์แบบ เป็นรูปธรรม เสนอโดย ผศ.ดร.แก้วคำ ไกรสรพงษ์

แนวคิดที่ 8 แนวคิดการผสมผสานและบูรณาการการเมืองการปกครอง
ท้องถิ่นและส่วนภูมิภาค เสนอโดย นางสาวอุบลวรรณ สุภาแสน

ประเด็นที่ 3 ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

3.1 ด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ทำให้การปกครองมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น เพราะประชาชนมีส่วนร่วม
ในการปกครอง การเมืองมีความโปร่งใส ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้
ความต้องการของประชาชนได้รับการตอบสนองมากขึ้น ชุมชนได้รับการพัฒนา การเมืองการ
ปกครองของจังหวัดปัตตานีมีความเข้มแข็งขึ้น มีเสถียรภาพทางการเมืองมากขึ้น

พบว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยประชาชนจะมีส่วนร่วมในการเมืองการ
ปกครอง ลดความขัดแย้งรุนแรง หากจังหวัดปัตตานีมีการเมืองการปกครองที่เข้มแข็งจะทำให้
การเมืองมีความมั่นคง ผลที่ได้จากการปกครองระบอบประชาธิปไตยทำให้เกิดความเป็นธรรมใน
สังคม ประชาชนให้ความร่วมมือกับรัฐและสามารถดูแลพื้นที่ของตนเองให้ปราศจากโจรผู้ร้ายได้
การปกครองระบอบประชาธิปไตยถือเป็นความสำเร็จที่ประชาชนส่วนใหญ่เห็นความสำคัญและ
ตระหนักถึงผลที่เกิดขึ้นว่าเป็นระบอบการปกครองที่มีมาช้านาน เป็นการปกครองที่ก่อให้เกิดผลดี
ต่อท้องถิ่นและระดับประเทศ ความประชาธิปไตยในจังหวัดปัตตานีจะให้ความสำคัญกับความ
ต้องการของประชาชน โดยประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้ง

ส่งผลให้ได้ผู้นำที่ดีมีความรู้ความสามารถมาปกครองดูแลพื้นที่ ประชาชนเกิดความรักความสามัคคี จะนำมาซึ่งความสงบสุขในจังหวัดปัตตานี

“ในด้านประชาธิปไตยที่มาจากฐานล่าง จากรากหญ้า และประชาธิปไตยแบบการปรึกษาหารือกัน (Deliberative democracy) จะทำให้ประชาธิปไตยยั่งยืนกว่าผู้นำบอกจากเบื้องบน” (ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี, สัมภาษณ์ 2554)

เกิดความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นจากเดิมที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นซึ่งจะเป็นพื้นฐานของประชาธิปไตยในระดับประเทศ ก่อให้เกิดเสถียรภาพของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

“การปกครองตนเองมีผลดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยประชาชนจะมีส่วนร่วมในการปกครอง ทำให้การปกครองมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น การเมืองมีความโปร่งใส ยุติธรรม สามารถตรวจสอบได้ ประชาชนทุกคนสามารถเข้าเป็นส่วนหนึ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้ ทำให้ประเทศชาติมีความมั่นคงมากขึ้น” (อับดุลเลาะ ดาราแม, สัมภาษณ์ 2554)

ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทำให้ประชาธิปไตยเข้มแข็ง ในด้านการปกครองก็มีความโปร่งใสมากขึ้น และเกิดความเป็นธรรม ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้ ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น มีความมั่นคงในระดับประเทศ

“การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะส่งผลต่อ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ความต้องการของประชาชนได้รับการตอบสนอง ทำให้การเมืองการปกครองของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น สิ่งที่เห็นได้ชัดคือมีความเป็นธรรมเกิดขึ้นในสังคมประชาธิปไตย การเมืองการปกครองใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นการเมืองการปกครองที่เอื้อต่อผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญอันจะนำมาซึ่งความสงบสันติสุขพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และปราศจากความขัดแย้งที่รุนแรง ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งด้านศาสนา ด้านประเพณีวัฒนธรรมและอื่นๆ” (ปิยวัฒน์ อยู่สกุล, สัมภาษณ์ 2554)

เกิดความยุติธรรมขึ้นในจังหวัดปัตตานีเพราะเดิมมีความไม่เสมอภาคกับชาวมุสลิมในบางเรื่องที่ไม่เป็นธรรมจากส่วนราชการ ที่ไม่ให้ความสำคัญกับชาวมุสลิมในพื้นที่ หากมีความเป็นธรรมเกิดขึ้นในจังหวัดปัตตานีก็จะทำให้ความขัดแย้งและเหตุการณ์ความไม่สงบลดลง โดยเฉพาะความขัดแย้งด้านวัฒนธรรม

“หากจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการเมืองการปกครองที่เข้มแข็ง จะทำให้การเมืองมีความมั่นคงมากขึ้น การดูแลเอาใจใส่จากภาครัฐจะส่งผลสู่เสถียรภาพทางการเมืองของจังหวัด

ชายแดนภาคใต้ การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะทำให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้น ประชาธิปไตยในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะทำให้การปกครองเป็นไปอย่างเสมอภาคและมีความเท่าเทียมกัน ผลลัพธ์ที่ได้จากการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะทำให้ความไม่เป็นธรรมในสังคมของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ลดน้อยลง ประชาชนให้ความร่วมมือกับรัฐมากขึ้น ประชาชนสามารถดูแลพื้นที่ของตนได้โดยปราศจากโจรสลัด และกลุ่มก่อการร้ายที่ประสังคร้ายต่อดินแดนแห่งนี้” (สุรียา บุญทัศน์, สัมภาษณ์ 2554)

ทำให้มีความเป็นธรรมในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ส่งผลให้ประชาชนเป็นส่วนหนึ่ง และช่วยกันสอดส่องดูแลความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่ตน และช่วยกันดูแลการประสังคร้ายจากการก่อการร้ายในพื้นที่เพื่อให้ประชาชนเกิดความรักและหวงแหนบ้านเมืองของตนซึ่งเป็นผลพวงจากการปกครองระบอบประชาธิปไตย

“ในระบอบประชาธิปไตยสิ่งที่ดีมากที่สุดคือ ความร่วมมือจากภาคประชาชน การที่ประชาชนให้ความสำคัญกับการเมือง สำหรับประเทศไทยนั้นการปกครองระบอบประชาธิปไตยถือเป็นความสำเร็จระดับหนึ่งที่ประชาชนส่วนใหญ่มองเห็นถึงความสำคัญและตระหนักถึงผลที่เกิดขึ้นว่า ประชาธิปไตยของไทยนั้นเป็นระบอบการปกครองที่มีมาช้านานและมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ ประชาธิปไตยของจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเป็นรูปแบบที่เน้นถึงความต้องการของประชาชน ที่อยากให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองอันจะส่งผลต่อวิถีชีวิต และการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่” (แก้วคำ ไกรสรพงษ์, สัมภาษณ์ 2554)

ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจจากประชาชน ทำให้ประเทศดำเนินไปในทิศทางที่ดีขึ้นตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม เมื่อจังหวัดปัตตานีได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมกับประชาชนในพื้นที่ย่อมส่งผลให้ประเทศชาติดูดีในสายตาบุคคลภายนอก โดยเฉพาะต่างชาติที่ต้องการมาเที่ยวสถานที่ต่างๆ ที่ตั้งงามในจังหวัดปัตตานี

“ด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะประชาธิปไตยที่มาจากประชาชน และให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆ จุดนี้จะเป็นจุดที่ดีถือเป็นสิ่งสำคัญส่งผลให้เกิดความสมัครสมานสามัคคี ปัจจุบันดินแดน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมีชาวไทยพุทธและมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกัน มีความแตกต่างอันก่อให้เกิดความขัดแย้ง หากในพื้นที่ที่มีความเป็นประชาธิปไตยแล้ว ความขัดแย้งและความรุนแรงก็มีน้อยลงด้วย และประชาธิปไตยจะทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญของส่วนรวมเป็นหลัก รู้จักการเสียสละ รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย ย่อมนำมาซึ่งความสงบในดินแดน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นี้” (มะยาเตง วาหะ สัมภาษณ์, 2554)

ความรุนแรงลดลง โดยความเป็นประชาธิปไตยทำให้มีการรับฟังเสียงข้างมาก เสียงส่วนน้อยก็รู้จักแพ้และให้อภัยไม่มีข้อโต้แย้งในทุกๆ เรื่องที่ให้ประชาชนเข้าร่วมในการ

ตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้น ส่งผลให้ประเทศชาติมีความมั่นคง เข้มแข็ง ประชาชนทั้งไทยพุทธและมุสลิมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

3.2 ด้านเศรษฐกิจ

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ความเห็นที่ตรงกันว่า ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีในด้านเศรษฐกิจจะทำให้เศรษฐกิจมีความรุ่งเรือง พัฒนาไปในทางที่ดี มีการลงทุนจากนักลงทุนภายนอก ส่งผลเศรษฐกิจของปัตตานีมั่นคง ประชาชนอยู่ดีกินดี การวางแผนในทางเศรษฐกิจต่างๆ ก็บรรลุตามเป้าหมาย โดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้ และที่สำคัญประชาชนจะมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานในโครงการต่างๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จะเห็นได้ว่าผลดีด้านเศรษฐกิจจะก่อให้เกิดความก้าวหน้าของประเทศโดยรวม ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจการต่างๆ ที่เป็นการพัฒนาท้องถิ่นของตนให้เจริญรุ่งเรือง มีการฟื้นฟูเศรษฐกิจให้ดีขึ้น ปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้รับการแก้ไขร่วมกัน มีการพัฒนาระบบการจัดการให้มีประสิทธิภาพ โดยที่การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะทำให้เศรษฐกิจของปัตตานีดีขึ้นเป็นลำดับ

“ประสิทธิผลของการพัฒนาเศรษฐกิจที่โปร่งใส การวางแผน การตัดสินใจในโครงการพัฒนา การตรวจสอบจากประชาชน ทำให้เกิดประสิทธิผลในการพัฒนาตรงเป้าหมาย (policy effectiveness) ไม่ใช่แผนการพัฒนาที่มาจากข้าราชการอย่างทุกวันนี้” (ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี, สัมภาษณ์ 2554)

หากประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองส่งผลดีต่อภาวะเศรษฐกิจ โดยมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจตรงตามความต้องการของประชาชน

“เศรษฐกิจเกิดการพัฒนา มีนักลงทุนจากต่างชาติเข้ามาลงทุน ทำให้ระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น เศรษฐกิจของประเทศก้าวหน้า ประชากรในประเทศมีความมั่นคงทางการเงิน การจัดการและการบริหารทางการเงินดีขึ้น ความสามารถในการพัฒนาชาติ บ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น และเกิดผลดีด้านอื่นๆ ตามมามากมาย” (แก้วคำ ไกรสรพงษ์, สัมภาษณ์ 2554)

ทำให้เศรษฐกิจมีการพัฒนา ต่างชาติเข้ามาลงทุน การปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีจะทำให้เศรษฐกิจเจริญรุ่งเรือง ผลที่ได้คือประชาชนในพื้นที่มีฐานะทางการเงินดีขึ้น ประเทศชาติมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นส่งผลดีด้านอื่นๆ ตามไปด้วย

“มีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ นำมาซึ่งความก้าวหน้าในประเทศ ระบบเศรษฐกิจมีการพัฒนา สามารถพัฒนาระบบเศรษฐกิจได้ตรงตามความต้องการของประชาชน และตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ อันจะนำมาซึ่งความรุ่งเรืองหลายๆ ด้าน หากเศรษฐกิจมีความ

เจริญรุ่งเรืองมีผลให้ชาติบ้านเมืองมีการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นด้านความเป็นอยู่ของประชาชน ด้านการค้าขายระหว่างประเทศ” (อุบลวรรณ สุภาแสน, สัมภาษณ์ 2554)

การปกครองตนเองจะทำให้เกิดผลดีด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจจะเป็นระบบประเทศชาติได้รับการพัฒนา เมื่อเศรษฐกิจได้รับการพัฒนาส่งผลให้ด้านอื่นๆ มีการพัฒนาขึ้นด้วย โดยรวมประเทศชาติพัฒนาเจริญก้าวหน้า ประชาชนอยู่ดีกินดี การค้าขายกับต่างประเทศดีขึ้น

“ความก้าวหน้าด้านเศรษฐกิจส่งผลให้ประเทศมีการพัฒนา มีความโปร่งใสในด้านการเงิน ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ เศรษฐกิจได้รับการฟื้นฟู มีการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องและตรงจุด ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา และได้รับการแก้ไขข้อบกพร่องอย่างถูกต้อง มีการวางแผนการดำเนินงาน และมีการพัฒนาระบบการจัดการ” (ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์, สัมภาษณ์ 2554)

ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้ นักการเมืองทุจริตน้อยลง เศรษฐกิจดีขึ้นเกิดความคล่องตัว หากมีข้อบกพร่องด้านการพัฒนาประชาชนมีส่วนร่วมกันแก้ไข ปัญหาได้คล่อง เกิดการวางแผนงานพัฒนาเศรษฐกิจ รวมทั้งพัฒนาระบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่ดีขึ้นเป็นลำดับ

“เศรษฐกิจดีขึ้นและได้รับการพัฒนาตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ ประชาชนเป็นผู้ได้รับผลโดยตรง ผลของการพัฒนาทางเศรษฐกิจทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น มีการวางแผนการพัฒนามีรูปแบบ ประชาชนได้รับผลประโยชน์เต็มที่ มีการวางแผนการทำโครงการโดยได้รับความร่วมมือจากประชาชน มีความโปร่งใสยุติธรรม สามารถตรวจสอบได้ และได้รับความไว้วางใจจากนักลงทุน มีเงินไหลในประเทศคล่องตัวมากยิ่งขึ้น” (อุษณีย์ หมัดและ, สัมภาษณ์ 2554)

การหลั่งไหลเข้ามาลงทุนจากชาวต่างชาติทำให้มีเงินหมุนเวียน เกิดความคล่องตัวทางการเงิน ประชาชนเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรง ตรงตามเป้าหมาย ประชาชนตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้ เกิดความไว้วางใจจากนักลงทุน มีเงินสะพัด และเศรษฐกิจฟื้นฟูเต็มรูปแบบ

“การเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้ชาติเกิดการพัฒนา เศรษฐกิจดำเนินไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีระบบการบริหารและการจัดการที่ดี นำพาประเทศให้พ้นวิกฤตได้ สำหรับการดำเนินงานจะใช้ระบบความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และได้รับความร่วมมือจากประชาชน มีการส่งเสริมและผลักดันให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้มากที่สุด” (สุริยา บุญพันธ์, สัมภาษณ์ 2554)

ทำให้เศรษฐกิจเติบโตมากขึ้น ทิศทางของเศรษฐกิจดำเนินไปในทิศทางที่ดีขึ้น บ้านเมืองมีการบริหารจัดการที่ดี ประเทศผ่านพ้นวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำ ส่งผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น

“เศรษฐกิจที่มีความโปร่งใส ทำให้ชาติมีการพัฒนา ระบบเศรษฐกิจดีขึ้นสามารถนำพาประเทศเดินไปสู่จุดมุ่งหมายได้ และการได้รับความร่วมมือจากประชาชนส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีมีส่วนร่วมในการบริหารและการปกครอง การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองนั้นทำให้เกิดการพัฒนาในหลากหลายด้าน อาทิ ด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม สิ่งเหล่านี้จะเป็นองค์ประกอบผลักดันให้ความต้องการของประชาชนได้รับการตอบสนองและบรรลุวัตถุประสงค์ได้” (มະยาเตง วาหะ, สัมภาษณ์ 2554)

หากประเทศมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจดีขึ้น ทำให้การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมพัฒนา ส่งผลต่อความต้องการของประชาชนซึ่งบรรลุตามความต้องการของประชาชน ความต้องการของประชาชนได้รับการตอบสนองเป็นไปตามองค์ประกอบการบริหารของท้องถิ่นนั้นๆ โครงการการในท้องถิ่นเป็นไปตามแผนที่วางไว้

3.3 ด้านสังคม

การยอมรับความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม จะทำให้สังคมในจังหวัดปัตตานีเป็นสังคมแห่งสันติสุข ไม่มีปัญหาความขัดแย้ง ประชาชนดำรงชีวิตอย่างสงบสุข ไม่มีขบวนการก่อการร้าย และประชาชนทั้งไทยพุทธและมุสลิมอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีความเป็นประชาธิปไตยเกิดขึ้นในสังคมสังคมมีความเจริญรุ่งเรือง ไม่มีปัญหาสังคมอื่นๆ ได้แก่ ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น ความรุนแรงลดลง รวมทั้งไม่มีปัญหาความแตกแยกในสังคม สังคมจะเป็นหนึ่งในด้านการร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญรุ่งเรืองในหลายๆ ด้านได้แก่ ด้านการศึกษาของเยาวชน ด้านการจัดการกับกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่ก่อเหตุร้ายในพื้นที่ ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม ก่อให้เกิดสันติสุขขึ้นในสังคม

“จุดที่ดีมากคือการมีประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม ยอมรับความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม (multiculturalism) การยอมรับระบบสองภาษา ระบบการศึกษาที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีและศาสนา สังคมในภาคใต้จะเป็นสังคมแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริง” (ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี, สัมภาษณ์ 2554)

สังคมจะเป็นสังคมแห่งสันติสุข ประชาชนชาวไทยพุทธและมุสลิมอยู่ร่วมกันได้ดี หากเป็นรูปแบบปัตตานีมหานครจุดที่ถือว่าเป็นจุดที่ดีอีกอย่างคือการที่รัฐไทยยอมรับวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมในปัตตานีมากขึ้น และส่งผลต่อการศึกษาทำให้ระบบการศึกษาของปัตตานีมีทั้งศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามที่สามารถเรียนร่วมกันได้โดยปราศจากความขัดแย้ง และความแตกแยกทางสังคม

“สังคมที่มีการยอมรับในความแตกต่างระหว่างสองศาสนา การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติโดยปราศจากความขัดแย้ง การยอมรับซึ่งกันและกัน ความกลมเกลียวและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม จะทำให้สังคมเกิดความสงบสุข มีการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างทางวัฒนธรรมและประเพณี” (ดอโรซา คอเลาะ, สัมภาษณ์ 2554)

สังคมจะเป็นสังคมที่ทำให้เกียรติซึ่งกันและกันระหว่างสองศาสนา โดยไม่มีการรังเกียจกัน มีความรักใคร่กลมเกลียว และสามัคคีกัน สังคมจะเป็นสังคมแห่งสันติสุข

“สังคมที่มีความเป็นประชาธิปไตยจะเป็นสังคมที่มีความเจริญรุ่งเรือง มีความสมานฉันท์กันในสังคม โดยปราศจากความรุนแรง และการก่อการร้าย สังคมจะรุ่งเรืองหากทุกคนในสังคมมีความรักใคร่ปรองดอง ไม่มีการแบ่งแยกด้านเชื้อชาติ ศาสนา” (ปิยวัฒน์ อยู่สกุล, สัมภาษณ์ 2554)

ประชาธิปไตยจะทำให้สังคมมีความสุขเพราะทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครอง ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งในสังคมทำให้ไม่มีขบวนการก่อการร้าย ผู้นำสามารถบริหารงานโดยไม่ให้เกิดเหตุร้ายขึ้นในพื้นที่ได้

“ผลดีของการปกครองตนเองจะทำให้ประชาชนในพื้นที่ไม่มีการแบ่งแยกไม่มีความแตกต่างด้านเชื้อชาติศาสนา รวมทั้งประเพณีและวัฒนธรรม เกิดสันติสุขขึ้นในพื้นที่ หากมีการปกครองตนเองผลที่เกิดขึ้นในด้านดีจะทำให้สังคมมีความเป็นหนึ่งเดียว ประชาชนทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้บนความแตกต่างหลากหลายด้านวัฒนธรรม ไม่มีการแบ่งแยกว่าเป็นเชื้อชาติใดศาสนาใด สังคมที่เป็นหนึ่งเดียวจะทำให้พื้นที่เกิดความสงบสันติ อันนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองของชาติ” (ฟาสิทธิ์ อาฟีโล๊ะ, สัมภาษณ์ 2554)

การปกครองรูปแบบใหม่จะทำให้ทั้งชาวไทยพุทธและมุสลิมกลมเกลียวกัน และสังคมมีความเป็นหนึ่งด้านความสามัคคี ลดความแตกแยกทำให้จังหวัดปัตตานีรุ่งเรือง ย่อมส่งผลให้ประเทศชาติรุ่งเรืองตามไปด้วย

“สังคมที่มีความเป็นหนึ่งด้านวัฒนธรรม ไม่มีความแตกแยกกันในสังคม ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างด้านภาษา และวัฒนธรรมก็ตาม อันจะก่อให้เกิดผลดีของสังคมโดยรวม สังคมจะมุ่งไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งความรุ่งเรืองด้านวัฒนธรรม ส่งผลให้สังคมนั้นๆ มีความสงบสันติ สุขของคนในสังคมจะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากความเสมอภาค และความเป็นหนึ่งเดียวของคนในสังคมที่ไม่มีการแบ่งแยกเกิดขึ้น” (แก้วคำ ไกรสรพงษ์, สัมภาษณ์ 2554)

สังคมของจังหวัดปัตตานีจะเด่นด้านวัฒนธรรม ประเพณีที่ดั้งเดิม และมีการยอมรับซึ่งกันและกัน ไม่มีความแปลกแยก และจะทำให้การศึกษาของเยาวชนในพื้นที่ที่มีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น โดยมีการเรียนร่วมกันได้ระหว่างไทยพุทธและมุสลิม ทำให้ปัตตานีก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว

“สังคมจะมีความเสมอภาค และยอมรับซึ่งกันและกัน มีความเสมอภาคทั้งด้านการศึกษา วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งความเสมอภาคด้านศาสนา โดยทุกคนไม่ว่านับถือศาสนาใดก็มีความเท่าเทียมกัน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยไม่มีการแบ่งแยกซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้ชาติบ้านเมืองมีความก้าวหน้า ความขัดแย้ง และความรุนแรงในสังคมลดน้อยลง เกิดสันติสุขขึ้นในสังคม” (อวยชัย จุฬาศิริวงศ์, สัมภาษณ์ 2554)

ปัตตานีจะปราศจากความขัดแย้ง ในด้านการเมืองจะก้าวหน้ามากขึ้น ทุกศาสนาสามารถใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างผาสุก สังคมจะเติบโต และพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านการปกครองในแง่ของการมีส่วนร่วมจากการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เป็นของประชาชน

ประเด็นที่ 4 ผลเสียของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

4.1 ด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ผู้ให้สัมภาษณ์ต่างเห็นว่าหากแก้ปัญหาอย่างให้เกิดความสันติไม่ได้ จังหวัดปัตตานีจะเป็นสังคมแห่งความรุนแรง ประชาธิปไตยไม่สามารถเกิดขึ้นได้ และเป็นสังคมแห่งบาดแผล สังคมจะขาดความสงบร่มเย็น มีทั้งปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นมากมายได้แก่ปัญหาความไม่มั่นคงทางการเมือง ปัญหาสังคม ซึ่งหากในสังคมมีความขัดแย้งจะทำให้สังคมขาดความเป็นประชาธิปไตย ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนา และการมีส่วนร่วมทางการเมือง สังคมจะเป็นสังคมที่ไม่มีความเป็นประชาธิปไตย สังคมที่ ขาดสิทธิในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สังคมจะไม่น่าอยู่ ขาดความสามัคคี เกิดการแตกแยกในสังคม ไม่สามารถแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้

“ผลที่ตามมาคือพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถ้าแก้ปัญหาอย่างสันติไม่ได้ จะเป็นสังคมแห่งความรุนแรง การฆ่ากันอย่างโหดร้ายเกลียดชังต่อกัน สังคมประชาธิปไตยไม่สามารถเกิดขึ้นในความรุนแรงหาเหตุผลของมนุษย์ไม่ได้ การแยกดินแดนจะเป็นการเกิดสงครามกลางเมืองที่นองเลือดทารุณ เป็นสังคมแห่งบาดแผลเจ็บปวด” (ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี, สัมภาษณ์ 2554)

หากมีการแบ่งแยกดินแดนความเป็นประชาธิปไตยไม่สามารถเกิดขึ้นได้ จะมีการแบ่งแยกเป็น 2 ฝ่ายคือไทยพุทธและมุสลิม สิ่งที่จะเห็นได้ชัดเจนคือการทำสงครามเกิดขึ้น มีการฆ่ากันอย่างโหดเหี้ยม ไม่มีความเป็นมิตรกัน

“ความเป็นประชาธิปไตยจะไม่เกิดขึ้นถ้าหากมีความขัดแย้งที่รุนแรงในสังคม สังคมจะขาดความสงบร่มเย็น เกิดปัญหาตามมาหลายประการ มีทั้งปัญหาทางการเมือง และปัญหาสังคม ในสังคมประชาธิปไตยถ้าหากมีความขัดแย้งจะทำให้ไม่มีความเป็นประชาธิปไตย ก่อให้เกิดผลกระทบ คือการขาดความร่วมมือจากประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ทำให้การเมืองการปกครองระดับประเทศไม่เป็นไปตามระบบที่วางไว้” (อุบลวรรณ สุภาแสน, สัมภาษณ์ 2554)

ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยน้อยลง การเมืองไม่เป็นไปตามความต้องการของประชาชน ไม่มีความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เกิดทุจริตคอร์รัปชัน นักการเมืองเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลักโดยไม่นึกถึงประชาชน และส่งผลให้การเมืองขาดเสถียรภาพ

“สังคมที่ขาดความเป็นประชาธิปไตยจะเป็นสังคมที่ไม่มีเสรีภาพ ไม่มีความเท่าเทียมกันในสังคม มีการเอาัดเอาเปรียบกัน การใช้ชีวิตของคนในสังคมจะไม่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่มีความสามัคคีกันในสังคม สิ่งที่มาคือเกิดความแตกแยก ต่างคนต่างอยู่ ไม่มีความสัมพันธ์กันในชุมชน ชุมชนข่มขู่ไม่น่าอยู่ มีความต้องการที่จะแก่งแย่งชิงดีกัน ไม่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน” (ดอรรสา ดอเลาะ, สัมภาษณ์ 2554)

ขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ชาวไทยพุทธและมุสลิมไม่พึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน ประชาธิปไตยจะเป็นประชาธิปไตยที่ไม่สมบูรณ์ มีแต่การแก่งแย่ง เอาัดเอาเปรียบกันโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งจะทำให้ประชาธิปไตยของประเทศไทยขาดความมั่นคง ไม่มีการวางแผนในโครงการพัฒนาต่างๆ เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

“ความขัดแย้งจะก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคม ประชาชนไม่เป็นมิตรกัน ซึ่งขาดความเป็นมิตรภาพที่ดีต่อกัน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในละแวกเดียวกัน หมู่บ้านเดียวกันไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน เกิดความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ไม่ไว้ใจกัน ทำให้ประชาชนในสังคมอาศัยอยู่อย่างไม่มีความสุข มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก โดยเฉพาะคนต่างศาสนาจะไม่ยุ่งเกี่ยวกัน ไม่อยากเป็นเพื่อนกัน สังคมข่มขู่ไม่มีความสงบและสันติสุข ตรงกันข้ามหากประชาชนในสังคมเกื้อกูลกัน ให้ความไว้ใจซึ่งกันและกัน เชื่อใจกัน เป็นมิตรกัน สังคมข่มขู่เต็มไปด้วยความสงบสุข ปราศจากความขัดแย้ง” (ปิยะ จิตถาวร, สัมภาษณ์ 2554)

หากมีการแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเองประชาธิปไตยจะมีความขัดแย้ง ประชาชนไม่สามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่มีการร่วมคิดร่วมทำและร่วมแก้ปัญหาท้องถิ่นคนท้องถิ่นต้องพัฒนาในทุกๆ ด้าน ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

“จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความแตกต่างหลากหลายด้านวัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งทำให้เกิดความแตกแยกกันในสังคม สังคมของจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเป็นสังคมที่ขาดความเป็นประชาธิปไตย ไม่มีความเท่าเทียมกันในสิทธิต่างๆ การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยจะเป็นรูปแบบการปกครองที่ทำให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพทางการเมือง สิทธิในการออกเสียงเลือกผู้แทนเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง หากจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มีความเป็นประชาธิปไตย จะทำให้สังคมไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่มีผู้นำที่มีคุณสมบัติในการปกครองบ้านเมืองที่เหมาะสมและสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ โดยเฉพาะปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศชาติในอนาคตได้ ดังนั้นผู้นำที่จะปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะต้องมองเห็นถึงความสำคัญของประเทศชาติซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกฝ่ายต้องการให้มีการแก้ไขโดยเร็วที่สุด” (สุริยา บุญทันต์, สัมภาษณ์ 2554)

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะขาดความร่วมมือจากประชาชน ส่งผลต่อความมั่นคงของรัฐ ปัญหาการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปัจจุบันก็ไม่สามารถแก้ไขได้ ประชาชนในท้องถิ่นจะเห็นแก่ตัวมากขึ้น โดยลืมนึกถึงผลประโยชน์ของบ้านเมืองเป็นหลัก

4.2 ด้านเศรษฐกิจ

หากแยกดินแดนอย่างรุนแรงเศรษฐกิจในปัตตานีจะอยู่เองไม่ได้ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากองค์กรระหว่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่แย่ลง ภาครัฐต้องเร่งรีบโดยด่วน เพราะเศรษฐกิจจะไม่เติบโต หากแบ่งแยกดินแดนจะทำให้ขาดความเชื่อมั่นจากนักลงทุน ระบบเศรษฐกิจมีความแปรปรวน ไม่มีความมั่นคงทางการเงิน ประชาชนเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนโดยตรง ส่งผลกระทบต่อในระดับประเทศ เศรษฐกิจไม่เจริญรุ่งเรือง การค้าขายในจังหวัดปัตตานีขาดดุล ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่น้อยลง จังหวัดปัตตานีไม่พัฒนา เศรษฐกิจปั่นป่วน ฐานะทางการเงินของจังหวัดปัตตานีขาดความมั่นคง ขาดสภาพคล่องทางการเงิน รัฐต้องให้การช่วยเหลือ รวมทั้งมีปัญหาในเรื่องการขาดแคลนงบประมาณในการลงทุนในโครงการต่างๆ ถ้าจะให้เศรษฐกิจของปัตตานีดีขึ้น หลายฝ่ายต้องร่วมกันช่วยเหลือ โดยพื้นฐานเศรษฐกิจของจังหวัดปัตตานีนั่นถือเป็นสิ่งสำคัญต่อเศรษฐกิจในระดับประเทศ หากระบบเศรษฐกิจของจังหวัดปัตตานีเติบโตดีจะทำให้การปกครองและการบริหารในเรื่องต่างๆ บรรลุตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นรูปแบบการบริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ จะทำให้สามารถเพิ่มความเชื่อมั่นจากนักลงทุนให้เข้ามาลงทุนได้ เศรษฐกิจของปัตตานีจะทรุดลงอย่างมาก

“เศรษฐกิจปัตตานีจะอยู่เองไม่ได้ถ้าแยกดินแดนอย่างรุนแรง รัฐใหม่จะอ่อนแอทางเศรษฐกิจอย่างหนัก จะต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากองค์กรระหว่างประเทศ หรือต่างชาติเท่านั้น” (ศรีสมภพ จิตรภิมศรี สัมภาษณ์, 2554)

หากมีการแบ่งแยกดินแดนปัตตานีจะขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เพราะไม่มีงบประมาณในการดำเนินงานด้านการพัฒนาในโครงการต่างๆ ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับการตอบสนอง

“เศรษฐกิจของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเสียไปไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่เลวลง ภาครัฐต้องรีบแก้ไขอย่างรวดเร็วทันทั่วทั้งที่เพราะอาจกระทบถึงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีผลให้ระบบเศรษฐกิจต้องทรุดลง หากมีการแบ่งแยกดินแดนภาวะเศรษฐกิจของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีการเปลี่ยนแปลงโดย ขาดความเชื่อมั่นจากนักลงทุน ส่งผลให้เศรษฐกิจถดถอย และไม่มีการลงทุนจากนักลงทุนมากเท่าที่ควร” (มะยูโซ๊ะ กูเต๊ะ, สัมภาษณ์ 2554)

ไม่มีนักลงทุน เพราะขาดความเชื่อมั่นจากนักลงทุน เศรษฐกิจไม่เติบโต จังหวัดปัตตานีจะมีความล่าช้า เกิดผลกระทบอื่นๆ ตามมา

“เศรษฐกิจมีความแปรปรวน ขาดความมั่นคงในระบบการเงิน ประชาชนได้รับความเดือดร้อน บ้านเมืองมีความปั่นป่วน เศรษฐกิจจะตกต่ำเป็นปัญหาอย่างหนักส่งผลกระทบต่อประเทศ พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะไม่น่าอยู่อีกต่อไป หากมีปัญหาเศรษฐกิจเกิดขึ้นในพื้นที่ใดก็ตามย่อมทำให้พื้นที่นั้นขาดเสถียรภาพ และไม่พัฒนา” (ปิยวัฒน์ อยู่สกุล, สัมภาษณ์ 2554)

เศรษฐกิจตกต่ำส่งผลถึงระดับประเทศ ไม่มีความมั่นคงทางการเงิน ประชาชนอึดอัดฝืดเคืองส่งผลให้ปัตตานีไม่น่าอยู่ ประชาชนยากจน

“เศรษฐกิจจะค่อยพัฒนา ความเชื่อมั่นจากนักลงทุนมีน้อยลง เศรษฐกิจจะไม่รุ่งเรือง การค้าขายขาดดุล นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมีน้อยลง ขาดแคลนรายได้ที่จะพัฒนาพื้นที่พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะค่อยพัฒนา เพราะขาดเงินทุนหมุนเวียนในระบบ ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตไม่ดี มีปัญหาเรื่องปากท้องของประชาชนในพื้นที่” (ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์, สัมภาษณ์ 2554)

จังหวัดปัตตานีจะขาดเงินหมุนเวียน เศรษฐกิจถดถอย ส่งผลให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนอย่างหนัก เพราะขาดความคล่องตัวทางการเงิน

“ผลเสียด้านเศรษฐกิจคือ การขาดความสมดุลทางเศรษฐกิจ เกิดความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจ ฐานะทางการเงินของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มั่นคง ประชาชนได้รับความเดือดร้อน มีปัญหาเรื่องการทำมาหากิน ขาดความคล่องตัวทางการเงิน เศรษฐกิจจะอยู่ไม่ได้ ต้องได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ การดำเนินการทางเศรษฐกิจเกิดภาวะขัดข้อง มีความล้มเหลวในทางการเงิน” (คอรอสา คอเกาะ, สัมภาษณ์ 2554)

เศรษฐกิจขาดดุลและมีความปั่นป่วน ประชาชนไม่มีความคล่องตัวทางการเงิน ต้องได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาล หากรัฐบาลไม่ช่วยเหลือจะทำให้เศรษฐกิจของปัตตานีสัมลเหลว

“พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะไม่พัฒนา เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ได้รับผลกระทบโดยตรง เศรษฐกิจของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะไม่ได้รับการฟื้นฟูให้ดีขึ้น บ้านเมืองจะด้อยพัฒนา ผลที่ตามมาคือเกิดภาวะข้าวยากหมากแพง มีปัญหาเรื่องงบประมาณในการลงทุนในโครงการต่างๆ โดยประชาชนเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง” (อุษณีย์ หมัดและ, สัมภาษณ์ 2554)

เศรษฐกิจของปัตตานีตกต่ำ กระทบต่อประชาชนในพื้นที่ บ้านเมืองจะไม่พัฒนา ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ อาจเกิดภาวะข้าวยากหมากแพง ประชาชนไม่สามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่ได้

“ระบบเศรษฐกิจจะถดถอย ประชาชนมีฐานะยากจนและได้รับผลกระทบอย่างหนัก ต้องรีบแก้ไขโดยด่วน รัฐบาลต้องยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ เพื่อให้เศรษฐกิจดีขึ้น ประชาชนยากจนมีมากขึ้น โดยภาวะเศรษฐกิจนั้นถือเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิตที่ก่อให้เกิดรายได้ในพื้นที่นำมาซึ่งการพัฒนาและการบริหาร การจะทำให้ระบบเศรษฐกิจดีขึ้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย รวมทั้งผู้นำก็มีส่วนทำให้ระบบเศรษฐกิจดำเนินไปในทิศทางที่ดี ดังนั้นภาวะเศรษฐกิจจะเปลี่ยนไปในทิศทางใดก็ขึ้นอยู่กับรูปแบบการบริหารและการปกครอง ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจดำรงอยู่ได้และประชาชนไม่เดือดร้อน” (แก้วคำ ไกรสรพงษ์, สัมภาษณ์ 2554)

ประชาชนในพื้นที่ยากจน หากมีการบริหารด้านเศรษฐกิจที่ไม่ดี และผู้นำไม่มีความรู้ความสามารถที่ดีพอ จะทำให้ระบบเศรษฐกิจของปัตตานีไม่ดี ทำให้ท้องถิ่นไม่พัฒนา

“พื้นฐานทางเศรษฐกิจของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ถือเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและส่งผลกระทบต่อระบบการปกครองของประเทศ หากระบบเศรษฐกิจมีการเจริญเติบโตดี ย่อมส่งผลให้การปกครองและการบริหารระดับประเทศเป็นไปในทิศทางที่ดี ดังนั้นพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรมีรูปแบบการบริหารและการปกครองที่เอื้อต่อความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ เพื่อจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น และเพิ่มความเชื่อมั่นจากนักลงทุนให้เข้ามาลงทุนในกิจการต่างๆ ในพื้นที่มากยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่าปัจจุบันพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีปัญหาในเรื่องความเชื่อถือจากบุคคลภายนอกที่จะเข้ามาในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยหรือชาวต่างชาติซึ่งเกิดความกลัวและหวาดระแวงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ส่งผลให้ภาวะเศรษฐกิจไม่ฟื้นตัว หาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จะปกครองตนเองควรคำนึงถึงปัญหานี้ และดำเนินการแก้ไขเพื่อให้เศรษฐกิจดำเนินไปในทิศทางที่ดีขึ้น เพราะการปกครองตนเองอาจทำให้กระทบถึงระบบเศรษฐกิจของพื้นที่ และอาจจะแก้ไขไม่ได้เนื่องจากขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินการ” (อารีลักษณ์ พูลทรัพย์, สัมภาษณ์ 2554)

พื้นฐานเศรษฐกิจของปัตตานีถือเป็นสิ่งจำเป็นและส่งผลกระทบต่อประเทศชาติ หากมีการบริหารที่ไม่เป็นไปตามแผนพัฒนาย่อมส่งผลให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน และเศรษฐกิจก็ไม่พัฒนา ดังนั้นผู้นำควรมีรูปแบบการบริหารที่ชัดเจน เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของจังหวัดปัตตานี

4.3 ด้านสังคม

ผู้ให้สัมภาษณ์ต่างให้ความคิดเห็นว่าสังคมของดินแดนจังหวัดชายแดนภาคใต้จะขาดความสงบสุข มีการก่อการร้ายของกลุ่มก่อการร้าย ประชาชนอยู่อย่างไม่มีความสุข เกิดปัญหาสังคม สังคมขาดความสงบเรียบร้อย ประชาชนไม่สามารถอยู่ในพื้นที่ เขาชนมีปัญหาด้านการศึกษา โดยจะขาดความพร้อมทางการศึกษา เกิดการแตกแยกของชาวไทยพุทธและมุสลิม ออกเป็น 2 กลุ่ม และที่สำคัญคือเกิดปัญหาความขัดแย้งในสังคม หากไม่ได้รับการแก้ไขประชาชนจะได้รับความเดือดร้อนไม่สามารถใช้ชีวิตอยู่ได้ สังคมขาดระเบียบแบบแผนในการยึดถือปฏิบัติร่วมกัน สังคมจะวุ่นวาย เขาชนเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง เกิดปัญหาสังคมที่หาข้อยุติไม่ได้ โดยประชาชนชาวไทยพุทธบางส่วนต้องออกจากพื้นที่ สังคมจะเป็นสังคมที่ไม่น่าอยู่

“ชาวพุทธจะหนีออกจากดินแดนแห่งนี้ หรือจะเกิดการใช้ความรุนแรงตอบโต้แบบ communal violence เช่นที่เกิดในประเทศบอสเนีย รวันดา หรืออังกโกล่า” (ศรีสมภพ จิตรกริรมย์ศรี, สัมภาษณ์ 2554)

หากมีการแบ่งแยกดินแดนในจังหวัดปัตตานีจะทำให้ชาวไทยพุทธไม่สามารถอยู่ในพื้นที่ได้ เพราะผู้นำจะเป็นมุสลิมและชาวไทยพุทธก็เป็นกลุ่มน้อยในสังคม

“ชาวไทยพุทธจะอาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่ได้ จะมีแต่ชาวไทยมุสลิมที่สามารถอาศัยอยู่ได้ ในพื้นที่อาจจะมี ความรุนแรง ก่อให้เกิดความแตกแยกของประชาชน นำมาซึ่งความล้มเหลวในการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคม สังคมขาดความสงบ ประชาชนบางกลุ่มอาจตั้งตนเป็นโจรก่อการร้าย” (ฟาฮีซะ อาฟีโล๊ะ, สัมภาษณ์ 2554)

ชาวไทยพุทธและมุสลิมอยู่ร่วมกันไม่ได้ เกิดการแตกแยกเป็น 2 กลุ่ม ส่งผลให้สังคมไม่มีความสงบสันติ เกิดการก่อตัวของขบวนการก่อการร้ายขึ้นในพื้นที่

“สังคมจะขาดสันติสุข ประชาชนบางส่วนไม่สามารถใช้ชีวิตอยู่ได้ ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม ไม่มีกฎเกณฑ์ของสังคมที่เป็นแนวทางในการยึดถือปฏิบัติ มีการก่อการร้ายเกิดขึ้นในสังคม สังคมย่อมระส่ำระสาย ประชาชนในพื้นที่ไม่มีความสุข เกิดการแตกแยกเป็นสองเชื้อชาติสองศาสนาอย่างชัดเจน นำมาซึ่งความขัดแย้งในสังคม และหาความสันติสุขไม่ได้” (อับดุลเลาะ คาราแม, สัมภาษณ์ 2554)

สังคมไม่เป็นระเบียบแบบแผนที่วางไว้ ประชาชนไม่มีความสุข มีการแบ่งแยก
ระหว่างไทยพุทธและมุสลิมอย่างชัดเจน

“พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเกิดการแตกแยก สังคมจะมีแต่ปัญหาซึ่งหาข้อ
ยุติไม่ได้ สังคมจะเป็นสังคมแห่งบาดแผลเจ็บปวด ไม่มีความสามัคคีและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
ประชาชนบางส่วนโดยเฉพาะชาวไทยพุทธต้องออกจากพื้นที่ เกิดความไม่มั่นคงในการปกครอง
ระบอบประชาธิปไตย ระบบการเมืองล้มเหลว ประชาชนได้รับความเดือดร้อนมากยิ่งขึ้น” (ปิยะ
จิตถาวร, สัมภาษณ์ 2554)

ประชาชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานีจะพบกับปัญหาที่ไม่ยุติ เพราะในสังคมจะเป็น
สังคมที่ไม่น่าอยู่ ขาดการร่วมมือร่วมใจกันระหว่างไทยพุทธและมุสลิมในการพัฒนาสังคม

“พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเป็นพื้นที่ที่ปราศจากความสงบสุข ผู้คนใน
สังคมขาดความรักใคร่สามัคคี ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน สังคมจะมีแต่ความขัดแย้ง
ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในระบบการเมือง เกิดปัญหาสังคมตามมามากมาย อันเป็นปัญหาที่
ก่อให้เกิดผลร้ายต่อส่วนรวม ประชาชนไม่มีความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน มีโจรผู้ร้ายเกิดขึ้น
มากมายในสังคม” (ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์, สัมภาษณ์ 2554)

เกิดปัญหาความไม่สามัคคีกันของคนในสังคม รวมทั้งผู้คนในสังคมไม่
เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน มีโจรผู้ร้ายชุกชุม

สังคมของดินแดนจังหวัดชายแดนภาคใต้จะขาดความสงบสุข ประชาชนไม่ม
ความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน บ้านเมืองปราศจากความร่มเย็น ส่งผลกระทบต่อหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น
จะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง รวมทั้งโอกาสทางการศึกษาของเยาวชน ซึ่งหากสังคมไม่มีความ
สงบสุขโดยเกิดการแตกแยกเป็น 2 กลุ่ม คือไทยพุทธและไทยมุสลิมปัญหาก็จะเกิดขึ้นตามมา ที่
สำคัญคือเกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคม และหากไม่ได้รับการแก้ไขประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่จะ
ได้รับความเดือดร้อนจนไม่สามารถประทับครองชีวิตอยู่ได้

“ชาวไทยพุทธในพื้นที่จะได้รับความเดือดร้อน จนไม่สามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มี
แต่ความรุนแรงได้ ภาครัฐจะต้องเร่งแก้ไขปรับปรุงเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อประเทศชาติ ปัญหา
สังคมที่เกิดขึ้นใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นี้ จะทำให้เกิดการแตกแยกเป็นฝ่ายต่างๆ ซึ่งแต่ละฝ่าย
จะมีอุดมการณ์ต่างกัน ทำให้สังคมจะเป็นสังคมที่ไม่น่าอยู่ไปอีกต่อไป เด็กและเยาวชนในพื้นที่จะ
ได้รับผลกระทบ โดยจะขาดความเป็นมิตรซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มคนสองศาสนาทำให้มิตรภาพ
อันดีระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมขาดหาย ความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมจะมีการ
แบ่งแยกที่ชัดเจน โดยจะขาดความรักความเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งจะเป็นสังคมแบบเห็นแก่ตัว ไม่มี

ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและไม่มีความสามัคคีกันในชุมชน” (แก้วคำ ไกรสรพงษ์, สัมภาษณ์ 2554)

ชาวไทยพุทธที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปัตตานีจะได้รับความเดือดร้อน เพราะในพื้นที่ จะมีแต่ความรุนแรง เกิดปัญหาสังคมเช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการก่อการร้าย ปัญหายาเสพติด เป็นต้น สังคมไม่น่าอยู่ กระทบถึงเยาวชนในพื้นที่

กล่าวโดยสรุป การปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี มีแนวคิดหลากหลายและความเป็นมาที่ยาวนาน โดยมีรูปแบบการปกครองที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม ที่สำคัญที่สุดคือรูปแบบการปกครองท้องถิ่นจะเน้นให้ท้องถิ่นมีการปกครองตนเอง โดยแยกจากส่วนกลางมีการบริหารการปกครองเป็นของตนเอง มีการปกครองที่เน้นการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เพื่อให้จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้มีการพัฒนาการปกครองให้ดีขึ้นและเหมาะสมกับประเพณีวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีความแตกต่างหลากหลาย โดยประชาชนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันในการดำเนินชีวิตที่ปราศจากความขัดแย้ง

ตอนที่ 3 ข้อสรุปที่ได้จากการค้นพบ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้ศึกษายังได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพิ่มเติม เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยประเด็นสำคัญที่ค้นพบมีความต่อเนื่อง เชื่อมโยงกับหัวข้อที่ทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีมีความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การปกครองตนเองเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองท้องถิ่น ซึ่งการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีจะเป็นรูปแบบการปกครองตนเองที่ให้ประชาชนเลือกผู้นำซึ่งเป็นคนในพื้นที่รู้ถึงปัญหาในพื้นที่ที่มาจากท้องถิ่นโดยตรง ผู้นำจะเป็นผู้มาจากเสียงส่วนใหญ่ของประชาชน โดยผู้นำจะเป็นบุคคลซึ่งนำเทคโนโลยีใหม่ๆ และความเจริญก้าวหน้ามาสู่พื้นที่ และผู้นำจะดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนทุกระดับ อันจะนำมาซึ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความกลมเกลียวในพื้นที่

การปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีจะเป็นการปกครองที่เน้นความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง มีคือรูปแบบการจัดการที่เอื้อต่อความแตกต่างหลากหลายด้านทางวัฒนธรรม มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครอง สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาในท้องถิ่นเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง เช่น การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณท้องถิ่น การจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อม การจัดการกับปัญหาความไม่สงบ ความแตกแยกในสังคม และการส่งเสริมทางวัฒนธรรม โดยจะมีระบบการ

บริหารที่เน้นการกระจายอำนาจ มีการปกครองที่เอื้อต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีความหลากหลายด้านภาษา วัฒนธรรม และประเพณี เพื่อให้ดินแดนจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นดินแดนที่เต็มไปด้วยความเจริญรุ่งเรืองในทุกๆ ด้าน ไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้น โดยจะตระหนักถึงความสำคัญของการกระจายอำนาจและการบริหารจัดการที่ดี มีการบริหารงานเป็นของตนเองได้แก่ การศึกษาที่เท่าเทียมจังหวัดอื่น รวมทั้งพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมที่ปราศจากโจรผู้ร้าย และขบวนการก่อการร้ายที่เป็นภัยต่อสังคม และเป็นการบูรณาการการจัดการให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ มีการพัฒนา จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความเจริญรุ่งเรือง ให้ท้องถิ่นมีการวางแผนการดำเนินงานในการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่ด้านต่างๆ

รูปแบบการปกครองและบริหารแบบพิเศษเพื่อการบริหารการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะต้องสอดคล้องกับลักษณะพิเศษ 3 ประการ คือระบบการปกครองตนเองของชนชั้นนำผนวกกับระบบกฎหมายตามประเพณี (วิถีชีวิตอิสลามและมลายู) และระบบการศึกษาที่บูรณาการศึกษาศาสนากับสามัญ ซึ่งทั้ง 3 องค์ประกอบนี้คือปัจจัยสำคัญของฐานชนชั้นนำแห่งอำนาจในสังคมมุสลิมปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

ปัจจุบันองค์กรต่างๆ ล้วนหันมาให้ความสนใจกับการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบการบริหารแบบกระจายอำนาจ ทั้งนี้ต่างมุ่งหวังที่จะให้องค์กรของตนมีการทำงานที่มีประสิทธิภาพดีขึ้น มีการพยายามปรับปรุงระบบราชการของไทย ให้กลายเป็นระบบการบริหารแบบกระจายอำนาจดังที่เห็นได้ในกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีการตัดสินใจจัดทำกรกระจายอำนาจทางการศึกษา เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือหน่วยงานระดับปฏิบัติมีอำนาจตัดสินใจ และสนับสนุนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในรูปแบบของคณะกรรมการขององค์กรทางการศึกษาระดับต่างๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทำให้ทรัพยากรบุคคลของชาติมีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ และมีคุณธรรม รวมทั้งอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (เสนาะติเยาว์ 2541 : 89)

ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี กล่าวถึงปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าปัญหาที่เป็นใจกลางเป็นเรื่องของ "อัตลักษณ์" ซึ่งเป็นการผสมผสานขององค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ความรู้สึกในชาติพันธุ์มลายู ศาสนาอิสลาม และความสำนึกประวัติศาสตร์รัฐมลายูปัตตานี สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาคือความรู้สึกต่อความอยู่ดีธรรมที่อัตลักษณ์ดังกล่าวข้างต้นถูกกดดัน กีดกัน หรือเชื่อว่าถูกทำลาย โดยรัฐไทยหรือนโยบายรัฐหลายอย่างตั้งแต่นในอดีต จนนำไปสู่ความไม่ไว้วางใจ ความหวาดระแวง และความมีอคติในแง่ต่างๆ ในนโยบาย โครงสร้างและกระบวนการของรัฐ

จากการวิเคราะห์ปัญหาใจกลางดังกล่าว ได้ข้อสรุปแนวคิดในทางยุทธศาสตร์เพื่อแก้ปมดังกล่าวโดยผ่านการปรับตัวของโครงสร้างและกระบวนการแห่งรัฐ เพื่อสร้างรัฐที่มีความยุติธรรมและสันติอย่างแท้จริง และปรับแก้ปัญหาที่โครงสร้างรัฐไปกดทับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ศาสนา และประวัติศาสตร์ของสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งการแก้ปัญหานั้นในโครงสร้างดังกล่าวจะนำไปสู่การแก้ปัญหาคือความรู้สึกหวาดระแวงไม่ไว้วางใจ และแก้ปัญหามาแห่งความมีอคติและความเกลียดชังในสังคม ทำให้เกิดการร่วมมือกันอย่างแท้จริงในสังคมและรัฐที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

การทำให้เกิดรัฐแห่งความยุติธรรมและสันติสุข ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ทั้งหมด 7 ด้าน ประกอบด้วย

1. ยุทธศาสตร์ความยุติธรรมทางกฎหมาย
2. ยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อความยุติธรรมและบูรณาการ
3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อความยุติธรรม
4. ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรเพื่อความยุติธรรม
5. ยุทธศาสตร์ระบบราชการเพื่อความยุติธรรม
6. ยุทธศาสตร์ชุมชน
7. ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสันติ

ยุทธศาสตร์ดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งหากกลไกการปกครองสามารถเพิ่มบทบาทในการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีก็จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยทำให้รูปแบบการปกครองมีความเหมาะสมกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ และสอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ อีกทั้งยังสามารถเป็นรูปแบบและแนวทางในการบริหารท้องถิ่นในส่วนอื่นๆ ได้ด้วย

การปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาประชาธิปไตยเพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นรูปแบบการปกครองที่เกิดจากระบบการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปยังท้องถิ่น เพื่อวัตถุประสงค์ในอันที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการปกครองท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อตอบสนองต่อการแก้ปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ (เสนห์ จุ้ยโต 2538 : 665)

ในสังคมประชาธิปไตย รูปแบบการปกครองตนเองเป็นรูปแบบที่มีความสำคัญยิ่ง และรูปแบบหนึ่งที่เหมาะสมสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการปกครองเพื่อให้เหมาะสมกับการแก้ปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืนด้วยโครงสร้างการปกครองรูปแบบใหม่ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับโครงสร้างรัฐเดี่ยวของประเทศไทย

จากการรวบรวมแนวคิดของบุคคลสำคัญทางการเมืองพบว่า ต่างมีความคิดเห็นกับการปกครองรูปแบบใหม่ โดยเน้นถึงความเหมาะสมในการปกครองตนเองของจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยให้เป็นรูปแบบมหานครมีการบริหารงานเองเป็นสำคัญ โดยจะเป็นรูปแบบปัตตานีมหานคร ดังเช่น กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา มีผู้บริหารสถานิติบัญญัติที่เป็นมุสลิมมาจากการเลือกตั้ง ซึ่งรูปแบบนี้จะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้

ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี และสุกรี หลังปูเต๊ะ ได้เสนอรูปแบบการเมืองการปกครองแบบ "ธรรมาภิบาล" หรือที่เรียกว่า good governance เห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยระบุว่าการจัดการปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ด้วยการพัฒนารูปแบบการปกครองในการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับแนวคิดและแนวทางปฏิบัติ โดยแนวคิดที่พิจารณามี 3 ประการคือ

1. ความสมดุล ในระบบของสิ่งที่มีชีวิตและในเวทีการต่อสู้เชิงสัญลักษณ์ที่กำลังดำเนินอยู่ การที่เราจะออกแบบรูปแบบการปกครองและการบริหารเพื่ออำนวยความสะดวกแก้ปัญหาโดยมีความชอบธรรมและสันติจะต้องอาศัยการวิเคราะห์บริบททางอำนาจ และสังคมวัฒนธรรมหลายอย่างประเด็นที่น่าสนใจคือ “การปกครองตามธรรมชาติหรือการบริหารตามธรรมชาติ” ซึ่งเป็นการปกครองหรือการกระทำใดๆ ก็ตามที่ทำให้มนุษย์และสังคมในการปกครองนั้นมีความสุขและอยู่ดีกินดี ฉะนั้นสิ่งที่ควรทำก็คือ สร้างกลไกขึ้นมา โดยที่กลไกนี้ต้องเกิดขึ้นจากประชาชนในท้องถิ่นหลายฝ่าย แล้วเป็นตัวสร้างสมดุลอำนาจระหว่างฝ่ายต่างๆ ขึ้นมาให้ได้

2. ความสำนึกในวัฒนธรรม สิ่งที่จะต้องพิจารณาคือ องค์ประกอบแห่งสำนึกในอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และศาสนา ซึ่งเป็นตัวการที่สำคัญในการผลักดันความขัดแย้งทำให้เกิดความรุนแรง และเป็นตัวแปรหลักในการแก้ปัญหาในกระบวนการสร้างสถาบันทางสังคมและการเมืองในท้องถิ่น

การแก้ปัญหาในการปกครองจะสามารถแก้ปัญหา “ความรู้สึก” ในอัตลักษณ์ดังกล่าวได้ และจะต้องทำให้เกิด “ความรู้สึก” ว่ามีความถูกต้องและชอบธรรมในการแก้ปัญหาเพื่อลดความกดดันที่ปิดกั้นและแย่งชิงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ศาสนา และประวัติศาสตร์

จุดร่วมในความรู้สึกที่สำคัญในเชิงสัญลักษณ์คือ การผสมผสานลักษณะพิเศษทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม ให้เข้ากับการปกครองและการบริหาร เพื่อที่จะช่วยให้เกิดการฟื้นคืนอำนาจการควบคุมทางสังคมที่มีความถูกต้อง ความชอบธรรม และมีความยุติธรรมในการจัดการปัญหาต่างๆ กลับคืนมา

3. ปัญหาอำนาจรัฐในโครงสร้างของความขัดแย้ง การจะแก้ปัญหาได้อยู่ที่ตัวแปรของรัฐด้วย ความหมายก็คือ รัฐได้ประกอบสร้างตัวตนอย่างไรและปฏิบัติหน้าที่อย่างไร ในสภาพแวดล้อมของพื้นที่ซึ่งมีความแตกต่างหลากหลาย ทั้งในทางสังคมวัฒนธรรมและชาติพันธุ์

ข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐประกอบขึ้นด้วยใคร และมีวิธีการอย่างไรในการเข้าถึงและให้บริการกับประชาชนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจในระดับท้องถิ่นและหมู่บ้านชุมชน ชนชั้นนำฝ่ายปกครอง ฝ่ายศาสนา และการปกครองท้องถิ่น มีบทบาทอย่างไร สามารถควบคุมและครอบงำการกระทำและความคิดของสังคมและชุมชนได้หรือไม่ และสังคมตอบสนองบทบาทของรัฐเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งชนชั้นนำในท้องถิ่นดีหรือไม่คืออย่างไรทั้งนี้การทำให้โครงสร้างรัฐและระบบราชการมีความเป็นตัวแทน ทั้งในด้านคุณลักษณะทางประชากร ทางสังคม และวัฒนธรรม จะเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้รัฐไม่เป็นคนแปลกหน้าของสังคมเพื่อให้ได้รูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่เหมาะสม แนวคิดที่ได้มาจากการศึกษาก็คือ การผสมผสานและบูรณาการการเมืองการปกครองท้องถิ่น และส่วนภูมิภาค ที่สอดคล้องกับลักษณะพิเศษของการเมืองการบริหาร และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งมีการจัดการทรัพยากรหรืองบประมาณของท้องถิ่นให้พอเพียงและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการฟื้นฟูอำนาจอันชอบธรรมในชุมชนและสังคม

กล่าวในอีกแง่หนึ่งก็คือ การกระจายอำนาจต้องทำในลักษณะผสมผสานแบบสลับไขว้ที่ดึงเอาองค์ประกอบในเนื้อหารูปแบบการปกครองท้องถิ่นในระดับย่อยหรือจุลภาค มาประสานกับการบริหารจัดการที่ดี หรือ “หลักธรรมรัฐ” ในระดับมหภาค ในที่นี้การบริหารราชการในส่วนภูมิภาคก็ต้องมีการปรับและทำให้เกิดการจัดการที่ดีด้วย

รูปแบบดังกล่าว จะดึงเอาองค์ประกอบในด้านเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และหลักคุณธรรมในทางศาสนา มาร่วมกับการปกครองท้องถิ่นที่มาจากทางเลือกตั้งของประชาชนในระดับย่อย คือระดับตำบล จนถึงจังหวัดและอนุภาค ในขณะที่มีองค์ประกอบในด้านการเงินการคลังและการบริหารงานที่ดี ที่เกิดจากการประสานหน่วยย่อยเหล่านี้เข้าเป็นหน่วยใหญ่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคได้รูปแบบการบริหารในระดับภูมิภาคเช่นนี้ อาจจะดึงเอาคุณลักษณะที่ดีของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือ ศอ.บต. (Southern Border Provinces Administrative Center-SBPAC) มาใช้ให้เป็นประโยชน์ องค์กรนี้จะประสานหน่วยย่อยของการปกครองท้องถิ่นให้เป็นองค์กรรวม โดยให้มีองค์กรแบบที่มาจากทางเลือกตั้งในองค์กรระดับนี้ด้วย คือสมาชิกจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Chamber of Southern Border Provinces-CSBP) ในส่วนนี้จะเป็นการกระจายอำนาจแบบใหม่ในลักษณะ “การมอบอำนาจ” (devolution) โดย ศอ.บต. จะเป็นหน่วยงานกึ่งอิสระในระดับภูมิภาคที่เข้ามาดูแลการปกครองท้องถิ่นแบบใหม่ ซึ่งจะเป็น “องค์กรการจัดการและการบริหารพัฒนาแบบพิเศษ” (special development administration organization) ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างบูรณาการแห่งชาติ

กล่าวโดยสรุป เพื่อให้ได้รูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่เหมาะสม แนวคิดที่ได้มาจากการศึกษาก็คือการผสมผสานและบูรณาการการเมืองการปกครองท้องถิ่นที่สอดคล้องกับลักษณะพิเศษของการเมืองการบริหาร และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งมีการจัดการทรัพยากรหรืองบประมาณของท้องถิ่นให้พอเพียงและมีประสิทธิภาพ มีทั้งองค์ประกอบพร้อมกับการกระจายอำนาจ

ทักษิณ ชินวัตร (<http://www.home.kku.ac.th/myongy/text/f5.htm>) เห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องพัฒนาการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของคนในท้องถิ่นได้ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้วย ส่วนประชาชนในท้องถิ่นก็ต้องกระตือรือร้นในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดูแลผลประโยชน์ และร่วมดูแลตรวจสอบการทำงานขององค์กรหรือผู้บริหารส่วนท้องถิ่นอย่างใกล้ชิดเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการปกครองท้องถิ่นและการกระจายอำนาจ มิฉะนั้นการปกครองท้องถิ่นและการกระจายอำนาจก็จะเป็นเพียงแค่สัญลักษณ์ที่ไม่สามารถช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยได้อย่างแท้จริง เพราะจุดหมายปลายทางของการปกครองท้องถิ่นและการกระจายอำนาจ คือการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่นนั่นเอง

จรัญ มะลูลีม (2553 : 28) เห็นว่าแนวคิดการจัดตั้งนครปีตานีไม่มีความขัดแย้งกับนโยบายของรัฐว่าด้วยการจัดองค์การบริหารราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เน้นการสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อใช้เป็นแผนแม่บทในการแก้ไขปัญหาแต่อย่างใด การจัดตั้งนครปีตานีอาจถือได้ว่าเป็นการใช้การเมืองนำการทหาร โดยเน้นไปที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง การเสริมสร้างความเข้าใจเพื่อเป็นเครื่องมือดำเนินการเป็นด้านหลัก

บัญญัติ บรรทัดฐาน (http://www.fpps.th/index_may_2546.php) เห็นว่า หลักการพัฒนาประชาธิปไตยที่ดีที่สุด คือต้องลงไปพัฒนาท้องถิ่นในระดับพื้นฐานก่อน ที่เป็นเช่นนั้นเพราะเป็นเรื่องผลประโยชน์ที่ใกล้ชิดประชาชน สามารถสัมผัสได้ และประชาชนรู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมได้เสียอย่างแท้จริง โดยเป็นโอกาสที่ประชาชนจะเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในหลายด้าน เมื่อประชาชนมีความเข้าใจอย่างแท้จริง มีบทบาทและมีส่วนร่วม จะนำไปสู่การตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาผลประโยชน์ของตนเอง ถ้าทำในระดับท้องถิ่นสำเร็จ การเมืองในระดับชาติก็จะได้รับอานิสงส์ไปด้วย

ชวน หลีกภัย (2554 : 4) กล่าวว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเพราะเป็นสิ่งที่ไม่ได้มีทุกประเทศ และขอให้ยึดหลักนิติรัฐนิติ

ธรรมในการบริหารประเทศ ซึ่งก็ไม่เห็นว่าเป็นประเทศใดที่ยึดหลักนิติรัฐนิติธรรมแล้วจะอัปจน ซึ่งก็ถือเป็นเรื่องที่ดี

ในปัจจุบัน ขณะที่การเมืองมีปัญหาเรื่องทุนเข้ามาครอบงำมากขึ้น การทำให้ท้องถิ่นเข้มแข็งถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก และต้องทำมากขึ้นกว่าที่เป็นมาในอดีต เมื่อเราคิดว่าเป็นหลักที่ถูกต้องแล้ว ทิศทางที่กำหนดไว้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ซึ่งให้ความสำคัญกับการปกครองท้องถิ่น ในลักษณะที่รัฐต้องให้การสนับสนุนส่งเสริมให้ความเป็นอิสระมากขึ้น จึงเป็นทิศทางที่ถูกต้อง

จะเห็นได้ว่าในมุมมองของบุคคลสำคัญทางการเมือง ต่างเชื่อมั่นว่าการปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการเมืองไทย โดยหัวใจสำคัญอยู่ที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั่นเอง การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการแสดงออกถึงการยอมรับหลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน และแสดงออกโดยการเข้ามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอธิปไตย ผ่านทางสถาบันและองค์กรทางการเมืองต่างๆ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อม

การปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี เป็นรูปแบบที่จะทำให้การบริหารจัดการจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ยุติความรุนแรง ซึ่งจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันนี้ปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังเกิดขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากความต้องการแบ่งแยกดินแดนของชาวไทยมุสลิม ที่ต้องการแยกตัวเป็นอิสระ และเป็นเรื่องของประวัติศาสตร์รัฐปัตตานีในอดีตที่เป็นดินแดนลังกาสูกะมาก่อน ซึ่งก็คือความต้องการแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเอง ประเด็นดังกล่าวเป็นสิ่งที่ท้าทายภาครัฐ ที่จะปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้ภายใต้รัฐไทยให้ก้าวไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เปลี่ยนแปลงโครงสร้างการปกครองเป็นการปกครองรูปแบบใหม่เหมาะสมกับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ทั้งนี้รูปแบบการปกครองดังกล่าวจะต้องเป็นรูปแบบกระจายอำนาจ ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ต้องเป็นไปอย่างอิสระเสรีและมีความเท่าเทียมกัน

เรื่องของ "อัตลักษณ์" เป็นการผสมผสานขององค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ความรู้สึกในชาติพันธุ์มลายู ศาสนาอิสลาม และความสำนึกในประวัติศาสตร์รัฐมลายูปัตตานี เป็นปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ การแก้ปัญหาในโครงสร้างจะทำให้เกิดการร่วมมือกันอย่างแท้จริงในสังคม และรัฐที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม การปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาประชาธิปไตยเพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นรูปแบบการปกครองที่เกิดจากระบบการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปยังท้องถิ่น เพื่อวัตถุประสงค์ในอันที่จะให้ประชาชน

ในท้องถิ่นได้มีโอกาสเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการปกครองท้องถิ่นด้วยตนเอง และรูปแบบหนึ่งที่เหมาะสมสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการปกครองเพื่อให้เหมาะสมกับการแก้ปัญหาชายแดนได้อย่างยั่งยืนด้วยโครงสร้างการปกครองรูปแบบใหม่ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับโครงสร้างรัฐเดี่ยวของประเทศไทย รูปแบบการเมืองการปกครองแบบ "ธรรมาภิบาล" หรือที่เรียกว่า good governance มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ควรยึดหลักนิติรัฐนิติธรรมในการบริหาร เพราะถือเป็นสิ่งที่ดี เพื่อให้ได้รูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่เหมาะสม แนวคิดที่ได้มาจากการศึกษา คือ การผสมผสานและบูรณาการการเมืองการปกครองท้องถิ่น และส่วนภูมิภาค ที่สอดคล้องกับลักษณะพิเศษของการเมืองการบริหาร และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งมีการจัดการทรัพยากรหรืองบประมาณของท้องถิ่นให้พอเพียงและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการฟื้นฟูอำนาจอันชอบธรรมในชุมชนและสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องพัฒนาการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของคนในท้องถิ่นได้ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้วย ส่วนประชาชนในท้องถิ่นก็ต้องกระตือรือร้นในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดูแลผลประโยชน์ และร่วมดูแลตรวจสอบการทำงานขององค์กรหรือผู้บริหารส่วนท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด การจัดตั้งปัตตานีมหานครถือได้ว่าเป็นการใช้การเมืองนำการทหาร โดยเน้นไปที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง การเสริมสร้างความเข้าใจเพื่อเป็นเครื่องมือดำเนินการเป็นด้านหลัก และหลักการพัฒนาประชาธิปไตยที่ดีที่สุด คือต้องลงไปพัฒนาท้องถิ่นในระดับพื้นฐานก่อน

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะเสนอแนะ

การปกครองท้องถิ่นคือการปกครองที่ส่วนกลางได้กระจายอำนาจไปให้การปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรที่มีสิทธิตามกฎหมาย มีพื้นที่และประชากรเป็นของตนเอง โดยองค์กรดังกล่าวมีอำนาจอิสระ (autonomy) ในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม การมอบอำนาจจากส่วนกลางมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา การตัดสินใจการตรวจสอบการทำงาน และการร่วมรับบริการสาธารณะต่างๆ ทั้งนี้ยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลกลาง ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนว่า การปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการเมืองไทย เพราะถือเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการฝึกฝน ให้การศึกษาด้านการเมืองแก่ประชาชน โดยทำให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เกิดสำนึกเห็นความสำคัญ และคุ้นเคยกับการใช้สิทธิทางการเมือง หน้าที่พลเมือง อันจะนำไปสู่ศรัทธาและความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ (1) ศึกษาแนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี ในอดีตว่าเป็นอย่างไร (2) รูปแบบการปกครองตนเองที่เหมาะสมเป็นเช่นไร รวมทั้ง (3) การศึกษาผลดีและผลเสียของรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการปกครองสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในอนาคต

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัยเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการเก็บรวบรวมหลายวิธีควบคู่กันไป กล่าวคือ ข้อมูลทุติยภูมิ ใช้วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยทางเอกสาร ส่วนข้อมูลปฐมภูมิใช้วิธีการการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 17 ตัวอย่าง รวมทั้งข้อมูลจากเอกสาร

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากการวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาและวิเคราะห์ควบคู่กันไป

1.3 ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยที่ได้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ครบถ้วนทุกประการ โดยผลการศึกษาที่ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์ 3 ข้อ มีข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยในแต่ละหัวข้อดังนี้

1.3.1 ประเด็นที่ 1 ความเป็นมาของแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีเป็นอย่างไร

ผลการศึกษาวิจัยที่ได้ชี้ชัดว่า ความเป็นมาของแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีเป็นประวัติศาสตร์อันยาวนาน โดยเดิมเดิมมีชื่อว่า รัฐลังกาสุกะ มีพระมหากษัตริย์ปกครองนับถือศาสนาฮินดู โดยรัฐลังกาสุกะมีการค้าขายทางทะเล ซึ่งนับว่าเจริญมากในสมัยนั้น มีชาวอาหรับ โปรตุเกส จีน อินเดีย ซึ่งทำการค้าในแถบนั้น ต่อมาเจ้าเมืองก็เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม และเปลี่ยนรัฐลังกาสุกะเป็นรัฐปัตตานี มีการแบ่งเขตการปกครองเป็น 7 เขต ได้แก่ รัษยะหริ่ง รัษยะลอ รัษยะมัน รัษยะแวง รัษยะนองจิก รัษยะสายบุรี และรัฐปัตตานี โดยมีการปกครองที่แตกต่างกันและมีหลายอารยธรรมหรือประเพณีสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า โครงสร้างสังคมของปัตตานี ยะลา นราธิวาส เป็นประวัติศาสตร์อันยาวนานของการเป็นรัฐปัตตานีและเจ็ดหัวเมือง โดยในอดีตปัตตานีเคยเป็นอาณาจักรโบราณที่มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมากโดยเฉพาะในช่วงตรงกับตอนต้นของสมัยอยุธยา ปัตตานีมีการปกครองตนเองแบบรัฐสุลต่านและปัตตานีก็เป็นเมืองท่าและจุดยุทธศาสตร์สำคัญด้านชายฝั่งทะเลตะวันออกของแหลมทองหรือแหลมมลายู ก่อนที่จะถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของสยามตามสนธิสัญญาอังกฤษ-สยามในปี พ. ศ. 2452 โดยจุดเปลี่ยนและพัฒนาการที่สำคัญของโครงสร้างอำนาจเกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ ซึ่งมีผลต่อพัฒนาการทางการเมืองของปัตตานี สิ่งที่เห็นก็คือสังคมมลายุมุสลิมสามจังหวัดชายแดนภาคได้สามารถรักษาลักษณะพิเศษทางด้านประเพณีและสถาบันของตนไว้ได้ ทั้งๆ ที่รัฐไทยมีความพยายามที่จะทำให้เกิดการผสมกลมกลืนกัน แต่คนในสามจังหวัดชายแดนภาคได้ก็ยังคงให้ความสำคัญกับผู้นำมุสลิมของตน

1.3.2 ประเด็นที่ 2 รูปแบบการปกครองตนเองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานี

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า รูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีที่เหมาะสม จะเป็นโครงสร้างการปกครองแบบใหม่ ต้องมีการออกพระราชบัญญัติในการปกครองตนเอง โดยสิ่งสำคัญจะต้องให้เกียรติและความสำคัญของคนในพื้นที่ ซึ่งมีความแตกต่างด้านวัฒนธรรมและศาสนา โดยการตั้งนครปัตตานีไม่ต้องแบ่งแยกรัฐ ซึ่งใช้กฎหมายพิเศษ เป็นการปกครองท้องถิ่นแบบหนึ่ง ที่เป็นรูปแบบพิเศษ เช่นเมืองพัทยา กรุงเทพมหานคร ผู้บริหารสภา

นิติบัญญัติต้องคนเป็นมุสลิม มาจากการเลือกตั้ง จะทำให้แก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษจะเป็นไปตามกฎหมาย โดยการเลือกตั้งผู้ปกครองของตนเองนั้นจะอยู่ภายใต้กฎหมายไทย

จากผลการศึกษาสามารถแบ่งกลุ่มความคิดของกลุ่มตัวอย่างได้เป็น 2 ความคิดดังนี้

(1) รูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีที่เหมาะสม จะเป็นโครงสร้างการปกครองแบบใหม่ ต้องมีการออกพระราชบัญญัติในการปกครองตนเอง

(2) รูปแบบปัตตานีมหานคร ไม่ต้องแบ่งแยกรัฐ เป็นรูปแบบพิเศษ เช่น กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่า แนวทางการตั้งปัตตานีมหานครเป็นแนวทางปกครองในรูปแบบเฉพาะพื้นที่ หรือรูปแบบพิเศษในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่จะแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ เพราะเป็นแนวทางแก้ไขสถานการณ์ในลักษณะการให้คนหลากหลายศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันได้ โดยเฉพาะการตั้งปัตตานีมหานครจะเป็นแนวทางในการยุติความรุนแรง โดยจะทำให้พื้นที่ที่มีการพัฒนามากยิ่งขึ้น ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมือง และจะมีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้น ท้องถิ่นได้รับการพัฒนาตามความต้องการของประชาชน มีความเท่าเทียมกันในสังคมและมีความยุติธรรมเกิดขึ้นในประชาชนทุกระดับ การเอาโรคเอาเปรียบกันน้อยลง มีรูปแบบการบริหารชัดเจน ผู้นำจะเป็นบุคคลซึ่งนำเทคโนโลยีใหม่ๆ และความเจริญก้าวหน้ามาสู่พื้นที่ โดยผู้นำจะดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนทุกระดับ และจะนำมาซึ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความสามัคคีกลมเกลียวในพื้นที่

ประเด็นเรื่องความเป็นประชาธิปไตยจะก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม สังคมจะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขถ้าหากประชาชนในพื้นที่ใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ในสังคมระบอบประชาธิปไตยความเท่าเทียมกันของคนในสังคมสำคัญที่สุด ถ้าทุกคนมีความเท่าเทียมกันปัญหาและความขัดแย้งก็จะน้อยลง ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างหลากหลายด้านวัฒนธรรม ภาษา และศาสนา ซึ่งเป็นบ่อเกิดของความขัดแย้งด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมืองการปกครอง ด้านสังคม ประเพณีและวัฒนธรรม ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง และสถานการณ์รุนแรง บ้านเมืองจะขาดความสงบ ประชาชนไม่มีความสุขในการดำเนินชีวิต และจะเต็มไปด้วยโจรผู้ร้าย รวมทั้งกระทบต่อการศึกษาของเยาวชนในพื้นที่ สิ่งเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศชาติและสังคมโดยรวม

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีที่เหมาะสม จะเป็นรูปแบบพิเศษ คือเป็นปัตตานีมหานคร เช่นเดียวกับกรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ซึ่งจะ สามารถแก้ไขปัญหาคความไม่สงบได้โดยปัญหาคความไม่สงบมีสาเหตุมาจากจากการแย่งชิงอำนาจ มักใหญ่ใฝ่สูง และการแย่งชิงเพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่น โดยผู้บริหารสถานิติบัญญัติ ต้องเป็นคณมุสลิมมาจากการเลือกตั้ง ซึ่งจะทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดสันติสุขได้

1.3.2 ประเด็นที่ 3 ผลดีและผลเสียของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

ผลการศีกษาวิจัยที่ได้ในประเด็นนี้มีข้อสรุปที่เด่นชัดว่า การปกครองตนเอง ในจังหวัดปัตตานีจะมีผลดีต่อการปกครองระบอบในประชาธิปไตย ทำให้ประชาชนจะมีส่วนร่วม ในการปกครอง มีความเป็นประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้น การเมืองมีความโปร่งใส ยุติธรรม ประชาชน สามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้ มีการเลือกตั้งผู้นำของตนเอง ประชาชนทุกคนเป็น ส่วนหนึ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ส่งผลให้การเมืองในระดับประเทศชาติ มั่นคง สิ่งที่เห็นได้ชัดอีกอย่างคือมีความเป็นธรรมเกิดขึ้น ประชาชนทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็น สำคัญ จะทำให้จังหวัดปัตตานีมีการพัฒนาและเกิดความสงบสุข โดยปราศจากความขัดแย้งและ เหตุการณ์รุนแรง ที่มีสาเหตุมาจากความแตกต่างด้านศาสนาและวัฒนธรรม

ประเด็นเรื่องการปรับโครงสร้างการปกครองให้เหมาะสมกับจังหวัด ปัตตานี เป็นประเด็นหนึ่งที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าส่งผลดีต่อจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการปรับ โครงสร้างการปกครองให้เป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ ให้ท้องถิ่นมีการปกครอง ตนเองมากที่สุด มีการเลือกผู้บริหารสถานิติบัญญัติที่เป็นมุสลิม มาจากการเลือกตั้ง จะทำให้จังหวัด ชายแดนภาคใต้เกิดสันติสุขได้และจะมีการบริหารงานอย่างถูกต้องเหมาะสมกับพื้นที่ ซึ่งการ เปลี่ยนแปลงการปกครองในลักษณะดังกล่าว จะทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความมั่นคงทางการ เมือง ปัญหาคความขัดแย้งหมดไป ความรุนแรงและการก่อการร้ายก็ไม่เกิดขึ้นอีกต่อไป รวมถึง จังหวัดชายแดนภาคใต้จะได้รับการพัฒนาตรงตามความต้องการของประชาชน เกิดความรักความ สามัคคีกันระหว่างบุคคลสองศาสนา การปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการ เมืองไทยและการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการแสดงออกถึงการยอมรับหลักการอำนาจ อธิปไตยที่เป็นของประชาชน ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้การปกครอง ตนเองในจังหวัดปัตตานีจะเป็นรูปแบบที่ทำให้การบริหารการปกครองของจังหวัดชายแดนภาคใต้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ประเด็นสำคัญที่พบในการศีกษาวิจัยครั้งนี้คือ ข้อเสนอในการจัดตั้งปัตตานี มหานคร ที่มีรูปแบบการบริหารแบบกรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยามีการเลือกผู้บริหารสถานิติ บัญญัติที่เป็นมุสลิมมาจากการเลือกตั้ง มีการบริหารจัดการเป็นแบบกระจายอำนาจ ให้ประชาชนมี

ส่วนร่วม ส่งผลให้จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดสันติสุขได้ และตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งการปกครองในรูปแบบปัตตานีมหานครจะมีผลต่อความมั่นคงของรัฐ และส่งผลกระทบต่อประเทศชาติและสังคมโดยรวม โดยอาจทำให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ เนื่องจากขาดแคลนงบประมาณที่ใช้ในการบริหารและพัฒนาด้านเศรษฐกิจให้เจริญรุ่งเรือง ในส่วนของผู้นำอาจจะยังขาดประสบการณ์ในการบริหารงาน ส่งผลให้จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร โดยจะพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป

ผลกระทบจากการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีนั้นจะส่งผลกระทบต่อ การเสริมสร้างความมั่นคงของชาติและทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประชาชนและประเทศในภาพรวม สำหรับในภาคอื่นๆ ของประเทศไทยนั้นเช่น ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคกลางนั้นจะไม่มีส่วนได้รับผลกระทบโดยตรง แต่จะกระทบต่อความมั่นคงของประเทศโดยรวมในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเป็นสำคัญ

2. อภิปรายผล

การปกครองท้องถิ่นเป็นการเมืองที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด การปกครองตนเองถือเป็นการปกครองที่มีการกระจายอำนาจ ให้ท้องถิ่นมีการปกครองตนเอง มีการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้มีความเจริญรุ่งเรือง และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ โดยเฉพาะจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ในมุมมองทางรัฐศาสตร์ โครงสร้างการเมืองปกครอง รวมทั้งการจัดการโครงสร้างอำนาจในสังคมจะต้องสอดคล้องและสะท้อนแบบแผนการต่อสู้เชิงสัญลักษณ์ในพื้นที่ทางสังคมและเป็นส่วนหนึ่งในการผลิตซ้ำของสัญลักษณ์ดังกล่าว ระบบจึงจะมีพลังอำนาจในการจัดการความขัดแย้ง เพราะความซับซ้อนของ ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในช่วงสี่ปีที่ผ่านมาแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการใช้อำนาจรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ที่เข้มข้นในบริบทของ “พื้นที่ทางสังคม” ของปัตตานี ยะลา นราธิวาส กระบวนการทางการเมือง การปกครอง การบริหาร รวมทั้งผลลัพธ์ที่เกิดจากการต่อสู้ดังกล่าว มีแหล่งที่มาจากโครงสร้างอำนาจและการแข่งขันทุนทางสังคมอันซับซ้อนทำให้เกิดลักษณะพิเศษของภูมิทัศน์ทางการเมือง จนอาจจะกลายเป็นสิ่งแปลกปลอมต่อโลกภายนอกซึ่งยากต่อการที่จะเข้าใจ ในที่สุดการแก้ไขปัญหาระบบกระจายอำนาจและรูปแบบการปกครองจึงต้องอาศัยการวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างอำนาจและสัญลักษณ์ด้วย

หัวใจสำคัญที่จะทำให้การปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีที่เป็นรูปแบบปัตตานีมหานครจะประสบความสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมาย สามารถแก้ไขสถานการณ์ความรุนแรง และการก่อการร้ายในพื้นที่ได้อยู่ที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นที่จะร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เจริญรุ่งเรือง เกิดการพัฒนาในหลายๆ ด้าน ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะด้านการเมืองการปกครอง การปกครองตนเองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานีจะทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการพัฒนา มีความสงบสุขมากขึ้น มีผู้ปกครองเป็นของตนเองที่เป็นมุสลิมซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และมีแนวทางการบริหารที่มาจาก การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ ประชาชนจะเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการปกครองอย่างแท้จริง ผลที่ได้รับคือประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขไม่ว่าเชื้อชาติใด ศาสนาใด ซึ่งปราศจากความขัดแย้งและความรุนแรงในพื้นที่ โดยปรากฏการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเป็นเวทีที่สะท้อน ความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับการต่อสู้เชิงสัญลักษณ์จากคนและกลุ่มทางสังคมในพื้นที่ การต่อสู้นี้แสดงออกในแง่บทบาทของคนที่อยู่ใน “สนามแห่งอำนาจ” และ “การแย่งชิง ความชอบธรรม” อย่างไรก็ตามหากพิจารณาองค์ประกอบของความขัดแย้ง พบว่ามีองค์ประกอบหลัก 3 เรื่องได้แก่ ดินแดน เชื้อชาติ และศาสนา

ผลการศึกษาวิจัยในประเด็น **ความเป็นมาของแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองตนเองใน จังหวัดปัตตานีเป็นอย่างไร** ซึ่งชี้ชัดว่า จังหวัดปัตตานีมีรากฐานความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และการคลี่คลายประวัติศาสตร์ของตนเอง โดยมีจุดเริ่มต้นในอดีตเป็นชุมชนบนเส้นทางการค้าระหว่าง อินเดียกับจีนซึ่งผ่านบริเวณคาบสมุทรมาเลย์ได้คอคอดกระลงไป ซึ่งรู้จักกันในนามของอาณาจักร ลังกาสูกะ อาณาจักรนี้มีความสัมพันธ์กับอาณาจักรศรีวิชัยซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญของ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 9 - 12 และประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 14 -15 ชุมชนที่รู้จักกันในนามอาณาจักรลังกาสุกะนั้นมีการปรับเปลี่ยนที่สำคัญอีกครั้งหนึ่ง เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงเส้นทางการค้าจึงเกิดการเคลื่อนย้ายศูนย์กลางของชุมชนจากตอนในมายังบริเวณที่ ติดทะเลเพื่อรองรับเส้นทางการค้าใหม่ ศูนย์กลางใหม่ของอาณาจักรลังกาสุกะคือเมืองท่าที่รู้จักกัน ต่อมาในนามปัตตานี การย้ายที่ตั้งมายังปัตตานีมีประจวบกับตัวแปรที่สำคัญอีก 2 ประการคือการ อพยพเพิ่มเข้ามาของชาวมลายูและการเข้ามาของศาสนาอิสลาม ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นศาสนาที่แพร่ ขยายเข้ามาสู่เอเชียตะวันออกเฉียงและอินเดียผ่านทางการค้า ดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ รับศาสนาอิสลามในระยะแรกจะเป็นเมืองท่าค้าขายที่สำคัญเช่น ปาไซบนเกาะสุมาตรา มะละกา และปัตตานี การเกิดขึ้นของเมืองท่าเพื่อรองรับการขยายตัวของการค้า การขยายตัวของชุมชนชาวมลายูและการรับศาสนาอิสลาม ทั้งสามประการนี้ทำให้เกิดศูนย์อำนาจที่มีลักษณะเป็นรัฐการค้า

เล็กๆ ของชาวมลายูกระจายอยู่ทั่วไปบนคาบสมุทรมลายูและสุมาตราตะวันออก มีเอกลักษณ์ทางเชื้อชาติวัฒนธรรมคล้ายคลึงกันคือเป็นรัฐมลายู - มุสลิม แต่ขณะเดียวกันก็มีการแข่งขันซึ่งกันและกันทางการเมืองและการค้า ปัตตานีก็เป็นหนึ่งในจำนวนรัฐมลายู-มุสลิมเหล่านี้ แต่เนื่องจากทำเลที่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของคาบสมุทรมลายู ปัตตานีและรัฐมลายู-มุสลิมอีกรัฐหนึ่งคือเกาะหะห์หรือไทรบุรีจึงมีลักษณะเฉพาะตัวอีกอย่างหนึ่งคือเป็นดินแดนที่เชื่อมต่อรัฐมลายูตอนล่างกับอาณาจักรไทยทางตอนเหนือ ประวัติศาสตร์ปัตตานีจึงมีบริบทพิเศษเพิ่มเติมจากรัฐมลายูอื่นๆ คือบริบทความสัมพันธ์กับอาณาจักรไทย

ในช่วงก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 18 ศูนย์อำนาจไทยหลายแห่งในหลายช่วงเวลาสามารถขยายอิทธิพลทางการเมืองลงไปยังคาบสมุทรมลายูเช่น สุโขทัย อโยธยา และที่ใกล้กับรัฐมลายูมากที่สุดคือนครศรีธรรมราช แต่การมองอำนาจการปกครอง หรือสิทธิเหนือดินแดนปัตตานีของชาวไทยในอดีตต้องอยู่ภายใต้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรและรัฐในสมัยจารีต ซึ่งเป็นรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจมากกว่าการมีอำนาจหรือสิทธิครอบครองที่แท้จริง

จุดหักเหที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า ปัญหาชายแดนภาคใต้ เริ่มขึ้นเมื่อรูปแบบความสัมพันธ์ที่ยืดหยุ่นและเป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่ายเปลี่ยนไป กล่าวคือเมื่อไทยเริ่มมองเห็นความจำเป็นที่จะควบคุมอย่างกระชับแน่นขึ้น โดยควบคุมเป็นหัวเมืองชั้นนอกของไทยแทนที่จะเป็น เมืองชั้น หรือหัวเมืองประเทศราช กระบวนการนี้เริ่มต้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 เมื่อปัตตานีถูกแบ่งแยกออกเป็น 7 หัวเมืองและขึ้นกับสงขลา ขั้นตอนของการบูรณาการปัตตานีเข้าเป็นดินแดนของไทยดำเนินอย่างชัดเจนอีกครั้งในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อมีการยกเลิกตำแหน่งพระยาเมืองของเมืองทั้งเจ็ดและจัดตั้งมณฑลเทศาภิบาล และขั้นตอนดังกล่าวไปเสร็จสมบูรณ์เมื่อบริเวณที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นรัฐปัตตานีกลายเป็นจังหวัดปัตตานี นราธิวาสและยะลาของไทย สำหรับเหตุผลความจำเป็นที่ไทยต้องบูรณาการปัตตานีเข้าเป็นดินแดนของไทยนั้นเป็นที่เข้าใจได้ เพราะเป็นความพยายามที่จะป้องกันการรุกรานเข้ามาของอาณานิคมตะวันตก และอยู่ภายใต้กระแสการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ที่ต้องกำหนดเขตแดนให้ชัดเจน สร้างความเป็นเอกภาพให้เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความแตกต่างในมุมมองระหว่างชาวไทย รัฐไทยกับชาวปัตตานี รวมไปถึงชาวมลายู-มุสลิมอื่นๆ ด้วย กล่าวคือชาวปัตตานีมองว่าบ้านเมืองและผู้คนถูกรวมเข้ามาอยู่ภายใต้รัฐไทยด้วยการใช้กำลังบังคับ จุดนี้กลายเป็นข้ออ้างเกี่ยวกับสิทธิชอบธรรมของชาวปัตตานีในการต่อต้านการบูรณาการของรัฐไทย

ปัญหาของชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาที่มีจุดเริ่มต้นมาจากการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยการเมืองไทย - ปัตตานี ภายใต้กระบวนการของการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ ตั้งแต่รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา กระบวนการสร้างชาติของไทยได้ปรากฏเป็นนโยบายต่างๆ

ที่ส่งผลกระทบต่อผู้คนในวงกว้างตลอดทั่วทั้งประเทศ และการต่อต้านต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงแต่ละระลอกก็ไม่ได้เกิดที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพียงแห่งเดียว แต่ไม่มีที่ไหนในประเทศไทยที่การต่อต้านนโยบายของรัฐในการสร้างชาติไทยเกิดขึ้นมากและต่อเนื่องเท่าในบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ นี้ ทั้งนี้เนื่องจากนโยบายที่ใช้ในการสร้างชาติของไทยมีผลกระทบโดยตรงและในทางลบต่อเอกลักษณ์ของชุมชนมลายู-มุสลิมของปัตตานี โดยนโยบายในการสร้างชาติมีดังนี้

1. การล้มเลิกอำนาจและการดำรงอยู่ของราชวงศ์มลายู-มุสลิมที่ปกครองเจ็ดหัวเมือง การจัดเก็บภาษีอากรเข้าสู่ศูนย์กลาง และการปฏิรูปการศึกษาที่ทำให้ทุกชุมชนต้องเลิกใช้กฎหมายประเพณีมาใช้กฎหมายกลางที่มีแบบอย่างมาจากตะวันตก ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5

2. การออกพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับในสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งมีผลทำให้เด็กชาวมลายู - มุสลิมต้องเรียนภาษาไทยและเรียนสายสามัญแทนการสอนศาสนาในปอเนาะ และการกระจายแนวคิดชาตินิยมที่เน้นชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

3. การใช้นโยบายรัฐนิยมซึ่งเป็นลักษณะชาตินิยมขวจัดที่ต้องการให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมด้วยวิธีบังคับของจอมพล ป.พิบูลสงคราม มีผลต่อจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งในด้านศาสนา การศาล และการดำเนินชีวิต

4. การใช้นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เน้นการควบคุมโรงเรียนสอนศาสนา การเปลี่ยนชาวมลายู-มุสลิมให้เป็นข้าราชการไทยและการสร้างนิคมสร้างตนเองที่นำคนไทยจากบริเวณอื่นอพยพเข้าไปยังจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

การใช้นโยบายและมาตรการสร้างชาติ เกิดขึ้นภายใต้สภาวะทางการเมืองของประเทศที่ไม่มีกลไกต่อรองให้กับชุมชนระดับล่างและประชาชนอย่างแท้จริง และเชื่อว่ารัฐเองก็ไม่ได้พยายามเข้าถึงข้อมูลและความรู้สึกของคนในท้องถิ่น ไม่ว่าจะป็นท้องถิ่นใดๆ ก็ตาม การสร้างชาติช่วงแรกอยู่ภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ในระยะต่อมา แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย แต่ระบบประชาธิปไตยรัฐสภาของไทยจนมากระทั่ง พ.ศ. 2516 ถือได้ว่าล้มเหลว และไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนั้น ช่องทางในการสื่อสารระหว่างรัฐบาลและชุมชนจึงถูกปิดกั้น และแสดงออกถึงความไม่พอใจทำได้สถานเดียวคือการก่อความไม่สงบในรูปแบบต่างๆ ซึ่งการแก้ไขปัญหาคความไม่สงบที่เกิดขึ้นมักจะทำด้วยการใช้กำลังปราบปรามและการจับกุมผู้ต้องสงสัย

ในส่วนของผู้ต่อต้านซึ่งได้แก่ชาวมลายู - มุสลิมในดินแดนที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นรัฐปัตตานีนั้น ก็ได้พัฒนารูปแบบของการต่อต้านไปมาจากจุดแรกที่เป็นเพียงการต่อต้านของผู้นำศักดินาต่อการสูญเสียสถานะความเป็นกษัตริย์และผลประโยชน์ที่เคยได้รับ กล่าวได้ว่านโยบายการ

สร้างชาติของไทยที่ส่งผลกระทบต่อตัวตนความเป็นสังคมหลาย - มุสลิมของจังหวัดชายแดนภาคใต้นี้ทำให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวขององค์กรประกอบต่างๆ ในท้องถิ่นที่ต้องการต่อต้านรัฐไทยมากขึ้น มีการคลี่คลายของการต่อต้านจากระดับผู้นำสู่มวลชน จากการเมืองสู่ศาสนา จากผู้นำศักดิ์คณาหรือผู้นำทางการเมืองสู่ผู้นำศาสนา ศาสนาก้าวเข้ามามีความสำคัญสูงสุดในฐานะสัญลักษณ์ของการต่อสู้ และเอกราชคือจุดมุ่งหมายสูงสุดของการต่อสู้

จุดหักเหที่สำคัญของการต่อสู้เกิดขึ้นเมื่อศูนย์กลางของการต่อสู้ปรับเปลี่ยนจากการเรียกร้องต่อตรงกับรัฐไทยโดยเปิดเผย การดำเนินการของขบวนการแบ่งแยกดินแดนเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่ามุมมองของผู้ต่อต้านเปลี่ยนไป จากความพยายามที่จะต่อต้านการบูรณาการเข้าสู่รัฐไทยมาเน้นการแยกตัว การต่อต้านการบูรณาการเข้าสู่รัฐไทยมีนัยสำคัญว่าการดำรงอยู่ร่วมกันอาจเป็นไปได้ โดยอยู่บนความหลากหลาย แต่การแยกตัวนั้นมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนว่าไม่มีจุดที่จะดำรงอยู่ร่วมกันได้

ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น หากมองจากแง่มุมหรือปริทรรศน์ทางประวัติศาสตร์จะเห็นได้ว่าเป็นปัญหาที่ซับซ้อน กล่าวคือไม่ใช่สาเหตุมาจากความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา เท่านั้นแต่มีรากเหง้าของความขัดแย้งที่พัฒนามาอย่างยาวนาน

สำหรับในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ **รูปแบบการปกครองตนเองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานี** ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีที่เหมาะสม จะเป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ ที่เรียกว่า ปัตตานีมหานคร มีการบริหารจัดการเป็นของตนเอง เน้นการกระจายอำนาจ ให้ท้องถิ่นปกครองตนเองมากที่สุด ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้ และจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ การปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีจะเป็นรูปแบบที่มีการบริหารและดำเนินงานที่เน้นยุทธศาสตร์การเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เพื่อให้ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความสงบสุข แก้ไขสถานการณ์ความขัดแย้งได้ และจะเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญงอกงามด้านประเพณีวัฒนธรรม หากจังหวัดชายแดนภาคใต้มีรูปแบบการปกครองตนเองที่เหมาะสมแล้ว จะทำจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการพัฒนาทัดเทียมพื้นที่อื่นๆ

หากพิจารณาตามแนวคิดของการปกครองท้องถิ่นที่ (แฮริส จี. มอนตาญ 1984) ได้กล่าวถึงหลักการของการปกครองท้องถิ่นว่า หน่วยการปกครองท้องถิ่นต้องมีการเลือกตั้งโดยอิสระ เพื่อเลือกผู้ที่มีหน้าที่บริหาร การปกครองท้องถิ่นมีอำนาจอิสระและความรับผิดชอบโดยปราศจากการควบคุมของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลางหรือภูมิภาค แต่หน่วยการปกครองท้องถิ่น ยังต้องอยู่ภายใต้บังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ ไม่ได้กลายเป็นรัฐอิสระใหม่ แนวคิด

ดังกล่าวเหมาะสมกับพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เต็มไปด้วยเหตุการณ์ความรุนแรง และการก่อการร้ายของขบวนการก่อการร้ายในพื้นที่

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการปกครองที่มีผลต่อการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี พบว่า

เสน่ห์ จุ้ยโต้ (2538) ได้เน้นให้เห็นถึงการปกครองท้องถิ่น ที่เป็นรูปแบบการปกครองที่เกิดจากกระบวนการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปยังท้องถิ่น เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมต่างๆ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อตอบสนองต่อการแก้ปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งส่วนนี้ทำให้ท้องถิ่นได้รับการพัฒนาตรงตามเป้าหมายและตรงตามแผนการดำเนินงานของท้องถิ่น และตรงตามยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืนของท้องถิ่นนั้นๆ ในประเด็นนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นประเด็นที่สำคัญยิ่ง และมีผลต่อความมั่นคงของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจะสัมพันธ์โดยตรงกับความมั่นคงของประเทศชาติในอนาคต

นอกจากนี้ ผลการศึกษาข้างชี้ให้เห็นว่า การปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี มีอิทธิพลโดยตรงต่อปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้ยุติความรุนแรงลงได้ เพื่อให้ดินแดนจังหวัดชายแดนภาคใต้สงบสุข เพื่อผลของการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อความมั่นคงของรัฐ และเพื่อความสงบสันติแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งการปกครองตนเองจะมีทั้งผลดีและผลเสียเกิดขึ้น เพราะการปกครองตนเองจำเป็นต้องใช้งบประมาณรูปแบบการบริหาร และขั้นตอนการดำเนินงานเพิ่มขึ้นจากรูปแบบเดิม แม้จะมีการปกครองที่เน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมที่มุ่งสร้างความมั่นคงของชาติ ให้ความสงบสุขคืนสู่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่เมื่อต้องคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นหลัก จึงทำให้รูปแบบการปกครองที่เหมาะสมจะเป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ

ประเด็นเรื่องการแบ่งแยกดินแดน เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ค้นพบในการศึกษาวิจัย เนื่องจากการปกครองตนเองและจังหวัดชายแดนภาคใต้นี้ ผู้นำต้องให้ความสำคัญในเรื่องความขัดแย้งระหว่างบุคคลสองศาสนาเป็นหลัก ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นบ่อยครั้ง เพราะรูปแบบการปกครองยังไม่สมบูรณ์ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบและความมั่นคงของประเทศ นอกจากนี้รูปแบบการปกครองในปัจจุบัน ทำให้ไม่สามารถจัดการกับปัญหาความขัดแย้งและสถานการณ์ความรุนแรงให้กับพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้สำเร็จ โดยเฉพาะในส่วนของความแตกแยกระหว่างบุคคลสองศาสนานั้น โอกาสที่จะอยู่ร่วมกัน เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ ช่วยเหลือ หรือสามัคคีกันค่อนข้างยาก ไม่สามารถปรองดองกันได้ จนทำให้รูปแบบการปกครองในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ประสบความสำเร็จที่นำมาซึ่งความสันติสุข

ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการปกครองท้องถิ่น (เสนห์ จุ้ยไธ้ 2538) ที่เป็นรูปแบบการปกครองที่เกิดจากกระบวนการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปยังท้องถิ่น เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมต่างๆ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อตอบสนองต่อการแก้ปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งเรื่องนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นประเด็นที่สำคัญยิ่ง เพราะโดยหลักทฤษฎีการปกครองตนเองตนเอง (อนันต์ อนันตกุล 2521 : 6-7) เชื่อมั่นว่าการปกครองตนเองคือการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นนอกจากจะได้รับเลือกตั้งขึ้นมาเพื่อรับผิดชอบบริหารท้องถิ่นโดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากประชาชนแล้ว ผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องฟังเสียงประชาชนด้วยวิถีทางประชาธิปไตย ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกใน ความสำคัญของตนต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนรับรู้ถึงอุปสรรคปัญหาและช่วยกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นของตน

ส่วนประเด็นเรื่อง ผลดีและผลเสียของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาวิจัยที่ได้ในประเด็นนี้มีข้อสรุปที่เด่นชัดว่าผลที่เกิดขึ้นอันดับแรก ของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีคือการปกครองตนเองมีผลดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยจะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง เนื่องจากเป็นการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ความต้องการของประชาชนได้รับการตอบสนอง ส่งผลให้ระบบการปกครองมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น การเมืองมีความโปร่งใส ยุติธรรม สามารถตรวจสอบได้ ประชาชนทุกคนสามารถเข้าเป็นส่วนหนึ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้ สิ่งที่ได้เห็นได้ชัดคือมีความเป็นธรรมเกิดขึ้นในสังคมประชาธิปไตยทำให้ประเทศชาติมีความมั่นคง และนำมาซึ่งความสงบสุขสู่พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันปราศจากความขัดแย้งรุนแรง ในปัจจุบันนี้ดินแดน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีทั้งชาวไทยพุทธและมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกัน มีความแตกต่างที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งหากในพื้นที่มีความเป็นประชาธิปไตยแล้ว ความขัดแย้งและความรุนแรงก็จะมีน้อยลง ซึ่งความเป็นประชาธิปไตยนั้นจะทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญของส่วนรวมเป็นหลัก

ผลการศึกษาชี้ว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการปกครองให้เหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีเป็นสิ่งที่ควรดำเนินการ เพื่อให้ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสงบสุขไม่มีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้น โดยโครงสร้างการปกครองใหม่ต้องปราศจากการเอารัดเอาเปรียบทางการเมือง เพื่อให้ปัตตานีได้บริหารงานอย่างเต็มที่ ที่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ซึ่งรวมถึงการพัฒนาจังหวัดปัตตานีให้มีความเจริญก้าวหน้าในหลาย ๆ ด้าน เพื่อให้ประเทศชาติมีความมั่นคงมากขึ้น และสามารถกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น และร่วมมือในการแสวงหาทางออกได้

ประเด็นนี้มีความสำคัญต่อการปกครองท้องถิ่นตามทฤษฎีการกระจายอำนาจ (ชเนศวร์ เจริญเมือง 2536 : 60-61) โดยเฉพาะในประเด็นของระบบการบริหารประเทศที่เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นต่างๆ มีอำนาจในการดูแลกิจการหลายๆ ด้านของตนเอง กิจการที่ท้องถิ่นมีสิทธิจัดการดูแลได้แก่ ระบบสาธารณสุขไปศ การศึกษาและศิลปวัฒนธรรม การคุ้มครองชีวิตทรัพย์สิน และการดูแลรักษาสัตว์เลี้ยง ซึ่งตรงกับรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีที่กำหนดไว้ว่าให้ท้องถิ่นมีการปกครองตนเองและตอบสนองความต้องการของประชาชน อันยังผลต่อการพัฒนาประเทศทุกระดับ โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันเป็นพื้นฐานในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ประเด็นสำคัญที่พบในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ ข้อเสนอให้จังหวัดปัตตานีเป็นการปกครองตนเองในรูปแบบการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษซึ่งดีกว่ารูปแบบอื่นๆ กล่าวคือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการทำงานของผู้นำ ซึ่งถือเป็นกระบวนการสำคัญของระบอบประชาธิปไตย การให้ความสำคัญกับประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้การปกครองท้องถิ่นมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยขจัดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และหยุดยั้งปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ ซึ่งเริ่มทวีความรุนแรงขึ้นได้เป็นอย่างดี และในประการสำคัญประชาชนใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องให้ความสำคัญกับการปกครองตนเองให้มากขึ้น เหมือนกับที่ให้ความสำคัญกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ชูศักดิ์ เทียงตรง(2518 : 6-7) ได้ทำการศึกษาไว้และพบว่า การปกครองท้องถิ่นคือรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง การบริหารท้องถิ่น เกิดความรับผิดชอบ และหวงแหนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย อันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ลักษณะดังกล่าว ถ้าประชาชนในพื้นที่เห็นความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นก็จะเกิดผลดีต่อพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในด้านการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การปกครองตนเองจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ท้องถิ่นมีการพัฒนาอย่างเหมาะสม ประเทศชาติมีความมั่นคง และยุติปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ลงได้ ประเทศชาติเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เพื่อให้จังหวัดปัตตานีมีการพัฒนาการปกครอง เพื่อการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในทางปฏิบัติได้จริง การจัดทำข้อเสนอแนะนี้จะขอแยกออกเป็น 2 ด้านหลักคือ

3.1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างชัดเจน ด้วยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองการปกครอง เพื่อเป็นแนวทางในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

2) รูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายระดับชาติและการปกครองส่วนท้องถิ่น พร้อมทั้งเป็นรูปแบบที่รับฟังความคิดเห็นของประชาชน อันจะช่วยให้ประชาชนเห็นว่าความคิดเห็นของตนเองมีค่า ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

3) ผู้บริหารควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยซึ่งมีงบประมาณในการบริหารงานในท้องถิ่นของตนเอง

4) ผู้บริหารควรประสานความร่วมมือกับภาครัฐเพื่อการปกครองที่มีประสิทธิภาพ ให้เกิดการพัฒนาด้านพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ข้อเสนอแนะดังกล่าวจะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยผลักดันให้เกิดประสิทธิผลของรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีเพื่อพัฒนาการปกครองท้องถิ่นเป็นอย่างดี และจะช่วยเสริมสร้างให้พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ปราศจากปัญหาความรุนแรงในพื้นที่

3.1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ควรกำหนดแผนการบริหารที่ชัดเจนว่า รูปแบบการปกครองตนเองจะเป็นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นให้ชัดเจน โดยเพิ่มบทบาทของประชาชนในการปกครองตนเองให้มากขึ้น

2) พัฒนาจังหวัดปัตตานีให้มีความเจริญรุ่งเรืองในด้านการเมืองการปกครองและการปกครองท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่อยู่อย่างสงบสุข มีพื้นฐานการดำรงชีวิตดีขึ้น โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ประชาชนในท้องถิ่นจะได้รับเป็นหลัก โดยรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่น เป็นผู้ให้การสนับสนุนทั้งด้านการบริหารและงบประมาณ

3) พัฒนาท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการปกครองโดยตรง ได้รับฟังข้อเสนอแนะของประชาชนในการนำเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไข

4) แก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เป็นความแตกแยกระหว่างบุคคลสองศาสนา ให้สามารถอยู่ร่วมกันในพื้นที่ได้ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรมให้กับ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

5) ปกครองและดูแลประชาชนในพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น เช่น เข้าถึงประชาชนในทุกๆ พื้นที่ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อดูแลประชาชน ซึ่งเป็นอีกแนวทางหนึ่งของการปกครองตนเองที่สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารได้เอาใจใส่ประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างดี นำไปสู่การพัฒนา อีกทั้งยังช่วยลดปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ได้อีกทางหนึ่ง

3.1.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

เนื่องจากการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี มีประเด็นต่อเนื่องและเกี่ยวข้องกับส่วนอื่นๆ อีกมากไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของรูปแบบการบริหารบ้านเมืองในจังหวัดปัตตานีกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นและรูปแบบต่างๆ รวมไปถึงหน่วยการปกครองท้องถิ่นอื่นๆ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรนำเสนอประเด็นที่ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในอนาคต ดังนี้

1) สนับสนุนการวิจัยเชิงประจักษ์ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบต่างๆ โดยแยกระดับของการมีส่วนร่วมให้เด่นชัด เพื่อศึกษาพัฒนาการของการปกครองตนเองในอนาคตต่อไป โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในเรื่องของปัญหาความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดการก่อการร้าย และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม トラบโดที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ยุติความรุนแรง ปัญหาเหล่านี้แก้ไขได้ยากเช่น ปัญหาการแบ่งแยกระหว่างสองศาสนา การไม่เท่าเทียมกัน ความยุติธรรม ความไม่สามัคคีกัน และปัญหาการบริหารจัดการของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งส่งผลให้การแก้ปัญหาด้อยประสิทธิภาพไปด้วยเช่น ปัญหาโครงสร้าง ปัญหาประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงปัญหาการทุจริตและความไม่โปร่งใส ซึ่งล้วนเป็นปัญหาที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี ดังนั้นจึงควรสนับสนุนให้มีการวิจัยในประเด็นปัญหาของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2) สนับสนุนการวิจัยเชิงประจักษ์ เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารของจังหวัดปัตตานี ว่าควรใช้การบริหารในทิศทางใด และมีปัญหา ผลดีผลเสีย รวมทั้งแนวทางที่เหมาะสมอย่างไร ซึ่งการบริหารแต่ละประเภทของจังหวัดปัตตานีจะมีปัญหาและผลดีผลเสียที่แตกต่างกันออกไป โดยในส่วนของการปกครองตนเองมีผลเสียอยู่ที่การขาดแคลนงบประมาณ และผู้นำที่มี

ความรู้ความสามารถเข้าใจในปัญหาของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้น ซึ่งนอกเหนือจากการสนับสนุนการวิจัยในประเด็นดังกล่าวแล้ว จังหวัดปัตตานีควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นส่วนอื่นๆ นอกเหนือจาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อาทิองค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาล เพื่อสนับสนุนการวิจัยเชิงประจักษ์ที่มีเป้าหมายในการค้นหาข้อเท็จจริง ของปัญหาอุปสรรค ความต้องการ และแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในระดับต่างๆ ของจังหวัดปัตตานีในอนาคต

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมประชาสัมพันธ์ (2553) “สามจังหวัดชายแดนภาคใต้หลังสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงปัจจุบัน”
ค้นคืนวันที่ 28 พฤศจิกายน 2553 จาก http://www.Slideshare.net/Geosw101/ss_6941230
- กรมพล ทอชมรรมชชาติ (2515) *อศดมการณ้สังคมไทย* กรุงเทพมหนานคร สำนักพิมพ์สมาคม
สังคมศาสตร้แห่งประเทสไทย
_____ (2519) *การเมืองและประชาธิปไทย* กรุงเทพมหนานคร สำนักพิมพ์บรรณกิจ
- ครองช้ย ห้ดถา (2551) *ประวัตศาสตร้ท้องถึนจ้งหวัดชายแดนภาคใต้* ยะลา ศูนย์อานวยการบรหิร
จ้งหวัดชายแดนภาคใต้
- คณะกรรมาการอิสรระไต้สวนช้อเทือจ้งกรณิเหตุการณ้ม้สยิดกรือเซะ (2548) *รายงานคณะกรรมาการ
อิสรระไต้สวนช้อเทือจ้งกรณิเหตุการณ้ม้สยิดกรือเซะ* กรุงเทพมหนานคร เดย์ โปเอทส์
- คะนึ่งนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (2553) *แนวทางการเสริมสร้าการประชาธิปไทยแบบมีสวนร่วม
ตามรัฐชรรมนญูแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 : ปัญหา อุปสรรค และ
ทางออก* กรุงเทพมหนานคร ชรรมดาเพรส
- จดหมายเหตุของจึน เหลียง ชู เล่มที่ 45 (2545) *ความสั้มพัน้ช้องจึนกับหมู่เกาะทะเลจึนไต้*
กรุงเทพมหนานคร
- หม่อมเจ้าจันทร้จรัย รัชนี (2539) *ช้อมูลแปดประการประจาปีการศึกษา 2553* วิทยาลัยประมง
ปัตตานี
- จ้งหวัดปัตตานี (2553) “ที่ต้งของจ้งหวัดปัตตานี” ค้นคืนวันที่ 30 กันยายน 2553
จาก <http://www.Moohin.com/074/>
- จรัญ มะลูลีม (2553, 10 มีนาคม) “นครปัตตานีหรือเขตบรหิรพิเศษ ความจ้งริงจากพื้น้ที่”
มติชน หน้า 22
- เจบี ทอมสัน (J.B.Thompson) (1995 อ้างถึนใน กาญจนา แก้วเทพ 2544) *ศาสตร้แห่งสือและ
วัฒนธรรมศีกษา* กรุงเทพมหนานคร พิมพ์ลัถษณ้
- จันทนา บรรพสิริชิต (2551) *การปกครองชนกลุ่มน้อยและการเมืองการปกครองบนความ
แตก่างทางอ้ดลัถษณ้* กรุงเทพมหนานคร มูลนิธิพริชเนามัน
- ฉลาดชาย รมีตานนท์ (2553) “อ้ดลัถษณ้ วัฒนธรรม และการเปลียนแปดง” ค้นคืนวันที่ 29
ธันวาคม 2553 จาก http://www.soc.cmu.ac.th/~wsc/data/Identity28_3_05.pdf
- ชวน หลีกถัย (2554, 24 สิงหาคม) “ชวน จีรัฐบาล แสดงความคิเดเห็นแนวทางการรัฐปัตตานีหรือ
การกระจายอานาจหขพร้อมแนะยิดลัถษณิชรรมบรหิรประเทส” *แนวหน้า* หน้า 4

- ชวลิต ขงใจยุทธ (2552) *คม ชัด ลึก* ฉบับวันที่ 4 พฤศจิกายน 2552
- ชวลี ณ ถลาง (2541) *ประเทศราชของสยามในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ชัยชัย คุ่มทวีพ (2524) *สมเด็จพระกรมพระยาดำรงราชานุภาพและประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย*
สมัยใหม่การวิเคราะห์เชิงปรัชญา กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2551) *ความรุนแรงกับการจัดการความจริง: ปัตตานีในรอบกึ่งศตวรรษ*
กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2535) *รัฐ พิมพ์ครั้งที่ 3* กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ชวลีพร วิรุณหะ (2548) *ความรู้ 3 จังหวัดภาคใต้ผ่านมุมมองประวัติศาสตร์* กรุงเทพมหานคร
ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ชวงส์ ฉายะบุตร (2539) *การปกครองท้องถิ่นไทย พิมพ์ครั้งที่ 2* กรุงเทพมหานคร
พิมพ์เนศ พรินติ้ง เซ็นเตอร์
- ชูศักดิ์ เทียงตรง (2518) *การบริหารการปกครองท้องถิ่นไทย* กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ฐปนรรต พรหมอินทร์ จุมพล หนิมพานิช และยุทธพร อิศรชัย (2548) *รายงานการวิจัยเรื่อง*
การเมืองภาคประชาชนกับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของไทย : ศึกษากรณีของ
องค์กรพัฒนาเอกชน รายงานการวิจัย สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ณรงค์ ศิริปะชะนะ (2518) *ความเป็นมาของกฎหมายอิสลามและคาโตะะยูติธรรม* กรุงเทพมหานคร
บพิธ
- ดิเรก กุลศิริสวัสดิ์ และชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2526) *ภูมิหลังชาวมุสลิมในประเทศไทย / ปัญหา*
อิสลามในสี่จังหวัดภาคใต้ กรุงเทพมหานคร สถาบันไทยคดีศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ตุลา มหาพสุชานนท์ (2545) *หลักการจัดการ หลักการบริหาร* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ พ.ศ.
พัฒนา
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2545) *โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาดัชนีวัดผลการพัฒนาระบบบริหาร*
จัดการที่ดี นนทบุรี สถาบันพระปกเกล้า
- ทักษิณ ชินวัตร (2553) “การปกครองท้องถิ่นในยุคโลกาภิวัตน์” คั่นถิ่นวันที่ 16 ธันวาคม 2553
จาก <http://www.home.kku.ac.th/myongy/text/f5.htm>

- ทินพันธ์ นาคะตะ (2533) *การเมืองการบริหารไทย : ภาระของชาติ* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ทินพันธ์ นาคะตะ (2525) *รัฐศาสตร์* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์บรรณกิจ
- ทิพาพร พิมพ์สิทธิ์ และอนุสรณ์ ลีมณี (2530) *พฤติกรรมทางการเมือง* กรุงเทพมหานคร
ไทยวัฒนาพานิช
- ทรงพล สวาสดิ์ธรรม (2526) “สังคมประกิต การเมืองของเยาวชนจังหวัดชายแดนภาคใต้กรณีศึกษา
วิทยาลัยครูสงขลาและยะลา” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ชเนศวร์ เจริญเมือง (2535) *การพัฒนาการเมืองโดยกระบวนการปกครองท้องถิ่น*
กรุงเทพมหานคร พาพาส
- ชเนศ อารักษ์สุวรรณ (2551) *ความเป็นมาของทฤษฎีแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ไทย*
พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ชัชชัย ปทุมล่องทอง (2543) *เกร็ดน่ารู้ประเทศไทย 76 จังหวัด* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร
น้ำฝน
- ธีระ นุชเปี่ยม (2541) *การเมืองโลกหลังสมัยใหม่* กรุงเทพมหานคร ศิลป์สยามบรรจุกันท์
และการพิมพ์
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ (2546) *ทิศทางปกครองท้องถิ่นไทยและต่างประเทศ*
เปรียบเทียบ กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน
- นัทธนัย ประสานนาม (2553) “เพศ ชาติพันธุ์ และปัญหาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ในภาพยนตร์เรื่อง
Touch of Pink.” ค้นคืนวันที่ 29 ธันวาคม 2553 จาก
<http://www.midnightuniv.org/midnight2545/document95248.html>
- นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2549) *ปัญหาวิธีเข้าใจประวัติศาสตร์ของสังคมไทยในความรู้และความไม่รู้ 3*
จังหวัดชายแดนใต้ กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- _____. (2550) *มลาญศึกษา: ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประชาชนมลาญมุสลิมในภาคใต้*
กรุงเทพมหานคร อมรินทร์
- บัญญัติ บรรทัดฐาน (2553) “ปฏิรูปการเมือง-กระจายอำนาจ” ค้นคืนวันที่ 24 ธันวาคม 2553
จาก http://www.fpss.th/index_may_2546.php
- ปิยนาด บุนนาค (2546) *นโยบายการปกครองของรัฐบาลไทยต่อชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดน*
ภาคใต้ กรุงเทพมหานคร โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ประยูร กาญจนกุล (2523) *คำบรรยายกฎหมายปกครอง* กรุงเทพมหานคร
 โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประยูรศักดิ์ ชลาชนเดชะ (2539) *มุสลิมประเทศไทย* กรุงเทพมหานคร โครงการหอสมุดกลาง
 อิสลามสาย สกุดสุต่านสุลัยมาน
- ประหยัด หงส์ทองคำ (2551) *การปกครองท้องถิ่นไทย* กรุงเทพมหานคร
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ประวัติศาสตร์มหาดไทยส่วนภูมิภาค จังหวัดปัตตานี (2528) กรุงเทพมหานคร บางกอกสาส์น
 พรเพ็ญ อันตระกูล (2527) *ความเชื่อพระศรีอารีย์ และกบฏผู้มีบุญในสังคมไทย* กรุงเทพมหานคร
 สร้างสรรค์
- พรรณงาม เก้าธรรมสาร (2523) “รากเหง้าของความขัดแย้งมองในแง่ของนักประวัติศาสตร์
 จดหมายเหตุของหลวงอุดมสมบัติกับการเมืองการปกครองของหัวเมือง” ใน *แลใต้*
 5, 26-41 กรุงเทพมหานคร
- พัชรี สีโรต (2546) *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน* กรุงเทพมหานคร
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เพ็ญศรี คุ้ม (2542) *การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตยของไทย* กรุงเทพมหานคร
 ราชบัณฑิตยสถาน
- พระยาอนุমানราชชน (2532) ปาฐกฐาพิเศษเนื่องในงานฉลอง 100 ปี พระยาอนุমানราชชน
 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- รัตนภักดี, พระยา (2509) *ประวัติเมืองปัตตานี* มปท: มปป
- เรย์มอน วิลเลียมส์ (1974) *วัฒนธรรมศึกษาและการวิเคราะห์วัฒนธรรมบริโกล* กรุงเทพมหานคร
 คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ลิขิต ชีรเวทิน (2525) *การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท* กรุงเทพมหานคร
 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- _____. (2535) *การกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท: รายงานเสนอต่อ
 สมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทย และมูลนิธิ Friend rich Ebert* กรุงเทพมหานคร
 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- _____. (2552, 16 กันยายน) “ความสำคัญของการปกครองตนเอง” *สยามรัฐ* หน้า 8
- วรมัย กบิลสิงห์ (2548) *คูชงญอ 2491 ถึงตากใบวิปโยค* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร
 ร่วมด้วยช่วยกัน

- วจิรา ชุตติชอุณห (2554) “แผนการพัฒนาพื้นที่พิเศษ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ตอนที่ 1)”
 ค้นคืนวันที่ 14 ธันวาคม 2554 จาก
www.southpeace.go.th/column/column_521218.htm
- วจิรา ชุตติชอุณหพงส์ (2555) “แผนการพัฒนาพื้นที่พิเศษ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ตอนที่ 1)”
 ค้นคืนวันที่ 17 มิถุนายน 2555 จาก
http://www.southpeace.go.th/column/column_521218.htm
- วันชัย ไชยสาร (2544) *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน นนทบุรี*
 สถาบันพระปกเกล้า
- วิเชียรศิริ, พระยา (ชม ณ สงขลา) (2506) *พงศาวดารเมืองปัตตานี* ใน *ชุมพงศาวดารเล่มที่ 3*
 กรุงเทพมหานคร ครูสภา
- ศรีสมภพ จิตรกริมย์ศรี และสุกรีหลังปูเต๊ะ (2551) *รายงานการวิจัยเรื่อง การปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*
- สมคิด เลิศไพฑูรย์ และคณะ (2541) “การจัดการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ : ศึกษากรณีจังหวัดภูเก็ต” *รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตย*
 10 – 14
- สจ๊วต ฮอลด์ (1997) “อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและคนพลัดถิ่นในยุคโลกาภิวัตน์” ค้นคืนวันที่ 20 พฤศจิกายน 2553 จาก <http://www.google.co.th/search>
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2546) *ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม พิมพ์ครั้งที่ 3* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สิริพรรณ นกสวน และเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา (2546) *คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย*
 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุจิตต์ วงษ์เทศ (2541) “ประวัติศาสตร์ปกปิด” *รัฐปัตตานีแห่งศรีวิชัย เก่าแก่กว่ารัฐสุโขทัยในประวัติศาสตร์* กรุงเทพมหานคร
- _____. (2553) “รัฐปัตตานีในศรีวิชัยเก่าแก่กว่ารัฐสุโขทัยในประวัติศาสตร์” ค้นคืนวันที่ 17 พฤศจิกายน 2553 จาก http://www.baanjomyut.com/76_province/south/paftani/history.htm
- สุชิน ดันติกุล (2515) *รัฐประหาร พ.ศ.2490* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

- สุรินทร์ พิศสุวรรณ และชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2527) *สี่จังหวัดภาคใต้กับปัญหาสิทธิมนุษยชน*
กรุงเทพมหานคร สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมูลนิธิโครงการ
ตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
- สำเร็จ ศรีหรัย (2551) “จุดเปลี่ยนไฟใต้ การเมืองนำการทหาร” ค้นคืนวันที่ 4 ธันวาคม 2553
จาก <http://www.oknation.net/blog/kobkab>
- สุชีพ วรรณสุด (2553) “แนวคิดอัตลักษณ์” ค้นคืนวันที่ 21 กันยายน 2553 จาก
http://encyclopedia.laborlawtalk.com/Cultural_identity
- เสนาะ ดิยาวัว (2541) *การสื่อสารในองค์กร* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เสน่ห์ จามริก และคณะ(2523) *นโยบายในการพัฒนาชนบท* กรุงเทพมหานคร สำนักงานเลขาธิการ
รัฐมนตรี
- เสน่ห์ จุ้ยไต้ (2538) *ภาวะผู้นำและการบริหารงานของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*
กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2543) *นโยบายพรรคการเมืองต่อการกระจายอำนาจด้าน
สุขภาพ* กรุงเทพมหานคร งานสารนิเทศ
- หาญ ลีนานนท์ (2552) *มติชน* ฉบับวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2548
- อนันต์ อนันตกุล (2521) *การปกครองท้องถิ่นไทย* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร
พิมพ์เนศ พรินติ้งเซ็นเตอร์
- อนงก์ เหล่าธรรมทัศน์ (2551) *สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานพัฒนาประชาธิปไตย*
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ธรรมดาเพรส
- อานนท์ อาภาติรม (2515) *มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรมไทย* พิมพ์ครั้งที่ 3
กรุงเทพมหานคร พระนครบำรุงนุกุลกิจ
- อาภรณ์ จันทร์สมวงศ์ (2544) *มิติความสัมพันธ์เชิงอำนาจหรือสิทธิ* กรุงเทพมหานคร
บางกอกสาส์น
- อารีฟิน บินจิ (2543) *ปาตานี คารุสสตลา* ยะลา ศูนย์วัฒนธรรมชายแดนภาคใต้
- อาหมัด ฟัดลี อัล-ฟาตานี (2543) *ประวัติศาสตร์ปัตตานี* ปัตตานี โครงการจัดตั้งสถาบันสมุทรัฐ
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- อিবรอฮิม ชุกรี (2541) *ประวัติราชอาณาจักมลายูปัตตานี* ปัตตานี โครงการจัดตั้งสถาบันสมุทรัฐ
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี

- อิมรอน มะลูลีม (2538) *วิเคราะห์ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลไทยกับมุสลิมในประเทศ กรณีศึกษา กลุ่มมุสลิม ในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้* กรุงเทพมหานคร อิสลามิกอะคาเดมี
- อุทัย หิรัญโต (2523) *การปกครองท้องถิ่นกับการบริหารจัดการท้องถิ่น : อภิธานศัพท์ของอารยธรรม โลก* กรุงเทพมหานคร โครงการจัดพิมพ์คืบไฟ
- Bailey, Conner and John Miksic(Trans). (1985) *Ibrahim Syukri' s History of the Malay Kingdom Of Patani*. Ohio: Ohio University Center for International.
- Christie, Clive J (1996) *A Modern History of Souteast Asia: Decolonization, Nationalism and Separatism*. Singapore: Iseas.
- Easton David. (1953). *The Political System : An Inquiry Into the State of Political Science*. New York : Alfred A.Knoft.
- Gunn and Hogwood. (1984). *Policy Analysis for the Real Word*. n.p.
- Kadir, Che Man W. (1990) *Musim Separatism: the Moros of Southern Philippines and the Malays of Southern Thailand*. Singapore: Oxford University Press.
- Kobkua, Suwannathat Pian. (1998) *Thai-Malay Relations*. Singapore: Oxford University Press.
- Surin Pitsuwan. (1985) *Islam and Malay Nationalism*. Bangkok: Thaikhadi.
- Teeuw and Wyatt. (1970) *Hikayat Patani, Vol I and II*. The Hague. Martinus Nijhoff.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง แนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

-
- (1) คำถามข้อ 1 มุ่งตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1 เกี่ยวกับ ความเป็นมาของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี
1. การปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี มีความเป็นมาอย่างไร ?
 - 1.1 ท่านทราบหรือไม่ว่า “การปกครองท้องถิ่นของรัฐปัตตานี เกิดขึ้นเมื่อใด” ?
 - 1.2 ท่านทราบหรือไม่ว่า “เรื่องราวของรัฐปัตตานีมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างไร” ?
- (2) คำถามข้อ 2 มุ่งตอบวัตถุประสงค์ข้อ 2 เกี่ยวกับ รูปแบบการปกครองตนเองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานี
2. รูปแบบการปกครองตนเองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานีเป็นแบบใด ?
 - 2.1 ท่านคิดว่า “ การปกครองในจังหวัดปัตตานีควรแยกเป็นเขตปกครองพิเศษหรือไม่ ” ?
 - 2.2 จากคำกล่าวที่ว่า “การแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเอง” ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีหรือไม่ เพราะเหตุใด ?
 - 2.3 การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้น “ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมเพราะเหตุใด” ?
 - 2.4 ท่านคิดว่า “การปกครองที่เหมาะสมในจังหวัดปัตตานี ควรเป็นการปกครองแบบใด” ?
- (3) คำถามข้อ 3-4 มุ่งตอบวัตถุประสงค์ข้อ 3 เกี่ยวกับ ผลดีและผลเสียของรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี
3. ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี เกิดผลดีในด้านต่างๆ อย่างไรบ้าง ?
 - 3.1 “ด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตย” ส่งผลดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยแ่งมุมใดบ้าง ?
 - 3.2 “ด้านเศรษฐกิจ” ส่งผลดีต่อภาวะเศรษฐกิจจังหวัดปัตตานีอย่างไร และส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างไร ?
 - 3.3 “ด้านสังคม” ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในทางที่ดีอย่างไร และทิศทางของ สังคมจะเป็นแบบใด ?

- (4) ถ้าหากมีการแบ่งแยกดินแดนปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี ท่านคิดว่าเกิดผลเสียอย่างไร ?
- 4.1 “ผลเสียต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย” จะเกิดผลเสียอย่างไรบ้าง ?
 - 4.2 “ด้านเศรษฐกิจ” ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในจังหวัดปัตตานีและส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศแ่งมุมใดบ้าง ?
 - 4.3 “ด้านสังคม” เกิดผลเสียในลักษณะใด และชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมสามารถอยู่ร่วมกันได้หรือไม่ ?

ภาคผนวก ข

บทสัมภาษณ์ของนักวิชาการ ผู้นำกลุ่มมุสลิมในพื้นที่ ชำราชการในพื้นที่ สื่อมวลชนในท้องถิ่น

คำสัมภาษณ์ของ ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2554 ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ผู้วิจัย : ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาใช้เวลาให้สัมภาษณ์เรื่องแนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัด

ผู้วิจัย : ท่านทราบหรือไม่ว่า “การปกครองท้องถิ่นของรัฐปัตตานี เกิดขึ้นเมื่อใด” ?

ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี : การปกครองท้องถิ่นของปัตตานีเป็นเรื่องในอดีตเป็นประวัติศาสตร์อันยาวนานมากกว่า 500 ปีที่ผ่านมา ดังนั้นการกล่าวถึงปัญหาการปกครองของปัตตานีที่เป็นท้องถิ่นจึงเป็นเรื่องเก่า ที่จะต้องพูดถึงปัญหาอำนาจแห่งรัฐดั้งเดิมของดินแดนปัตตานีที่เรียกว่าปาตานี ซึ่งไม่ใช่รูปแบบการปกครองสมัยใหม่ที่รัฐศาสตร์สมัยใหม่ เรียกว่าการปกครองท้องถิ่น การปกครองเดิมของปัตตานีนั้นเป็นรัฐแบบมลายูดั้งเดิม มีรูปแบบที่เหมือนกับสยามสมัยโบราณคืออยุธยาซึ่งเป็นรัฐในแผ่นดินใหญ่ มีฐานแบบจักรวรรดิ แต่รัฐปาตานีเป็นรัฐชายฝั่งทะเล รัฐตามคาบสมุทรและหมู่เกาะจึงมีลักษณะพิเศษที่เน้นในเรื่องทางการค้า ทางทะเลและเศรษฐกิจชายฝั่ง หรือ maritime states โดยมีสุลต่านเป็นเจ้าและมีระบบการเมืองและกฎหมายที่อาศัยประเพณีโบราณมลายู อาศัยและกฎหมายอิสลามซารีอะ ระบบการศึกษาและภาษาไทยหลังจากแพ้กองทัพสยามในปี 2327 ปัตตานีก็กลายเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสยามและถูกปกครองโดยวิธีการปกครองที่เรียกว่าฝ่ายแพ่งสงคราม ซึ่งผู้ปกครองคือข้าหลวงไทยและกฎหมายคือกฎหมายไทย สิ่งที่เป็นมรดกตกทอดในการปกครองหลายร้อยปีก่อนหน้านี้ถูกทำลาย รวมทั้งโครงสร้างชนชั้นนำการปกครองเช่นนี้ดำเนินมาจนกระทั่งปัจจุบันโดยอำนาจส่วนกลาง การรวมศูนย์อำนาจโดยกรุงเทพฯ การปกครองส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นคือแบบแผนที่ทั้งหมดถูกกำหนดโดยกรุงเทพฯ ไม่ได้สะท้อนอัตลักษณ์ของคนท้องถิ่น

ผู้วิจัย : ท่านทราบหรือไม่ว่า “เรื่องราวของรัฐปัตตานีมีประวัติความเป็นมาอย่างไร”

ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี : รัฐมลายูอิสลามบนพื้นฐานของจารีตประเพณีมลายูและกฎหมายทางศาสนาอิสลามระบบการศึกษาอิสลาม และระบบชนชั้นนำแบบเดิม ซึ่งมีการพัฒนามาเป็นเวลากว่า 500 ปีถูกทำให้เปลี่ยนแปลงจากรัฐโดยรัฐแบบรวมศูนย์อำนาจของสยามเมื่อประมาณ 100 ปีที่ผ่านมา

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า “การปกครองในจังหวัดปัตตานีควรแยกเป็นเขตปกครองพิเศษหรือไม่” ?

ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี : ประเด็นปัญหาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ศาสนาทำให้มีผลทางการเมืองที่กลายเป็นวิกฤติแก้ไม่ตกตลอดมานับหนึ่งร้อยปีมาแล้วก็คือ ทำให้รัฐขาดความชอบธรรม (legitimacy) ในการจัดการปกครองไม่ว่าจะพยายามปรับแต่งในรูปไหนแต่ถ้าอยู่ในกรอบเดิมก็แก้ไม่ได้ถูกจุด ปัญหาที่จะไม่หมด โครงสร้างอำนาจไม่เปลี่ยน จะต้องแก้ที่รากเหง้าคือประเด็นชาติพันธุ์ศาสนา และสร้างความชอบธรรมในการเมืองการปกครองขึ้นใหม่ ซึ่งรูปแบบการปกครองแบบพิเศษจะตอบโจทย์ตรงเป้ากว่าในรูปแบบเหมือนคูสิตธานี ถ้าเปลี่ยนโครงสร้างแล้วประเด็นอื่นจะถูกแก้ได้เกือบทั้งหมดอย่างเป็นระบบในเวลาไม่นาน โดยผ่านกลไกใหม่ที่ผ่านการควบคุมและตรวจสอบโดยพลังทางสังคม

การแก้ปัญหาหน้าเป็นการแก้ปัญหาโดยพื้นฐาน แต่โมเดลต้องทำแบบบูรณาการโดยผ่านการพินิจวิเคราะห์จากหลายฝ่ายทุกภาคส่วนในพื้นที่อย่างที่ขบวนการภาคประชาสังคมกำลังทำอยู่ในตอนนี้ โดยจะใช้กระบวนการหลายขั้นตอน หลายมิติ หลายภารกิจพร้อมกัน รวมทั้งมีกระบวนการเจรจาสันติด้วย ดังนั้นข้อเสนอจะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงอำนาจรัฐแบบใหม่ (new state transformation) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งไปสู่ความสันติยุติธรรมกับทุกฝ่าย อันเป็นฐานที่รองรับความชอบธรรมของรัฐ

ผู้วิจัย : จากคำกล่าวที่ว่า “การแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเอง” ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีหรือไม่ เพราะเหตุใด ?

ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี : การแบ่งแยกดินแดนเป็นทางออกที่เสนอในการแก้ปัญหาทางการเมืองของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เสนอโดยคนบางส่วนโดยเฉพาะซึ่งก็คือกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนต่างๆ ในข้อเสนอดังกล่าวอาจจะเป็นทางออกทางการเมืองที่รุนแรงและจะต้องผ่านการทำสงครามการก่อความไม่สงบกับรัฐไทยอย่างนองเลือด แนวทางนี้จะมีผลกระทบต่อวิกฤตทางการเมืองทั้งภายในและระหว่างประเทศในภูมิภาค ซึ่งทางออกดังกล่าวแม้ว่ากลุ่มแยกดินแดนเห็นว่าถูกต้องเหมาะสมที่สุดในทางการเมืองแต่ไม่เหมาะสมกับมนุษยธรรมและสันติสุขของสังคมโดยรวม

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่กำลังเป็นปัญหาอยู่ในขณะนี้ในความเป็นจริงแล้วไม่ได้มีแต่ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามอาศัยอยู่เท่านั้น โดยก่อนที่อิสลามเข้ามามีอิทธิพลในดินแดนแถบนี้ พื้นที่ดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรศรีวิชัย และอาณาจักรลังกาสุกะมาก่อน โดยประชาชนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาฮินดู และศาสนาพุทธมานานเป็นเวลากว่าพันปี และกลุ่มคนเหล่านี้ก็ยังอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้มาจนถึงปัจจุบัน

ผู้วิจัย : การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ “ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมเพราะเหตุใด” ?

ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี : การปกครองระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันเหมาะสมที่สุด เพราะตรงกับหลักการเคารพสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลและการเคารพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี ในหลักการดังกล่าวจะเปิดโอกาสให้มีการมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจอย่างเต็มที่ คนในท้องถิ่นก็จะมีโอกาสได้แสดงออกความต้องการได้อย่างเต็มที่

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า “การปกครองในจังหวัดปัตตานีที่เหมาะสม ควรเป็นการปกครองแบบใด” ?

ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี : การปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ หรือการกระจายอำนาจในรูปแบบพิเศษ เช่นการให้เป็นการปกครองแบบมหานครกรุงเทพ มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดที่เป็นคนทีมาจากท้องถิ่นโดยตรงให้ท้องถิ่นมีการปกครองตนเองมากที่สุด เหมือนกรุงเทพมหานครที่มีการเลือกผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และมีการปกครองตนเอง ในอนาคตจึงอาจมี “ปัตตานีมหานคร” ที่ปกครองตนเอง มีมหาวิทยาลัย สถานีโทรทัศน์ โรงพยาบาล ที่ดูแลตนเอง สำหรับประเทศไทยแม้รัฐบาลพยายามให้สิทธิแก่พลเมืองในชาติอย่างเท่าเทียมกัน แต่ประเทศไทยก็ไม่ได้เป็นพหุสังคมอย่างแท้จริง เอกลักษณะของความเป็นไทยที่มีศูนย์รวมอยู่ที่ส่วนกลางของประเทศยังต่อต้านเอกลักษณะทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายมลายูในหลายรูปแบบ การค้นหาเอกลักษณะร่วมของคนในพื้นที่เช่น ความเป็นคนพื้นที่ดั้งเดิมเหมือนกันและเน้นย้ำเอกลักษณะดังกล่าวให้เป็นเหมือนอุดมการณ์ที่สามารถทำให้ชนทุกกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่มีความรู้สึกร่วมกันว่าเป็นพวกเดียวกันนั้นถือเป็นเรื่องจำเป็น ซึ่งอุดมการณ์จะผลักดันให้ชนทุกกลุ่มมีความต้องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ตน การปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ หรือการกระจายอำนาจในรูปแบบพิเศษ เช่นการให้เป็นการปกครองแบบมหานครกรุงเทพ มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดที่เป็นคนทีมาจากท้องถิ่นโดยตรง

ผู้วิจัย : ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตย ส่งผลดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย แง่มุมใดบ้าง ?

ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี : ในด้านประชาธิปไตยที่มาจากฐานล่าง จากราชัญญา และประชาธิปไตยแบบการปรึกษาหารือกัน (deliberative democracy) จะทำให้ประชาธิปไตยยั่งยืนกว่า ผู้นำบอกจากเบื้องบน

ผู้วิจัย : ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีด้านเศรษฐกิจ ส่งผลดีต่อภาวะเศรษฐกิจของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไร และส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไร?

ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี : ประสิทธิภาพของการพัฒนาเศรษฐกิจที่โปร่งใส การวางแผน การตัดสินใจในโครงการพัฒนา การตรวจสอบจากประชาชน ทำให้เกิดประสิทธิผลในการพัฒนา ตรงเป้าหมาย (policy effectiveness) ไม่ใช่แผนการพัฒนาที่มาจากข้าราชการอย่างทุกวันนี้

ผู้วิจัย : ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีด้านสังคม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทาง สังคมในทางที่ดีอย่างไร และทิศทางของสังคมจะเป็นแบบใด ?

ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี : จุดที่ดีมากคือการมีประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม ยอมรับความ หลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม (multiculturalism) การยอมรับระบบสองภาษา ระบบการศึกษาที่ สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีและศาสนา สังคมในภาคใต้จะเป็นสังคมแห่งความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

ผู้วิจัย : ถ้าหากมีการแบ่งแยกดินแดนปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี ท่านคิดว่าเกิดผลเสียต่อ การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย อย่างไรบ้าง ?

ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี : ผลที่ตามมาคือพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถ้าแก้ปัญหาอย่าง สันติไม่ได้ จะเป็นสังคมแห่งความรุนแรง การฆ่ากันอย่างโหดร้ายเกลียดชังต่อกัน สังคม ประชาธิปไตยไม่สามารถเกิดขึ้นในความรุนแรงหาเหตุผลของมนุษย์ไม่ได้ การแยกดินแดนจะเป็น การเกิดสงครามกลางเมืองที่นองเลือดทารุณ เป็นสังคมแห่งบาดแผลเจ็บปวด

ผู้วิจัย : ถ้าหากมีการแบ่งแยกดินแดนปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี ท่านคิดว่าด้านเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในจังหวัดปัตตานีและส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศแง่มุม ใดบ้าง ?

ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี : เศรษฐกิจปัตตานีจะอยู่เองไม่ได้ถ้าแยกดินแดนอย่างรุนแรง รัฐ ใหม่อ่อนแอทางเศรษฐกิจอย่างหนัก จะต้องพึ่งความช่วยเหลือจากองค์กรระหว่างประเทศ หรือ ต่างชาติเท่านั้น

ผู้วิจัย : ถ้าหากมีการแบ่งแยกดินแดนปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี ท่านคิดว่าเกิดผลเสีย ด้าน สังคม ในลักษณะใด และชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมสามารถอยู่ร่วมกันได้หรือไม่

ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี : ชาวพุทธจะหนีออกจากดินแดนแห่งนี้ หรือจะเกิดการใช้ความ รุนแรงตอบโต้แบบ communal violence เช่นที่เกิดในประเทศบอสเนีย รวันดา หรืออังกิลา

ผู้วิจัย : ดิฉันขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้สัมภาษณ์ ขอขอบพระคุณค่ะ

คำสัมภาษณ์ของ ผศ.ปิยะ กิจถาวร

คณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2554 ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ผู้วิจัย : ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับแนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัย : ท่านทราบหรือไม่ว่า “การปกครองท้องถิ่นของรัฐปัตตานี” เกิดขึ้นเมื่อใด ?

ผศ.ปิยะ กิจถาวร : โครงสร้างสังคมของปัตตานี ยะลา นราธิวาส ได้ถูกกำหนดโดยประวัติศาสตร์อันยาวนานของการเป็นรัฐปัตตานีและเจ็ดหัวเมืองก่อนถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของรัฐสยามตามสนธิสัญญาอังกฤษ-สยามในปี พ. ศ. 2452 จุดเปลี่ยนและพัฒนาการที่สำคัญของโครงสร้างอำนาจเกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวและมีผลต่อพัฒนาการทางการเมืองของปัตตานีในภายหลัง ภาพโดยทั่วไปที่มองเห็นก็คือสังคมมลายูมุสลิมภาคใต้สามารถรักษาลักษณะพิเศษทางด้านประเพณีและสถาบันของตนเอาไว้ได้ ทั้งๆ ที่รัฐไทยมีความพยายามอย่างมากที่จะทำให้เกิดการผสมกลมกลืน แต่คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ยังคงให้ความสำคัญกับผู้นำมุสลิมของตนเอง ซึ่งผู้นำเหล่านี้อาจจะแบ่งออกได้เป็นสามประเภทคือ ผู้นำเก่าตามประเพณี ผู้นำสายทางโลก และผู้นำศาสนา

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า “ การปกครองในจังหวัดปัตตานีควรแยกเป็นเขตปกครองพิเศษหรือไม่” ?

ผศ.ปิยะ กิจถาวร : กลุ่มก่อความไม่สงบมีการก่อตั้งมาตั้งแต่สมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมีกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติปัตตานี The Barisan Nasional Pembebasan Pattani (BNPP) หรือ Pattani National Liberation Front เป็นจุดเริ่มต้นก่อนที่จะแตกตัวเป็นกลุ่มต่างๆ ภาครัฐต้องยอมรับว่ากลุ่มก่อความไม่สงบในประเทศไทยมีอยู่จริง โดยแกนนำในกลุ่มหลายคนเป็นปัญญาชนระดับ doctor ที่เคลื่อนไหวในต่างประเทศ ดังนั้นการแก้ปัญหาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาท และแนวทางแก้ปัญหาเบื้องต้นต้องดึงมวลชนในพื้นที่ให้มาอยู่ฝ่ายรัฐและไม่ควรวางแนวทางแก้ปัญหาแบบระบบรายวันควรแก้ปัญหาเชิงรุก เช่นการยึดมั่นแนวทางสันติวิธีเป็นบรรทัดฐานในการจัดการความขัดแย้ง ยึดถือความเป็นธรรมและกระบวนการยุติธรรมตามหลักนิติธรรมและหลักสิทธิมนุษยชน ยึดหลักบูรณาการการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐในทุกมิติ และข้อสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ควรเปิดโอกาสให้มีการเรียนการสอนเรื่อง

ศาสนาควบคู่กับการเรียนการสอนตามปกติ เพื่อลบล้างข้อครหาว่ารัฐไม่ใส่ใจพี่น้องชาวมุสลิมอีกทั้งต้องเร่งแก้ปัญหาหาสาเหตุที่กำกวมแพร่หลายอยู่ในพื้นที่ขณะนี้

ผู้วิจัย : จากคำกล่าวที่ว่า “การแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเอง” ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีหรือไม่ เพราะเหตุใด ?

ผศ.ปิยะ กิจถาวร : กระบวนการเสนอยุทธศาสตร์นครปัตตานีจะอยู่ภายใต้กฎหมายไทย โดยคนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ยากแยกดินแดน แต่มีความต้องการที่จะมีการปกครองตนเอง โดยมีการเลือกผู้ปกครองของตัวเอง ซึ่งทั้งนี้จะอยู่ภายใต้กฎหมายไทย หากเป็นนครปัตตานีเชื่อว่าจะจัดการก่อการร้ายลงได้ ?

ผู้วิจัย : จากคำกล่าวที่ว่า “การแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเอง” ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีหรือไม่ เพราะเหตุใด ?

ผศ.ปิยะ กิจถาวร : ในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย สมาชิกของ GAMPAR และ PPM ได้จับมือร่วมกันจัดตั้งขบวนการ "แนวหน้าปลดปล่อยประชาชาติปัตตานี" โดยมีชื่อภาษามลายูว่า Barisan Nasional Pembebasan Patani (BNPP) ซึ่งตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2502 มีอดีตนายกของ GAMPAR คือ ตงกูอับดุลญะลาล บิน ตงกู อับดุลมุตตอลิบ เป็นหัวหน้าขบวนการ BNPP ถือเป็นขบวนการแบ่งแยกดินแดนปัตตานีกลุ่มแรกที่ได้จัดตั้งกองกำลังติดอาวุธ พร้อมกับมีการประกาศเป้าหมายของการแบ่งแยกดินแดนเพื่อสถาปนารัฐปัตตานีเป็นอิสระแทนแนวทางการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพมลายา จนกระทั่งช่วงต้นคริสต์ทศวรรษ 1980 มีการเปลี่ยนชื่อของขบวนการเป็น Barisan Islam Pembebasan Patani (BIPP) จากการที่ BIPP ถูกควบคุมโดยอดีตผู้นำนครปัตตานีซึ่งมีอุดมการณ์นุรักษ์นิยม ทำให้กลุ่มมุสลิมหัวก้าวหน้าปฏิเสธในการที่จะเข้าร่วมขบวนการด้วย ในปี พ.ศ. 2506 กลุ่มดังกล่าวภายใต้การนำของ อูสตาส การ์ิม ฮัสซัน จัดตั้ง "ขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติ" โดยมีชื่อภาษามลายูว่า Barisan Revolusi Nasional (BRN) มีเป้าหมายเพื่อสถาปนาสาธารณรัฐปัตตานีขึ้นเป็นรัฐเอกราช

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า “การปกครองในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เหมาะสม ควรเป็นการปกครองแบบใด” ?

ผศ.ปิยะ กิจถาวร : การปกครองที่ให้ท้องถิ่นมีการปกครองตนเองมากที่สุด มีการกระจายอำนาจ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง โดยประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการเมืองการปกครอง มีสิทธิในการแสดงออกทางการเมือง แสดงความคิดเห็น และเสนอแนะแนวทางเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่ให้มีความเจริญรุ่งเรือง การปกครองตนเองจะเป็นการปกครองที่ให้ท้องถิ่นมีการวางแผนการดำเนินงานในการปรับปรุงในด้านต่างๆ ภายในพื้นที่ โดยการปกครองท้องถิ่นจะให้

ท้องถิ่นมีการปกครองตนเองอย่างอิสระ มีการวางรากฐานการพัฒนาให้มั่นคงอันจะเป็นสิ่งที่ดีกับพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ภาษา และศาสนา

ผู้วิจัย : ถ้าหากมีการแบ่งแยกดินแดนปกครองตนเองจังหวัดปัตตานีท่านคิดว่าเกิดผลเสียต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย อย่างไรบ้าง ?

ผศ.ปิยะ กิจถาวร : ความขัดแย้งจะก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคม ประชาชนไม่เป็นมิตรกัน ซึ่งขาดความเป็นมิตรภาพที่ดีต่อกัน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในละแวกเดียวกัน หมู่บ้านเดียวกัน ไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน เกิดความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ไม่ไว้วางใจกัน ทำให้ประชาชนในสังคมอาศัยอยู่อย่างไม่มีความสุข มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก โดยเฉพาะคนต่างศาสนาจะไม่ยุ่งเกี่ยวกัน ไม่อยากเป็นเพื่อนกัน สังคมย่อมไม่มีความสงบและสันติสุข ตรงกันข้ามหากประชาชนในสังคมเกื้อกูลกัน ให้ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เชื่อใจกัน เป็นมิตรกัน สังคมย่อมเต็มไปด้วยความสงบสุข ปราศจากความขัดแย้ง

ผู้วิจัย : ถ้าหากมีการแบ่งแยกดินแดนปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี ท่านคิดว่าเกิดผลเสีย ด้านสังคม ในลักษณะใด และชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมสามารถอยู่ร่วมกันได้หรือไม่ ?

ผศ.ปิยะ กิจถาวร : พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเกิดการแตกแยก สังคมจะมีแต่ปัญหาซึ่งหาข้อยุติไม่ได้ สังคมจะเป็นสังคมแห่งบาดแผลเจ็บปวด ไม่มีความสามัคคีและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประชาชนบางส่วนโดยเฉพาะชาวไทยพุทธต้องออกจากพื้นที่ เกิดความไม่มั่นคงในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ระบบการเมืองล้มเหลว ประชาชนได้รับความเดือดร้อนมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัย : ดิฉันขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้สัมภาษณ์ ขอขอบพระคุณค่ะ

คำสัมภาษณ์ของ ผศ.ดร.แก้วคำ ไกรสรพงษ์
อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2554 ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้วิจัย : ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับแนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัย : ท่านทราบหรือไม่ว่า “การปกครองท้องถิ่นของรัฐปัตตานี” เกิดขึ้นเมื่อใด ?

ผศ.ดร.แก้วคำ ไกรสรพงษ์ : ในอดีตปัตตานีเคยเป็นอาณาจักรโบราณที่มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมากโดยเฉพาะในช่วงตรงกับตอนต้นของสมัยอยุธยา ปัตตานีมีการปกครองตนเองแบบรัฐสุลต่านและเป็นเมืองท่าและจุดยุทธศาสตร์สำคัญด้านชายฝั่งทะเลตะวันออกของแหลมทองหรือแหลมมลายู ซึ่งเป็นคู่แข่งสำคัญของนครศรีธรรมราช และหัวเมืองชายทะเลฝั่งตะวันออก โดยนครศรีธรรมราชนั้นเป็นเมืองเอกของอยุธยาและรัตนโกสินทร์ ทำให้ทั้งอยุธยาและรัตนโกสินทร์ต่างพยายามแผ่อำนาจลงไปควบคุมปัตตานี กลุ่มเชื้อสายมลายูที่ส่วนใหญ่เป็นมุสลิมนับถือศาสนาอิสลามของแหลมทองนั้นมีศูนย์กลางที่สำคัญ ๒ ศูนย์ คืออาณาจักรมะละกา ที่ตั้งอยู่บนฝั่งมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันตกของแหลม ส่วนฝั่งอ่าวไทยและทะเลจีนใต้ คืออาณาจักรปัตตานี จากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ทราบได้ว่า อยุธยาได้แผ่อำนาจลงไปควบคุมทั้งปัตตานีและมะละกา โดยพยายามให้รัฐมลายูมุสลิมทั้งสองนั้นยอมรับอำนาจของตนและยอมตกเป็นประเทศราช ซึ่งอยุธยาทำได้สำเร็จในระดับหนึ่งก็คือปัตตานียอมรับความมีอำนาจของอยุธยา แต่บางครั้งเมื่อมีโอกาสก็ก่อการขบถ ต่อสู้มาเป็นเวลานานนับร้อยปี แต่อาณาจักรมะละกาสามารถหลุดจากอำนาจอยุธยาไปได้ เนื่องจากมะละกาได้รับการสนับสนุนจากจีนในสมัยราชวงศ์หมิง ที่สนับสนุนมะละกาให้ปลอดจากอำนาจอยุธยา มะละกาจึงสามารถตั้งตัวเป็นอาณาจักรและเมืองท่าที่ปลอดจากอำนาจของไทยไปได้จนกระทั่งโปรตุเกสมายึดภายหลัง(ในค.ศ. ๑๕๑๑)

ผู้วิจัย : ท่านทราบหรือไม่ว่า “เรื่องราวของรัฐปัตตานี” มีประวัติความเป็นมาอย่างไร ?

ผศ.ดร.แก้วคำ ไกรสรพงษ์ : ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 9 อาณาจักรลังกาสุกะมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองยะรังบนเส้นทางเดินบกข้ามคาบสมุทรระหว่างปัตตานีกับเกาะชวา ชุมชนนี้ตั้งอยู่บนเส้นทางขนถ่ายสินค้าระหว่างจีนกับอินเดียโดยผ่านบริเวณคาบสมุทรมลายูได้คือคอคอดกระลงไป ในคริสต์ศตวรรษที่ 14 หรือ 15 ศูนย์กลางของอาณาจักรลังกาสุกะเริ่มเคลื่อนตัวจากตอนในคือเส้นทางเดินบกสู่ชายฝั่งทะเลเพื่อรองรับเส้นทางเดินเรือที่เปลี่ยนแปลงไป จะเป็นเส้นทางการค้าที่ต้องขนถ่าย

สินค้าขึ้นบกเพื่อข้ามจากฝั่งอ่าวไทยไปฝั่งอันดามันสู่มหาสมุทรอินเดีย เปลี่ยนเป็นการเล่นเรือเทียบชายฝั่งอ้อมแหลมมลายูและออกไปทางช่องแคบมะละกาจนถึงทะเลชวาซึ่งมีเครื่องเทศอันเป็นสินค้าที่สำคัญ การเปลี่ยนแปลงเส้นทางการค้าดังกล่าวทำให้ชุมชนที่อยู่บนเส้นทางการค้าทางบกภายในนั้นไม่มีความสำคัญจึงเกิดการเคลื่อนย้ายศูนย์กลางของชุมชนจากตอนในมายังบริเวณที่ติดทะเลเพื่อรองรับเส้นทางการค้าใหม่ ศูนย์กลางใหม่ของอาณาจักรลังกาสุกะคือเมืองท่าที่รู้จักกันในนามของปัตตานีในเวลาต่อมา มีร่องรอยพบว่าผู้คนที่ตั้งชุมชนอยู่ตอนในในสมัยอาณาจักรลังกาสุกะเป็นผู้ที่นับถือศาสนาฮินดู-พราหมณ์ในระยะแรก และนับถือพุทธศาสนานิกายมหายานในภายหลัง ชุมชนในอาณาจักรลังกาสุกะและชุมชนบริเวณชายฝั่งที่เกิดขึ้นใหม่ต่างมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับอาณาจักรศรีวิชัย ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 9 เป็นต้นมา โดยอาณาจักรศรีวิชัยมีศูนย์กลางอยู่ที่ปาเล็มบังบนเกาะสุมาตราซึ่งมีความสัมพันธ์ทางการค้ากับบริเวณเมืองท่าต่างๆ ของ 2 ฝั่งในช่องแคบมะละกาและบริเวณทะเลชวา

ผู้วิจัย : “การปกครองในจังหวัดปัตตานีที่เหมาะสม” ควรเป็นการปกครองแบบใด ?

ผศ.ดร. แก้วคำ ไกรสรพงษ์ : การตั้งนครปัตตานี เป็นสิ่งที่ประชาชนในพื้นที่ต้องการ และจะเหมาะสมกับความแตกต่างหลากหลายในพื้นที่ โดยจะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และดูแลความมั่นคงภายในชุมชนของตน

การปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี เป็นรูปแบบการปกครองที่ให้ประชาชนเลือกผู้นำซึ่งเป็นคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ซึ่งรู้ถึงปัญหาในพื้นที่เป็นอย่างดี การปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีจะเป็นการปกครองที่เน้นความเป็นประชาธิปไตยอันแท้จริง โดยประชาชนจะมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครอง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้ง การออกเสียงแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม การปกครองตนเองจะเป็นการปกครองที่มีพื้นฐานของการปกครองส่วนท้องถิ่น มีรูปแบบการบริหารแบบพิเศษ แนวทางในการพัฒนาจะเป็นการพัฒนาที่เห็นแก่ประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม สิ่งที 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรมีคือรูปแบบการจัดการบ้านเมืองที่เอื้อต่อความหลากหลายด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ และควรเป็นการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษที่มีการบริหารจัดการที่สมบูรณ์แบบ มีทั้งงบประมาณและแผนงานที่เป็นรูปธรรม

ผู้วิจัย : ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตย ส่งผลดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย แง่มุมใดบ้าง ?

ผศ.ดร. แก้วคำ ไกรสรพงษ์ : ในระบอบประชาธิปไตยสิ่งที่ดีมากที่สุดคือ ความร่วมมือจากภาคประชาชน การที่ประชาชนให้ความสำคัญกับการเมือง สำหรับประเทศไทยนั้นการปกครองระบอบประชาธิปไตยถือเป็นความสำเร็จระดับหนึ่งที่ประชาชนส่วนใหญ่มองเห็นถึงความสำคัญ และตระหนักถึงผลที่เกิดขึ้นว่า ประชาธิปไตยของไทยนั้นเป็นระบอบการปกครองที่มีมาช้านาน

และมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ ประชาธิปไตยของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จะเป็นรูปแบบที่เน้นถึงความต้องการของประชาชน ที่อยากให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองอันจะส่งผลต่อวิถีชีวิต และการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่

ผู้วิจัย : ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีด้านเศรษฐกิจ ส่งผลดีต่อภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดปัตตานีอย่างไร และส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างไร ?

ผศ.ดร. แก้วคำ ไกรสรพงษ์ : เศรษฐกิจเกิดการพัฒนามีนักลงทุนจากต่างชาติเข้ามาลงทุน ทำให้ระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น เศรษฐกิจของประเทศก้าวหน้า ประชากรในประเทศมีความมั่นคงทางการเงิน การจัดการและการบริหารทางการเงินดีขึ้น ความสามารถในการพัฒนาชาติบ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น และเกิดผลดีด้านอื่นๆ ตามมามากมาย

ผู้วิจัย : ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีด้านสังคม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในทางที่ดีอย่างไร และทิศทางของสังคมจะเป็นแบบใด ?

ผศ.ดร. แก้วคำ ไกรสรพงษ์ : สังคมที่มีความเป็นหนึ่งด้านวัฒนธรรม ไม่มีความแตกแยกกันในสังคม ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างด้านภาษา และวัฒนธรรมก็ตาม อันจะก่อให้เกิดผลดีของสังคมโดยรวม สังคมจะมุ่งไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งความรุ่งเรืองด้านวัฒนธรรม ส่งผลให้สังคมนั้นๆ มีความสงบสันติ ความสุขของคนในสังคมจะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากความเสมอภาค และความเป็นหนึ่งเดียวของคนในสังคมที่ไม่มีการแบ่งแยกเกิดขึ้น

ผู้วิจัย : ถ้าหากมีการแบ่งแยกดินแดนปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีท่านคิดว่าด้านเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในจังหวัดปัตตานีและส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศแ่งมุมใดบ้าง ?

ผศ.ดร. แก้วคำ ไกรสรพงษ์ : ระบบเศรษฐกิจจะถดถอย ประชาชนมีฐานะยากจนและได้รับผลกระทบอย่างหนัก ต้องรีบแก้ไขโดยด่วน รัฐบาลต้องยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ เพื่อให้เศรษฐกิจดีขึ้น ประชาชนยากจนมีมากขึ้น โดยภาวะเศรษฐกิจนั้นถือเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิตที่ก่อให้เกิดรายได้ในพื้นที่นำมาซึ่งการพัฒนาและการบริหาร การจะทำให้ระบบเศรษฐกิจดีขึ้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย รวมทั้งผู้นำก็มีส่วนทำให้ระบบเศรษฐกิจดำเนินไปในทิศทางที่ดี ดังนั้นภาวะเศรษฐกิจจะเปลี่ยนไปในทิศทางใดก็ขึ้นอยู่กับรูปแบบการบริหารและการปกครอง ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจดำรงอยู่ได้และประชาชนไม่เดือดร้อน

ผู้วิจัย : ถ้าหากมีการแบ่งแยกดินแดนปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีท่านคิดว่าเกิดผลเสีย ด้านสังคม ในลักษณะใด และชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมสามารถอยู่ร่วมกันได้หรือไม่ ?

ผศ.ดร. แก้วคำ ไกรสรพงษ์ : ชาวไทยพุทธในพื้นที่จะได้รับความเดือดร้อน จนไม่สามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีแต่ความรุนแรงได้ ภาครัฐจะต้องเร่งแก้ไขปรับปรุงเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อ

ประเทศไทย ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะทำให้เกิดการแตกแยกเป็นฝ่ายต่างๆ ซึ่งแต่ละฝ่ายจะมีอุดมการณ์ต่างกัน ทำให้สังคมจะเป็นสังคมที่ไม่น่าอยู่ต่อไป เด็กและเยาวชนในพื้นที่จะได้รับผลกระทบ โดยจะขาดความเป็นมิตรซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มคนสองศาสนาทำให้มิตรภาพอันดีระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมขาดหาย ความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมจะมีการแบ่งแยกที่ชัดเจน โดยจะขาดความรักความเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งจะเป็นสังคมแบบเห็นแก่ตัว ไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและไม่มีความสามัคคีกันในชุมชน

ผู้วิจัย : ดิฉันขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้สัมภาษณ์ ขอขอบพระคุณค่ะ

คำสัมภาษณ์ของ อาจารย์อุบลวรรณ สุภาแสน
อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2554 ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้วิจัย : ขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับแนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัย : ท่านทราบหรือไม่ว่า “การปกครองท้องถิ่นของรัฐปัตตานี” เกิดขึ้นเมื่อใด ?

อาจารย์อุบลวรรณ สุภาแสน : ในรูปแบบการปกครองแบบประเทศราช ทั้งปัตตานีและรัฐสุลต่านมลายูตอนเหนือ (รวมทั้งล้านนา ล้านช้างและกัมพูชา) มีผู้ปกครองของตัวเองคือเจ้าผู้ครองนครที่มีสุลต่าน มีกฎหมาย ศาสนาและวัฒนธรรมของตนเอง โดยเมืองหลวงซึ่งก็คือกรุงเทพฯ ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจการภายใน อาจเรียกได้ว่ามีลักษณะของการปกครองแบบกระจายอำนาจ และรับรองความเป็นท้องถิ่นทั้งในแง่ของศาสนาและวัฒนธรรม พอถึงช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญ คือมีการปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ ๕ โดยมีการตั้งมณฑลเทศาภิบาลขึ้น ส่งข้าราชการจากกระทรวงมหาดไทยส่วนกลางไปปกครองแทน ซึ่งประเด็นหลักของการปฏิรูป คือการยกเลิกความเป็นอิสระหรือการกระจายอำนาจในการปกครองท้องถิ่นยกเลิกศักดิ์และสิทธิ์ของบรรดาเจ้าเมือง เจ้าผู้ครองนคร หรือสุลต่าน

ผู้วิจัย : ท่านทราบหรือไม่ว่า “เรื่องราวของรัฐปัตตานี” มีประวัติความเป็นมาอย่างไร ?

อาจารย์อุบลวรรณ สุภาแสน : ศตวรรษที่ 15-18 ปัตตานีมีรูปแบบการปกครองที่เรียกว่า Malay Kerajaan คำว่า Kerajaan หมายถึง a condition of having Raja กล่าวคือ ราชอาณาจักรอยู่ของชุมชน เพราะราชาทำให้ชุมชนนั้นแตกต่างจากชุมชนที่ไม่มีราชา ผู้คนจึงทำงานให้ราชาเพราะถ้าไม่ทำ ถ้าไม่เป็นคนของราชา เขาก็จะไม่มีชื่อเสียงปรากฏหรือไม่มีความสำคัญ ในระบบการปกครองเช่นนี้ความสัมพันธ์ระหว่างราชากับข้าราชการบริพารเป็นความสัมพันธ์แบบตรงตัวต่อตัว เป็นการให้ผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน เหมาะสมกับสังคมที่เล็ก ร่ำรวยด้วยการค้า และไม่ต้องการควบคุมคนเพื่อทำการผลิต

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า “ การปกครองในจังหวัดปัตตานีควรแยกเป็นเขตปกครองพิเศษหรือไม่”?

อาจารย์อุบลวรรณ สุภาแสน : ปัญหาภาคใต้เปรียบเสมือนข้าวยาที่มีเครื่องปรุงเยอะ มีทั้งจากปัญหาความอยู่ดีมีสุข ความแตกต่างทางอัตลักษณ์ และความแตกต่างทางความคิด คนที่คิดแบ่งแยกดินแดนถือเป็นคนส่วนน้อยหากรัฐไม่สร้างเงื่อนไขเพิ่มเติมกลุ่มเคลื่อนไหวเหล่านี้ก็จะ

ค่อยๆ สงบลง จากการจับกุมกลุ่มแนวร่วมก่อความไม่สงบพบว่า มีบางส่วนเป็นผู้ติดยาเสพติด การก่อความไม่สงบขยายตัวขึ้นตั้งแต่ปี 2547 เงินสนับสนุนน่าจะเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และอำนาจมืดที่หนุนหลังแต่ยังไม่มียี่ห้อที่แน่ชัด อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาพื้นที่ 3 หัวดชายแดนภาคใต้ต้องใช้เวลาสักระยะ เพราะเงื่อนไขในการก่อความไม่สงบเพิ่มขึ้น

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า “การปกครองในจังหวัดปัตตานีที่เหมาะสม” ควรเป็นการปกครองแบบใด ?

อาจารย์อุบลวรรณ สุภาแสน : ควรมีการผสมผสานและบูรณาการการเมืองการปกครองท้องถิ่น และส่วนภูมิภาคที่สอดคล้องกับลักษณะพิเศษทางการเมืองการบริหาร รวมทั้งการจัดการทรัพยากร หรืองบประมาณของท้องถิ่นให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพ การกระจายอำนาจต้องทำในลักษณะผสมผสานแบบสลับไขว้ที่ดึงองค์ประกอบในเนื้อหารูปแบบการปกครองท้องถิ่นในระดับจุลภาค มาประสานกับการบริหารจัดการที่ดีหรือหลักธรรมรัฐในระดับมหภาค

ผู้วิจัย : ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีด้านเศรษฐกิจ ส่งผลดีต่อภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดปัตตานีอย่างไร และส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างไร ?

อาจารย์อุบลวรรณ สุภาแสน : มีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ นำมาซึ่งความก้าวหน้าในประเทศ ระบบเศรษฐกิจมีการพัฒนา สามารถพัฒนาระบบเศรษฐกิจได้ตรงตามความต้องการของประชาชน และตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ อันจะนำมาซึ่งความรุ่งเรืองหลายๆ ด้าน หากเศรษฐกิจมีความเจริญรุ่งเรืองมีผลให้ชาติบ้านเมืองมีการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นด้านความเป็นอยู่ของประชาชน ด้านการค้าขายระหว่างประเทศ

ผู้วิจัย : ถ้าหากมีการแบ่งแยกดินแดนปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีท่านคิดว่าเกิดผลเสียต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย อย่างไรบ้าง ?

อาจารย์อุบลวรรณ สุภาแสน : ความเป็นประชาธิปไตยจะไม่เกิดขึ้นถ้าหากมีความขัดแย้งที่รุนแรงในสังคม สังคมจะขาดความสงบร่มเย็น เกิดปัญหาตามมาหลายประการ มีทั้งปัญหาทางการเมือง และปัญหาสังคม ในสังคมประชาธิปไตยถ้าหากมีความขัดแย้งจะทำให้ไม่มีความเป็นประชาธิปไตย ก่อให้เกิดผลกระทบ คือ

การขาดความร่วมมือจากประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ทำให้การเมืองการปกครองระดับประเทศไม่เป็นไปตามระบบที่วางไว้

ผู้วิจัย : ดิฉันขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้สัมภาษณ์ ขอขอบพระคุณค่ะ

คำสัมภาษณ์ของ ผศ.ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2554 ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้วิจัย : ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับแนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัย : ท่านทราบหรือไม่ว่า “การปกครองท้องถิ่นของรัฐปัตตานี” เกิดขึ้นเมื่อใด ?

ผศ.ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล : ปัจจุบันประวัติศาสตร์ของชาติมาเลเซียถือว่ามะละกา คือยุคทองอันรุ่งเรืองของคน ทำนองเดียวกับไทยที่ถือว่าสุโขทัย คือยุคทองหรือบ่อเกิดของอารยธรรมไทยที่สำคัญที่สุด เมื่อมาถึงสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์กษัตริย์ราชวงศ์ใหม่ หรือราชวงศ์จักรีก็อ้างอำนาจอธิปไตยเหนือปัตตานีและรัฐมลายูอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นเคดาห์ กลันตัน ตรังกานู และปะลิส ให้ยอมรับเงื่อนไขของการเป็นประเทศราช ซึ่งต้องส่งดอกไม้เงินดอกไม้ทอง หรือที่เรียกในภาษามลายูว่าบุหงามาศ โดยส่งมาเป็นเครื่องบรรณาการและยอมรับรูปแบบรัฐประเทศราช

ผู้วิจัย : ท่านทราบหรือไม่ว่า “เรื่องราวของรัฐปัตตานี” มีประวัติความเป็นมาอย่างไร ?

ผศ.ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล : คริสต์ศตวรรษที่ 16-17 สยามเป็นดินแดนที่มีความสำคัญและมีบทบาทมากที่สุด เนื่องจากสยามเป็นอาณาจักรใหญ่มีกำลังคนมาก ความสัมพันธ์ระหว่างปัตตานีกับสยามจึงอยู่ในรูปแบบของรัฐบรรณาการ ในกรอบปริมณฑลแห่งอำนาจ ซึ่งรัฐเล็กมักต้องผ่อนปรนตามความต้องการของรัฐใหญ่ อย่างไรก็ตามแม้ว่ารัฐเล็กจะไม่มีอิสระเต็มที่ มีฐานะเหมือนเมืองขึ้น แต่รัฐเล็กก็ยังคงความสามารถในการปกครองกิจการภายในของตนเอง โดยความสัมพันธ์ระหว่างสยามและปัตตานีในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16-17 หรือในช่วงอยุธยาจะเป็นความสัมพันธ์แบบรัฐบรรณาการ โดยปัตตานีเป็นประเทศราช หรือเมืองขึ้นของไทย โดยการเป็นเมืองขึ้นก็คือการยอมรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เกี่ยวข้องกับการครอบครองดินแดน

การสร้างความเป็นไทย เป็นกระบวนการทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นอย่างเข้มข้นในช่วงรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2481 ซึ่งนโยบายของรัฐบาลช่วงนี้เน้นการสร้างอัตลักษณ์ด้านเชื้อชาติ การรวม “ชนชาติไท” และการทำให้เกิดความทันสมัยด้วยวิธีบังคับ เป็นข้อบังคับที่เรียกว่า “รัฐนิยม” ข้อบังคับเหล่านี้กระทบอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติมลายู และศาสนาอิสลามของชาวปัตตานีโดยตรง ถึงแม้ว่าในอดีตจะมีการต่อต้านรัฐสยามแต่จุดนี้ทำให้ความ

ต้องการแยกดินแดนไปรวมกับรัฐมลายูอื่นๆ เกิดขึ้น และเป็นจุดเดียวกันที่ทำให้ปัจจัยด้านเชื้อชาติ-ศาสนาเข้ามาเป็นองค์ประกอบของความขัดแย้งอย่างถาวร สามารถยกตัวอย่างของปัตตานีภายใต้นโยบายชาตินิยมทางวัฒนธรรมของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้แก่ประเด็นเรื่องกฎหมายและศาล จาก พ.ศ.2466 จนถึงพ.ศ.2486 มีการอนุญาตให้ใช้กฎหมายอิสลามในกรณีครอบครัวและมรดก โดยการพิจารณาของศาลโตะกอฎี หลัง พ.ศ.2475 ตำแหน่งโตะกอฎีเปลี่ยนเป็นตำแหน่งคะโตะยุติธรรม แต่ในทั้งสองกรณีจะต้องพิจารณาร่วมกับศาลไทย คล้ายเป็นที่ปรึกษา ใน พ.ศ. 2482 นโยบายรัฐนิยมของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ทำให้เกิดการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 และ 6 ว่าด้วยครอบครัวและมรดกแทนการใช้กฎหมายอิสลาม และยกเลิกตำแหน่งคะโตะยุติธรรมในพ.ศ.2487 นอกจากนั้นหลังการประกาศใช้รัฐนิยมในปี 2482 ชาวมลายูถูกห้ามไม่ให้แต่งกายแบบดั้งเดิม เช่น โทกศิระยะ นุ่งโสร่ง การใช้ภาษามลายูและกฎหมายอิสลาม ถูกยกเลิกไปเป็นนโยบายชาตินิยมที่ทำให้เกิดการผสมผสานวัฒนธรรมโดยการบังคับ (forced assimilation) ผลที่เกิดขึ้นคือการอพยพย้ายถิ่นโดยเฉพาะผู้นำชุมชนสำคัญหลายคน การต่อต้านจึงรุนแรงขึ้นและที่สำคัญทำให้มีการกระตุ้นความรู้สึกชาตินิยมมลายู-มุสลิมขึ้น ผู้นำมลายูพลัดถิ่นรวมตัวกันขึ้นภายในองค์กร GAMPAR หรือสมาคมชาวมลายูแห่งปัตตานีอันไพศาลเตรียมเรียกร้องการปกครองตนเองหรือเรียกร้องเอกราชให้กับจังหวัดชายแดนภาคใต้หลังสงครามโลกครั้งที่ 2

ที่ผ่านมการต่อต้านการบูรณาการของรัฐไทยจะอยู่ในกลุ่มผู้นำศักดินา คือพวกเชื้อพระวงศ์เก่า แต่บทบาทของผู้นำศาสนาและความรุนแรงที่เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้การต่อต้านขยายตัวไปสู่ประชาชนระดับล่าง ซึ่งเรื่องของดินแดน เชื้อชาติ และศาสนาถูกโยงเข้าด้วยกัน ปัจจัยที่มีผลต่อความล้มเหลวของชาวปัตตานีในการเรียกร้องเอกราชหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดจากการที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากอังกฤษด้วยเหตุผลทางการเมืองระหว่างประเทศ และเกิดจากการที่อังกฤษต้องพึ่งไทยในเรื่องข้าว และการปราบปรามคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ผู้นำการต่อต้านไม่สามารถผลักดันข้อเรียกร้องไปสู่ประชาคมโลกได้ ซึ่งต้องเผชิญกับการปราบปรามภายในประเทศและการสูญเสียผู้นำสำคัญเช่นหะยีสุหลง แต่ความล้มเหลวได้ส่งผลกระทบต่อเนื่องมาสู่การต่อสู้ในภายหลัง กล่าวคือทำให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันขององค์ประกอบต่างๆ ในท้องถิ่นที่ต้องการต่อต้านรัฐไทย เป็นครั้งแรกที่การต่อต้านเป็นการกระทำร่วมกันภายใต้ผู้นำและมีทิศทาง-ประเด็นชัดเจน ซึ่งทำให้เรื่องราวของปัตตานีอยู่ในสายตาของชาวโลก ที่สำคัญคือ มีการคลี่คลายของการต่อต้านจากระดับผู้นำสู่มวลชน จากการเมืองสู่ศาสนา โดยศาสนาก้าวเข้ามามีความสำคัญสูงสุดในฐานะสัญลักษณ์ของการต่อสู้ และเอกราชคือจุดมุ่งหมายสูงสุดของการต่อสู้ ไม่จำเป็นต้องรวมตัวกับรัฐมลายูอื่นๆ แต่อย่างใด

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า “ การปกครองในจังหวัดปัตตานีควรแยกเป็นเขตปกครองพิเศษหรือไม่”?

ผศ.ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล : หากรัฐบาลมีความจริงใจก็ควรปฏิบัติตามแนวทางของกฎหมายรัฐธรรมนูญมาตรา 78 วรรคที่ 3 คือการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง เพื่อเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่ร่วมกันแก้ปัญหา นอกจากนี้การที่รัฐบาลให้สิทธิพิเศษด้านภาษีและการลงทุนในพื้นที่ 5 จังหวัด คือสงขลา สตูล ยะลา ปัตตานีและนราธิวาส ถือเป็น การแก้ปัญหาที่ผิดจุดเพราะทำให้นักลงทุนส่วนใหญ่เลือกลงทุนในพื้นที่ปลอดภัย เช่นสงขลาและสตูลเท่านั้น อีกทั้งประชาชนของทั้ง 2 จังหวัดที่ไม่ได้รับความเดือดร้อนจากการก่อความไม่สงบก็ได้รับอานิสงฆ์จากสิทธิพิเศษด้วย ดังนั้นรัฐบาลควรแก้ปัญหาให้ตรงจุดด้วยการจำกัดสิทธิพิเศษเฉพาะพื้นที่ที่ได้รับความเดือดร้อนเท่านั้น

ผู้วิจัย : จากคำกล่าวที่ว่า “การแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเอง” ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีหรือไม่ เพราะเหตุใด ?

ผศ.ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล : กลุ่มแบ่งแยกดินแดน พยายามใช้เหตุผลด้านความยุติธรรมทางการเมือง อำนาจอธิปไตยส่วนกลาง กดขี่ข่มเหงกลุ่มชนชาติส่วนน้อย โดยนำความแตกต่างทางภาษาศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีการดำเนินชีวิต และประเด็นทางเชื้อชาติขึ้นมากล่าวอ้าง แต่ในยุคปัจจุบันรัฐบาลไทยไม่มีนโยบายให้คนกลุ่มน้อยต่างๆ ในประเทศละทิ้งภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มแบ่งแยกดินแดนจึงเปลี่ยนข้ออ้างในการก่อความไม่สงบมาเป็นประเด็นการไม่ต้องการอยู่ร่วมกับคนกลุ่มอื่นๆ ที่ไม่ได้มาจากศาสนาเดียวกัน

ผู้วิจัย : ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีด้านเศรษฐกิจ ส่งผลดีต่อภาวะเศรษฐกิจของ จังหวัดปัตตานีอย่างไร และส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างไร ?

ผศ.ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล : ความก้าวหน้าด้านเศรษฐกิจส่งผลให้ประเทศมีการพัฒนา มีความโปร่งใสในด้านการเงิน ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ เศรษฐกิจได้รับการฟื้นฟู มีการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องและตรงจุด ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา และได้รับการแก้ไขข้อบกพร่องอย่างถูกต้อง มีการวางแผนการดำเนินงาน และมีการพัฒนาระบบการจัดการ

ผู้วิจัย : ถ้าหากมีการแบ่งแยกดินแดนปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี ท่านคิดว่าด้านเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศแหม่มใดบ้าง ?

ผศ.ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล : เศรษฐกิจจะค่อยพัฒนา ความเชื่อมั่นจากนักลงทุนมีน้อยลง เศรษฐกิจจะไม่รุ่งเรือง การค้าขายขาดดุล นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมีน้อยลง ขาดแคลนรายได้ที่จะพัฒนาพื้นที่ พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะค่อยพัฒนา เพราะขาดเงินทุนหมุนเวียนในระบบ ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตไม่ดี มีปัญหาเรื่องปากท้องของประชาชนในพื้นที่

ผู้วิจัย : ถ้าหากมีการแบ่งแยกดินแดนปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีท่านคิดว่าเกิดผลเสีย ด้านสังคมในลักษณะใด และชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมสามารถอยู่ร่วมกันได้หรือไม่ ?

ผศ.ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล : พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเป็นพื้นที่ที่ปราศจากความสงบสุข ผู้คนในสังคมขาดความรักใคร่สามัคคี ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน สังคมจะมีแต่ความขัดแย้ง ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในระบบการเมือง เกิดปัญหาสังคมตามมามากมาย อันเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดผลร้ายต่อส่วนรวม ประชาชนไม่มีความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน มีโจรผู้ร้ายเกิดขึ้นมากมายในสังคม

ผู้วิจัย : ดิฉันขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้สัมภาษณ์ ขอขอบพระคุณค่ะ

คำสัมภาษณ์ของ นายคอรอสา ดอเลาะ
ผู้อำนวยการโรงเรียนศาสนโนวาวิทยา จ.ยะลา
ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2554 ณ โรงเรียนศาสนโนวาวิทยา

ผู้วิจัย : ขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับแนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัย : ท่านทราบหรือไม่ว่า “เรื่องราวของรัฐปัตตานีมีประวัติความเป็นมาอย่างไร

นายคอรอสา ดอเลาะ : การเกิดก๊กต่างๆ หลังเสียกรุงแสดงให้เห็นว่าระบบการปกครองอย่างหลวมหละ แบบเดิมไม่สามารถผูกพันอำนาจท้องถิ่นได้ ความสนใจของพม่าและเวียดนามที่มีต่อบริเวณตอนใต้ของอาณาจักรสยามก็ทำให้สยามมีความกังวล และการที่อังกฤษเข้ามามีอิทธิพลทางการค้าแทนดัชต์และได้เข้ามาตั้งเมืองท่าที่ปีนังในค.ศ.1786 ทำให้เกิดผลกระทบต่อรัฐมลายูที่อยู่ใต้อำนาจของสยามเช่น ไทรบุรี โดยปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ประกอบกันทำให้สยามต้องตัดสินใจกระชับอำนาจของกรุงเทพฯ เหนือท้องถิ่นต่างๆ ในคาบสมุทรมลายูตอนบน หากพิจารณาให้กว้างออกไป จะเห็นว่าการกระชับอำนาจไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในกรณีของปัตตานี แต่นโยบายต่อเมืองอื่นๆ ในบริเวณคาบสมุทรมลายูก็เริ่มเข้มงวดขึ้น โดยจะมีวิธีการการกระชับอำนาจแตกต่างกันไปแต่ละกรณี เช่นเลือกสรรผู้ปกครองที่ไว้วางใจได้ สร้างระบบอุปถัมภ์และความเป็นเครือญาติกับผู้ปกครองท้องถิ่น สร้างดุลอำนาจ เช่นระหว่างนครศรีธรรมราช-สงขลา ใช้เศรษฐกิจเพื่อผูกพันผลประโยชน์ของผู้นำท้องถิ่นกับรัฐบาลกลาง เช่นระบบหามาเมืองในฝั่งทะเลตะวันตกและสงขลา ใช้ผู้นำที่ไม่มีรากอยู่ในท้องถิ่นเดิม เช่นกลาง-ภูเก็ต และชาวจีนอื่นๆ การสลายอำนาจท้องถิ่นแบ่งแยกปกครองปัตตานีออกเป็นเจ็ดหัวเมือง ได้แก่ ปัตตานี ยะหริ่ง สายบุรี หนองจิก ยะลา รามัน และระแงะ โดยทำสงครามกับไทรบุรี เนรเทศสุลต่านไปอยู่ที่ปีนัง แบ่งไทรบุรีเป็น 3 ส่วน คือ ไทรบุรี ปะลิส และสตูล นับได้ว่าเป็นมาตรการในการกระชับอำนาจอย่างหนึ่งแต่เป็นมาตรการที่รุนแรงซึ่งใช้กับดินแดนที่ไม่สามารถไว้ชีวิตอย่างประณีประนอมได้

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า “ การปกครองในจังหวัดปัตตานีควรแยกเป็นเขตปกครองพิเศษ หรือไม่” ?

นายคอรอสา ดอเลาะ : เหตุใดการเรียกร้องของคนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เรื่อง เขตปกครองพิเศษ (Autonomy) เช่นเดียวกับกรุงเทพฯ หรือพัทยาจึงไม่สามารถทำได้ ทั้งๆ ที่ทั้ง 2 เมืองก็เปรียบเสมือนการแยกประเทศเช่นกัน อยากให้มองทุกปัญหาในภาพรวมไม่ใช่มองแต่ความขัดแย้งด้านเดียว โดยอยากให้รัฐบาลย้อนกลับไปมองข้อเรียกร้องทั้ง 7 ข้อว่าเหมาะสมกับอัตลักษณ์

ของประชากรในพื้นที่หรือไม่ทั้งภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ยาวนาน โดยรัฐบาลต้องใช้หลักในการทำความเข้าใจอย่างแท้จริง และสร้างความกระจ่างในปัญหาดังกล่าว ควรมีการศึกษาเรื่องการจัดเขตปกครองพิเศษ หากพบว่าไม่ขัดกับความป็นชาติไทยต้องพิจารณาว่ามีแนวโน้มที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติได้หรือไม่ ไม่ใช่เฝ้ามองแต่เพียงอย่างเดียวหากดำเนินการดังกล่าวไปแล้วจะทำให้สถานการณ์ของ 3 จังหวัดชายแดนใต้แย่งลง หรือเกิดการแบ่งแยกดินแดน ทั้งนี้เชื่อว่ามาเลเซียไม่ต้องการพื้นที่ดังกล่าวแต่อย่างใด เนื่องจากมีบทเรียนจากปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับรัฐกลันตันมาแล้ว อย่างไรก็ตามชาวบ้านก็ตื่นตัวกับปัญหาดังกล่าว โดยศาสนา การเมืองท้องถิ่น และการแบ่งแยกดินแดนไม่ใช่ปัญหาที่แท้จริง แต่ต้นตอที่สำคัญคือ การสร้างประชาธิปไตยในเมืองไทย ซึ่งหากเราสามารถแก้ปัญหาเรื่อง 3 จังหวัดชายแดนใต้ด้วยความป็นประชาธิปไตยได้ เชื่อว่าเมืองไทยจะกลายเป็นประเทศที่มีประชาธิปไตยเต็มใบแน่นอน

ผู้วิจัย : จากคำกล่าวที่ว่า “การแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเอง” ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีหรือไม่ เพราะเหตุใด ?

นายดอโรสา ดอเลาะ : ความรุนแรงต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องได้นำไปสู่สถานการณ์ตึงเครียดขึ้นในพื้นที่จังหวัดยะลา ได้มีการเปิดประชุมร่วมกันระหว่าง พล.ท.พงศศักดิ์ เอกบรรณสิงห์ แม่ทัพภาคที่ 4 ในสมัยนั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา นายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ของจังหวัด ผู้นำคณะสงฆ์ และประธานกรรมการอิสลามจังหวัดยะลา

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า “การปกครองใน จังหวัดปัตตานีที่เหมาะสม” ควรเป็นการปกครองแบบใด ?

นายดอโรสา ดอเลาะ : การปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษอย่างเช่นรูปแบบการปกครองของกรุงเทพมหานคร มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นโดยตรง และมีการปกครองตนเอง

ผู้วิจัย : ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีด้านสังคม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในทางที่ดีอย่างไร และทิศทางของสังคมจะเป็นแบบใด ?

นายดอโรสา ดอเลาะ : สังคมที่มีการยอมรับในความแตกต่างระหว่างสองศาสนา การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติโดยปราศจากความขัดแย้ง การยอมรับซึ่งกันและกัน ความกลมเกลียวและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม จะทำให้สังคมเกิดความสงบสุข มีการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างทางวัฒนธรรมและประเพณี

ผู้วิจัย : ถ้าหากมีการแบ่งแยกดินแดนปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี ท่านคิดว่าเกิดผลเสียต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย อย่างไรบ้าง ?

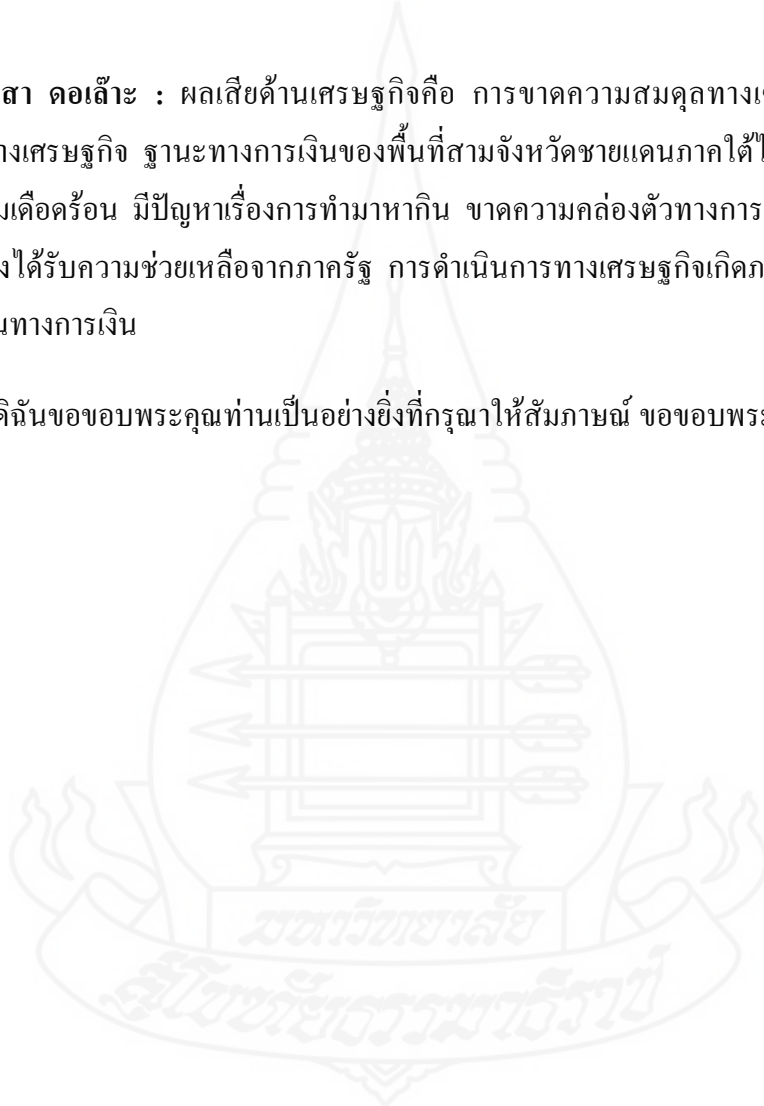
นายดอโรสา ดอเลาะ : สังคมที่ขาดความป็นประชาธิปไตยจะเป็นสังคมที่ไม่มีเสรีภาพ ไม่มี ความเท่าเทียมกันในสังคม มีการเอารัดเอาเปรียบกัน การใช้ชีวิตของคนในสังคมจะไม่เกื้อกูลซึ่ง

กันและกัน ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่มีความสามัคคีกันในสังคม สิ่งที่มาคือเกิดความแตกแยก ต่างคนต่างอยู่ ไม่มีความสัมพันธ์กันในชุมชน ชุมชนย่อยไม่น่าอยู่ มีความต้องการที่จะแก่งแย่งชิงดีกัน ไม่พึงพาอาศัยซึ่งกันและกัน

ผู้วิจัย : ถ้าหากมีการแบ่งแยกดินแดนปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีท่านคิดว่าด้านเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในจังหวัดปัตตานีและส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศแง่มุมใดบ้าง ?

นายดอโรธา ดอเล๊ะ : ผลเสียด้านเศรษฐกิจคือ การขาดความสมดุลทางเศรษฐกิจ เกิดความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจ ฐานะทางการเงินของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มั่นคง ประชาชนได้รับความเดือดร้อน มีปัญหาเรื่องการทำมาหากิน ขาดความคล่องตัวทางการเงิน เศรษฐกิจจะอยู่ไม่ได้ ต้องได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ การดำเนินการทางเศรษฐกิจเกิดภาวะขัดข้อง มีความล้มเหลวในทางการเงิน

ผู้วิจัย : ดิฉันขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้สัมภาษณ์ ขอขอบพระคุณค่ะ

คำสัมภาษณ์ของ นายอับดุลเลาะ ดาราแม

โต๊ะครู

ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2554 ณ มัสยิดกลาง จ.ยะลา

ผู้วิจัย : ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับแนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัย : ท่านทราบหรือไม่ว่า “เรื่องราวของรัฐปัตตานี” มีประวัติความเป็นมาอย่างไร ?

นายอับดุลเลาะ ดาราแม : ขบวนการเคลื่อนไหว สามารถแยกการเคลื่อนไหวออกเป็น 2 สายได้แก่

สายที่ 1 เป็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่พยายามเรียกร้องต่อประชาคมโลกให้เข้ามาผลักดันให้มีการกำหนดเขตแดนใหม่ เพื่อที่ปัตตานีจะได้เป็นอิสระจากไทยหรือเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของ Malaya นำโดยตวนกูมาห์ยิดดิน (Tengku Mahyiddin) ลูกของตวนกูอับดุล กอดีร์ สุลต่านองค์สุดท้ายของเมืองปัตตานี

สายที่ 2 เป็นการเคลื่อนไหวภายในประเทศนาโดยผู้นำศาสนา โดยเฉพาะหะยีสุหลงซึ่งมีความสัมพันธ์กับสายที่ 1 เชื่อว่าหะยีสุหลงให้การสนับสนุนตวนกูมาห์ยิดดินเป็นสุลต่านของปัตตานี และหากมีการแยกดินแดนจริงก็พร้อมที่จะให้ตวนกูมาห์ยิดดินเป็นสุลต่านของปัตตานี

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า “การปกครองในจังหวัดปัตตานีที่เหมาะสม” ควรเป็นการปกครองแบบใด ?

นายอับดุลเลาะ ดาราแม : การกระจายอำนาจในรูปแบบพิเศษจะทำให้พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้พัฒนามากขึ้น มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมากขึ้น โดยจะเป็นการกระจายอำนาจแบบใหม่ในลักษณะการมอบอำนาจโดย ศอ.บต. จะเข้ามาดูแลการปกครองท้องถิ่นแบบใหม่ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และความรุนแรงเพื่อสร้างบูรณาการแห่งชาติ

ผู้วิจัย : ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตย ส่งผลดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย แง่มุมใดบ้าง ?

นายอับดุลเลาะ ดาราแม : การปกครองตนเองมีผลดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยประชาชนจะมีส่วนร่วมในการปกครอง ทำให้การปกครองมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น การเมืองมีความโปร่งใส ยุติธรรม สามารถตรวจสอบได้ ประชาชนทุกคนสามารถเข้าเป็นส่วนหนึ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้ ทำให้ประเทศชาติมีความมั่นคงมากขึ้น

ผู้วิจัย : ถ้าหากมีการแบ่งแยกดินแดนปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี ท่านคิดว่าเกิดผลเสีย ด้านสังคมในลักษณะใด และชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมสามารถอยู่ร่วมกันได้หรือไม่ ?

นายอับดุลเลาะ ดาราแม : สังคมจะขาดสันติสุข ประชาชนบางส่วนไม่สามารถใช้ชีวิตอยู่ได้ ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม ไม่มีกฎเกณฑ์ของสังคมที่เป็นแนวทางในการยึดถือปฏิบัติ มีการก่อการร้ายเกิดขึ้นในสังคม สังคมย่อมนะล่าระส่าย ประชาชนในพื้นที่ไม่มีความสงบสุข เกิดการแตกแยกเป็นสองเชื้อชาติสองศาสนาอย่างชัดเจน นำมาซึ่งความขัดแย้งในสังคม และหาความสันติสุขไม่ได้

ผู้วิจัย : ดิฉันขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้สัมภาษณ์ ขอขอบพระคุณค่ะ

คำสัมภาษณ์ของ นายมะยาเตง วาหะ

โตะอิหม่าม

ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2554 ณ มัสยิดกลาง จ.ปัตตานี

ผู้วิจัย : ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับแนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัย : ท่านทราบหรือไม่ว่า “การปกครองท้องถิ่นของรัฐปัตตานี” เกิดขึ้นเมื่อใด ?

นายมะยาเตง วาหะ : เดิมปัตตานีมีการปกครองแบบรัฐมลายูเหมือนสยามในสมัยโบราณคืออยู่ธาเป็นรัฐในแผ่นดินใหญ่ มีสุลต่านเป็นเจ้าและมีระบบการเมืองและกฎหมายที่อาศัยประเพณีโบราณมลายู อาศัยและกฎหมายอิสลามชาริอะ

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า “การปกครองในจังหวัดปัตตานีควรแยกเป็นเขตปกครองพิเศษหรือไม่” ?

นายมะยาเตง วาหะ : การปกครองของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ควรแยกเป็นเขตปกครองพิเศษไม่ว่าจะเป็นเขตปกครองพิเศษเชิงการเมืองหรือเขตปกครองพิเศษเชิงวัฒนธรรมเนื่องจากขาดแคลนผู้นำที่จะปกครองเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

ผู้วิจัย : จากคำกล่าวที่ว่า “การแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเอง” ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีหรือไม่ เพราะเหตุใด ?

นายมะยาเตง วาหะ : การแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเองไม่เหมาะสมอย่างยิ่งในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เพราะจะต้องเลือกผู้นำปกครอง และอาจจะขัดต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เป็นการปกครองของประเทศไทยในปัจจุบันที่เน้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน

สถานการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงขั้นสูงสุดในเดือนเมษายน พ.ศ. 2491 โดยชาวมลายูมุสลิมรวมตัวกันลุกขึ้นต่อสู้ครั้งใหญ่ที่สุด ซึ่งรู้จักกันในนาม "กบฏคุชงญอ" เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ชาวมลายูมุสลิมสูญเสียชีวิตประมาณ 400 คน เจ้าหน้าที่ตำรวจเสียชีวิตจำนวน 30 นาย ขณะเดียวกันก็มีชาวมลายูมุสลิมจากพื้นที่สี่จังหวัดหลบหนีเข้าไปยังรัฐมลายูจำนวน 3,000 - 6,000 คน ผลของเหตุการณ์นี้ก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมของกลุ่มชาวมลายูมุสลิมในมลายา โดยแสดงการสนับสนุนแนวทางการแบ่งแยกดินแดนเข้าร่วมกับสหภาพมลายา ในขณะที่อังกฤษไม่พอใจในแนวทางดังกล่าว เดือนมกราคม พ.ศ. 2492 มีการกำหนดข้อตกลงร่วมระหว่างอังกฤษและไทยในการร่วมกันดูแลพื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดนอย่างเคร่งครัด

ผู้วิจัย : การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ “ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมเพราะเหตุใด” ?

นายมะยาเตง วาหะ : การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมโดยไม่แบ่งแยกชนชั้นวรรณะ ไม่ว่าเชื้อชาติหรือศาสนาใดก็มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน ประชาชนทุกคนแสดงออกทางการเมืองได้อย่างชอบธรรมตามกฎหมาย และสามารถตรวจสอบการทำงานของผู้นำได้ ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ประชาชนทุกคนควรมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน ปัญหาและความขัดแย้งของคนในพื้นที่มีน้อยลง จะเห็นได้ว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นประชาชนทุกคนสามารถแสดงออกถึงความต้องการของตนได้ ประเทศชาติก็มีการพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า “การปกครองในจังหวัดปัตตานีที่เหมาะสม” ควรเป็นการปกครองแบบใด ?

นายมะยาเตง วาหะ : แนวคิดที่จะสร้างรูปแบบการปกครองตนเองใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น น่าจะสอดคล้องกับหลักการในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 ซึ่งกำหนดไว้ชัดเจนว่า ให้รัฐสนับสนุนให้ท้องถิ่นปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของท้องถิ่น และจังหวัดใดที่มีความพร้อมก็ให้จัดเป็นเขตปกครองขนาดใหญ่ได้ในลักษณะเดียวกับกรุงเทพมหานคร หรือพัทยา แต่เป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครอง สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาในท้องถิ่นเองได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง เช่น การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณท้องถิ่น การจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อม การจัดการกับปัญหาความไม่สงบ ความแตกแยกในสังคม การส่งเสริมทางวัฒนธรรม การสร้างอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล

ผู้วิจัย : ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตย ส่งผลดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย แง่มุมใดบ้าง ?

นายมะยาเตง วาหะ : ด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะประชาธิปไตยที่มาจากประชาชน และให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆ จุดนี้จะเป็นจุดที่ดีถือเป็นสิ่งสำคัญส่งผลให้เกิดความสมัครสมานสามัคคี ปัจจุบันดินแดน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมีชาวไทยพุทธและมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกัน มีความแตกต่างอันก่อให้เกิดความขัดแย้ง หากในพื้นที่ที่มีความเป็นประชาธิปไตยแล้ว ความขัดแย้งและความรุนแรงก็มีน้อยลงด้วย และประชาธิปไตยจะทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญของส่วนรวมเป็นหลัก รู้จักการเสียสละ รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย ย่อมนำมาซึ่งความสงบในดินแดน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นี้

ผู้วิจัย : ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีด้านเศรษฐกิจ ส่งผลดีต่อภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดปัตตานีอย่างไร และส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไร ?

นายมะยาเตง วาหะ : เศรษฐกิจที่มีความโปร่งใส ทำให้ชาติมีการพัฒนา ระบบเศรษฐกิจดีขึ้น สามารถนำพาประเทศเดินไปสู่จุดมุ่งหมายได้ และการได้รับความร่วมมือจากประชาชนส่งผลให้ เศรษฐกิจของประเทศได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีมีส่วนร่วมในการ บริหารและการปกครอง การส่งเสริมให้ประชามีส่วนร่วมในการปกครองนั้นทำให้เกิดการพัฒนา ในหลากหลายด้าน อาทิ ด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม สิ่งเหล่านี้จะเป็นองค์ประกอบ ผลักดันให้ความต้องการของประชาชนได้รับการตอบสนองและบรรลุวัตถุประสงค์ได้

ผู้วิจัย : ดิฉันขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้สัมภาษณ์ ขอขอบพระคุณค่ะ

คำสัมภาษณ์ของ นายสุริยา บุญทันซ์
ปลัดอำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา
ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2554 ณ เทศบาลนครยะลา

ผู้วิจัย : ขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับแนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัย : ท่านทราบหรือไม่ว่า “การปกครองท้องถิ่นของรัฐปัตตานี” เกิดขึ้นเมื่อใด ?

นายสุริยา บุญทันซ์ : รัฐปัตตานีมีอยู่ในสมัยศรีวิชัย เก่าแก่กว่ารัฐสุโขทัยในประวัติศาสตร์ ซึ่งเกิดขึ้นประมาณปี พ.ศ.1000 รัฐโบราณนี้พัฒนาต่อเนื่องเป็นรัฐลังกาสุกะก่อนที่จะเปลี่ยนเป็นรัฐปัตตานี และเปลี่ยนจากการนับถือศาสนาฮินดูเป็นศาสนาอิสลาม

ผู้วิจัย : ท่านทราบหรือไม่ว่า “เรื่องราวของรัฐปัตตานี” มีประวัติความเป็นมาอย่างไร ?

นายสุริยา บุญทันซ์ : รัฐปัตตานีเป็นเมืองเก่าแก่ซึ่งในสมัยก่อนพุทธศตวรรษที่ 20 นักประวัติศาสตร์รู้จักปัตตานีในนามของ ลังกาสุกะหรือลังกาโศกะ หรือที่จีนเรียกว่า หลังกยาชว ค.ศ.1909 (พ.ศ. 2452) สยามทำสนธิสัญญากับอังกฤษ สละอำนาจเหนือเกาะที่ กลันตัน ตรัง กานู และปะลิส ทำให้ปัตตานีกลายเป็นรัฐมลายูรัฐเดี่ยวที่เปลี่ยนสถานะเป็นหัวเมืองของไทยอย่างสมบูรณ์

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า “การปกครองในจังหวัดปัตตานี” ควรแยกเป็นเขตปกครองพิเศษหรือไม่ ?

นายสุริยา บุญทันซ์ : ประเทศไทยในปัจจุบันมีการจัดตั้งขึ้นบนแนวคิดรัฐประชาชาติหรือ Nation State ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 โดยรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางของประเทศคือ กรุงเทพมหานคร ดังนั้นการปกครองของรัฐสมัยใหม่จึงเป็นการใช้กำลังเพื่อปกครองเมืองต่างๆ แต่เมื่อใดก็ตามหากเกิดปัญหาระหว่างรัฐและชุมชนเมื่อนั้นก็จะเกิดปรากฏการณ์แยกดินแดนหรือสงครามกลางเมืองขึ้น ดังเช่นในปี ค.ศ. 1861 - 1865 ได้เกิดเหตุการณ์สงครามกลางเมืองของสหรัฐอเมริกา ระหว่างรัฐฝ่ายเหนือ 23 รัฐ ที่เรียกว่า สหรัฐอเมริกา (United States of America) กับรัฐฝ่ายใต้ 11 รัฐ ซึ่งแยกตัวออกมาจากสหรัฐอเมริกาที่เรียกว่า สหพันธรัฐอเมริกา (Confederate States of America) ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวไม่ใช่การแบ่งแยกดินแดนเพื่อจัดตั้งประเทศใหม่แต่เป็นการแบ่งแยกประเทศเพื่อแบ่งเขตการปกครอง ดังนั้นการที่บางพื้นที่ที่ต้องการแยกตัวออกจากรัฐบาลกลางจึงไม่ใช่เป็นเรื่องแปลกในมุมมองของรัฐสมัยใหม่ แต่การที่ประชาชนมองว่าเป็นเรื่องแปลกเพราะ มีการสอนจากรุ่นสู่รุ่นว่าการแบ่งแยกดินแดนในประเทศไทยเป็นไปได้หากใคร

กระทำการดังกล่าวถือว่าเป็นกบฏ ปัจจุบันนี้ทั่วโลกมีการปกครองหลายรูปแบบเช่น การปกครองแบบรัฐบาลรวมศูนย์อำนาจปกครองไว้ที่ส่วนกลางอย่างประเทศไทย การปกครองแบบสหพันธรัฐกระจายอำนาจปกครองอย่างสหรัฐอเมริกา ดังนั้นไม่ใช่เรื่องแปลกที่ประเทศไทยจะมีแนวคิดเปลี่ยนไป

ผู้วิจัย : จากคำกล่าวที่ว่า “การแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเอง” ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีหรือไม่ เพราะเหตุใด ?

นายสุริยา บุญพันธ์ : แนวคิดเรื่องความเป็นเอกราชของบรรดาประชาชาติในอาณานิคมบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ส่งผลให้กระแสนิยมแพร่กระจายสู่ชาวมุสลิมในภูมิภาคอย่างกว้างขวาง รวมทั้งชาวมลายูมุสลิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยด้วย ในช่วงเวลานั้นกลุ่มอำนาจเก่าที่ไม่พอใจต่อระบอบการปกครองไทยร่วมกันจัดตั้ง "สมาคมประชาชาติมาเลย์แห่งปาตานี" มีชื่อในภาษามลายูว่า Gabongan Melayu Patani Raya (GAMPAR) นำโดยเจ้าชายพลัดถิ่นแห่งปาตานี คือตนกูมะหะหมัด มาห์ยุดดิน หรือมูฮ์ยิดดิน โดย GAMPAR มีเป้าหมายหลักเพื่อแบ่งแยกปาตานีเข้าไปรวมกับบรรดามลายูอื่นๆ บนคาบสมุทรมลายู

นอกจากนี้ เมื่อฮัจญีสุหลง อับดุลกาเดร์ ผู้นำศาสนาคณสำคัญในพื้นที่ร่วมกับเหล่าบรรดาผู้ศรัทธา ที่มีบทบาทอยู่ในขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิการปกครองตนเองของชาวมลายูมุสลิม ซึ่งรู้จักในนามของขบวนการประชาชนปัตตานี (Patani people's Movement) หรือ PPM เป็นปรากฏการณ์แรกของการเคลื่อนไหวภายใต้การควบคุมของผู้นำทางศาสนา และเป็นสัญญาณการเปลี่ยนแปลงจากการต่อสู้ในยุคแรกเริ่มที่มีการนำของขบวนการเคลื่อนไหวตกเป็นของเหล่ากลุ่มผู้นำเดิมของอดีตคนปัตตานี

ช่วงเวลาเดียวกันนั้นได้ปรากฏรายงานข่าวการจัดส่งกำลังทหารบกและนาวิกโยธินจำนวนมากลงมาเสริมกำลังในพื้นที่ 4 จังหวัด เพื่อควบคุมสถานการณ์ ซึ่งข่าวกรองทางทหารระบุว่า ความรุนแรงต่อเนื่องดังกล่าว เกิดจากปฏิบัติการของขบวนการ PULO, BRN, GMIP และ BERSATU ที่มีเป้าหมายเพื่อการสถาปนา "รัฐอิสลามแห่งปาตานี" ขึ้นให้ได้ภายในปี พ.ศ. 2551

ผู้วิจัย การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ “ท่านคิดว่าเหมาะสมกับ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้หรือไม่ เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมเพราะเหตุใด

นายสุริยา บุญพันธ์ : ความเป็นประชาธิปไตย จะทำให้ประชาชนมีความสมัครสมานสามัคคี ลดความรุนแรงและความขัดแย้งลง สังคมจะมีแต่ความสุข เกิดความเชื่อมั่นของนักลงทุนที่จะเข้ามาลงทุนในพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลดีในด้านเศรษฐกิจ ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น ประชาชนอยู่ดีกินดี ปัญหา

สังคมน้อยลง สังคมจะเป็นสังคมที่เข้มแข็ง มีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น มีความมั่นคงทางการเมือง ประเทศชาติได้รับการพัฒนามากขึ้นในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า “การปกครองในจังหวัดปัตตานีที่เหมาะสม” ควรเป็นการปกครองแบบใด ?

นายสุรียา บุญทันซ์ : ควรเป็นการปกครองในรูปแบบการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ โดยมีการเลือกผู้นำที่เป็นคนในพื้นที่ และมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชน ให้ท้องถิ่นได้ปกครองตนเอง มีการบริหารงานทุกด้านด้วยตนเอง

พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรมีรูปแบบการปกครองตนเองแบบท้องถิ่นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยมีการเลือกผู้นำที่มาจากความเห็นชอบของประชาชน มีระบบการบริหารที่เน้นการกระจายอำนาจมีการปกครองที่เอื้อต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีความหลากหลายด้านภาษา วัฒนธรรม และประเพณี เพื่อให้ดินแดน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นดินแดนที่เต็มไปด้วยความเจริญรุ่งเรืองในทุกด้าน ไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นอีกต่อไป การปกครองในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นควรตระหนักถึงความสำคัญของการกระจายอำนาจและการบริหารจัดการที่ดี รวมถึงการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารส่วนราชการ

ผู้วิจัย : ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตย ส่งผลดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย แง่มุมใดบ้าง ?

นายสุรียา บุญทันซ์ : หากพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีการเมืองการปกครองที่เข้มแข็ง จะทำให้การเมืองมีความมั่นคงมากขึ้น การดูแลเอาใจใส่จากภาครัฐจะส่งผลสู่เสถียรภาพทางการเมืองของจังหวัดชายแดนภาคใต้ การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะทำให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้นประชาธิปไตยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จะทำให้การปกครองเป็นไปอย่างเสมอภาค และมีความเท่าเทียมกัน ผลลัพธ์ที่ได้จากการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะทำให้ความไม่เป็นธรรมในสังคมของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ลดน้อยลง ประชาชนให้ความร่วมมือกับรัฐมากขึ้น ประชาชนสามารถดูแลพื้นที่ของตนได้โดยปราศจากโจรผู้ร้าย และกลุ่มก่อการร้ายที่ประสงค์ร้ายต่อดินแดนแห่งนี้

ผู้วิจัย : ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีด้านเศรษฐกิจ ส่งผลดีต่อภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดปัตตานีอย่างไร และส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างไร?

นายสุรียา บุญทันซ์ : การเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้ชาติเกิดการพัฒนา เศรษฐกิจดำเนินไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีระบบการบริหารและการจัดการที่ดี นำพาประเทศให้พ้นวิกฤตได้ สำหรับการดำเนินงานจะใช้ระบบความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และได้รับความร่วมมือจากประชาชน มีการส่งเสริมและผลักดันให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้มากที่สุด

ผู้วิจัย : ถ้าหากมีการแบ่งแยกดินแดนปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี ท่านคิดว่าเกิดผลเสียต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย อย่างไรบ้าง?

นายสุริยา บุญจันทร์ : พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความแตกต่างหลากหลายด้านวัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งทำให้เกิดความแตกแยกกันในสังคม สังคมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จะเป็นสังคมที่ขาดความเป็นประชาธิปไตย ไม่มีความเท่าเทียมกันในสิทธิต่างๆ การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยจะเป็นรูปแบบการปกครองที่ให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพทางการเมือง สิทธิในการออกเสียงเลือกผู้แทนเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง หาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มีความเป็นประชาธิปไตย จะทำให้สังคมไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่มีผู้นำที่มีคุณสมบัติในการปกครองบ้านเมืองที่เหมาะสมและสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ โดยเฉพาะปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศชาติในอนาคตได้ ดังนั้นผู้นำที่จะปกครองพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะต้องมองเห็นถึงความสำคัญของประเทศชาติซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกฝ่ายต้องการให้มีการแก้ไขโดยเร็วที่สุด

ผู้วิจัย : ดิฉันขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้สัมภาษณ์ ขอขอบพระคุณค่ะ

คำสัมภาษณ์ของ นายมะยูโซ๊ะ กูเตะ
ปลัดอำเภอเมืองรามัน จังหวัดยะลา
ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2554 ณ เทศบาลอำเภอรามัน

ผู้วิจัย : ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับแนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า “ การปกครองในจังหวัดปัตตานีควรแยกเป็นเขตปกครองพิเศษ หรือไม่ ” ?

นายมะยูโซ๊ะ กูเตะ : ในอดีตภาคใต้มีเหตุการณ์สำคัญที่กลายเป็นสาเหตุของความขัดแย้งมากมาย ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ที่ครอบครัวตวนกู อับดุลกาเดร์ บิน เต็งกู กามารูดิน ซึ่งเป็นเจ้าเมืองปัตตานีคนสุดท้ายถูกส่วนกลางลดอำนาจเหลือเพียงเป็นข้าราชการ จนต้องลี้ภัยไปอยู่ในประเทศมาเลเซีย เป็นเหตุให้ นายตวนกู มะไฮยิดดิน บุตรชายคนสุดท้ายของเจ้าเมืองหนีกลับประเทศไทย และรวบรวมคนเชื้อสายมลายูจัดตั้งขบวนการฟรีเมลายูขึ้นเพื่อต่อต้านการปกครองจากส่วนกลาง เหตุการณ์ที่หะยีสุหลง อับดุลกาเดร์ ผู้นำศาสนาอิสลามในปัตตานีถูกเจ้าหน้าที่รัฐจับตัวในข้อหา กบฏ คือเหตุการณ์ที่ชาวบ้านดุซงญอ อ.จะนะ จ.นราธิวาส ลุกขึ้นต่อต้านอำนาจการปกครองจากส่วนกลาง ทำให้ประชาชนในส่วนกลางมองว่าคนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความคิดที่จะแยกดินแดนออกจากกรุงเทพฯ ซึ่งมุมมองของรัฐบาลในขณะนั้นอาจจะผิดพลาด เพราะเหตุการณ์นี้ไม่เกี่ยวกับความคิดดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีประวัติศาสตร์ที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งคือ การเจรจา ระหว่างหะยีสุหลงกับรัฐบาลกลางที่มีพลเรือตรีถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ หรือหลวงชำนาญนาวาสวัสดิ์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยมีการยื่นข้อเสนอ 7 ข้อ คือ

1. ต้องการให้ประชาชนในพื้นที่เลือกตั้งบุคคลพื้นที่ 4 จังหวัดได้แก่ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล เป็นผู้มีอำนาจสามารถปลดหรือยับยั้งการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางได้
2. การศึกษาในชั้นประถมให้มีการศึกษาภาษามลายูควบคู่ไปกับภาษาไทย โดยขณะนั้นชั้นประถมมีเรียนถึงชั้น ป.4
3. ภาษีที่เก็บได้ให้ใช้ภายใน 4 จังหวัดเท่านั้น
4. ในจำนวนข้าราชการทั้งหมด ขอให้มียุทธข้าราชการชาวมลายู ร้อยละ 85 (คิดตามสัดส่วนประชากรในพื้นที่ มีผู้นับถือศาสนาอิสลาม 85% พุทธ 15%)
5. ขอให้ใช้ภาษามลายูควบคู่กับภาษาไทยเป็นภาษาราชการ

6. ให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมีเอกสิทธิ์ออกระเบียบเกี่ยวกับการปฏิรูปศาสนาอิสลาม โดยความเห็นชอบของผู้มีอำนาจสูงสุด

ให้ศาลรับพิจารณาตามกฎหมายอิสลามแยกจากศาลจังหวัด โดยมีโต๊ะกอธิหรือ คาโต๊ะยุติธรรมตามสมควรและมีเสรีภาพในการพิจารณาคดี

ผู้วิจัย การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้น “ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีหรือไม่” เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมเพราะเหตุใด

ผู้วิจัย : จากคำกล่าวที่ว่า “การแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเอง” ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีหรือไม่ เพราะเหตุใด ?

นายมะยูโซ๊ะ กูเตะ : แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองตนเอง หรือไม่ปกครองตนเองนั้นมีข้อสังเกต 2 ประเด็น คือ

- (1) จะต้องคิดการปกครองตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง
- (2) จะต้องปกครองตนเองในบริบทของสังคมการเมืองแบบไทย

“ข้อสรุปในเรื่องนี้ทางด้านวิชาการมีการศึกษากันทั่วโลก เห็นว่ามีความเป็นไปได้ทั้งสองแนวทาง ในกรณีที่มีการเสนอแนวทางให้ปกครองตนเองสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมดแต่ในบางกรณีก็ได้มีการนำไปสู่การแบ่งแยกดินแดน คำว่าเขตปกครองตนเองไม่ใช่การแบ่งแยกดินแดน ซึ่งจะชี้ให้เห็น 3 ข้อ คือ

- (1) สังคมไทยเป็นสังคมประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา
- (2) สังคมไทยเป็นรัฐเดี่ยว ที่ไม่สามารถแบ่งแยกได้
- (3) สังคมไทยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขในระบอบประชาธิปไตย

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า “การปกครองในจังหวัดปัตตานีที่เหมาะสม” ควรเป็นการปกครองแบบใด ?

นายมะยูโซ๊ะ กูเตะ : รูปแบบการปกครองของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรจะเป็นการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ มีการเลือกตั้งที่มาจากคนในพื้นที่โดยตรง โดยผู้นำจะเป็นผู้ที่มาจากเสียงส่วนใหญ่ของประชาชน และจะมีความเป็นประชาธิปไตยที่เต็มรูปแบบ มีการบริหารงานเป็นของตนเองที่เน้นการพัฒนาพื้นที่ให้มีความเจริญรุ่งเรืองหลากหลายด้าน ได้แก่ด้านการศึกษาของเยาวชนในพื้นที่ให้เท่าเทียมจังหวัดอื่น รวมทั้งพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมที่ปราศจากโจรผู้ร้าย และขบวนการก่อการร้ายที่เป็นภัยต่อสังคม ซึ่งการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษนี้จะเป็นการบูรณาการการจัดการให้เหมาะสมและสามารถพัฒนาศักยภาพของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ดียิ่งขึ้น ได้รับความเชื่อมั่นจากบุคคลภายนอก

ผู้วิจัย : ถ้าหากมีการแบ่งแยกดินแดนปกครองตนเองใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ท่านคิดว่าด้านเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศแง่มุมใดบ้าง ?

นายมะยูโซ๊ะ กูเต๊ะ : เศรษฐกิจของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเสียไปไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่เลวลง ภาครัฐต้องรีบแก้ไขอย่างรวดเร็วทันที่เพราะอาจกระทบถึงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีผลให้ระบบเศรษฐกิจต้องทรุดลง หากมีการแบ่งแยกดินแดนภาวะเศรษฐกิจของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีการเปลี่ยนแปลงโดยขาดความเชื่อมั่นจากนักลงทุน ส่งผลให้เศรษฐกิจถดถอย และไม่มีการลงทุนจากนักลงทุนมากเท่าที่ควร

ผู้วิจัย : ดิฉันขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้สัมภาษณ์ ขอขอบพระคุณค่ะ

คำสัมภาษณ์ของ นายอวยชัย จุฬาศิริวงศ์
ปลัดอำเภอกรงปินัง จังหวัดนราธิวาส
ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2554 ณ เทศบาลอำเภอกรงปินัง

ผู้วิจัย : ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับแนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัย : ท่านทราบหรือไม่ว่า “เรื่องราวของรัฐปัตตานี” มีประวัติความเป็นมาอย่างไร ?

นายอวยชัย จุฬาศิริวงศ์ : ระหว่าง พ.ศ. 2466 – 2481 การใช้นโยบายผ่อนปรนทางศาสนา วัฒนธรรมของรัฐทำให้การต่อต้านลดลง นอกจากนี้ผู้นำปัตตานีเริ่มรู้ว่าไม่สามารถพึ่งพารัฐมลายูตอนเหนือได้เท่าที่ควร เพราะอำนาจของอังกฤษกระชับแน่นขึ้นประกอบกับสุลต่านอับดุล กอดิร กามารุดดินเสด็จทิวงคตในค.ศ.1933 อย่างไรก็ตามสาเหตุสำคัญที่ทำให้การต่อต้านรัฐไทยลดน้อยลงในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 คือการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ. 2475 ซึ่งทำให้ผู้นำมุสลิมมีความหวังที่จะเรียกร้องสิทธิของชุมชนผ่านกระบวนการประชาธิปไตย

ดังนั้นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาเป็นความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องในเรื่องของดินแดนเป็นสำคัญ สำหรับผู้นำของสยามการกำหนดพระราชอาณาเขต และการสร้างเอกภาพในการปกครอง เพื่อพัฒนาประเทศเป็นมาตรการที่จำเป็นซึ่งอยู่ภายใต้แรงกดดันของระบอบอาณานิคมตะวันตก โดยถือว่าปัตตานีเป็นดินแดนของสยามตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 สำหรับชาวปัตตานีนั้นการกำหนดพระราชอาณาเขต หมายถึงการถูกตัดขาดจากโลกมลายู-มุสลิม การสูญเสียอำนาจในการปกครองตนเอง และการถูกบังคับให้กลายเป็นดินแดนของสยามโดยใช้กำลัง เหตุการณ์นี้ได้กลายเป็นสำนักทางประวัติศาสตร์ที่ปัตตานีใช้อ้างสิทธิความชอบธรรมในการต่อต้านการบูรณาการของรัฐไทย ซึ่งการต่อต้านของปัตตานีก่อน พ.ศ.2475 เป็นการต่อต้านกระบวนการบูรณาการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐสยามในแง่ของเขตแดนและอำนาจการปกครองตนเอง โดยจะเป็นการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความสัมพันธ์จากระบบประเทศราชมาสู่ระบบรัฐชาติ และต้องการให้ความสัมพันธ์กลับคืนสู่สภาพเดิมมากกว่าที่เน้นเรื่องแยกดินแดน และเป็นการต่อต้านที่ผู้ต่อต้านหลักคือกลุ่มผู้ปกครองท้องถิ่นที่สูญเสียอำนาจ ส่วนราษฎรนั้นจะสนับสนุนเมื่อรู้สึกว่าเป็นเจ้าของตนเองหรือตนเองถูกรังแกจากข้าราชการสยาม ส่วนเรื่องของเชื้อชาติศาสนานั้นยังไม่ได้เป็นประเด็นหลัก ซึ่งประเด็นหลักก็คือเรื่องของดินแดนหรือบ้านเมืองที่ชาวปัตตานีคิดว่าถูกยึดครองด้วยกำลัง

ชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความหวังว่าจะเรียกชื่อสิทธิของตนผ่านกระบวนการประชาธิปไตยต้องผิดหวัง ทั้งนี้เนื่องจากการปฏิบัติเปลี่ยนแปลงการปกครองในพ.ศ. 2475 นั้นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการสร้างชาติไทยสมัยใหม่ ที่เน้นความเป็นชาติและเอกภาพของคนในประเทศมากกว่าในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยสามารถเทียบเคียงการปฏิบัติ พ.ศ. 2475 ของสยามกับระยะที่มีความเคลื่อนไหวด้านชาตินิยมในดินแดนที่ตกเป็นอาณานิคมของชาตินิยมตะวันตกได้ เมื่อปฏิบัติสำเร็จคำว่าอำนาจอธิปไตยของปวงชนทำให้เกิดมุมมองใหม่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน สำหรับประเทศไทยสมัยใหม่ความสัมพันธ์เปลี่ยนจากราชอาณาจักรกับประชากรราษฎร์ มาเป็นรัฐกับพลเมือง โดยความเป็นพลเมืองถูกกำหนดว่าควรมีเอกภาพที่เน้นความเป็นไทย ได้แก่เชื้อชาติไทย ศาสนาพุทธ และพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นลักษณะเด่น ดังนั้นกระบวนการสร้างชาติสมัยใหม่ที่ผ่านมามองว่าไม่สมบูรณ์ เพราะเน้นเรื่องการกำหนดเขตแดนและระบบการปกครองจากส่วนกลางที่เป็นหนึ่งเดียวแต่ไม่เน้นความเป็นไทย

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า “ การปกครองในจังหวัดปัตตานี ” ควรแยกเป็นเขตปกครองพิเศษ หรือไม่ ?

นายอวยชัย จุฬาศิริวงศ์ : คนไทยทุกคนควรยอมรับความแตกต่างทางด้านศาสนา ความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะการแก้ปัญหาจะต้องทำโดยปราศจากอคติ ทั้งนี้อุปสรรคอย่างหนึ่งที่สำคัญในการแก้ปัญหาก็คือ คนในพื้นที่ที่เข้าไปปัญหาไม่สามารถเข้าไปแก้ปัญหาได้เนื่องจากนโยบายส่วนใหญ่วางแนวทางโดยส่วนกลางและให้ท้องถิ่นลงมือปฏิบัติ การแก้ไขจึงไม่สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของประชาชน การตั้งนครรัฐปัตตานีเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ในความเป็นจริงคำว่ารัฐขัดต่อกฎหมาย เพราะรัฐธรรมนูญมาตราที่ 1 ระบุไว้ว่าประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรหนึ่งเดียวแบ่งแยกไม่ได้

ผู้วิจัย : จากคำกล่าวที่ว่า “การแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเอง” ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานี

นายอวยชัย จุฬาศิริวงศ์ : ในระยะเริ่มแรก BRN ได้ให้ความสำคัญกับการจัดตั้งองค์กรการเมืองมากกว่าที่จะเปิดแนวรบการสู้รบแบบกองโจร โดยอาศัยสถาบันการศึกษาทางศาสนาชื่อ "ปอเนาะ" (pondok) เป็นฐานในการเคลื่อนไหวมวลชน ในช่วงระยะเวลาเพียง 5 ปี BRN สามารถสร้างอิทธิพลขึ้นในปอเนาะได้หลายแห่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2511 BRN ได้เริ่มจัดตั้งกองกำลังติดอาวุธของตนเองขึ้นมา

ผู้วิจัย : ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีด้านสังคม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในทางที่คืออะไร และทิศทางของสังคมจะเป็นแบบใด ?

นายอวยชัย อุพาศิริวงศ์ : สังคมจะมีความเสมอภาค และยอมรับซึ่งกันและกัน มีความเสมอภาค ทั้งด้านการศึกษา วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งความเสมอภาคด้านศาสนา โดยทุกคนไม่ว่านับถือ ศาสนาใดก็มีความเท่าเทียมกัน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยไม่มีแบ่งแยกซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้ชาติบ้านเมืองมีความก้าวหน้า ความขัดแย้ง และความรุนแรงในสังคมลด น้อยลง เกิดสันติสุขขึ้นในสังคม

ผู้วิจัย : ดิฉันขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้สัมภาษณ์ ขอขอบพระคุณค่ะ

คำสัมภาษณ์ของ นายปิยวัฒน์ อู่สกุล

นักข่าว ช่อง 3

ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2554 ณ ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ส่วนหน้า

ผู้วิจัย : ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับแนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัย : ท่านทราบหรือไม่ว่า “เรื่องราวของรัฐปัตตานี” มีประวัติความเป็นมาอย่างไร ?

นายปิยวัฒน์ อู่สกุล : การเรียกร้องของปัตตานีไม่ได้รับแรงสนับสนุนจากประชาคมโลกเท่าที่ควร และอังกฤษไม่สามารถผลักดันให้มีการกำหนดขอบเขตแดนใหม่ได้เนื่องจากอเมริกาไม่เห็นด้วย อย่างไรก็ตามมีปัญหาเกิดขึ้นมากพอที่จะทำให้รัฐบาลไทยต้องเปลี่ยนท่าที ดังนั้นระหว่าง พ.ศ. 2488-2489 นายปรีดี พนมยงค์ซึ่งเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม ซึ่งเป็นความพยายามผ่อนปรนและให้สิทธิในการใช้กฎหมายอิสลามบางส่วนคืน เช่น มีการแต่งตั้งจุฬาราชมนตรี และกรรมการอิสลามประจำจังหวัด มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามและมีการรื้อฟื้นตำแหน่งคณะตุลาการ หากพิจารณาสิ่งที่รัฐบาลยอมให้แก่มุสลิมจะเห็นว่าแม้จะเป็นมาตรการที่ประนีประนอมมากขึ้น แต่ก็มีผลทำให้รัฐบาลสามารถเข้าควบคุมองค์กรศาสนาของชาวมุสลิมได้มากขึ้นด้วย สิ่งที่เห็นคือ ณ จุดนี้รัฐบาลไทยพร้อมที่จะรับการดำรงอยู่ของชุมชนมุสลิมที่เป็นคนไทย แต่จะเบนความสนใจออกจากความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติกับศาสนา ดังนั้นจุดที่เน้นคือไทยมุสลิม ไม่ใช่ มลายูมุสลิม ซึ่งมาตรการเหล่านี้ได้ผลไม่เต็มที่ และก่อให้เกิดความขัดแย้งในกลุ่มผู้นำศาสนาด้วยกันเอง นอกจากนั้นเมื่อมีมาตรการออกมาแล้วแต่ไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้นำศาสนาบางคน ทำให้รัฐบาลเริ่มเฟื่องเสียงดังเห็นได้ในกรณีของหะยีสุหลง

เรื่องราวของหะยีสุหลง (พ.ศ.2438 – พ.ศ.2497) เป็นจุดหักเหที่สำคัญทำให้ศาสนาอิสลามและผู้นำทางศาสนาเข้ามามีบทบาทในการต่อต้านรัฐไทยมากขึ้น โดยหะยีสุหลงเป็นชาวปัตตานีที่เดินทางไปเล่าเรียนศาสนาที่เมืองเมกกะประเทศซาอุดีอาระเบีย ภูมิลำเนาการศึกษาทำให้เขามีมุมมองต่อสังคมอิสลามที่เคร่งครัดใน พ.ศ.2470 เขากลับจากเมกกะมาเปิดโรงเรียนสอนศาสนาต่อมาได้เป็นกรรมการอิสลามประจำจังหวัดแต่คัดค้านการตั้งคณะตุลาการและการจัดทำประมวลกฎหมายอิสลามโดยต้องการให้แยกศาสนาอิสลามจากศาลไทย (legal autonomy) ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2490 หะยีสุหลงได้เสนอข้อเรียกร้อง

7 ประการต่อรัฐบาลแต่ไม่ได้รับการตอบรับ ต่อมาในเดือนมกราคม พ.ศ.2491 Һะยีสูลงทำหนังสือฉันทานุมัติให้ตนกุมหา์ยึดดินเป็นตัวแทนเจรจากับรัฐบาลไทย และมีข่าวว่าจะบอยคอตการเลือกตั้งจึงถูกจับกุมเมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ.2491 เกิดปฏิกิริยาต่อต้านการจับกุมจากชุมชนมุสลิมหลายพื้นที่และมีการปะทะกันเกิดขึ้น

โดยข้อเรียกร้องทั้ง 7 ประการ(local autonomy) มีดังนี้

1. ให้มีข้าหลวงใหญ่ที่มีอำนาจเต็มในการปกครองสี่จังหวัด เป็นผู้ที่ประชาชนใน 4 จังหวัดเป็นผู้เลือก
2. ภาษีและรายได้ที่เก็บได้ใน 4 จังหวัดให้ใช้จ่ายเฉพาะท้องถิ่น
3. ให้มีการเรียนภาษามลายูในชั้นประถมศึกษา
4. ให้ภาษามลายูเป็นภาษาราชการคู่ไปกับภาษาไทย
5. ข้าราชการในสี่จังหวัดต้องเป็นชาวมุสลิม 80%
6. ให้กรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นผู้ออกกฎหมายเกี่ยวกับศาสนาและประเพณี
7. ให้แยกศาสนาออกจากศาลจังหวัด โดยให้ศาลศาสนามีอำนาจเต็มในการพิจารณาคดี

ข้อเรียกร้องทั้งเจ็ดประการแสดงจุดยืนและความต้องการของชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างชัดเจนในครั้งแรก และเป็นข้อเรียกร้องที่ไม่พูดถึงการแยกดินแดน แต่เน้นการปกครองตนเอง ข้อเรียกร้องดังกล่าวเป็นการเรียกร้องเกินกว่าที่รัฐไทยจะสามารถให้ได้ ทั้งนี้เนื่องจากสิ่งที่รัฐบาลไทยพร้อมที่จะยอมรับคือให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา ยอมรับว่าประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นชาวมุสลิม แต่ไม่พร้อมที่จะรับว่าคนเหล่านี้ไม่ใช่คนไทยจึงปกครองตนเองภายใต้รัฐไทย และไม่พร้อมที่จะแบ่งแยกภายใต้พื้นฐานของเชื้อชาติและพื้นที่ ดังนั้นในมุมมองของรัฐบาลไทยเห็นว่าผู้นำกลุ่มต่อต้านปัตตานีเรียกร้องมากเกินไป ในขณะที่เดียวกัน สถานการณ์ถูกทำให้เลวลงโดยการดำเนินนโยบายแข็งกร้าวของรัฐบาลไทย โดยเฉพาะหลังจากวันที่ 8 เมษายน 2491 จอมพล ป.พิบูลสงครามกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง สถานการณ์ยิ่งตึงเครียดเพิ่มมากขึ้น วันที่ 28 เมษายน 2491 เกิดเหตุการณ์ที่ดุซงญอ (Dusun Nyor) ในจังหวัดนราธิวาส มีการก่อการจลาจลโดยเชื่อว่านำโดยโต๊ะครูหะยีอับดุลเราะห์มาน หรือโต๊ะเประ การต่อสู้ทำให้ชาวมลายูตายมากกว่า 400 คน และตำรวจอีก 30 คน ชาวบ้านอพยพ 2,000 – 6,000 คน ชาวมุสลิมในปัตตานี 250,000 คน เช่นชื่อในใบฎีกาเรียกร้องให้สหประชาชาติเข้ามาแทรกแซงรัฐบาลซึ่งต้องประกาศกฎอัยการศึกและส่งกำลังทหารไปโดยอ้างว่าไปปราบคอมมิวนิสต์ ต่อมาในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2492 Һะยีสูลงถูกพิพากษาให้จำคุก 7 ปี แต่ติดคุก 3 ปีครึ่งได้รับการปล่อยตัวในปี 2485 อีก 2 ปีต่อมาหะยีสูลงถูกเรียกตัวไปสอบสวนและหายตัวไปโดยคิดว่าน่าจะถูกฆ่า

ผู้วิจัย ท่านคิดว่า “ การปกครองในจังหวัดปัตตานีควรแยกเป็นเขตปกครองพิเศษหรือไม่” ?

นายปิยวัฒน์ อู่สกุล : ปัญหาที่แท้จริงของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือความอยู่ดีศรีธรรม เพราะเจ้าหน้าที่ที่ทำงานในพื้นที่ไม่เคยให้เกียรติชาวบ้าน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่หัวโบราณที่ชอบสร้างปัญหาและแถมยังแก้ปัญหาไม่เป็น ดังนั้นผู้ที่เข้ามาแก้ปัญหาจำเป็นต้องมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง และที่สำคัญต้องไม่หากินบนงบประมาณ เช่นกรณีการซื้อเครื่อง GT 200 ด้วยงบประมาณหลายพันล้าน การติดตั้งกล้อง CCTV ที่ใช้งบประมาณ 969 ล้านบาท จนถึงปัจจุบันนี้ก็ยังไม่มีการติดตั้ง ทั้งนี้รัฐบาลทุกชุดมีการทุ่มเทงบประมาณลงสู่ในพื้นที่แต่กระบวนการทำงานกลับไม่มีประสิทธิภาพ เพราะไม่มีการประเมินผลคนที่สามารถแก้ปัญหาได้ดี คือคนในพื้นที่ เพราะรู้ถึงรากเหง้าของปัญหา รู้ถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งจะสามารถแนะนำแนวทางแก้ปัญหามาบูรณาการให้เข้ากับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ได้ ซึ่งสาเหตุที่ภาครัฐไม่สามารถแก้ปัญหาได้เป็นเพราะรัฐมีการต่อสู้ทางอุดมการณ์ ดังนั้นจึงควรแก้ปัญหาด้วยการใช้แนวทางการเมืองนำการทหาร รวมถึงการใช้การบูรณาการความคิดของทุกฝ่ายเพื่อหาแนวทางแก้ไข สิ่งสำคัญ คือรัฐต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนในการแก้ปัญหา นอกจากนี้หากทุกคนน้อมนำพระราชดำรัสเรื่องเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปปฏิบัติเหตุการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ลดลง

ผู้วิจัย : จากคำกล่าวที่ว่า “การแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเอง” ท่านคิดว่าเหมาะสมจังหวัดปัตตานีหรือไม่ เพราะเหตุใด ?

นายปิยวัฒน์ อู่สกุล : กระบวนการเสนอยุทธศาสตร์นครปัตตานีจะอยู่ภายใต้กฎหมายไทย โดยคนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่อยากแยกดินแดน แต่มีความต้องการที่จะมีการปกครองตนเอง โดยมีการเลือกผู้ปกครองของตัวเอง ซึ่งทั้งนี้จะอยู่ภายใต้กฎหมายไทย หากเป็นนครปัตตานีเชื่อว่าจะจัดการก่อการร้ายลงได้

สถานการณ์ตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2547 ถึงวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 แสดงให้เห็นถึงการขยายพื้นที่เป้าหมายในการปฏิบัติการของขบวนการแบ่งแยกดินแดน จากที่เคยมีการลอบเผาโรงเรียนของรัฐก็มีการเผาวัดวาอาราม เช่นเดียวกับการลอบสังหารที่เดิมเป้าหมายอยู่ที่บรรดาเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายเดียวก็มีปรากฏการทำร้ายและสังหารพระภิกษุกับชาวพุทธในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น เป็นการทำร้ายบุคคลบริสุทธ์ที่ไม่มีอาวุธและไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งกลุ่มก่อการร้ายพยายามสร้างความชอบธรรมต่อการกระทำรุนแรงของตนด้วยการอ้างว่าเจ้าหน้าที่รัฐมีการจับกุมตัวผู้ต้องสงสัยแบบเหวี่ยงแห การหายสาบสูญไปอย่างไร้ร่องรอยของชาวมาเลย์มุสลิมในพื้นที่ ซึ่งเกิดจากความขัดแย้งกันเองภายในของกลุ่มก่อการร้าย รวมถึงการที่เจ้าหน้าที่รัฐเข้าตรวจค้นบ้านเรือนและโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามโดยไม่ได้มีการแจ้งเตือนก่อนล่วงหน้า และการประกาศกฏอัยการศึกในพื้นที่โดยไม่ได้คำนึงว่าหากคนไม่ได้เริ่มการกระทำ

รุนแรงก่อน รัฐจะไม่มีกำลังทหารจำนวนมากเข้าไปในพื้นที่ ไม่มีการประกาศกฏอัยการศึก และที่สำคัญ ชาวไทยพุทธ มุสลิม จีน และอื่นๆ ไม่มีการเสียชีวิต

ผู้วิจัย : การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้น “ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีหรือไม่” เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมเพราะเหตุใด ?

นายปิยวัฒน์ อู่สกุล : การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่เหมาะสม จะทำให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง ไม่ว่าสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งซึ่งประชาชนจะเป็นส่วนหนึ่งในระบอบการปกครอง โดยมีบทบาทที่สำคัญทางการเมือง ส่งผลให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ประชาชนสามารถแสดงออกถึงความต้องการของตนเองได้ โดยเฉพาะการปกครองท้องถิ่นนั้นเป็นการปกครองที่มีการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนได้ด้วยความเสมอภาค

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า “ การปกครองในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรแยกเป็นเขตปกครองพิเศษหรือไม่” ?

ปิยวัฒน์ อู่สกุล : ปัญหาที่แท้จริงของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือความอยู่ดีศรีธรรม เพราะเจ้าหน้าที่ที่ทำงานในพื้นที่ไม่เคยให้เกียรติชาวบ้าน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่หัวโบราณที่ชอบสร้างปัญหาและแถมยังแก้ปัญหามาไม่เป็น ดังนั้นผู้ที่เข้ามาแก้ปัญหาจำเป็นต้องมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง และที่สำคัญต้องไม่หากินบนงบประมาณ เช่นกรณีการซื้อเครื่อง GT 200 ด้วยงบประมาณหลายพันล้าน การติดตั้งกล้อง CCTV ที่ใช้งบประมาณ 969 ล้านบาท จนถึงปัจจุบันนี้ก็ยังไม่มีการติดตั้ง ทั้งนี้รัฐบาลทุกชุดมีการทุ่มเทงบประมาณลงสู่ในพื้นที่แต่กระบวนการทำงานกลับไม่มีประสิทธิภาพ เพราะไม่มีการประเมินผลคนที่สามารถแก้ปัญหาได้ดี คือคนในพื้นที่ เพราะรู้ถึงรากเหง้าของปัญหา รู้ถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งจะสามารถนำแนวทางแก้ปัญหามาบูรณาการให้เข้ากับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ได้ ซึ่งสาเหตุที่ภาครัฐไม่สามารถแก้ปัญหาได้เป็นเพราะรัฐมีการต่อสู้ทางอุดมการณ์ ดังนั้นจึงควรแก้ปัญหาด้วยการใช้แนวทางการเมืองนำการทหาร รวมถึงการใช้การบูรณาการความคิดของทุกฝ่ายเพื่อหาแนวทางแก้ไข สิ่งสำคัญ คือรัฐต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนในการแก้ปัญหา นอกจากนี้หากทุกคนน้อมนำพระราชดำรัสเรื่องเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปปฏิบัติเหตุการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้น่าจะดีขึ้น

ผู้วิจัย : จากคำกล่าวที่ว่า “การแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเอง” ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีหรือไม่ เพราะเหตุใด

ปิยวัฒน์ อู่สกุล : กระบวนการเสนอยุทธศาสตร์นครปัตตานีจะอยู่ภายใต้กฎหมายไทย โดยคนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่แยกดินแดน แต่มีความต้องการที่จะมีการปกครอง

ตนเอง โดยมีการเลือกผู้ปกครองของตัวเอง ซึ่งทั้งนี้จะอยู่ภายใต้กฎหมายไทย หากเป็นนครปัตตานีเชื่อว่าจะจัดการก่อการณ์ร้ายลงได้

ผู้วิจัย ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีด้านสังคม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในทางที่ดีอย่างไร และทิศทางของสังคมจะเป็นแบบใด

สถานการณ์ตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2547 ถึงวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 แสดงให้เห็นถึงการขยายพื้นที่เป้าหมายในการปฏิบัติการของขบวนการแบ่งแยกดินแดน จากที่เคยมีการลอบเผาโรงเรียนของรัฐก็มีการเผาวัดวาอาราม เช่นเดียวกับการลอบสังหารที่เดิมเป้าหมายอยู่ที่บรรดาเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายเดียวก็มีปรากฏการทำร้ายและสังหารพระภิกษุกับชาวพุทธในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น เป็นการทำร้ายบุคคลบริสุทธิ์ที่ไม่มีอาวุธและไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งกลุ่มก่อการร้ายพยายามสร้างความชอบธรรมต่อการกระทำรุนแรงของตนด้วยการอ้างว่าเจ้าหน้าที่รัฐมีการจับกุมตัวผู้ต้องสงสัยแบบเหวี่ยงแห การหายสาบสูญไปอย่างไร้ร่องรอยของชาวมาเลย์มุสลิมในพื้นที่ ซึ่งเกิดจากความขัดแย้งกันเองภายในของกลุ่มก่อการร้าย รวมถึงการที่เจ้าหน้าที่รัฐเข้าตรวจค้นบ้านเรือนและโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามโดยไม่ได้มีการแจ้งเตือนก่อนล่วงหน้า และการประกาศกฎอัยการศึกในพื้นที่โดยไม่ได้คำนึงว่าหากคนไม่ได้เริ่มการกระทำรุนแรงก่อน รัฐจะไม่มีทางส่งทหารจำนวนมากเข้าไปในพื้นที่ ไม่มีการประกาศกฎอัยการศึก และที่สำคัญ ชาวไทยพุทธ มุสลิม จีน และอื่นๆ ไม่มีการเสียชีวิต

ผู้วิจัย : ปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้น “ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมเพราะเหตุใด ?

ปิยวัฒน์ อู่สกุล : การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่เหมาะสม จะทำให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง ไม่ว่าสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งซึ่งประชาชนจะเป็นส่วนหนึ่งในระบอบการปกครอง โดยมีบทบาทที่สำคัญทางการเมือง ส่งผลให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ประชาชนสามารถแสดงออกถึงความต้องการของตนเองได้ โดยเฉพาะการปกครองท้องถิ่นนั้นเป็นการปกครองที่มีการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนได้ด้วยความเสมอภาค

ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า “การปกครองในจังหวัดปัตตานีที่เหมาะสม ควรเป็นการปกครองแบบใด ?

ปิยวัฒน์ อู่สกุล : การกระจายอำนาจในรูปแบบพิเศษเป็นรูปแบบการปกครองที่เหมาะสมกับพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยจะทำให้พื้นที่ที่มีการพัฒนามากยิ่งขึ้น ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมือง โดยจะมีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้น ท้องถิ่นได้รับการพัฒนาตามความต้องการของประชาชน มีความเท่าเทียมกันในด้านสังคมและความยุติธรรมเกิดขึ้นในประชาชนทุกระดับ การเอารัดเอาเปรียบกันมีน้อยลง โดยจะมีรูปแบบการบริหารชัดเจน ผู้นำจะเป็นบุคคลซึ่งนำเทคโนโลยีใหม่ๆ และความเจริญก้าวหน้ามาสู่

พื้นที่ และผู้นำจะดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนทุกระดับ อันจะนำมาซึ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความกลมเกลียวในพื้นที่

ผู้วิจัย : ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตย ส่งผลดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย แง่มุมใดบ้าง?

ปียวัฒน์ อ้อยสกุล : การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะส่งผลต่อ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ความต้องการของประชาชนได้รับการตอบสนอง ทำให้การเมืองการปกครองของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น สิ่งที่ได้ชัดคือมีความเป็นธรรมเกิดขึ้นในสังคมประชาธิปไตย การเมืองการปกครองใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นการเมืองการปกครองที่เอื้อต่อผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญอันจะนำมาซึ่งความสงบสันติสุขพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และปราศจากความขัดแย้งที่รุนแรง ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งด้านศาสนา ด้านประเพณีวัฒนธรรมและอื่นๆ

ผู้วิจัย : ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีด้านสังคม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในทางที่ดีอย่างไร และทิศทางของสังคมจะเป็นแบบใด?

ปียวัฒน์ อ้อยสกุล : สังคมที่มีความเป็นประชาธิปไตยจะเป็นสังคมที่มีความเจริญรุ่งเรือง มีความสามัคคีกันทั้งในสังคม โดยปราศจากความรุนแรง และการก่อการร้าย สังคมจะรุ่งเรืองหากทุกคนในสังคมมีความรักใคร่ปรองดอง ไม่มีการแบ่งแยกด้านเชื้อชาติ ศาสนา

ผู้วิจัย : ถ้าหากมีการแบ่งแยกดินแดนปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีท่านคิดว่าด้านเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศแ่งมูมใดบ้าง ?

ปียวัฒน์ อ้อยสกุล : เศรษฐกิจมีความแปรปรวน ขาดความมั่นคงในระบบการเงิน ประชาชนได้รับความเดือดร้อน บ้านเมืองมีความปั่นป่วน เศรษฐกิจจะตกต่ำเป็นปัญหาอย่างหนักส่งผลกระทบต่อประเทศ พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะไม่น่าอยู่อีกต่อไป หากมีปัญหาเศรษฐกิจเกิดขึ้นในพื้นที่ได้ก็ตามย่อมทำให้พื้นที่นั้นขาดเสถียรภาพ และไม่พัฒนา

ผู้วิจัย : ดิฉันขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้สัมภาษณ์ ขอขอบพระคุณค่ะ

คำสัมภาษณ์ของ นางสาวฟาเลียะ อาฟีโละ

นักข่าว ช่อง 5

ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2554 ณ ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ส่วนหน้า

ผู้วิจัย : ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับแนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัย : ท่านทราบหรือไม่ว่า “เรื่องราวของรัฐปัตตานี” มีประวัติความเป็นมาอย่างไร ?

นางสาวฟาเลียะ อาฟีโละ : ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลังจากจอมพลสฤษดิ์ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี คือ เปลี่ยนวิธีการสร้างเอกภาพ จาก political-cultural integration มาเป็นการทำผ่าน socio-economic development โดยเน้นการเปลี่ยนโรงเรียนปอเนาะให้เป็นโรงเรียนเอกชนที่รัฐเข้ามาควบคุม เน้นการดึงคนรุ่นใหม่มาเป็นข้าราชการ เน้นการสร้างนิคมสร้างตนเอง ซึ่งนำคนไทยในบริเวณอื่นเข้าไปอยู่ด้วยเพื่อให้สัดส่วนประชากรมีความสมดุล นโยบายเหล่านี้ไม่ได้สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวแต่เป็นเชื้อไฟให้กับขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่สำคัญ ดังนี้

-National Liberation Front of Patani(BNPP)

มีชื่อเป็นภาษามลายูเรียกว่า Barisan Nasional Pembebasan Pattani : B.N.P.P. หรือชื่อในภาษาอังกฤษว่า National Liberation Front of Pattani: N.L.F.P. เคลื่อนไหวปฏิบัติการระหว่าง พ.ศ. 2490-2491 เป็นการร่วมก่อตั้งระหว่างเต็งกูมามุด มะไฮยิดดิน บุตรชายคนที่ 7 ของพระยาวิชิตภักดี (อับดุลกอเดร์) ราชยาปัตตานีองค์สุดท้าย สำเร็จการศึกษาจากปีนังแล้วเข้ารับราชการในแผนกศึกษาของรัฐกลันตัน พยายามดำเนินการตามแนวความคิดของบิดาโดยได้ร่วมก่อกำเนิดเต็งกูบัตตารอหรือเต็งกูอับดุลกาเดร์ และเต็งกูยะลา นาเซร์ หรือนายอคุลย์ ณ สายบุรีบุตรพระยาสุริยะ บวรภักดี อดีตเจ้าเมืองสายบุรี ซึ่งได้นำเอา ขบวนการรวมเผ่ามาลายูที่ยิ่งใหญ่ (Kumpulan Meayu Pattani Raya : Kumpra) จัดตั้งขบวนการขึ้นในรัฐกลันตัน หลังจากที่บิดาของเต็งกูมามุด มะไฮยิดดินสิ้นชีวิตลง โดยร่วมกับกลุ่มก่อการร้ายของเต็งกูยะลา นาเซร์ หรือนายอคุลย์ ณ สายบุรี โดยมีหะยีสุหลง โต๊ะมีนา บุตรชายคนโตของราชยาปัตตานีองค์สุดท้ายเป็นผู้ควบคุมการปฏิบัติในประเทศไทย เมื่อพ.ศ.2490 ร่วมกับผู้นำศาสนาอิสลามประมาณ 100 คน ยื่นข้อเรียกร้องต่อรัฐบาล 7 ข้อ เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2491 เป็นเหตุให้หะยีสุหลงถูกจับขังคุกในที่สุด โดยมีข้อหาเป็นหัวหน้าขบวนการแบ่งแยกดินแดน

- National Revolutionary Front (BRN)

มีชื่อภาษามลายูเรียกว่า BarisanRivolusi Nasional Melayu Pattani : B.R.N. เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2503 โดยนายหะยีอาหมิน โต๊ะมีนา บุตรชายของหะยีสุหลง โต๊ะมีนา เป็นผู้สืบทอดอุดมการณ์ ใน พ.ศ.2510 ได้จัดพิมพ์หนังสือ "รวมแห่งสันติ" เผยแพร่อุดมการณ์ของบิดา จนกระทั่งประมาณเดือนตุลาคม พ.ศ. 2503 ได้จัดตั้งหน่วยกู้ชาติตามแนวทางของ เปาะจิกาเข้ม ซึ่งเป็นหัวหน้ากบฏเปาะจิกา โดยร่วมกับตวนกูยะลา นาเซอร์ แยกตัวมาจากขบวนการ B.N.P.P. จัดตั้งเป็นขบวนการปฏิวัติแห่งชาติ Barisan Rivolusi Nasional Melayu Pattani โดยได้กำหนดแผนการก่อความไม่สงบในวันฮารีรายอ 18 มีนาคม พ.ศ. 2508 โดยจะจับตัวผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้กำกับการตำรวจในระหว่างการอวยพร แต่เจ้าหน้าที่สืบทราบพฤติกรรมก่อน จึงได้จับกุมตัวหะยีอาหมินฯ พร้อมพวกทั้ง 7 คนมาดำเนินคดีที่กรุงเทพฯ ปลายปี พ.ศ.2508 ถูกปล่อยตัว ซึ่งปัจจุบันมีการเคลื่อนไหวทางด้านการเมืองการทหารทั้งในประเทศไทยและมาเลเซีย

-Patani United Liberation Organization (PULO)

โจรก่อการร้ายองค์การปลดแอกแห่งชาติปัตตานี หรือ Pattani United Liberation Opqanization : P.U.L.O. หรือ Pertubohan Bohan Persatuan Pembebasan Pattani : P.P.P.P. เมื่อประมาณ พ.ศ.2505 มีชาวมุสลิมประมาณ 2,000 คน เดินทางจากประเทศไทยและมาเลเซียไปแสวงบุญที่กรุงเมกะประเทศซาอุดีอาระเบีย ได้มีประชุมจัดตั้งสมาคมขึ้น 2 สมาคม คือสมาคมนักศึกษาหนุ่ม(อาดู) โดยมีชาวไทยมุสลิมเป็นประธานและเลขาธิการ สมาคมปัตตานีรวมซาอุดีอาระเบียมีชาวซาอุดีอาระเบียเป็นประธานและชาวมาเลเซียเป็นเลขาธิการ ได้มีการกำหนดนโยบายเพื่อแบ่งแยกดินแดน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยทั้งโดยสันติวิธี และใช้กำลังอาวุธ จนกระทั่ง พ.ศ.2511 มีการรวมตัวกันระหว่าง 2 สมาคมข้างต้นสำเร็จ และตั้งชื่อใหม่ว่า Pattani United Liberation Organization; P.U.L.O. หรือ Pertu Bohan Persatuan Pembebasan Pattani : P.P.P.P. มีตวนกูบิรอ กอตอนิรอ หรือกูบิรอ ณ วงคราม เป็นประธาน โดยสมาชิกส่วนใหญ่เมื่อเดินทางกลับเข้าประเทศไทยได้มีการเคลื่อนไหวในรูปกลุ่มพลังมวลชน โดยมีการเดินขบวนเรียกร้องหลายครั้ง โดยเฉพาะระหว่าง 18 ธ.ค.2518 - 14 ธ.ค.2519 ที่จังหวัดปัตตานี ประธานของขบวนการคือหะยียูโซ๊ะ บินสุหลง หรือหะยียูโซ๊ะ ปากีสถาน ปัจจุบันมีการเคลื่อนไหวทางด้านการเมืองการทหารทั้งในประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย

-United Fronts of Patani Fighters (BBMP)

GERAKAN MUJAHIDIN ISLAM PATANI มีความเป็นมาที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับพรรคพวกโจรก่อการร้ายหลายกลุ่มหลายขบวนการที่เคยปฏิบัติการเคลื่อนไหวในอดีต แต่ภายหลังได้ยุติการเคลื่อนไหวหรือลดบทบาทลง ซึ่งแกนนำหลักของกลุ่มเชื่อว่าประกอบด้วยแนวร่วมมุจาฮิดีน

ปัตตานี (BARISAN BERSATU MUJAHIDIN PATANI – BBMP) และขบวนการมุจาฮิดีนปัตตานี (GERAKAN MUJAHIDIN PATANI – GMP) โดยแนวร่วมมุจาฮิดีนถูกก่อตั้งขึ้นในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2528 ซึ่งมีบุคคลกลุ่มต่างๆ ที่มีแนวความคิดที่จะร่วมขบวนการต่างๆ ที่ปฏิบัติการล้มเหลวและขาดเอกภาพให้สามารถรวมพลังเป็นหนึ่งเดียวและมีความเข้มแข็ง ตลอดจนมีวัตถุประสงค์ที่เด่นชัดเหมือนกันในการปลดแอก 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ประชากรส่วนใหญ่มีศรัทธาในนิกายอิสลาม และสถาปนาอาณาบริเวณนี้เป็นรัฐอิสระเรียกว่า รัฐปัตตานี คารุลมุอารริฟ ยึดถือหลักการต่อสู้เพื่อพิทักษ์และดำรงความเป็นธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลาม หรือนัยหนึ่งคือหลักจีฮัด (JIHAAD) มีศูนย์การปฏิบัติการอยู่ในเมืองโกตามารู รัฐกลันตัน

ผู้วิจัย : การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้น “ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมเพราะเหตุใด” ?

นางสาวฟาตี๊ะ อาฟีโล๊ะ : ความเป็นประชาธิปไตยจะก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม สังคมจะอยู่ร่วมกันอย่างสันติถ้าหากประชาชนในพื้นที่ใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด ในสังคมนะระบอบประชาธิปไตยความเท่าเทียมกันของคนในสังคมสำคัญที่สุด ถ้าทุกคนมีความเท่าเทียมกันปัญหาและความขัดแย้งก็จะน้อยลง ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างหลากหลายด้านวัฒนธรรม ภาษา และศาสนา ก่อให้เกิดความขัดแย้งของคนในสังคม มีปัญหาตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

ผู้วิจัย : ถ้าหากมีการแบ่งแยกดินแดนปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีท่านคิดว่าเกิดผลเสีย ด้านสังคม ในลักษณะใด และชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมสามารถอยู่ร่วมกันได้หรือไม่

นางสาวฟาตี๊ะ อาฟีโล๊ะ : ชาวไทยพุทธจะอาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่ได้ จะมีแต่ชาวไทยมุสลิมที่สามารถอาศัยอยู่ได้ ในพื้นที่อาจจะมี ความรุนแรง ก่อให้เกิดความแตกแยกของประชาชน นำมาซึ่งความล้มเหลวในการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคม สังคมขาดความสงบ ประชาชนบางกลุ่มอาจตั้งตนเป็นโจรก่อการร้าย

ผู้วิจัย : ดิฉันขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้สัมภาษณ์ ขอขอบพระคุณค่ะ

คำสัมภาษณ์ของ นางสาวอุษณีย์ หมดและ

นักข่าว ช่อง 11

ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2554 ณ ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ส่วนหน้า

ผู้วิจัย : ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับแนวคิดและรูปแบบการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัย : ท่านทราบหรือไม่ว่า “การปกครองท้องถิ่นของรัฐปัตตานี” เกิดขึ้นเมื่อใด ?

นางสาวอุษณีย์ หมดและ : ในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีการแบ่งเขตการปกครองเป็น 7 หัวเมือง คือ เมืองปัตตานี เมืองยะลา เมืองยะหริ่ง เมืองระแงะ เมืองรามัน เมืองสาบบุรี และเมืองหนองจิก ผู้นำในขณะนั้นคือราชาหรือเจ้า 29 คน ประกอบด้วย ปัตตานี 7 คน ยะหริ่ง 5 คน รามัน 4 คน ระแงะ 4 คน ยะลา 3 คน สาบบุรี 3 คน และหนองจิก 2 คน ซึ่งผู้นำกลุ่มนี้เป็นต้นสายตระกูลของชนชั้นสูงในปัตตานีในยุคร่วมสมัย หลังจากเจ้ามลายูถูกเข้าแทนที่ด้วยผู้ว่าราชการไทยและระบบการเมืองแบบโลกิยะแบบที่แยกรัฐออกจากศาสนาของไทยในตอนต้นศตวรรษที่ 20 แต่ในขณะนั้นชนชั้นสูงมลายูยังคงมีบทบาทนำในโครงสร้างและพลังทางการเมืองของท้องถิ่น ซึ่งพวกเขายังเป็นผู้นำในขบวนการต่อต้านรัฐบาลไทยในยุคแรกเพราะต้องการที่จะเรียกร้องอำนาจอธิปไตย แต่พวกเขาก็ประสบความล้มเหลวในการเมืองและสูญเสียอำนาจอธิปไตยทางเศรษฐกิจไปจำนวนมาก ชนชั้นนำเก่าจำนวนมากหนีไปตั้งถิ่นฐานอยู่กบฏกับญาติของตนที่ยังคงอยู่ในประเทศเพื่อนบ้านมลายู กล่าวอีกแง่หนึ่ง ถ้าจะวิเคราะห์ในแง่ฐานทรัพยากรและต้นทุนทางการเมืองของชนชั้นนำ ชนชั้นสูงหรือผู้นำตามประเพณีของมลายู ปัตตานีสัญญเสียดูแลทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจจึงไม่มีอำนาจ ความมั่งคั่งและบารมีเหมือนเมื่อก่อน นอกจากนี้ชนชั้นสูงบางสายก็ยังคงแสดงความจงรักภักดีต่อรัฐไทย ดังนั้นชนชั้นสูงตระกูลผู้นำตามประเพณีของมลายูจึงอาจไม่ได้รับการยอมรับจากชาวมลายูมุสลิมให้เป็นผู้นำที่มีความชอบธรรม กลุ่มชนชั้นสูงตระกูลเก่านี้ปัจจุบันบางส่วนก็ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นผู้แทนราษฎรในระบบรัฐสภา และเป็นนักการเมืองท้องถิ่น

ผู้วิจัย การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้น “ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมเพราะเหตุใด

ผู้วิจัย : ท่านทราบหรือไม่ว่า “เรื่องราวของรัฐปัตตานี” มีประวัติความเป็นมาอย่างไร ?

นางสาวอุษณีย์ หมดและ : รัฐปัตตานีเป็นเมืองที่เจริญรุ่งเรืองในสมัยอาณาจักรศรีวิชัยอยู่ในแคว้น

ลังกาสุกะ ต่อมาได้ทำสงครามกับสยามและพ่ายแพ้สงครามจึงตกอยู่ในการดูแลเป็นเมืองขึ้นของสยามตั้งแต่นั้นมา และแบ่งการปกครองเป็น 7 หัวเมืองคือ เมืองปัตตานี เมืองยะลา เมืองยะหริ่ง เมืองระแงะ เมืองรามัน เมืองสายบุรี และเมืองหนองจิก ในตอนปลายรัชกาลที่ 1 และแต่งตั้งผู้ครองหัวเมืองทั้งเจ็ดอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของสงขลา

ในช่วงกลางคริสต์ทศวรรษ 1980 เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนหลายเหตุการณ์ อันดับแรกธงประชาชนของ BIPP ก็ว่าฮัจญ์ดิน มุฮัมหมัด แยกตัวมาจัดตั้ง ขบวนการมุจาฮิดีนปาตานีขึ้นมา โดยมีชื่อในภาษามลายูคือ Gerakan Mujahidin Patani (GMP) เมื่อเข้าสู่ตอนปลายทศวรรษ 1980 อับดุลเราะฮ์มาน ปูดีฮ์ หรือเจ๊ะกูแม อันตา ประกาศแยกตัวออกจาก GMP และมีการจัดตั้งขบวนการมุจาฮิดีนอิสลามปาตานีมีชื่อภาษามลายูว่า Gerakan Mujahidin Islam Patani (GMIP) โดยมีเหตุผลว่าขบวนการเดิมให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้นำและเน้นการเคลื่อนไหวทางการเมืองมากกว่าปฏิบัติการทางทหาร

ช่วงเวลาเดียวกัน PULO ก็มีการแตกออกเป็นขบวนการ PULO เดิม และ PULO ใหม่ โดยที่ PULO เดิมมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในประเทศซีเรียและยังคงมีตงกูบิรา โกตานีลา เป็นผู้นำ ในขณะที่ PULO ใหม่มีผู้นำชื่อ อับดุลเราะฮ์มาน เบตง ในปี พ.ศ. 2531 เกิดการแยกตัวออกจาก PULO ใหม่ จัดตั้งขบวนการย่อยในนามของ PULO-88 โดยมีฮารุน มูเล็ง มหาบัณฑิตรัฐศาสตร์ จาก University of Lund ประเทศสวีเดน เป็นผู้นำของขบวนการ

ในปี พ.ศ. 2541 (ค.ศ.1998) ผู้นำ PULO ใหม่คือ อับดุลเราะฮ์มาน เบตง ถูกทางการไทยจับกุมตัว และต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตแต่ก็ยังมีเคลื่อนไหวอยู่ต่อไปโดยที่ไม่มีมีการประกาศตัวผู้นำสูงสุดของขบวนการ และในทำนองเดียวกันขบวนการ BRN ก็มีการแยกออกเป็น 2 กลุ่มคือแนวร่วม BRN และ สภา BRN โดยจะปรากฏชื่อขบวนการ BRN-Ulama เคลื่อนไหวอยู่ด้วยแต่กลุ่มนี้จะอยู่ภายใต้ขบวนการแนวร่วม BRN ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2534 ขบวนการ BIPP, สภา BRN, PULO ใหม่ และ GMP ได้บรรลุข้อตกลงในการจัดตั้งองค์กรร่วม (Umbrella organization) ในนามแนวร่วมเพื่อเอกราชแห่งปาตานี มีชื่อในภาษามลายูคือ Barisan Bersatu Kemerdekaan Patani (BERSATU) โดยมี ดร.มะห์ดี ดาวูด (นามแฝงของ ดร. วันอับดุลกาเดร์ เจ๊ะมาน) ประธานขบวนการ BIPP ขึ้นเป็นประธาน BERSATU และดำรงตำแหน่งต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน หลังจากความร่วมมือนั้น BERSATU ประกาศต่อต้านแนวทางลัทธิอาณานิคมและนโยบายของรัฐบาลไทยที่ต้องการลบล้างวิถีชีวิต ความเชื่อ และประเพณีปฏิบัติของชนชาวมุสลิม และต่อต้านพฤติกรรมของรัฐบาลไทยที่กดขี่บีบบังคับ ไร้ความยุติธรรม และการจงใจละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงด้วยการลอบสังหาร การอุ้ม ลักพาตัวและกระทำทรมานผู้ต้องสงสัยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (Conference of Patani Freedom-Fighters, 1989) การร่วมมือในนาม

ของ BERSATU ได้ปลูกเร้าจิตวิญญาณและจิตสำนึกที่ต้องการปลดปล่อยปาตานีร่วมกันขึ้นมา พร้อมทั้งเป็นความหวังให้กับบรรดาแนวร่วมและมวลชนได้อย่างแท้จริง

ผู้วิจัย : จากคำกล่าวที่ว่า “การแบ่งแยกดินแดนเพื่อปกครองตนเอง” ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีหรือไม่ เพราะเหตุใด ?

นางสาวอุษณีย์ หมดและ : ในช่วงเดือนเมษายน พ.ศ. 2490 PPM ได้มีการจัดทำข้อเรียกร้องเสนอต่อรัฐบาลไทย โดยอ้างถึงความจำเป็นในการปกครองตนเองของชาวมุสลิมในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ และนำไปสู่การจับกุมฮัจญ์สุหลงพร้อมพวกที่เป็นบุคคลใกล้ชิดอีกสองคนในข้อหากระทำการอันเป็นกบฏเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2491 และในช่วงเดือนถัดมาได้เกิดเหตุการณ์ปะทะกันระหว่างชาวมุสลิมกับกองกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจ

การเคลื่อนไหวของขบวนการแบ่งแยกดินแดนเกิดขึ้นมาเป็นเวลานาน ที่ผ่านมารัฐบาลไทยในแต่ละสมัยประสบความล้มเหลวกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว แม้ว่าขบวนการแบ่งแยกดินแดนไม่มีความแข็งแกร่งพอที่จะทำลายเอกภาพและอธิปไตยของประเทศไทยได้แต่การต่อสู้ที่ยังคงดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง นี้ ได้ก่อให้เกิดความสั่นคลอนต่อความมั่นคงของอำนาจรัฐไทยในพื้นที่ตลอดเวลา

ผู้วิจัย : การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้น “ท่านคิดว่าเหมาะสมกับจังหวัดปัตตานีหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมเพราะเหตุใด” ?

นางสาวอุษณีย์ หมดและ : ความแตกต่างด้านภาษา และวัฒนธรรม ทำให้ดินแดน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความไม่เท่าเทียมกัน เกิดความแตกต่างระหว่างสิทธิและเสรีภาพของชาวไทยพุทธและมุสลิม เป็นบ่อเกิดของความขัดแย้งด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมืองการปกครอง ด้านสังคม ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้จะทำให้เกิดปัญหาตามมา บ้านเมืองจะขาดความสงบสันติ ประชาชนไม่มีความสุขในการดำเนินชีวิต หวาดระแวงตลอดเวลา รวมทั้งส่งผลกระทบต่อการศึกษาของเยาวชนในพื้นที่ สิ่งเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศชาติ

ผู้วิจัย : ผลดีของการปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีด้านเศรษฐกิจ ส่งผลดีต่อภาวะเศรษฐกิจของ จังหวัดปัตตานี อย่างไร และส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไร?

นางสาวอุษณีย์ หมดและ : เศรษฐกิจดีขึ้นและได้รับการพัฒนาตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ ประชาชนเป็นผู้ได้รับผลโดยตรง ผลของการพัฒนาทางเศรษฐกิจทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น มีการวางแผนการพัฒนาเต็มรูปแบบ ประชาชนได้รับผลประโยชน์เต็มที่ มีการวางแผนการทำโครงการโดยได้รับความร่วมมือจากประชาชน มีความโปร่งใสยุติธรรม สามารถตรวจสอบได้ และได้รับความไว้วางใจจากนักลงทุน มีเงินไหลในประเทศค่อนข้างดีมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัย : ถ้าหากมีการแบ่งแยกดินแดนปกครองตนเองในจังหวัดปัตตานีท่านคิดว่าด้านเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในจังหวัดปัตตานีและส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศแง่มุมใดบ้าง ?

นางสาวอุษณีย์ หมดและ : พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะไม่พัฒนา เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ได้รับผลกระทบโดยตรง เศรษฐกิจของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะไม่ได้รับการฟื้นฟูให้ดีขึ้น บ้านเมืองจะด้อยพัฒนา ผลที่ตามมาคือเกิดภาวะข้าวยากหมากแพง มีปัญหาเรื่องงบประมาณในการลงทุนในโครงการต่างๆ โดยประชาชนเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง

ผู้วิจัย : ดิฉันขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้สัมภาษณ์ ขอขอบพระคุณค่ะ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	พันตำรวจตรีหญิงณัฏฐิสร ประสงค์
วัน เดือน ปีเกิด	6 มกราคม 2524
สถานที่เกิด	อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเคมี มหาวิทยาลัยทักษิณ พ.ศ. 2547
สถานที่ทำงาน	พิศูนธ์หลักฐานจังหวัดภูเก็ต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
ตำแหน่งของผู้วิจัย	นักวิทยาศาสตร์(สบ 2) พิศูนธ์หลักฐานจังหวัดภูเก็ต

